
In 'vakken' gestopt

Gegenderde studiekeuzes in het Vlaamse BSO en TSO

Nico Steegmans (Universiteit Hasselt)

Marjan De Coster (Universiteit Hasselt)

Promotor prof. dr. Patrizia Zaroni (Universiteit Hasselt)

Co-promotor prof. dr. Dimitri Mortelmans (Universiteit Antwerpen)

STEUNPUNT GELIJEKANSBELEID

Een consortium van:

Katholieke Universiteit Leuven
Universiteit Antwerpen
Universiteit Hasselt
Universiteit Gent
Vrije Universiteit Brussel

UITGEVER

Steunpunt Gelijkekansenbeleid
Lange Nieuwstraat 52
B-2000 Antwerpen (België)

© Steunpunt Gelijkekansenbeleid, 2015

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

1	LITERATUURSTUDIE	6
1.1	Inleiding.....	6
1.2	Probleemstelling en onderzoeksvragen	6
1.2.1	Vlaamse onderwijscontext.....	7
1.2.2	Segregatie in het onderwijs	7
1.2.3	Segregatie op de arbeidsmarkt	9
1.2.4	Probleemstelling.....	10
1.2.5	Onderzoeksvragen.....	11
1.3	Verklaring van de seksesegregatie op de arbeidsmarkt	11
1.3.1	Neoklassieke economische theorieën en Human capital theorieën	11
1.3.2	Institutionele theorieën en Arbeidsmarktsegmentatietheorieën	13
1.3.3	Feministische en gendertheorieën.....	13
1.3.4	Het ontstaan van (genderspecifieke) voorkeur	13
1.4	Gender en Studiekeuze	15
1.4.1	Keuzetheorieën	15
1.4.2	Expectancy-value model of achievement-related choices	15
1.4.3	Expectancy-value model of achievement-related choices in beroeps- en studiekeuze.....	17
1.5	Onze onderzoeksvragen in de literatuur	18
1.5.1	Onderzoeksvraag 1. Hoe zien mannelijke en vrouwelijke leerlingen het type van beroep dat is gekoppeld aan hun studiekeuze?	18
1.5.2	Onderzoeksvraag 2. Wat waren de persoonlijke en professionele elementen die mannelijke en vrouwelijke leerlingen in overweging namen bij het kiezen van een specifiek type van opleiding en op welke wijze waren deze elementen genderbepaald?.....	19
1.5.3	Onderzoeksvraag 3. Welke middelen/bronnen waren beschikbaar voor hen bij deze keuze (personen / bronnen van informatie)? Zijn deze verschillend voor meisjes en jongens? Is dit gerelateerd aan hun sociaaleconomische en etnische achtergrond?	22
1.5.4	Onderzoeksvraag 4. Wat was de rol en invloed van ouders, leerkrachten, school en klas, en leeftijdgenoten in het keuzeproces? Was deze rol en invloed verschillend voor meisjes en jongens?.....	23
1.5.5	Onderzoeksvraag 5. Is de studiekeuze van jongens en meisjes gerelateerd aan hun sociaaleconomische en etnische achtergrond?	26
2	ONDERZOEKSMETHODE	28
2.1	Populatie en steekproef.....	28
2.2	Vragenlijsten	29
2.3	Pilotstudy.....	29
2.4	Veldwerk.....	29
2.5	Respons scholen	31
2.5.1	Deelnemende Scholen: Onderwijsnet en Regio	31
2.5.2	Incentives: toekenning van de filmtickets	31

2.6	Datasets klaarmaken voor analyse	32
2.6.1	Cleaning	32
2.6.2	Hercoderingen en aanmaak bijkomende antwoordcategorieën.....	32
2.6.3	Constructie nieuwe variabelen	32
2.7	Weging van de data	36
2.8	Statistische analyses.....	38
3	ONDERZOEKSRÉSULTATEN BSO.....	39
3.1	Deel Een: Sociodemografie.....	40
3.1.1	Herkomst.....	40
3.1.2	Taalgebruik.....	41
3.1.3	Gezinssamenstelling	42
3.2	Deel Twee: Het studiekeuzeproces in kaart gebracht	43
3.2.1	Schoolkeuze	43
3.2.2	De feitelijke studiekeuze.....	48
3.2.3	Actoren die een rol speelden in het keuzeproces.....	48
3.3	Deel Drie: Op zoek naar verklaringen.....	65
3.3.1	Gerapporteerde argumenten voor de studiekeuze	65
3.3.2	Gerapporteerde argumenten voor beroepskeuze.....	69
3.3.3	Genderperceptie van de gekozen studierichting.....	71
3.3.4	Genderperceptie van zichzelf en de gekozen studierichting.....	72
3.3.5	Genderperceptie van het beroep gekoppeld aan de studiekeuze	73
3.3.6	Genderperceptie van zichzelf en het gekozen beroep.....	75
3.3.7	Gender en Jobwaarden.....	75
3.4	Deel vier: Antwoorden op onze onderzoeksvragen.....	79
3.4.1	Hoe zien mannelijke en vrouwelijke leerlingen het type van studierichting dat ze gekozen hebben en het beroep dat is gekoppeld aan hun studiekeuze?	79
3.4.2	Wat waren de persoonlijke en professionele elementen die mannelijke en vrouwelijke leerlingen in overweging namen bij het kiezen van een specifiek type van opleiding en op welke wijze waren deze elementen genderbepaald?	81
3.4.3	Welke middelen/bronnen waren beschikbaar voor hen bij deze keuze (personen / bronnen van informatie)? Zijn deze middelen verschillend voor meisjes en jongens?	83
3.4.4	Wat was de rol en invloed van leerkrachten, ouders en leeftijdgenoten in het keuzeproces? Was deze rol en invloed verschillend voor meisjes en jongens?	84
3.4.5	Is de studiekeuze van jongens en meisjes gerelateerd aan hun etnische achtergrond?.....	86
4	ONDERZOEKSRÉSULTATEN TSO.....	88
4.1	Deel Een: Sociodemografie.....	88
4.1.1	Herkomst.....	88
4.1.2	Taalgebruik.....	89
4.1.3	Gezinssamenstelling	90
4.2	Deel Twee: Het studiekeuzeproces in kaart gebracht	91
4.2.1	Schoolkeuze	91
4.2.2	De feitelijke studiekeuze.....	97
4.2.3	Actoren die een rol speelden in het keuzeproces.....	97

4.3	Deel Drie: Op zoek naar verklaringen.....	114
4.3.1	Gerapporteerde argumenten voor de studiekeuze	114
4.3.2	Gerapporteerde argumenten voor beroepskeuze.....	118
4.3.3	Genderperceptie van de gekozen studierichting	121
4.3.4	Genderperceptie van zichzelf en de gekozen studierichting.....	121
4.3.5	Genderperceptie van het beroep gekoppeld aan studiekeuze	123
4.3.6	GENDERPERCEPTIE VAN ZICHZELF EN HET GEKOZEN BEROEP	125
4.3.7	GENDER EN JOBWAARDEN	125
4.4	DEEL VIER: ANTWOORDEN OP ONZE ONDERZOEKSVRAGEN	128
4.4.1	Hoe zien mannelijke en vrouwelijke scholieren het type van studierichting dat ze gekozen hebben en het beroep dat is gekoppeld aan hun studiekeuze?	128
4.4.2	Wat waren de persoonlijke en professionele elementen die mannelijke en vrouwelijke scholieren in overweging namen bij het kiezen van een studierichting?	129
4.4.3	Welke middelen/bronnen waren beschikbaar voor hen bij deze keuze (personen / bronnen van informatie)? 131	
4.4.4	Wat was de rol en invloed van ouders, leerkrachten, school en klas, en leeftijdgenoten in het keuzeproses?	133
4.4.5	Is de studiekeuze van jongens en meisjes gerelateerd aan hun etnische achtergrond?... ..	135
5	SAMENVATTING EN BESLUIT	136
6	BIBLIOGRAFIE	140
7	BIJLAGEN	145
7.1	Bijlage 1: Gendertypering op basis van de korte versie van Bem's Sex Role Inventory (Bem, 1974) 146	
7.2	Bijlage 2: Jobwaarden op basis van Jobvalues van Marini et al (1996)	147
7.3	Bijlage 3: Logistische regressieanalyses	148

1 LITERATUURSTUDIE

1.1 INLEIDING

In de meeste EU-landen, waaronder België, weerspiegelt de verdeling van leerlingen over de studiegebieden van het secundair onderwijs de traditionele rolpatronen, met meisjes die vooral kiezen voor studierichtingen die leiden tot 'vrouwelijke' beroepen en jongens voor 'mannelijke'. Wij focussen in dit onderzoek op de rol van de (geïnternaliseerde) genderbeelden en -stereotypen in het studiekeuzeprocess bij de start in het TSO en BSO en op de relevante (f)actoren die deze beelden en stereotypen mee construeren.

Na een stand van zaken van de seksesegregatie in het onderwijs en op de arbeidsmarkt, daar waar mogelijk gekoppeld aan segregatie op basis van etniciteit en sociale klasse, geven we een overzicht van mogelijke theoretische verklaringen van deze segregatie en gaan we wat dieper in op het begrip 'voorkeur' dat een belangrijke rol speelt in de verklarende theorieën. Vervolgens komen keuzetheorieën aan bod. Ten slotte proberen we aan te geven wat de wetenschappelijke literatuur ons bijbrengt in verband met onze specifieke onderzoeksvragen.

1.2 PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSVRAGEN

Seksesegregatie is bijzonder uitgesproken in beroeps- en technische programma's en scholen (EACEA - Eurydice, 2009). Sommige opleidingen realiseren in feite *single-sex education* zonder de uitdrukkelijke bedoeling van het verstrekken van deze vorm van onderwijs. Dit is vooral het geval in het secundair technisch of beroepsonderwijs. Gendersesegregeerd onderwijs heeft ethisch en economisch negatieve gevolgen. Vanuit een gelijkemansperspectief is het problematisch vooral voor vrouwen, omdat sectoren/beroepen waar vrouwen geconcentreerd zijn stevast minder beschermende sectoren/beroepen zijn (Theunissen & Sels, 2006; Kuppens, Steegmans, Van Aerschot, & Van Haegendoren, 2006). Vanuit economische invalshoek staan genderstereotiepe studiekeuzes een optimale allocatie van menselijk potentieel en talent in de weg. Ze veroorzaken rigiditeit op de arbeidsmarkt, wat bijzonder problematisch is om in de globale economie competitief te blijven (Anker, 2001).

Naast gender spelen etniciteit en sociale klasse een grote rol in schoolloopbanen van jongeren. Jongens en meisjes uit etnisch-culturele minderheden en uit lagere sociale klassen hebben een andere schoolcarrière dan blanke kinderen uit de middenklasse. Men vindt hen vaker terug in het technisch en beroepsonderwijs en minder in het algemeen vormend onderwijs. In de meeste Europese landen is er bezorgdheid over de relatief lagere prestaties van leerlingen met een lagere sociaaleconomische status en van sommige etnische minderheidsgroepen. Ook binnen deze groepen zijn er duidelijke sekse gebonden patronen (EACEA - Eurydice, 2009). De prestatiekloof tussen deze groepen is problematisch omdat westerse economieën steeds kennisintensiever worden waardoor niet- of lager-opgeleide groepen het steeds moeilijker hebben om een volwaardige plaats te krijgen op de arbeidsmarkt.

Hier onder schetsen we de situatie in het onderwijs in Vlaanderen. Daarna bekijken we het veronderstelde effect hiervan op de arbeidsmarkt en formuleren we de probleemstelling.

1.2.1 VLAAMSE ONDERWIJSCONTEXT

In Vlaanderen is sinds 1989 het voltijds gewoon secundair onderwijs georganiseerd in een uniforme structuur die drie (of vier¹) etappes, graden genoemd, van twee jaar en vier vormen van onderwijs omvat. Leerlingen maken pas een definitieve keuze voor een bepaalde vorm van secundair onderwijs in de tweede graad, zodat zij eerst gedurende twee jaar kunnen kennismaken met zoveel mogelijk onderwerpen². In de tweede en derde graad komen er vier onderwijsvormen voor, die verder zijn onderverdeeld in studiegebieden, waarbinnen een leerling kan kiezen voor een bepaalde studierichting. De vier onderwijsvormen zijn: algemeen secundair onderwijs (ASO), technisch secundair onderwijs (TSO), beroepssecundair onderwijs (BSO) en kunstsecundair onderwijs (KSO).³

Het ASO biedt een brede algemene vorming die de basis vormt voor het hoger onderwijs. Het TSO biedt zowel algemene als technische/theoretische vorming. Sommige studierichtingen leiden naar het hoger onderwijs, andere leiden vaak direct naar de arbeidsmarkt. Het secundair beroepsonderwijs is een praktijkgerichte vorm van onderwijs waarin jongeren een specifiek beroep aangeleerd krijgen naast algemene vorming. Tot slot is er het secundair kunstonderwijs dat een brede algemene vorming combineert met een actieve kunstpraktijk. Na het secundair kunstonderwijs kunnen studenten een beroep uitoefenen of overstappen naar het hoger onderwijs (De Ro, 2008).

1.2.2 SEGREGATIE IN HET ONDERWIJS

In Vlaanderen kiezen jongens vaker voor technisch en beroepsonderwijs, terwijl meisjes enigszins oververtegenwoordigd zijn in het algemeen secundair onderwijs. Binnen de verschillende vormen van secundair onderwijs is de seksegregatie het hoogst in het beroeps- en technisch onderwijs. In 2009 kiest bijna 60% van de jongens in het eerste jaar technisch onderwijs voor wetenschappelijke / technische onderwerpen, in vergelijking met slechts 8% van de meisjes. Voor elke honderd jongens in wetenschappelijke / technische disciplines zijn er slechts tien meisjes. In het beroepsonderwijs is de mannelijke dominantie nog sterker met slechts zeven meisjes voor elke honderd jongens in de technische studiegebieden. Het omgekeerde geldt voor studieonderwerpen als gezondheidszorg. In het eerste jaar van het technisch onderwijs kiest 60 % van de meisjes voor deze vorm van opleiding versus slechts 18% van

---

¹ Vanaf 2009-2010 worden de zevende specialisatiejaren in TSO en KSO ondergebracht in het secundair-na-secundair. Vanaf 2009-2010 gaat de opleiding verpleegkunde, die vroeger behoorde tot de vierde graad van het BSO, over naar het hoger beroepsonderwijs. Voor een aantal specialisaties in het BSO bestaat nog de vierde graad. Zij behoren niet tot het hoger beroepsonderwijs.

² De eerste graad van het secundair onderwijs voorziet een A-stroom en B-stroom. Bij de overstap van basisonderwijs naar secundair onderwijs volgen de meeste leerlingen het eerste leerjaar A. In dit leerjaar volgen de leerlingen in eenzelfde school bijna alle vakken gemeenschappelijk, welke studierichting ze later ook kiezen. Slechts een klein gedeelte van het lessenrooster is opgesplitst in verschillende keuzevakken. Het eerste leerjaar B is bestemd voor jongeren die een leerachterstand hebben opgelopen in het lager onderwijs of minder geschikt zijn voor overwegend theoretisch onderwijs. Dit leerjaar is een brugklas tussen lager en secundair onderwijs. Na het eerste leerjaar B kunnen de leerlingen ofwel naar het beroepsvoorbereidend leerjaar ofwel naar het eerste leerjaar A.
(23 mei 2012 http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/so/uitleg_structuur_so.htm)

³ Naast dit 'lineaire' stelsel (met graden en leerjaren), loopt in het B.S.O. sinds september 2000 het experiment modulair onderwijs. In dit stelsel bestaan geen graden, leerjaren en studierichtingen. Het modulair onderwijs wordt georganiseerd per studiegebied. Elk studiegebied bundelt een reeks opleidingen, die elk uit één of meer modules bestaan.

de jongens. Voor elke tien jongens, zijn er vierentwintig meisjes. In het BSO is het onevenwicht nog opvallender met bijna veertig meisjes voor elke tien jongens (Van Aerschoot & Steegmans, 2011). In het TSO en BSO is de studiekeuze van meisjes weinig gevarieerd. Als men drie vierde van de schoolpopulatie van de tweede graad in het TSO in het schooljaar 2001-2002 verdeelt over de grootste studierichtingen blijkt dat de jongens gespreid zijn over acht studierichtingen en meisjes slechts over drie (Steegmans, 2003).

In het ASO is de kloof tussen het aantal meisjes- en jongensstudenten in studierichtingen die als 'mannelijk' of 'vrouwelijk' worden gepercipieerd kleiner. Zowel voor meisjes als voor jongens zijn Economie, Wetenschappen en Latijn belangrijke studierichtingen zij het in een andere volgorde en gewicht. In het eerste jaar van de tweede graad is Wetenschappen de belangrijkste studierichting voor jongens en Economie voor meisjes. Het grootste verschil tussen jongens en meisjes in het ASO situeert zich in de Menswetenschappen. Zij vormen een belangrijke studierichting voor meisjes met maar liefst dertig meisjes voor elke tien jongens. Educatieve keuzes in het daaropvolgende hoger onderwijs zijn meer stereotiep mannelijk of vrouwelijk. Vier meisjes van de tien die in het hoger onderwijs starten, kiezen voor studiegebieden die leiden tot traditioneel vrouwelijke beroepen: onderwijs, gezondheidszorg en maatschappelijk werk. Slechts 14% van de jongens kiest voor deze onderwerpen. Industriële wetenschappen en technologie scoren hoog bij hen, zowel in het beroepsgerichte (14,8%) als het academische (6,9%) hoger onderwijs. Beide programma's tellen slechts 2% van de vrouwen die starten in het hoger onderwijs (Van Aerschoot & Steegmans, 2011).

Wanneer het gaat om genderspecifieke studiekeuzes is er meer veranderd in het algemene onderwijs dan in het beroepsonderwijs. Studiekeuzeverschillen tussen meisjes en jongens zijn het meest uitgesproken wanneer het onderwijs relevant wordt als rechtstreekse voorbereiding op de arbeidsmarkt (Stanfors, 2006).

Naast deze sekseverschillen, speelt ook etnische afkomst sterk mee op vlak van onderwijs- en studiekeuze, vooral naar onderwijsvorm. Zo starten veel meer jongeren van allochtone afkomst het secundair onderwijs in de B-stroom die bedoeld is voor leerlingen met een leerachterstand.

Uit kwantitatieve analyses op basis van de SONAR-data bleek dat vooral Turkse en Marokkaanse meisjes sterk oververtegenwoordigd zijn in het beroepsonderwijs, door zowel vroege als latere keuzes tijdens de schoolloopbaan (Glorieux, Koelet & Laurijssen, 2011). Onevenredig veel meisjes van Turkse en Marokkaanse afkomst starten in de B-stroom namelijk respectievelijk 50% en 41% (Duquet, Glorieux, Laurijssen & Van Dorsselaer, 2006). Daarenboven blijkt uit onderzoek van Duquet dat allochtone jongeren van Turkse, Noord-Afrikaanse en Zuid-Europese afkomst minder vaak een normaal onderwijstraject volgen dan autochtone jongeren en de overige allochtone jongeren. Deze jongeren komen ook vaker terecht in een watervalpatroon met als eindbestemming het BSO, terwijl de autochtone jongeren vaker een ASO-TSO/KSO-traject volgen (Duquet, Glorieux, Laurijssen & Van Dorsselaer, 2005). Dit resultaat blijft ook na controle voor het ouderlijk economische en schoolse kapitaal (en geslacht) (Agirdag, 2007).

Een andere bepalende factor voor de keuze van de onderwijsvorm is sociale afkomst. Uit onderzoek van Boone en Van Houtte bleek dat ouders die behoren tot lagere socio-economische groepen in Vlaanderen eerder voor de minder veeleisende opties kiezen dan ouders die tot hogere socio-economische groepen behoren. Waar dit SES-effect bij de keuze tussen A- en B-stroom lijkt te verlopen via de prestaties die leerlingen tijdens het basisonderwijs hebben behaald, is het bij de overige keuzes zo dat dit SES-effect ook na controle voor prestaties blijft bestaan. Ook indicatoren van het cultureel en sociaal kapitaal waarover ouders beschikken bleken niet in staat de invloed van SES te verklaren (Boone & Van Houtte, 2010).

1.2.3 SEGREGATIE OP DE ARBEIDSMARKT

Gendersegregatie in het onderwijs vertaalt zich in gendersegregatie op de arbeidsmarkt. Deze kan men bekijken vanuit de verdeling van de mannelijke en vrouwelijke populatie in de economische sectoren en vanuit de verdeling over de beroepen.

1.2.3.1 Economische sectoren

De relatieve aanwezigheid van vrouwen en mannen in de primaire, secundaire, tertiaire en quartaire sectoren geeft een algemeen beeld aan van de gender gesegregeerde aard van onze economie.

In de primaire sector, die visserij, land-, tuin- en bosbouw omvat, werken overwegend mannen (63%). Maar vooral de secundaire sector is traditioneel een mannensector met een sekseverdeling van 80% mannen en 20% vrouwen. De secundaire sector is onderverdeeld in 16 deelsectoren; in bijna elke deelsector vinden we meer mannen dan vrouwen terug. Slechts in één deelsector, deze van Textiel en kleding, benadert de man-vrouwverdeling een evenwicht. Het grootste verschil in aandeel mannen en vrouwen en het grootste aandeel mannen vinden we in de sectoren Metallurgie, Bouw, Vervaardiging van bouwmaterialen, Vervaardiging van metaalproducten en Vervaardiging van transportmiddelen, met elk om en bij de 90% mannen.

In de tertiaire sector springen twee subsectoren in het oog: Diensten aan personen en Kleinhandel. In deze twee sectoren zien we een duidelijk overwicht van vrouwelijke werkenden, respectievelijk 75% en 58%. Personenzorg is bij uitstek een beroep (en sector) waar veel vrouwen een baan vinden. In de kleinhandel vinden we veel deeltijdse arbeid, wat tot op heden ook voornamelijk een vrouwenaangelegenheid is. Typische mannelijke deelsectoren in de tertiaire sector zijn Transport, Reparatie en installatie van machines en consumentenartikelen, Garagewezen, Informatietechnologie en Telecommunicatie, met een aandeel van 85% tot 71% mannen.

De quartaire of publieke sector is een 'vrouwensector' bij uitstek: van alle werkenden in deze sector is 66% een vrouw, hetgeen betekent dat er per honderd mannen bijna tweehonderd vrouwen werken.

Ook bijna alle deelsectoren van de quartaire sector zijn vervrouwelijkt, met als grote uitzondering Algemene overheidsdiensten. In deze laatste sector die justitie, defensie en openbare veiligheid omvat, is 74% van de werkenden een man. De meeste overige deelsectoren van de quartaire sector kennen een overwicht aan vrouwen met als uitschieters de deelsectoren Maatschappelijke dienstverlening, Gezondheidszorg en Onderwijs waar minder dan een derde van de werkenden mannen zijn. Er werken respectievelijk 83%, 77% en 70% vrouwen (Van Aerschot & Steegmans, 2011).

1.2.3.2 Beroepen

Ook een analyse van de beroepen is verhelderend in termen van gendersegregatie. Vrouwen zijn oververtegenwoordigd in onderwijsberoepen, in zorgberoepen, in schoonmaakberoepen en in functies waarbij men met publiek in aanraking komt (verko(opst)er, loketbediende, receptionist(e), omroep(st)er en presentator/trice). Beroepsgroepen zoals verplee(j)g(st)er en kleuterleid(st)er zijn typisch vrouwelijk. Vooral bedienden in de boekhouding, vertaler/tolk, apotheker, gids, receptionist en loketbediende/kassier(st)er zijn voorbeelden van beroepsgroepen die de voorbije decennia sterk vervrouwelijkt zijn.

Mannen treffen we meer aan in arbeidersfuncties, leidinggevende functies, technische functies, transportfuncties en in beroepen waar fysieke kracht een belangrijke rol speelt. Nagenoeg alle matrozen en scheepsmachinisten, vuilnisophalers, havenarbeiders, houthakkers, bosarbeiders, luchtverkeersleiders, elektriciens, loodgieters, timmerlieden, schrijnwerkers, bouwvakkers, automechaniciens, schilders, behangers en vrachtwagenbestuurders behoren tot het mannelijk geslacht. Ook meer dan acht op tien meubelmakers, ingenieurs, metaalarbeiders, cipers, beenhouwers, buschauffeurs, politieagenten, bakkers en informatici zijn mannen. Vrouwen zijn doorgedrongen tot enkele beroepen die tot voor kort nog echte mannenbastions waren zoals politieagent, postbode en buschauffeur (Lamberts & Delmotte, 2004).

De meeste mannen maar ook vrouwen werken in gendertraditionele beroepen. En dit ondanks het feit dat vrouwen een beperkte beroepenradius hebben met andere woorden dat er heel wat minder 'vrouwelijke beroepen' zijn dan 'mannelijke beroepen' (Lamberts & Delmotte, 2004) waardoor de keuzemogelijkheden beperkt zijn.

1.2.4 PROBLEEMSTELLING

In de eerste plaats beperkt een genderstereotiepe studiekeuze op individueel niveau de onderwijs- en carrièremogelijkheden van jonge mensen tot datgene dat sociaal aanvaardbaar is voor hun geslacht. Dit heeft implicaties voor het verwerven van vaardigheden en kwalificaties, studie-engagement en scholings- en carrièremogelijkheden wanneer men het (secundair) onderwijs verlaat (Smythe & Darmody 2009).

Onderwijs en onderwijskeuzes fungeren als een soort voorsortering in de richting van de arbeidsmarkt. Hoe sterker de link is tussen de opleiding en het beroep hoe sterker de voorsortering, die leidt tot beroepen- en sectorsegregatie (Borghans & Groot, 1999). De arbeidsmarkt zelf is verantwoordelijk voor nasortering. Borghans en Groot concluderen op basis van de Labour Force Survey voor Nederland dat vooral de voorsortering via het onderwijs verantwoordelijk is voor de sectorale en beroepssegregatie op de arbeidsmarkt. Smythe vindt deze voor- en nasortering terug in de prille loopbanen van vrouwen en mannen in een vergelijkend onderzoek op basis van de Labour Force-data van enkele Europese landen. Er is een recht evenredige samenhang tussen de mate van segregatie in het onderwijs en de segregatie op de arbeidsmarkt (Smythe, 2003). Theunissen en Sels stellen dat horizontale segregatie – volgens hun definitie: binnen hetzelfde hiërarchisch niveau in andere functiedomeinen actief zijn - het complexe resultaat is van ongelijke keuzes, en selectie- en segmentatieprocessen op de arbeidsmarkt (Theunissen & Sels, 2006). Er blijkt een rechtstreeks verband te bestaan tussen de gendersegregatie op de arbeidsmarkt en de segregatie in studiekeuze van vrouwen en mannen. Recent onderzoek stelt dat beroepssegregatie niet zozeer tot stand komt op de arbeidsmarkt, maar wel in het onderwijs. De relatie tussen studiekeuze en beroepskeuze is dusdanig dat segregatie in het onderwijs nauwelijks gecorrigeerd wordt op de arbeidsmarkt (Van Puyenbroeck, De Bruyne & Sels, 2012)

Vooraf vrouwen dragen de nadelen van een gesegmenteerde arbeidsmarkt op basis van gender. Zij werken vaker dan mannen in minder betalende en minder beschermende sectoren/beroepen (Theunissen & Sels, 2006; Kuppens, Steegmans, Van Aerschot, & Van Haegendoren, 2006). Dit veroorzaakt structurele economische en sociale ongelijkheid tussen vrouwen en mannen omdat loon het grootste deel van het inkomen van de meeste werknemers vormt en inkomen correleert positief met bestaanszekerheid, financiële onafhankelijkheid en de opbouw van socialezekerheidsrechten (Theunissen & Sels, 2006).

Ten tweede staan genderstereotiepe studiekeuzes een optimale allocatie van menselijk potentieel en talent in de weg op het niveau van bedrijven en organisaties die baat hebben bij het rekruteren uit een breed aanbod van gekwalificeerde kandidaten. Verder is ook het louter kwantitatief tekort aan specifiek geschoolde werknemers een

probleem voor bedrijven en organisaties dat deels te wijten is aan eenzijdige rekrutering van leerlingen in bepaalde opleidingen.

Ten slotte leidt een gesegregerde arbeidsmarkt tot rigiditeit van deze arbeidsmarkt, een inefficiënte economie die zich niet kan aanpassen aan veranderende omstandigheden en een algemene verspilling van human resources. Door globalisering van de productie en de toegenomen internationale competitie zijn deze factoren nochtans nog belangrijker geworden (Anker, 2001).

De seksegregatie van opleidingen en beroepen is een verspilling van human resources met negatieve gevolgen op individueel, bedrijfs- en maatschappelijk niveau, en leidt door onderwaardering van vrouwelijke beroepen en sectoren, en/of beroepen en sectoren waar vooral vrouwen worden tewerkgesteld, tot sociale en economische gender ongelijkheid.

1.2.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Onze onderzoeksvragen zijn de volgende:

Onderzoeksvraag 1. Hoe zien mannelijke en vrouwelijke leerlingen het type van beroep dat is gekoppeld aan hun studiekeuze?

Onderzoeksvraag 2. Wat waren de persoonlijke en professionele elementen die mannelijke en vrouwelijke leerlingen in overweging namen bij het kiezen van een specifiek type van opleiding en op welke wijze waren deze elementen genderbepaald?

Onderzoeksvraag 3. Welke middelen/bronnen waren beschikbaar voor hen bij deze keuze (personen / bronnen van informatie)? Zijn deze verschillend voor meisjes en jongens? Is dit gerelateerd aan hun sociaaleconomische en etnische achtergrond?

Onderzoeksvraag 4. Wat was de rol en invloed van ouders, leerkrachten, school en klas, en leeftijdgenoten in het keuzeproces? Was deze rol en invloed verschillend voor meisjes en jongens?

Onderzoeksvraag 5. Is de studiekeuze van jongens en meisjes gerelateerd aan hun sociaaleconomische en etnische achtergrond?

1.3 VERKLARING VAN DE SEKSESEGREGATIE OP DE ARBEIDSMARKT

Uit het voorgaande blijkt dat gendersegregatie in het onderwijs en, bij gevolg, op de arbeidsmarkt het complexe resultaat is van ongelijke keuzes zoals studie- en beroepskeuze en selectie- en segmentatieprocessen op de arbeidsmarkt. Hieronder bespreken we een aantal relevante theorieën die gendersegregatie verklaren.

1.3.1 NEOKLASSIEKE ECONOMISCHE THEORIEËN EN HUMAN CAPITAL THEORIEËN

Een eerste soort theorieën rond de genderkloof op de arbeidsmarkt zijn de neoklassieke economische theorieën. In het bijzonder trachten ze om de loonkloof te verklaren tussen mannen en vrouwen. Deze theorieën gaan ervan uit dat

Literatuurstudie

arbeidskrachten en bedrijven rationeel handelen in functie van nuts- en winstmaximalisatie in een efficiënte arbeidsmarkt en dat deze arbeidsmarkt werkt volgens vraag en aanbod.

Aan de aanbodzijde bevinden zich de arbeidskrachten met een bepaald menselijk kapitaal waardoor zij productief kunnen zijn op de arbeidsmarkt. Doorgaans wordt menselijk kapitaal op de arbeidsmarkt bepaald door scholing en ervaring. Vrouwen zouden in het nadeel zijn omdat ze minder menselijk kapitaal bezitten doordat ze lager opgeleid zijn of "verkeerde" studiekeuzes maken namelijk deze die leiden tot een diploma dat minder wordt gewaardeerd op de arbeidsmarkt. Een tweede nadeel is dat ze minder ervaring opdoen door onderbroken carrières wegens het opnemen van gezinstaken. Vrouwen en mannen zouden ook andere voorkeuren hebben m.b.t. wat een job hen te bieden heeft. Zo wordt vaak aangenomen dat mannen meer dan vrouwen op zoek zijn naar hoge lonen en status. Vrouwen zouden bijvoorbeeld vaker deeltijds willen werken om formele en gezinsarbeid te kunnen combineren (Anker, 2001).

Aan de vraagzijde wegen werkgevers kosten en baten af bij aanwerving, retentie en promotie van personeel. Naast de beoordeling van het menselijk kapitaal spelen ook de (gepercipieerde) voorkeuren van de vrouwelijke en mannelijke arbeidskrachten een rol. Verder worden vrouwen worden vaak beschouwd als "dure" werknemers omdat ze vaker afwezig zouden zijn omwille van ziekte. Ook het risico van een zwangerschap en de daarmee gepaard gaande afwezigheid omwille van moederschapsrust pleit in hun nadeel omdat dit indirecte kosten meebrengt voor de werkgever (Anker, 2001).

Werkgevers gaan voor de screening van kandidaten af op stereotypen die heersen over verschillen tussen vrouwen en mannen. Het uitgangspunt dat vrouwen gemiddeld sociaal vaardiger zijn, minder flexibel zijn omwille van gezinstaken, minder sterk en minder goed leiding geven dan mannen en zo meer leidt er vaak toe dat vrouwen en mannen geleid worden naar verschillende beroepen. Wanneer werkgevers zich in de concrete beslissingen rond de tewerkstelling van individuen laten leiden door dit soort vermeende algemeen geldende kenmerken van vrouwen en mannen -- omdat het kosten- en tijdbesparend werkt -- in plaats van door screenen van de werkelijke vaardigheden en kennis van de kandidaten spreekt men van statistische discriminatie. Theoretisch wordt discriminatie wordt dus niet verklaard door voorkeuren (*taste discrimination*) maar door rationele, economische overwegingen (Anker, 2001; Reskin, 1993).

Dit alles zou resulteren in het economische voordeel van mannelijke arbeidskrachten.

Critici van deze theorieën geven verschillende argumenten om aan te tonen dat verschillen in menselijk kapitaal geen adequate verklaring zijn voor de seksesegregatie op de arbeidsmarkt. Empirisch gezien zijn de sekseverschillen op de arbeidsmarkt groter dan men op basis van het verschil in menselijk kapitaal kan verklaren (Anker, 2001; Blackburn, Browne, Brooks, & Jarman, 2002). Ondertussen is het argument van de lagere scholingsgraad van vrouwen achterhaald en hebben vrouwen ook veel meer arbeidsmarktervaring. Blackburn en collega's stellen dat verklaringen via menselijk kapitaal cirkelredeneringen zijn (*the human capital tautology*). Het gebruik van vaardigheden vermeerdert het menselijk kapitaal door vergroten van ervaring behalve wanneer deze vaardigheden verouderd geraken en zo minder waardevol worden. En dat stellen we vast via verhogen of verlagen van de remuneratie. Dezelfde cirkelredenering wordt gebruikt om de lagere financiële waardering van vrouwen te rechtvaardigen: *How do we know they are worth less? Because women are paid less* (Blackburn, Browne, Brooks, & Jarman, 2002). In werkelijkheid gaat het om een algemene onderwaardering van beroepen waarin vooral vrouwen werkzaam zijn (Anker, 1998 in Blackburn, Browne, Brooks, & Jarman, 2002). Via empirisch onderzoek werd aangetoond dat bij gelijkblijvende ervaring vrouwen meer verdienen in mannen- dan in vrouwenberoepen (England, 1982; 1984). Bij controle van sociale, cognitieve en fysieke vereisten, voor- en nadelen (faciliteiten), en sector- en bedrijfsgebonden karakteristieken blijkt dat jobs minder loon genereren wanneer ze een grotere aandeel vrouwen tewerkstellen (England et al., 1994).

1.3.2 INSTITUTIONELE THEORIEËN EN ARBEIDSMARKTSEGMENTATIETHEORIEËN

Deze theorieën volgen eveneens een neoklassieke economische logica om de seksesegregatie op de arbeidsmarkt te verklaren. Zij gaan er van uit dat instituties zoals vakbonden en grote bedrijven een grote rol spelen in het bepalen van wie wordt aangeworven, gepromoveerd en hoeveel men verdient. Bedrijven en vakbonden delen de arbeidsmarkt op in segmenten die elk functioneren volgens de neoklassieke theorie maar onderling sterk verschillen in bijvoorbeeld arbeidsvoorwaarden. Voor arbeidskrachten is het moeilijk om van het ene naar het andere segment te gaan (Anker, 2001). Verder speelt de neiging tot isomorfie, dat is de neiging van bedrijven om de karakteristieken van andere bedrijven in dezelfde sector over te nemen om aan legitimiteit in het veld te winnen, legitimiteit die ze nodig hebben om aan essentiële resources te geraken (DiMaggio & Powell, 1983). Dat is de oorzaak van persistente segregatie op de arbeidsmarkt.

1.3.3 FEMINISTISCHE EN GENDERTHEORIEËN

Feministische en gendertheorieën focussen op niet-economische variabelen om de seksesegregatie op de arbeidsmarkt te verklaren. Zij stellen dat deze slechts een afspiegeling is van de verschillende en cultureel bepaalde genderrollen van vrouwen en mannen in de maatschappij en in het gezin, en van de ongelijke machtsverhoudingen tussen hen. Normen, opvattingen en percepties blijven erg patriarchaal en worden doorgegeven door familie, school, media. Deze eenzijdige en stereotiepe socialisatie doet afbreuk aan de ontwikkeling en inzet van de brede capaciteiten van vrouwen en mannen, zowel in het privé- als het openbare leven zoals de deelname aan de arbeidsmarkt en houdt vrouwen in een ondergeschikte positie. Deze stereotypen spelen zowel aan de vraag- als aan de aanbodzijde van de arbeidsmarkt.

Aan de aanbodzijde sturen en begrenzen de normen die samenhangen met een specifieke genderrol in grote mate de sekseverschillen in beroepen en beroepskeuzes. Internaliseren van deze normen heeft een sterk effect op jobwaarden die mee de keuze sturen en die de carrières van vrouwen beïnvloeden op een heel brede manier (Marini et al 1996). Verder leiden ook de sociale netwerken van vrouwen en mannen hen bij het zoeken naar een job naar sectoren en beroepen waar respectievelijk vrouwen en mannen werken (Kmec, 2005).

Aan de vraagzijde hebben ook werkgevers voorkeuren voor bepaalde werknemers voor bepaalde jobs. Traditionele attitudes tegenover genderrollen lijken bijvoorbeeld niet toe te staan dat vrouwen worden aangeworven voor mannelijke fabrieksarbeid. Het sekselabel van een beroep bepaalt het voortzetten van de segregatie onafhankelijk van de kwalificaties van de kandidaten (Reskin, 1993). De gewoonte binnen een bedrijf om voor bepaalde functies ofwel mannen ofwel vrouwen aan te werven is eigenlijk organisatie-inertie en heeft een schijn van onontkoombaarheid (Reskin, 1993). Deze gendergebonden evidenties zijn ingebed in het design van een organisatie, de logica en de praktijk ervan, en in de machtsverhoudingen (Kmec, 2005).

1.3.4 HET ONTSTAAN VAN (GENDERSPECIFIEKE) VOORKEUR

Voorkeur speelt een belangrijke rol in de verklaringen van keuzeverschillen en arbeidsmarktsegregatie. Voorkeuren bepalen in grote mate zowel de keuzes aan de vraag- als aanbodzijde van de arbeidsmarkt, dit laatste inclusief studiekeuzes die jongeren maken.

In klassieke economische theorieën voorkeur gezien als een logische verklaring en aanvaardbare oorzaak van de sekseverschillen in het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Vrouwen en mannen zijn in essentie, biologisch "anders". Daarom hebben ze verschillende rollen en dus ook voorkeuren in het leven.

In feministische theorieën is voorkeur niet een gevolg van biologisch verschil tussen mannen en vrouwen maar eerder een gevolg van hun verschillende socialisatie (Kimmel, 2000; Renzetti & Curran, 1992). Simone de Beauvoir was de eerste feministe te beweren dat "Je wordt niet als vrouw geboren, je wordt tot vrouw gemaakt" door de maatschappij. Dit perspectief problematiseert dus voorkeur, die niet langer de manifestatie is van een biologische groepsessentie maar eerder het gevolg van genderspecifieke opvoeding en geïnternaliseerde zelfbeelden.

De socioloog Pierre Bourdieu⁴ biedt, met de *habitus*, een nuttig concept om genderspecifieke voorkeuren te theoriseren vanuit een socialisatieperspectief. De *habitus* verwijst naar de pre-cognitieve, praktische kennis die het individu tijdens het dagelijkse sociale leven ontwikkelt (Bourdieu, 1984). Het zijn met name disposities, vaardigheden en manieren van doen/ *savoir faire* die hem of haar in staat stellen om te navigeren en keuzes te maken in de sociale ruimte en velden (bv. de familie, het onderwijs, de politiek, de arbeidsmarkt...) zonder vooraf telkens bewust te moeten reflecteren op het te stellen gedrag. De *habitus* is een geïnternaliseerde structuur en schema's die klasse, gender, leeftijd, etniciteit en zo meer weerspiegelt en op basis waarvan individuen 'automatisch' handelen. *Habitus* ontstaat in de kindertijd en wordt in het verdere leven bekrachtigd door onderwijs en cultuur, het weerspiegelt dus de interactie tussen individu en zijn of haar sociale omgeving dat het individu vorm geeft door een leerproces: individuen passen hun aspiraties aan aan hun inschatting van de rollen die voor hen aanvaardbaar zijn en de kansen op succes (Bourdieu, 1974). In dit perspectief is voorkeur is een verschijningsvorm van de *habitus* en lijkt, zelf voor het individu, 'natuurlijk' en 'evident' te zijn.

Er is echter ook kritiek op de brede socialisatietheorieën vanuit feministische invalshoek omdat ze onrechtstreeks het binaire denken rond gender bevestigen, ook al trachten ze het te de-essentialiseren. Deze theorieën benadrukken echter de ambigüiteit en instabiliteit en contextgebondenheid van gender. Gender is namelijk geen dichotome variabele en vrouwelijkheid is ambigu, onbepaald, tegenstrijdig en onstabiel (Skeggs, 2004). Ook in masculinity studies wordt nadruk gelegd op de instabiliteit van de mannelijke genderidentiteiten (Kimmel, 1994; Diamond, 2006) en op de vele vormen van (dominante) mannelijkheid die ontstaan door interactie met klasse en etniciteit (Connell, 1996; Coles, 2009).

Voorkeuren worden vaak als statisch beschouwd maar zij zijn onderhevig aan verandering onder meer door veranderende economische en sociale omstandigheden. Zo hebben vrouwen de laatste decennia massaal hun weg gevonden naar hogere opleidingen, en functies en sectoren op de arbeidsmarkt die vroeger exclusief mannelijk waren.

Ook moet de rol die voorkeur speelt in het keuzeprocess volgens sommigen worden gerelativeerd en genuanceerd. Het rationele proces van omzetten van voorkeuren in beroeps- en studiekeuzes heeft zijn beperkingen. Beroepskeuzes worden niet op basis van 'abstracte' voorkeuren bepaald maar echter beïnvloed en beperkt door factoren die behoren tot de sociale en economische *opportunity structures*: economische conjunctuur, arbeidsaanbod in de omgeving, betaalbare kinderopvang, sociale netwerken zijn medebepalende factoren in het omzetten van voorkeuren naar beroepskeuzes. Zoals gezegd, spelen ook de beschikbaarheid en gepercipieerde gepastheid van bepaalde jobs voor arbeidskrachten van een bepaalde sekse (of etniciteit) een rol, zowel aan de zijde van vraag als aanbod.

---

⁴ Theory of practice: de structuur geeft vorm aan het individu en vice versa
Literatuurstudie

1.4 GENDER EN STUDIEKEUZE

In dit hoofdstuk gaan we verder in op individuele keuzes en de factoren die deze mee bepalen. Keuzes – ook studiekeuzes - worden niet door 'abstracte' voorkeuren bepaald. Voorkeuren en keuzes zijn ingebed in een geheel van bewuste en minder bewuste afwegingen en gepercipieerde opportuniteiten.

1.4.1 KEUZETHEORIEËN

Een eerste theorie die kan gebruikt worden om individuele keuzes te conceptualiseren zijn rational choice theorieën. Deze stellen dat individuele keuzes tussen meerdere opties gemaakt worden op basis van rationele argumenten en in functie van nutsmaximalisatie. Het individu kiest voor die optie die het voordeligst is voor zichzelf. Dat doet hij/zij op basis van voorkeuren maar binnen specifieke beperkingen, dus ook op basis van informatie over de voorwaarden waaronder dit kan gebeuren. Rational choice theorieën gaan er van uit dat individuen het resultaat van verschillende acties (keuzes) kunnen anticiperen en kunnen inschatten wat het beste voor hen is (Scott, 2000). Op basis van de beschikbare informatie en hun beste ramingen van wat de toekomst in petto heeft, nemen mensen hun beslissingen.

Critici hebben er op gewezen dat dit toekomstgerichte proces van besluitvorming cognitief te veeleisend is voor de meeste mensen (Simon, 1986). In lijn met Bourdieu zijn visie op het ontstaan van de habitus, verwijst Simon naar het feit dat individuen leren uit de resultaten van hun vorige beslissingen en de resultaten van beslissingen van anderen. Ze kijken dus achteruit in plaats van vooruit, alsook terzijde (Hechter & Kanazawa, 1997). Hun rationaliteit is dus "bounded" in functie van haalbare bevredigende resultaten en niet een rationaliteit die naar abstracte nutsmaximalisatie streeft (Bock, 2002).

De algemene kritiek op rational choice theorieën is dus dat ze keuzes en gedrag op basis van ethische normen maar ook op basis van irrationele en emotionele factoren niet voldoende verklaren. Sommige rational choice theoretici zoals Elster geven toe dat normen niet outcome georiënteerd zijn maar geïnternaliseerd zijn en op deze wijze een dwingend karakter krijgen dat niet in pure rationele termen kan worden verklaard. Ook routinematige keuzes zouden geen bevredigende verklaring krijgen in dit kader (Scott, 2000). De Theory of perspective benadrukt dat hoe individuen zichzelf zien in relatie tot anderen bepalend is voor de inschatting van de opties die voor hem of haar ter beschikking zijn, zowel moreel als reëel (Monroe, 2001). De relevantie van doelen, en de voor- en nadelen van bepaalde acties zijn afhankelijk van hun betekenis voor het individu en zijn dus afhankelijk van hun waarde voor het individu en zijn/haar omgeving (Bock, 2002). Sociale identiteit en de daarmee samenhangende verwachtingen en/of stereotypen spelen mee in de afwegingen die acties/gedrag en keuzes sturen. Ook het zelfconcept met name zelfwaardegevoel, perceptie van self-efficacy en bekwaamheid, speelt een grote rol in de keuzes die men maakt en de acties die men onderneemt. De perceptie van *self-efficacy* als beoordeling van de bekwaamheid om dingen die het eigen leven aangaan te controleren, is volgens Bandura het meest centrale en pervasieve mechanisme dat speelt in human agency (Bandura, 1982). De perceptie van *self-efficacy* bepaalt de inschatting van succes die beslissingen, gedrag of inspanningen zullen hebben en speelt een beslissende rol in de doelen die worden gesteld, en welke acties er met hoeveel inspanning en vasthoudendheid zullen worden ondernomen.

1.4.2 EXPECTANCY-VALUE MODEL OF ACHIEVEMENT-RELATED CHOICES

Eccles en haar collega's ontwikkelden en testten een *expectancy-value model of achievement-related choices*. Zij stellen dat keuzes beïnvloed worden door positieve en negatieve aspecten van bepaalde opties omdat kiezen altijd verliezen is doordat andere opties geëlimineerd worden. Het zijn de relatieve waarde en de kansen op succes die de

Literatuurstudie

sleuteldeterminanten zijn van keuzes. Verwachtingen en waarden worden beïnvloed door sociaal cognitieve variabelen zoals perceptie van eigen bekwaamheid versus moeilijkheidsgraad van de opdracht, en individuele doelstellingen en zelfschema. Deze variabelen worden op hun beurt beïnvloed door de individuele perceptie van attitudes en verwachtingen die anderen hebben naar hen toe, door hun affectieve geheugen en door hun interpretatie van hun vroegere prestaties. Dit laatste wordt dan weer beïnvloed door gedrag en overtuigingen van *socializers* en cultureel milieu (Eccles & Wigfield, 2002). Het zelfconcept is een sociaal-cultureel product dat door interactie met de omgeving ontstaat. Eccles stelt dat in dit kader identiteit kan worden geconceptualiseerd in termen van twee basissets van zelfperceptie namelijk a) percepties aangaande vaardigheden, karakteristieken en competenties en b) percepties aangaande persoonlijke waarden en doelen. Identiteiten hebben minstens drie componenten: a) een waardecomponent die het belang omvat die een persoon hecht aan specifieke karakteristieken van een individu en de sociale/collectieve groep waartoe hij/zij behoort; b) een inhoudelijke component die alle overtuigingen bevat van een persoon omtrent welke taken, gedrag, manier van doen, activiteiten verbonden zijn met het uit-leven van verschillende persoonlijke en collectieve identiteiten; en c) een *efficacy* of verwachtingscomponent die het geloof en de overtuiging bevat dat hij/zij deze gedragingen kan volbrengen. Deze componenten interageren en evolueren tijdens de levensloop (Eccles, 2009).

Zij past deze uitgangspunten toe om onder meer de levenskeuzes, bijvoorbeeld studiekeuze, te kaderen in de collectieve identiteiten die geassocieerd zijn met gender.

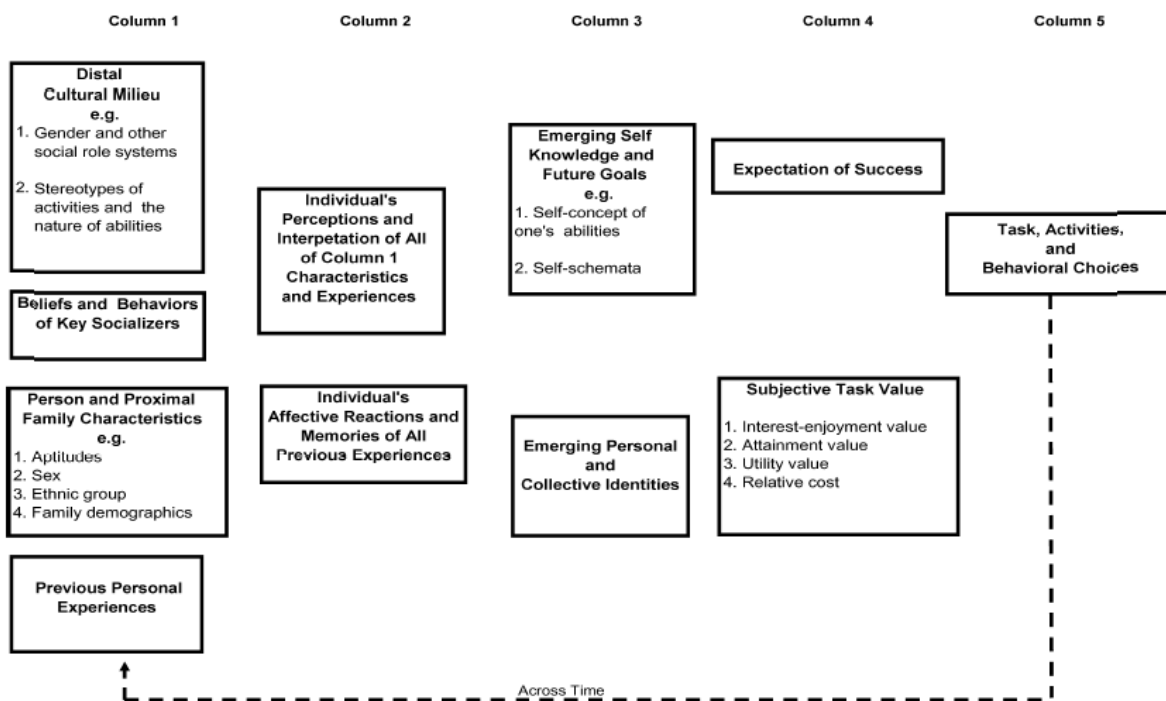

FIGURE 1 Simplified version of the Eccles et al. Expectancy Value Model of Motivated Behavioral Choice. *Note.* The number items within several of the boxes are just examples. Boxes represent large categories of constructs at the same theoretical level. Causal influences is assumed to go predominantly from left to right. I have left out the arrows for simplicity. By and large, constructs within a column influence each other reciprocally. Since the models plays out over time, I have included one arrow to illustrate the fact that today's choices become part of tomorrow's history of experience. This arrow includes the agentic effects of individual's choices on subsequent behaviors of socializers and the larger cultural milieu.

(Uit: Eccles, Who Am I and What Am I Going to Do With My Life? Personal and Collective Identities as Motivators of Action. *Educational Psychologist*, 44(2), 78–89, 2009)

Literatuurstudie

1.4.3 EXPECTANCY-VALUE MODEL OF ACHIEVEMENT-RELATED CHOICES IN BEROEPS- EN STUDIEKEUZE

Eccles zegt dat vrouwen kiezen en niet vermijden, en vertrekt dus niet vanuit een deficit model dat een mannelijke norm stelt (waarom zijn meisjes niet wat meer zoals jongens?). Zij stelt, integendeel, dat vrouwen "positief" hun studie en beroep kiezen conform hun genderrol via attributie, hun motivatie en de subjectieve taakwaarde (Eccles, 1986; 1987).

Eccles en collega's ontwikkelden en verfijnden een model van sociaal-cultureel ingebedde verwachte waarde van prestatiegerelateerde keuzes (Eccles, 1992; 2011).

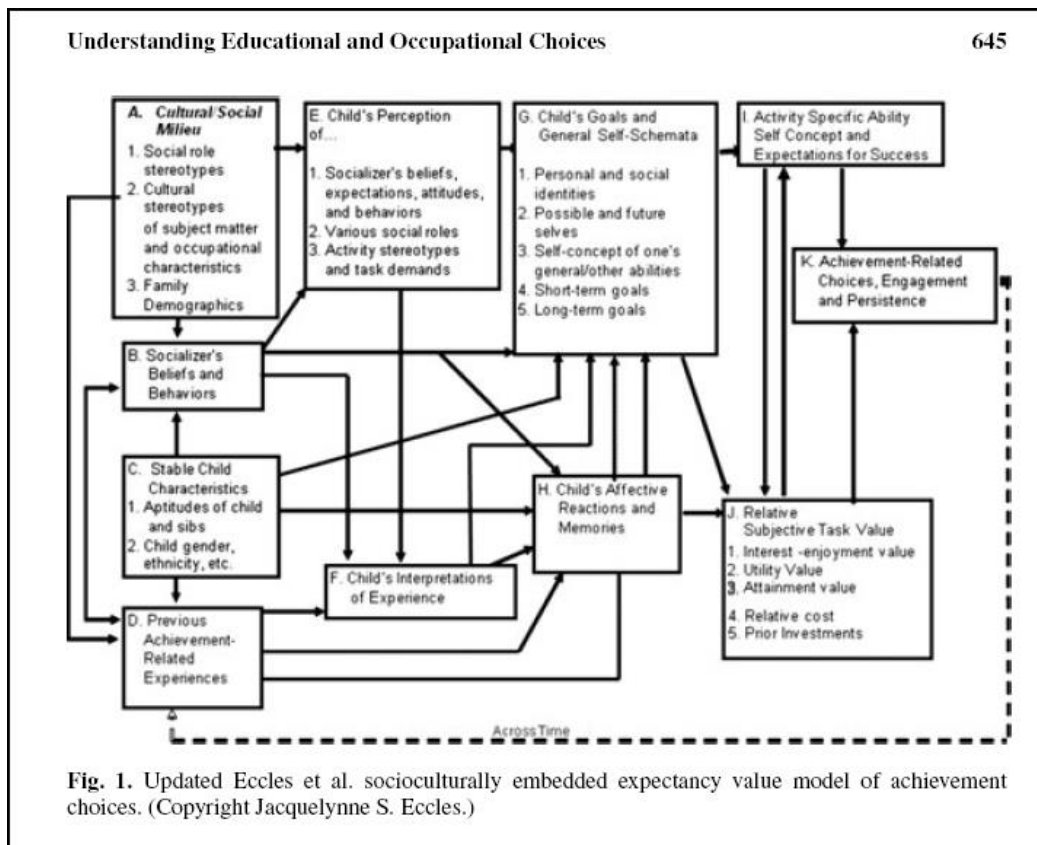

Fig. 1. Updated Eccles et al. socioculturally embedded expectancy value model of achievement choices. (Copyright Jacquelynne S. Eccles.)

(Uit: Eccles Understanding Educational and Occupational Choices. *Journal of Social Issues*, Vol. 67, No. 3, 2011, pp. 644–648)

Eccles en collega's hadden een dubbel doel voor ogen bij het ontwikkelen van dit theoretisch model. Ten eerste wilden zij een keuzemodel maken en geen deficitmodel om de gendersegregatie in studie- en beroepskeuze te verklaren. In plaats van te focussen op de vraag waarom kiezen de vrouwen niet zoals mannen vragen zij waarom kiezen vrouwen zoals ze kiezen. Ten tweede wilden ze in het model zowel persoonlijke agency als sociale en culturele structuren in rekening brengen.

Grote nadruk ligt op de rol van verwachtingen en subjectieve 'taakwaarde' in educatieve en professionele keuzes, en op sociale rollen en socialisatieprocessen als sleutelfactoren in de ontstaansgeschiedenis van individuele en collectieve verschillen in verwachtingen en waarden. Zij benadrukken het belang van wat ze noemen subjectieve taakwaarde die Literatuurstudie

de gezamenlijke functie vertegenwoordigt van verschillende motiverende overtuigingen met inbegrip van de verwachte interesse (interest value), de waarde die men hecht aan de verwezenlijking (attainment value) en de bruikbaarheids-/nuttigheidswaarde (utility value) ervan, en de verwachte psychologische, economische en sociale kosten (relative cost) van de verschillende keuzemogelijkheden. Elke keuze is gebaseerd op de relatieve subjectieve taakwaarde en verwacht succes (self-efficacy & expectation of success) voor de verscheidenheid van de gepercipieerde opties op een bepaald ogenblik. Sociale structuren, cultuur en sociale klasse spelen een cruciale rol in het bepalen van de opties die gepercipieerd worden als binnen de mogelijkheden en die overwogen worden in studie- en beroepskeuze. De hiërarchie van de subjectieve taakwaarden van de verschillende opties worden rechtstreeks beïnvloed door de onmiddellijke sociale context en het ontwikkelingsstadium van het individu (Eccles, 2011).

1.5 ONZE ONDERZOEKSVRAGEN IN DE LITERatuur

1.5.1 ONDERZOEKSVRAAG 1. HOE ZIEN MANNELIJKE EN VROUWELIJKE LEERLINGEN HET TYPE VAN BEROEP DAT IS GEKOPPELD AAN HUN STUDIEKEUZE?

Deze deelvraag peilt naar de gepercipieerde relatie tussen gekozen studie en beroep door een genderbril. Hoe worden de beroepen waarvoor men kiest gepercipieerd? Hoe worden de kenmerken van mensen in deze beroepen ingeschat? Welke sociale genderrolstereotypen spelen mee? Zijn deze stereotypen dezelfde bij meisjes en jongens in deze studierichting? Speelt de perceptie van het gendergehalte niet mee in de zogenaamde genderneutrale richtingen met een min of meer even groot aandeel meisjes als jongens?

Bij kinderen, adolescenten en volwassenen wordt de interesse voor bepaalde beroepen voor een groot stuk gevormd door de perceptie die zij hebben van het seksetype van het beroep en de waarden of mogelijkheden die deze beroepen bieden. Gendergerelateerde cognities zoals genderstereotypen spelen een causale rol in de ontwikkeling van interesse in bepaalde beroepen. Genderperceptie van het beroep kan het gevolg zijn van kenmerken van het beroep maar ook van het feit of er al dan niet veel mannen of vrouwen werken. Mannen worden vooral aangetrokken door beroepen met een mannelijk imago, vrouwen door beroepen met een vrouwelijk imago (Weisgram, Bigler & Liben, 2010). Uit onderzoek in de landen van de Europese Unie blijkt dat mannen en vrouwen in schoolboeken nog steeds anders behandeld en voorgesteld worden. Mannen spelen vaker dan vrouwen de hoofdrol. Vrouwen worden hoofdzakelijk afgebeeld in vrouwenberoepen en ontbreken bijna volledig in de beleids- en intellectuele arena. Kortom, schoolboeken hangen een genderstereotiep beeld op van mannen en vrouwen (EACEA - Eurydice, 2009). Verder leiden seksespecifieke studiekeuzes zelf de facto naar single-sex education die de stereotiepe beeldvorming van bepaalde opleidingen en beroepen nog versterkt.

Onderzoek in de VS naar de perceptie van traditioneel mannelijke en traditioneel vrouwelijke beroepen bij hoofdzakelijk blanke middenklassenkinderen van 11-12 jaar en 18-19 jaar geeft aan dat het respect voor een beroep en de inschatting van het belang voor de gemeenschap ervan sterk seksegebonden is: jongens geven hogere scores aan mannenberoepen en meisjes aan vrouwenberoepen. Ook quoteerden de respondenten werknemers in een niet-gendertraditionele baan lager (O'Bryant, S., Durrett, M. & Pennebaker, J., 1978).

Wanneer gevraagd wordt naar bekende beroepen via afbeeldingen, geven kinderen (van 6 tot 8 jaar en van 11 tot 12 jaar/overwegend blank/middenklasse) een hogere statusclassificatie aan mannelijke banen en banen die cultureel

gekoppeld zijn aan hun eigen geslacht krijgen meer interesse. Om de verwarring tussen job-gender en job-status in onze cultuur te omzeilen, ontwikkelden Liben en collega's (Liben, L., Bigler, R. & Krogh, H., 2001) een methode die "nieuwe" banen afbeelden met mannelijke of vrouwelijke werknemers. Oudere kinderen kwalificeerden banen afgebeeld met mannelijke werknemers hoger qua status dan identieke banen afgebeeld met vrouwelijke werknemers. Het linken van geslacht aan een van deze nieuwe jobs had geen effect op de eigen interesse van kinderen in deze nieuwe banen op gelijk welke leeftijd. In een recentere studies op basis van dezelfde methode komen Weisgram en collega's (Weisgram, Bigler & Liben, 2010) tot de vaststelling dat bij adolescenten en volwassenen maar niet bij kinderen (6 tot 11 jaar/jongens en meisjes) het geslacht van de werknemer de gepercipieerde mogelijkheden die het beroep biedt, beïnvloedt. Meer specifiek, banen afgebeeld met vrouwelijke werknemers werden gezien als banen die toelaten meer tijd met familie door te brengen dan identieke banen afgebeeld met mannelijke werknemers.

Uit hetzelfde onderzoek (Weisgram, Bigler en Liben, 2010) blijkt verder een zeer hoge mate van overeenstemming tussen de drie onderzochte leeftijdscategorieën (kinderen, adolescenten en volwassenen) betreffende de perceptie van waarden die worden geboden door specifieke banen. De onderzochte waarden zijn: geld, macht, ruimte voor familiewaarden en altruïsme. Zoals verwacht, werden mannelijke banen meer gezien als bronnen van geld en macht dan vrouwelijke. Vrouwelijke banen echter werden verondersteld in grotere mate ruimte voor familiewaarden te bieden dan mannelijke banen. Interessant, en in tegenstelling tot de verwachtingen, werden mannelijke beroepen door alle leeftijdsgroepen meer geassocieerd met altruïstische waarden dan vrouwelijke beroepen.

1.5.2 ONDERZOEKSVRAAG 2. WAT WAREN DE PERSOONLIJKE EN PROFESSIONELE ELEMENTEN DIE MANNELIJKE EN VROUWELIJKE LEERLINGEN IN OVERWEGING NAMEN BIJ HET KIEZEN VAN EEN SPECIFIEK TYPE VAN OPLEIDING EN OP WELKE WIJZE WAREN DEZE ELEMENTEN GENDERBEPAALD?

Deze deelvraag peilt naar de afwegingen die gespeeld hebben in het keuzeproces en dit vanuit een genderinvalshoek. Welke waren de persoonlijke doelstellingen en in hoeverre hebben die meegespeeld? In hoeverre stuurde interesse de studie- en beroepskeuze? Hoe verliep de afweging of men zich geschikt voelt voor deze opleiding en dit beroep? Is er een soort zelfcensuur aan te pas gekomen? Op basis van welke overwegingen? Welke jobwaarden zijn belangrijk voor meisjes en jongens? Is er naast gender een verband met cultureel milieu?

Hieronder bespreken we vier elementen die uit de gespecialiseerde literatuur naar voor komen als medebepalend in studie- en beroepskeuze: beroepsvoorkeuren op basis van beroepswaarden, het effect van het genderimago van het beroep op de interesse voor het beroep, het zelfbeeld en het principe van self-to-prototype-matching in de studie- en beroepskeuze, en de succesverwachtingen op basis van de gepercipieerde self-efficacy en de professionele interesses.

1.5.2.1 Beroepswaarden

De keuze voor een bepaalde studierichting in het technisch en beroepsonderwijs hangt meestal samen met de keuze voor een bepaald beroep. Professionele voorkeuren zijn geassocieerd met beroepswaarden. Sommige van deze waarden worden verschillend onderschreven door mannen en vrouwen. Het is onbekend wanneer deze differentiatie plaatsvindt in de levensloop (Weisgram, Bigler & Liben, 2010). Uit onderzoek van Weisgram, Bigler en Liben (2010) blijkt dat bij volwassenen en adolescenten tijd voor familie en altruïsme significant belangrijker beroepswaarden zijn voor vrouwen dan voor mannen. Bij kinderen echter, bleken er geen sekseverschillen in beroepswaarden. Kinderen

Literatuurstudie

onderschrijven sterk alle vier waarden (geld, macht, familie en altruïsme). Misschien is het tijdens de daaropvolgende jaren in de kindertijd dat zij zich ervan bewust worden dat het niet realistisch is dat één beroep alle positieve waarden tegelijkertijd kan vervullen. Dit leidt wellicht naar de ontwikkeling van een sterker naar prioriteit gerangschikte (en seksegedifferentieerde) set van beroepsmatige waarden (Weisgram, Bigler & Liben, 2010).

Marini, Fan, Finley en Beutel (1996) komen tot de conclusie dat hoewel de beroepswaarden van jonge vrouwen en mannen steeds meer naar elkaar toe groeien, vrouwen toch hoger scoren op intrinsieke, altruïstische en sociale waarden. Weisgram, Bigler & Liben tonen door experimentele manipulatie van de waarde die (nieuwe) beroepen bieden aan dat de geboden waarde de interesse voor deze beroepen beïnvloedt. De waarden in kwestie zijn geld, macht, ruimte voor familiale waarden en altruïsme. Drie groepen worden vergeleken: kinderen (5 tot 10 jaar), pubers en adolescenten (11 tot 17 jaar) en volwassenen. Vrouwen en mannen reageren anders op deze manipulatie. Over alle drie leeftijdsgroepen heen zijn mannen aanzienlijk meer geïnteresseerd in banen die worden afgebeeld als hoog scorend op de factor geld dan in de identieke banen afgebeeld als hoog scorend op macht, familie of altruïsme. Over het algemeen waren vrouwen ook significant meer geïnteresseerd in banen die werden afgebeeld met een hoge score op geld dan in identieke banen afgebeeld met een hoge score op macht of familie. In tegenstelling tot mannen zijn vrouwen echter niet significant meer geïnteresseerd in hoog betalende banen dan in banen met veel altruïstische waarde. Verder zijn mannen (maar niet vrouwen) meer geïnteresseerd in banen afgebeeld met veel macht en met respect voor familiewaarden dan in banen met een hoog altruïsmegehalte. Kortom, de geboden waarde van altruïsme genereert grote interesse bij vrouwen maar niet bij mannen.

Deze resultaten tonen aan dat de gepercipieerde waarde van een beroep op zich (los van de sekse van de afgebeelde personen en de verplichtingen die met de job geassocieerd zijn) de interesse voor een beroep beïnvloedt (Weisgram, Bigler & Liben, 2010).

1.5.2.2 Genderimago van het beroep

Het genderimago van het beroep speelt een rol in het ontwikkelen van interesse voor bepaalde beroepen. Uit onderzoek in de VS bij kinderen (overwegend blanke middenklasse) van 6 tot 8 jaar blijkt dat jongens significant meer interesse hebben voor beroepen die cultureel als mannelijk worden gepercipieerd dan voor beroepen die cultureel als vrouwelijk worden gepercipieerd (Liben, Bigler & Krogh, 2001). Meisjes hebben significant meer belangstelling voor cultureel vrouwelijke beroepen dan voor mannelijke. Interessant is dat voor mannelijke banen er geen significant verschil was in interesse tussen jongens en meisjes, terwijl voor cultureel vrouwelijke banen de belangstelling van jongens significant lager was dan die van meisjes. Vanuit een theoretisch perspectief stroken deze bevindingen met het standpunt dat kinderen in het algemeen meer geïnteresseerd zijn in banen met hoger prestige, en bovendien met de idee dat genderidentiteit brozer is bij mannen, zodat het aannemen van traditioneel vrouwelijke rollen relatief meer bedreigend is en waarschijnlijk meer negatieve reacties zal uitlokken.

Dit patroon — vrouwen die zowel traditioneel mannelijke als vrouwelijke eigenschappen en interesses onderschrijven en mannen die traditioneel vrouwelijke eigenschappen en interesses vermijden — komt veel voor in de wetenschappelijke literatuur over sekseverschillen (Hannah & Kahn, 1989; Weisgram, Bigler & Liben, 2010). Afwijkingen en non-conformisme betreffende de genderrol wordt als problematischer gepercipieerd bij mannen dan bij vrouwen (Tomini & Page, 1994).

Meisjes vrezen dat ze minder goed zouden presteren dan de jongens en zijn ook bang om geplaagd te worden als vrouw in een mannelijke groep. Deze mogelijke gevolgen weerhouden hen van een studiekeuze voor 'mannelijke' opleidingen (Kokko, 2009).

De moeilijke positie van kleine minderheden in termen van gender, culturele of sociale achtergrond werd beschreven door Kanter (1977) aan de hand van tokentheorie. Drie verschijnselen zijn geassocieerd met tokens, mensen in een groep of organisatie die als enige tot een minderheidsgroep behoren en die behandeld worden als vertegenwoordiger van deze groep: zichtbaarheid (zij vallen op en krijgen onevenredig veel aandacht), polarisatie (verschillen tussen tokens en dominanten worden overdreven), en assimilatie (de kenmerken van tokens worden vervormd om te passen in de bestaande generalisaties over hun sociale groep). Zichtbaarheid genereert prestatiedruk; polarisatie leidt tot het sluiten van de rangen en grenzen van de dominante groep; en assimilatie leidt tot het verankeren van de tokens in hun sociale rol, bijvoorbeeld hun sociale genderrol.

Een bijkomend argument tegen atypische studie- en beroepskeuze is de vrees om terecht te komen in de periferie van de vrouwelijke gemeenschap en er niet meer bij te horen (Kokko, 2009).

Dit kan verklaren waarom (met uitzondering van een korte periode in de late kindertijd en vroege adolescentie) vrouwen meer geïnteresseerd zijn in vrouwelijke beroepen ondanks het feit dat vrouwen zelf deze beroepen beoordelen als minderwaardig qua salaris, macht en altruïsme (Weisgram, Bigler & Liben, 2010).

1.5.2.3 Self-to-prototype-matching

De afweging of men zichzelf geschikt acht of niet voor een bepaald beroep gaat via het self-to-prototype-matching principe. Dit is een krachtig mechanisme in het studie- en beroepskeuzep proces. De perceptie van een beroep en het prototype mens in dit beroep (persoonlijkheid, fysieke kenmerken, gender enz.) worden afgewogen tegen de gepercipieerde eigen interesses, bekwaamheden en andere persoonlijkheidskenmerken. Hoe beter het zelfbeeld overeenkomt met het prototype dat men voor ogen heeft, hoe groter de kans dat men een voorkeur heeft voor de situatie of keuze waarvoor dit prototype staat. Ook in studiekeuzes speelt dit principe: hoe meer het zelfbeeld van middelbare leerlingen lijkt op iemand die een bepaald vak interessant vindt, hoe groter de interesse voor dit vak (Hannover & Kessels, 2004; Kessels, 2005).

1.5.2.4 Self-efficacy en professionele interesses

Het zelfbeeld dat men heeft beïnvloedt de studie- en beroepskeuze. Hoe men de eigen kansen op succes inschat of *self-efficacy*, is een deel van dat zelfbeeld. De perceptie dat men goed is in een opdracht of vak correleert positief met de waarde die men er aan hecht in termen van het belang om goed te presteren en met de intrinsieke waarde ervan. De nuttigheidswaarde speelt hier minder mee. Deze wordt eerder beïnvloed door brede culturele waarden en genderrolstereotypering (Eccles & Wigfield, 1995).

Er zijn bevindingen die suggereren dat barrières die voortvloeien uit sociale klasse een andere invloed hebben dan genderbarrières. Socialisatie-ervaringen met betrekking tot gender doen geen afbreuk aan de algemene *self-efficacy* verwachtingen. Mannen en vrouwen lijken een vergelijkbare mate van vertrouwen te hebben voor beroepen die aangepast worden geacht voor hun sekse. De relatie tussen SES en beroepsmatig prestige volgt niet hetzelfde patroon.

Literatuurstudie

Lage-SES studenten behouden lagere self-efficacy verwachtingen dan hoge SES studenten ongeacht de status van beroepen (Hannah & Kahn, 1989).

Luzzo en McWhirter (2001) kwamen bij een onderzoek bij studenten in de VS tot de vaststelling dat vrouwen en etnische minderheden significant meer carrière-gerelateerde belemmeringen verwachten dan respectievelijk mannen en Europees- Amerikaanse studenten. Bij studenten uit etnische minderheden werd ook vastgesteld dat ze vaker anticipeerden op educatieve belemmeringen en een lagere self efficacy vertoonden om om te gaan met gepercipieerde carrière-gerelateerde barrières dan Europees-Amerikaanse studenten

1.5.3 ONDERZOEKSVRAAG 3. WELKE MIDDELEN/BRONNEN WAREN BESCHIKBAAR VOOR HEN BIJ DEZE KEUZE (PERSONEN / BRONNEN VAN INFORMATIE)? ZIJN DEZE VERSCHILLEND VOOR MEISJES EN JONGENS? IS DIT GERELATEERD AAN HUN SOCIAALECONOMISCHE EN ETNISCHE ACHTERGROND?

Deze deelvraag peilt naar de beschikbare informatie- en hulpbronnen identificeren die beschikbaar waren voor de studiekeuzes van meisjes en jongens. Zijn de leerlingen zelf op zoek gegaan naar informatie en zo ja, waar? Hebben ze informatie gevonden/gekregen? Was daarbij het schoolmilieu, het sociale milieu of de nieuwe media de belangrijkste bron? Is er naast gender een verband met cultureel milieu?

Lacante en collega's (2007) voerden in Vlaanderen onderzoek naar allochtonen in het hoger onderwijs. Daaruit bleek dat bij vrouwen autochtonen significant meer informatie verzamelen voorafgaand aan hun studiekeuze in het hoger onderwijs dan de genaturaliseerde en de islamallochtonen. Bovendien wordt ook een sekseverschil vastgesteld: vrouwen verzamelen meer informatie dan mannen. Dit blijkt echter enkel voor de autochtonen en niet voor de allochtone groepen op te gaan.

De bronnen die beschikbaar zijn om een geïnformeerde studiekeuze te maken d.w.z. gebaseerd op kennis van het schoolsysteem en de verschillende studierichtingen, zijn vooral gelinkt aan de sociale netwerken van de ouders. Deze sociale netwerken verschillen sterk naargelang de SES van de ouders. Onderzoek wees uit dat ouders uit het werkmilieu of uit arme gezinnen hun sociale netwerken vooral uitbouwen onder verwanten. Ouders uit de middenklasse tellen veel meer professionals in hun sociale netwerken maar ook ouders van andere (middenklasse)kinderen in de school of klas. Indien er belangrijke beslissingen moeten worden genomen, activeren middenklassenouders hun netwerk dat hen voorziet van de nodige informatie. Ouders uit de werkklasser of ouders uit arme gezinnen gaan eerder individueel reageren en krijgen weinig informatie vanuit hun netwerk (Horvat, Weininger & Lareau, 2003). Lareau (2003) stelt dat de grootste verschillen in de organisatie van het dagelijks leven van kinderen -met inbegrip van familiale netwerken en stijlen van interactie met institutionele vertegenwoordigers - verlopen over de lijn van sociale van klasse en niet etniciteit. Haar analyse geeft aan dat middenklassegezinnen of ze blank of zwart zijn- veel meer met elkaar gemeen hebben dan met werkers en arme gezinnen van beide etnische afkomst.

In Vlaanderen vraagt zo'n 58% van de ouders advies aan iemand in het formele of informele netwerk bij de overgang naar het secundair onderwijs. Ongeveer de helft van de ouders vragen (onder meer) advies aan professionelen; een vierde vraagt (onder meer) advies aan niet-professionelen. Ouders winnen eerder advies in wanneer hun kinderen het minder goed doen op school, wanneer zij vertrouwen hebben in de leerkrachten die hun kind onderwijzen en wanneer

zij sterk betrokken zijn bij de schoolcarrière van hun kind. Het geslacht van de leerling en zijn/haar gezinssituatie blijken niet significant samen te hangen met bij wie ouders advies inwinnen (Boone & Van Houtte, 2010).

Leerkrachten zijn in Vlaanderen de belangrijkste adviseurs inzake studieoriëntering. De evolutie van PMS-centra naar CLB maakt de werking van het CLB's met betrekking tot oriëntering sterk afhankelijk van de mate waarin scholen een beroep wensen te doen op hun diensten. De centra spelen in het kader van studieoriëntering nu nog slechts een kleinere rol. Andere bronnen van advies en informatie zoals de directie, ouders van andere kinderen en familieleden worden door een nog kleiner gedeelte van de ouders gezien als advies- of informatievertrekker. Allochtone ouders en laagopgeleide moeders krijgen vaker concreet studieadvies van personen uit hun nabije omgeving, zoals vrienden en kennissen, dan autochtone ouders en hoger opgeleide moeders (Boone & Van Houtte, 2010).

Boone en Van Houtte komen tot de conclusie dat de sociaaleconomische achtergrond van de ouders een verklarende factor is voor het verkregen advies inzake studieoriëntering na het basisonderwijs waardoor leerlingen vanuit een lagere SES studieadvies krijgen dat onder hun prestaties ligt. De SES van ouders wordt hoogstwaarschijnlijk onbewust in rekening gebracht doordat leerkrachten bij het formuleren van advies ook de studiehouding van leerlingen in aanmerking nemen (Boone & Van Houtte, 2010). Dit blijkt ook uit een onderzoek van Rousseau (2012) bij Oost-Vlaamse leerkrachten van het zesde leerjaar. Daardoor kan er omwille van de hogere studiemotivatie van allochtone leerlingen 'overadvisering' ontstaan, een fenomeen dat in Nederland werd beschreven door Driessen (2005).

1.5.4 ONDERZOEKSVRAAG 4. WAT WAS DE ROL EN INVLOED VAN OUDERS, LEERKRACHTEN, SCHOOL EN KLAS, EN LEEFTIJDGENOTEN IN HET KEUZEPROCES? WAS DEZE ROL EN INVLOED VERSCHILLEND VOOR MEISJES EN JONGENS?

Deze deelvraag gaat na hoe leerlingen de invloed van leerkrachten, ouders en peers inschatten bij deze afwegingen. In hoe ver speelde confirmeren aan hun overtuigingen, verwachtingen, attitudes en gedragingen een rol? Is er naast gender een verband met cultureel milieu? De literatuur beschrijft de effecten van de genderspecifieke houdingen van ouders, leerkrachten, de school, de klas en de peers op het zelfbeeld van leerlingen die hun studiekeuze meebepalen.

1.5.4.1 Ouders: genderverwachtingen en rolmodellen

Ouders spelen een belangrijke rol in het vormgeven van verwachtingen en reële keuzes bij adolescenten en jongvolwassenen inzake studie en beroep. De interpretatie van de werkelijkheid door ouders wordt direct of indirect, subtiel of openlijk uitgedrukt in hun overtuigingen en percepties over hun kind en in de waarde die zij hechten aan bepaalde handelingen of activiteiten. Dit soort informatie beïnvloedt kinderen en adolescenten in hun geloof in zichzelf en de waarde van bepaalde beslissingen zoals studie- en beroepskeuze. Ouderlijke identificatie is de moderator in dit proces (Jodle et al., 2001).

Uit longitudinaal onderzoek bij ouders (overwegend blank uit midden- en arbeidersklasse) van 15-jarigen en bij deze kinderen op 17- en 28-jarige leeftijd blijkt dat de genderstereotiepe beroepsmatige verwachtingen van ouders ten aanzien van hun kinderen gerelateerd zijn aan de eigen verwachtingen van hun kinderen en hun reële beroepskeuzes (Jacobs, Chhin & Bleeker, 2006). De verwachtingen van vaders zijn gerelateerd aan hun dochters genderstereotiepe beroepsmatige verwachtingen, maar niet aan die van hun zonen op 17 jaar. De verwachtingen van moeders echter zijn

verwant aan de genderstereotiepe verwachtingen van zowel dochters als zonen van 17 jaar. De genderstereotiepe verwachtingen van vaders voorspellen echter de feitelijke beroepskeuzes van zonen en dochters op volwassen leeftijd (28 jaar); de verwachtingen van moeders voorspellen enkel die van dochters.

Eccles heeft samen met verscheidene collega-wetenschappers uitgebreid onderzoek gedaan naar studiekeuze en daarin naar de relatie tussen het geloof van ouders in de capaciteiten van hun kinderen en het geloof van kinderen in zichzelf. Zowel moeders als vaders denken dat wiskunde moeilijker is voor dochters dan voor zonen, ondanks het feit dat de jongens en meisjes die betrokken waren bij het onderzoek gelijkwaardige quoteringen op examens en testen kregen en dezelfde evaluaties van leerkrachten.

Er zijn ook kleine maar consistente geslachtsverschillen in de attributiepatronen gevonden voor succes in wiskunde, van zowel kinderen als hun ouders. Ten eerste beschouwen ouders van jongens talent als een meer belangrijke oorzaak van wiskundesucces van hun kind dan ouders van meisjes; ouders van meisjes vinden inspanning een belangrijker oorzaak (Eccles, 1986). Deze opvatting is gebaseerd op de genderstereotiepe overtuiging dat wiskundetalent vooral bij jongens te vinden is (Jacobs, 1991). Ten tweede, meer jongens dan meisjes wijten hun succes in wiskunde aan hun eigen aanleg; meisjes wijten hun succes in wiskunde aan meer onstabiele factoren zoals inspanning of goede leerkrachten (Eccles, 1986). Vervolgens vinden ouders ook dat wiskundelessen van minder belang, en taal en geschiedenis van meer belang zijn voor meisjes dan voor jongens. Van wezenlijk belang hierbij is dat deze ouderlijke overtuigingen een grotere impact hebben op deze kinderen hun zelfvertrouwen in hun capaciteiten op dit vlak dan hun werkelijke prestaties uitgedrukt in punten (Eccles, 1986).

Naast deze vormen van socialisatie door ouders zijn ook de effecten van ouders als rolmodellen onderzocht. Rolmodellen werken door aanmoediging door ouders en/of door het besluit van een kind om een bepaalde ouder te imiteren (Dryler, 1998).

Uit een zeer grote steekproef (73.000 kinderen uit het algemeen en beroepsonderwijs) in Zweden bleek dat ouders die werken of opgeleid zijn in een specifieke sector een verhoogde kans hebben dat hun kind een soortgelijke studiekeuze zal maken in de middelbare school. Dit zelfde-sector-effect leek enigszins sterker te zijn voor vaders en zonen dan voor moeders en zonen, terwijl er geen dergelijk zelfde-sekse-effect was voor moeders en dochters. Er is geen bewijs gevonden voor de effecten van een sekserolmodel. Sociale afkomst is belangrijk wanneer het gaat om het maken van gender-atypische studiekeuzes. Hoogopgeleide ouders of ouders in de niet-uitvoerende dienstenjobs moedigen atypische studiekeuzes meer aan dan ouders uit de arbeidersklasse of met een kortere opleiding (Dryler, 1998). Ook andere onderzoekers vonden geen bewijzen voor het effect van een genderrolmodel maar wel van de invloed van opportunity structures zoals de opleiding van de ouders (Sonnert, 2009).

Onderwijs en beroepsklasse geven vorm aan wat ouders percipiëren als een waardevolle en gepaste onderwijs- en beroeps carrière voor hun kinderen. Uit onderzoek in Duitsland bleek dat vooral in de sector van handenarbeid beroepen "overgeërfd" worden. Zelfs zonder financiële barrières vinden ouders uit de arbeidersklasse een lager niveau van onderwijs en een vroege arbeidsmarktintrede de beste optie voor hun kind (Dustmann, 2004). Driessen (2005b) onderzocht de manier waarop studieadviezen tot stand komen m.b.t. de overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs in Nederland. Hij kwam tot de conclusie dat verwachtingen van allochtone ouders zeer hoog gespannen zijn: twee derde van de Turkse en Marokkaanse ouders heeft hoge verwachtingen, tegen een derde van de autochtone ouders. Er zijn er geen verschillen tussen de verwachtingen ten aanzien van meisjes en jongens.

1.5.4.2 Leerkrachten

Ook de houding van leerkrachten is voor kinderen richtinggevend voor het ontwikkelen van overtuigingen en opvattingen over zichzelf en de wereld.

Genderbias bij leerkrachten komt in verschillende vormen voor. In de klas krijgen jongens vaak meer aandacht en worden gestimuleerd deel te nemen aan klasdiscussies. Meisjes die minder meegaand of inschikkelijk zijn worden vaker gepercipieerd als intellectueel minder competent, jongens niet (Tomini & Page, 1994).

De genderbias bij leerkrachten voor wiskunde is vaak onderzocht. Leerkrachten blijken, net als ouders en leerlingen zelf, goede prestaties in wiskunde bij jongens toe te schrijven aan aanleg, bij meisjes aan inspanning (Jussim & Eccles, 2002; Tiedeman, 2002; EACEA - Eurydice, 2009). Dit vooroordeel is blijkbaar gekoppeld aan de genderstereotiepe classificatie door leerkrachten m.b.t. de spreiding van wiskundetalent tussen meisjes en jongens. Dit vooroordeel doet zich enkel voor bij leerlingen die gemiddeld en laag presteren en niet bij leerlingen die sterk presteren. Op deze wijze wordt de overdracht van de genderstereotypes vanuit de leraar aangestuurd door het prestatieniveau van de leerling (Tiedeman, 2002).

Zowel mannelijke als vrouwelijke leerkrachten zijn geneigd om gendertraditionele beroepskeuzes van mannelijke studenten aan te moedigen en niet traditionele bij vrouwelijke studenten. Mannelijke leerkrachten zijn iets meer dan vrouwelijke geneigd het eens te zijn met niet traditionele keuzes en moedigen deze meer aan (Tomini & Page, 1994).

1.5.4.3 School, klas en peers

School- en klasklimaat zijn moeilijk uit te zuiveren van andere factoren en hun effecten zijn dus moeilijk te meten (Dryler, 1999). Een goed beschreven fenomeen is echter het little fish, big pond effect in scholen. Marsh and Parker (1984) beschreven dit effect: even bekwame studenten hebben een lager academisch zelfconcept in scholen waar het academisch niveau hoger ligt dan in scholen waar dit niveau lager ligt. Ook in de klas doet dit fenomeen, dat ook wel eens het frog pond effect wordt genoemd, zich voor. In klassen waar het niveau van wetenschappen en wiskunde hoog ligt, groeit de kans dat een individu kiest voor humane/sociale wetenschappen en vice versa (Dryler, 1999). Individuele prestaties op zich voorspellen dus niet volledig de studiekeuze. Een individu evalueert zijn of haar prestaties in relatie tot de prestaties van andere individuen waarmee een vergelijking voor de hand ligt: de referentiegroep. Verder correleert de studiekeuze van jongens en meisjes met die van same-sex klasgenoten, en niet met die van opposite sex klasgenoten (Dryler, 1999).

Uit onderzoek bij leerlingen naar hun korte (tweede helft van secundair onderwijs) en lange termijnverwachtingen (hoger onderwijs) op vlak van educatie in het laatste jaar van het lager secundair onderwijs in Finland bleek dat leden van een peergroep –een klas – voor een groot stuk dezelfde educatieve verwachtingen delen (Kiuru, Aunola & Vuori, 2007).

Ook op het niveau van interesse in de studievakken spelen peers een rol. Leerlingen percipiëren het prototype student dat interesse heeft voor bepaalde vakken zeer genderstereotiep. Hieruit leiden ze kenmerken af m.b.t. medestudenten die interesse hebben voor deze vakken. Zo worden aan meisjes met als lievelingsvak fysica meer mannelijke en minder vrouwelijke kenmerken toegeschreven dan aan jongens (en meisjes) met als lievelingsvak muziek. Meisjes die goed presteren in fysica voelen zich ook minder populair bij de jongens. De sociale vereiste om erbij te horen (fitting in),
Literatuurstudie

betekent tijdens de adolescentie ook het verwerven van een genderrol. Kiezen voor wetenschappen zou betekenen dat ze als minder vrouwelijk zouden worden gezien, door zichzelf en door hun peers. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor het feit dat weinig meisjes voor wetenschappen kiezen (Kessels, 2005). Dit geldt dan bij uitbreiding ook voor techniek en andere "mannelijke" vakken. Sinclair en collega's (2014) komen tot de conclusie dat vrienden en vriendinnen hun studiekeuzes afstemmen op elkaar en dat studiekeuzes zelfs worden bijgesteld om same-gendervriendschappen niet in gevaar te brengen en te laten voortduren.

1.5.5 ONDERZOEKSVRAAG 5. IS DE STUDIEKEUZE VAN JONGENS EN MEISJES GERELATEERD AAN HUN SOCIAALECONOMISCHE EN ETNISCHE ACHTERGROND?

In deze deelvraag peilen we naar de rol van sociaaleconomische status en etnische achtergrond in de (gegenderde) studiekeuze van meisjes en jongens. Vlaams onderzoek wijst naar het feit dat kinderen uit lagere SES-milieus vaker kiezen voor "lagere" studierichtingen. De studierichtingen in het TSO trekken gemiddeld genomen een publiek aan met een lagere SES dan de studierichtingen in het ASO. Vooral Latijn wordt gevolgd door leerlingen uit een hoog socio-economisch milieu (Deprez, Van Damme & Pinxten, 2012). Ook Boone en Van Houtte komen tot de conclusie dat ouders die behoren tot lagere socio-economische groepen eerder voor de minder veeleisende opties kiezen dan ouders die tot hogere socio-economische groepen behoren, ook wanneer er gecontroleerd wordt voor prestaties van de leerling en het sociaal en cultureel kapitaal van de ouders. De keuze tussen de A- en de B-stroom echter loopt volgens de prestaties van de leerlingen. Het is dus niet omdat ouders van hoge SES meer kennis van het onderwijsstelsel zouden hebben, en evenmin omdat ze meer andere ouders kennen of sneller professioneel advies inwinnen dat zij hoger zouden kiezen. De verklaring die wordt naar voor geschoven is dat ouders in de eerste plaats een keuze maken die hun kind in staat stelt om op termijn een gelijkaardige sociale positie te bereiken als deze die zij bekleden in de samenleving (Boone & Van Houtte, 2010).

Hun eigen opleiding en beroepsklasse geven vorm aan wat ouders percipiëren als een waardevolle en gepaste onderwijs- en beroeps carrière voor hun kinderen. Zo ontstaan professionele tradities. Zoals reeds vermeld, bleek uit onderzoek in Duitsland dat vooral in de sector van handenarbeid beroepen "overgeërfd" worden. Zelfs zonder financiële barrières vinden ouders uit de arbeidersklasse een lager niveau van onderwijs en een vroege arbeidsmarktintrede de beste optie voor hun kind (Dustmann, 2004).

Er zijn bevindingen die suggereren dat barrières die voortvloeien uit sociale klasse een andere invloed hebben dan genderbarrières. Socialisatie-ervaringen met betrekking tot gender doen geen afbreuk aan de algemene self-efficacy verwachtingen. Mannen en vrouwen lijken een vergelijkbare mate van vertrouwen te hebben in beroepen die aangepast worden geacht voor hun sekse. De relatie tussen SES en beroepsmatig prestige volgt niet hetzelfde patroon. Lage-SES studenten behouden lagere self-efficacy verwachtingen dan hoge SES studenten ongeacht de status van beroepen (Hannah & Kahn, 1989).

Sociale afkomst is belangrijk wanneer het gaat om het maken van gender-atypische studiekeuzes. Hoogopgeleide ouders of ouders uit de service classes moedigen atypische studiekeuzes meer aan dan ouders uit de arbeidersklasse of met een kortere opleiding (Dryler, 1998).

Uit onderzoek in Nederland (Driessen, 2005b) bleek dat verwachtingen van allochtone ouders zeer hoog gespannen zijn als het gaat over de onderwijskeuze voor hun kinderen: twee derde van de Turkse en Marokkaanse ouders heeft hoge

Literatuurstudie

verwachtingen, tegen een derde van de autochtone ouders. Er zijn er geen verschillen tussen de verwachtingen ten aanzien van meisjes en jongens.

Door hun beperkte kennis van het Vlaamse onderwijssysteem baseren de ouders van Turkse en Marokkaanse afkomst zich bij de keuze van de school vaker dan ouders van Belgische afkomst op praktische criteria, zoals de afstand tussen de school en de woonplaats. Dit draagt uiteraard ook een beperking van de keuze van de onderwijsvorm in zich (Glorieux, Koelet & Laurijssen, 2011). Turkse en Marokkaanse meisjes hebben dan weer met de Vlaamse meisjes in het BSO en TSO gemeen dat ze oververtegenwoordigd zijn in studierichtingen zoals personenzorg, lichaamsverzorging, handel en kantoor. Als verklaring hiervoor wijzen de geïnterviewde vrouwen voornamelijk op de praktische voordelen van de gekozen studierichting. Zo kunnen ze bijvoorbeeld bij problemen in verband met de studievakken op vlak van verzorging bij hun moeder terecht. Volgens hen komen de aangeleerde vaardigheden ook van pas in het persoonlijke leven later (Glorieux, Koelet & Laurijssen, 2011).

2 ONDERZOEKSMETHODE

2.1 POPULATIE EN STEEKPROEF

De onderzoekspopulatie bestaat uit de leerlingen van het eerste jaar van de tweede graad in het BSO en TSO. Zij hebben dan de middenschool verlaten en maken een min of meer definitieve keuze voor een studierichting.

Het steekproefkader bestaat uit zogenaamde jongensrichtingen, meisjesrichtingen en neutrale richtingen in het BSO en TSO en dit uiteraard voor de populatie jongens en de populatie meisjes. Wij hebben de streefcijfers van het STEM-actieplan 2012-2020⁵, gespiegeld in het zetten van de norm. Indien er minder dan 1/3 meisjes of jongens in een studierichting aanwezig zijn, wordt deze richting bestempeld als respectievelijk een jongens- of een meisjesrichting. De andere richtingen worden opgenomen als "neutrale" richtingen.

Het was de bedoeling om alle scholen telefonisch te contacteren om hun deelname te vragen. De onderzoekster zou de vragenlijsten ter plaatse bezorgen en ophalen. Zie verder onder 2.4 Veldwerk.

De invulling van het steekproefkader gebeurde in eerste instantie op basis van een random sample van 50 scholen in Vlaanderen uit een dataset die ons ter beschikking werd gesteld door het Departement Onderwijs en Vorming. Dit sample bleek niet toereikend om het kader in te vullen. Een random sample van 100 scholen was maar net voldoende maar viel sowieso buiten de mogelijkheden qua tijd en financiering omwille van de uiteraard verspreide, want random, locatie in Vlaanderen. De opties die open lagen waren:

- Alle TSO- en BSO-scholen in de provinciehoofdsteden als steekproef hanteren. De populatie werd getoetst voor de herkomst van de leerlingen in termen van ruraal of stedelijk gebied omdat deze factor van invloed kan zijn op de resultaten. Dit gebeurde op basis van een dataset die ons ter beschikking werd gesteld door het Departement Onderwijs en Vorming. In de totale populatie maken leerlingen uit de centrumsteden respectievelijk 25% en 20% uit van de populatie in het BSO en TSO. In de provinciehoofdsteden bedraagt dit respectievelijk 60% en 50%.
- Een online enquête waardoor randomisatie gegarandeerd blijft en wellicht ook meer scholen worden bereikt niet alleen in Vlaanderen maar ook in Brussel.

We hebben aanvankelijk geopteerd voor het eerste om dichter bij ons oorspronkelijk opzet te blijven. Door de tegenvallende reacties bij het telefonische contact (zie verder onder 4.1) zijn we uiteindelijk overgeschakeld naar een elektronische enquête waarbij de directies van alle scholen in Vlaanderen en Brussel die het bewuste leerjaar organiseren (1ste jaar 2de graad BSO en/of TSO), werden aangesproken via mail.

---

⁵ Op 20 januari 2012 heeft de Vlaamse Regering akte genomen van het beleidsplan wetenschapscommunicatie 2012-2014 en het actieplan voor het stimuleren van loopbanen in wiskunde, exacte wetenschappen en techniek 2012-2020 (STEM-actieplan). Voor de invulling van de vierde beleidsdoelstelling wordt in het beleidsplan verwezen naar het STEM-actieplan 2012-2020, gecoördineerd door de Vlaamse minister van Onderwijs. [STEM-actieplan \(pdf, 393 KB\)](#)

2.2 VRAGENLIJSTEN

Waar we aanvankelijk een schriftelijke gestandaardiseerde vragenlijst voor ogen hadden hebben we dus uiteindelijk een elektronische vragenlijst gebruikt. Voor het TSO en BSO werd dezelfde vragenlijst voorzien om indien gewenst later de data te kunnen mergen. Het enige verschilpunt vormen uiteraard de studierichtingen.

De vragenlijst bevat een aantal vragenbatterijen met uitspraken en beoordelingsschalen die enige inspanning en doorzetting vereisen om in te vullen. Daarom hebben we een van de vragenbatterijen (vraag 33) gesplitst in uitspraken over mannen en over vrouwen. Elke respondent hoefde slechts een van de twee in te vullen.

In concreto hebben we 4 vragenlijsten gebruikt:

1. Voor BSO-leerlingen met vraag 33 over mannen
2. Voor BSO-leerlingen met vraag 33 over vrouwen
3. Voor TSO-leerlingen met vraag 33 over mannen
4. Voor TSO-leerlingen met vraag 33 over vrouwen

Via een website met een eerste oriënterende vraag naar het volgen van BSO of TSO werden de leerlingen dan via een routine automatisch en afwisselend geleid naar een vragenlijst met de ene of de andere versie van vraag 33.

2.3 PILOTSTUDY

De pilotstudy gebeurde in het Atheneum Maasland-Campus Maasmechelen en in het Damiaaninstituut in Aarschot bij leerlingen van het eerste jaar van de tweede graad. In Maasmechelen werd de ontwerp-vragenlijst ingevuld door een klas meisjes in de richting Verzorging – Voeding, een klas jongens in de richting Basismechanica en een gemengde klas in de richting Handel. In Aarschot werd de vragenlijst getest in een gemengde groep uit de richtingen Basismechanica, Hout en Handel. In beide scholen werd de vragenlijst uitgebreid besproken met de directie en enkele leerkrachten. De belangrijkste aanpassingen aan de vragenlijst betroffen de vragenbatterijen met beoordelingsschalen:

- de soms moeilijke bewoordingen uit de vragenbatterijen vertalen naar eenvoudiger taalgebruik
- de reductie van het aantal schaalpunten voor beoordeling in deze vragenbatterijen
- het herhalen van de algemene vraag (of een deel ervan) in één vragenbatterij als geheugensteuntje
- het weglaten van de vragenbatterij naar het genderimage van de eigen studierichting omwille van de verwarring met het genderimage van hun medestudenten

Ondertussen werd beslist om de enquête elektronisch uit te voeren en om alle scholen die het eerste jaar van de tweede graad BSO en/of TSO organiseren te betrekken bij dit onderzoek. Er werd een elektronische vragenlijst aangemaakt die tegemoet kwam aan de inhoudelijke en formele verbeteringen die bleken uit de proefenquête en deze vragenlijst werd opnieuw veelvuldig getest op inhoudelijke en formele logica.

2.4 VELDWERK

Half maart 2013 werd gestart met het eigenlijke veldwerk. De directies van alle betrokken scholen in Antwerpen, Gent, Hasselt, Brugge en Leuven hebben een mail ontvangen met

Onderzoeksmethode

- een korte uitleg over de inhoud van het onderzoek
- met uitleg over de modaliteiten van afname van de vragenlijst met een concrete vraag naar medewerking
- de aankondiging dat we de directie telefonisch zoude contacteren

Er kwamen 6 weigeringen via mail: 4 uit Antwerpen, 1 uit Brugge en 1 uit Hasselt.

De telefoonronde is van start gegaan bij de directies van de scholen in Antwerpen. Van de 40 BSO- en TSO-scholen in Antwerpen werden er uiteindelijk 18 contacten met de directie (of een plaatsvervanger) gerealiseerd via een 50-tal telefoongesprekken. Dit alles resulteerde in 1 school die bereid gevonden is om mee te doen. Vervolgens zijn we overgeschakeld naar de scholen in Gent. Van de 22 scholen werden er 9 contacten met directies gerealiseerd in 16 telefoongesprekken. Ook in Gent was slechts 1 school bereid om mee te werken. Het had geen zin om de scholen in andere steden nog te contacteren. Vermoedelijk zou de bereidheid tot medewerking daar niet groter zijn en ook zou onze steekproefpopulatie onevenwichtig worden.

Uit gesprekken met directeuren bleek dat men in principe bereid is tot medewerking maar dat de toevloed aan vragen tot deelname aan enquêtes waarmee hun scholen worden geconfronteerd een groot probleem is. Bij de start van een nieuw schooljaar zouden deze directeuren een deelname zeker overwegen. Om ook andere directeuren te motiveren om mee te werken in het najaar hebben we infosessies gehouden over het doel en de inhoud van het onderzoek bij de lokale overlegplatforms van de provinciehoofdsteden tijdens de maanden mei en juni 2013.

De lancering van de elektronische enquête was gepland voor begin oktober 2013 maar werd door omstandigheden pas gelanceerd op 29 januari 2014 door Pascal Smet, Vlaams minister van Jeugd, Onderwijs, Gelijke Kansen en Brussel.

Tegelijkertijd werd via SCHOOLDIRECT een oproep gedaan om deel te nemen aan de enquête. Schooldirect is een elektronisch communicatiekanaal van Klasse voor alle directeurs, adjunct-directeurs, beheerders, technisch adviseurs(-coördinator) of coördinatoren (DBSO) van het basis-, secundair, volwassenen- en deeltijds kunstonderwijs en van de centra voor leerlingenbegeleiding.

Er was een telefonische helpdesk voorzien om vragen van deelnemende scholen op te vangen. De meeste vragen kwamen via mail.

De elektronische enquête werd afgesloten op 12 maart 2014 en leverde 4 ruwe datasets:

1. BSO vragenlijst - vraag 33 over mannen 1.907 respondenten
Surveys Started:1,907 Surveys Completed:1,598
2. BSO vragenlijst - vraag 33 over vrouwen 1.951 respondenten
Surveys Started:1,951 Surveys Completed:1,612
3. TSO vragenlijst - vraag 33 over mannen 2.953 respondenten
Surveys Started:2,953 Surveys Completed:2,608
4. TSO vragenlijst - vraag 33 over vrouwen 3.129 respondenten
Surveys Started:3,129 Surveys Completed:2,718

Dat bracht ons op een ruw totaal van 9.940 respondenten

2.5 RESPONS SCHOLEN

Als incentive voor deelname werd de kans op filmtickets voor een ganse klas in het vooruitzicht gesteld. Om dit achteraf te kunnen realiseren moesten we beschikken over een methode tot identificatie van de school. Elke school heeft een centraal instellingsnummer van 5 tot 6 digits dat voor administratieve doeleinden wordt gebruikt. Omdat het uitgesloten was om de leerlingen naar dit nummer te vragen omwille van de grote kans op fouten, hebben we twee open vragen voorzien om zowel de gemeente als de naam van de school in te vullen. Wij hebben daarna manueel het instellingsnummer voor elk van de 9.309 respondenten aan de datasets toegevoegd op basis van deze twee open vragen.

2.5.1 DEELNEMENDE SCHOLEN: ONDERWIJSNET EN REGIO

De totale respons vanwege de scholen die in aanmerking kwamen voor dit onderzoek bedraagt **170**, dit is 36%. Het Gemeenschapsonderwijs is met 40% wat oververtegenwoordigd ten opzichte van de twee andere onderwijsnetten. De hoogste respons noteren we in de provincie Vlaams-Brabant met 46%, onmiddellijk gevolgd door het Brussels Gewest. De respons in Limburg is met 28% de laagste. De respons in de andere provincies schommelt rond het gemiddelde.

Response rate

	GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap	Gesubsidieerd Officieel Onderwijs	Gesubsidieerd Vrij Onderwijs	Totaal	N Populatie
Antwerpen	39,3%	33,3%	36,0%	36,3%	124
Brussels Gewest	62,5%	0,0%	28,6%	43,8%	16
Limburg	22,2%	25,0%	30,4%	27,8%	72
Oost-Vlaanderen	33,3%	30,0%	40,3%	37,3%	102
Vlaams-Brabant	50,0%	44,4%	44,4%	46,0%	63
West-Vlaanderen	46,2%	100,0%	28,1%	34,1%	91
Totaal	39,8%	34,0%	35,2%	36,3%	
N Populatie	128	50	290		468

2.5.2 INCENTIVES: TOEKENNING VAN DE FILMTICKETS

Als incentive voor deelname werd de kans op filmtickets voor een ganse klas in het vooruitzicht gesteld. We hebben de deelnemende scholen gerangschikt per provincie en a rato van de deelname aan onze enquête de beschikbare tickets verdeeld (in pakketjes van 20) per provincie.

Omdat de toewijzing van de filmtickets op basis van toevalsgetallen binnen elke provincie onevenwichtig bleek wat betreft de schoolnetten, hebben we per provincie ook hiermee rekening gehouden in de evenredige verdeling van de

tickets. Daarna werden de filmtickets toegewezen aan de scholen (per provincie en onderwijsnet) met de grootste respons.

De filmtickets werden aangetekend verstuurd en op hetzelfde ogenblik is de lijst met winnende scholen verschenen in SCHOOLDIRECT.

2.6 DATASETS KLAARMAKEN VOOR ANALYSE

2.6.1 CLEANING

In eerste instantie werden de cases verwijderd met missings vanaf variabele V40 waar de modaliteiten van de schoolkeuze bevraagd worden. Ook testen van leerkrachten en opzettelijk dwaas, soms met schuttingtaal, ingevulde vragenlijsten werden verwijderd. Ten slotte werden ook de antwoorden van leerlingen die niet in het bedoelde leerjaar zaten (1ste jaar 2de graad) verwijderd.

In totaal werden 676 cases gewist wegens onbruikbaar. Dat brengt ons op een bruikbare respons van 5.670 in het TSO en 3.594 in het BSO, 9.264 in totaal.

2.6.2 HERCODERINGEN EN AANMAAK BIJKOMENDE ANTWOORDCATEGORIEËN

Vragen 2 tot en met vraag 27, en vragen 36 tot en met 41 zijn voorzien van een antwoordcategorie 'Ander antwoord'. Hiervan werd veelvuldig gebruik gemaakt door de respondenten alhoewel de betreffende antwoordcategorie meestal voorzien was. Deze antwoorden werden gehercodeerd hetzij door een wijziging van de code, hetzij - in het geval van een vraag met meervoudige antwoordmogelijkheid - gewist en ondergebracht in een andere variabele.

Bij niet voorziene antwoordcategorieën werden bijkomende codes of - in het geval van een vraag met meervoudige antwoordmogelijkheid - bijkomende variabelen aangemaakt, en werd het antwoord gehercodeerd.

Voor ontbrekende antwoorden op de vraag naar huidige studierichting, hebben we gebruik gemaakt van de datum-tijd variabelen om de link naar school en klasgenoten te leggen om zo alsnog de studierichting te achterhalen.

2.6.3 CONSTRUCTIE NIEUWE VARIABELEN

Volgende nieuwe variabelen werden aangemaakt:

2.6.3.1 Instellingsnummer:

Het administratieve instellingsnummer van de school bij het Ministerie van Onderwijs werd gebruikt en manueel toegevoegd.

2.6.3.2 Herkomstregio

De nieuwe variabelen m.b.t. herkomstregio ⁶zijn gebaseerd op open vragen.

Herkomstregio - geboorteland ZELF op basis van de open vraag "Vul het geboorteland in van jezelf "

- 1=BEL: België
- 2=WEUR: West-Europa, VS, Canada, Australië
- 3=OEUR: Oost-Europa m.i.v. Rusland/ex-Sovjetunie/GOS
- 4=MAGHREB: Marokko, Tunesië, Algerije
- 5=TUR: Turkije
- 6=MIDOOST: Midden Oosten - Bahrein, Egypte, Irak, Iran, Israël, Jemen, Jordanië, Koeweit, Libanon, Libië, Oman, Palestijnse gebieden, Qatar, Saoedi-Arabië, Soedan, Syrië, Verenigde Arabische Emiraten
- 7=AZIE: Azië - Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, Brunei, Cambodja, China, Filipijnen, India, Indonesië, Japan, Kirgizië, Laos, Maldiven, Maleisië, Mongolië, Myanmar, Nepal, Noord-Korea, Oost-Timor, Pakistan, Singapore, Tadzjikistan, Thailand, Turkmenistan, Vietnam, Zuid-Korea, Samoa.
- 8=AFR: Afrika
- 9=LATAM: Midden- en Zuid-Amerika

Herkomstregio - geboorteland moeder

- idem

Herkomstregio - geboorteland grootmoeder moederszijde

- idem

Herkomstregio - geboorteland grootvader moederszijde

- idem

Herkomstregio - geboorteland vader

- idem

Herkomstregio - geboorteland grootvader vaderszijde

- idem

Herkomstregio - geboorteland grootmoeder vaderszijde

- idem

2.6.3.3 Westerse en Niet-Westerse Afkomst uitgesplitst naar geslacht

De definitie van deze variabele is afgeleid van het Advies monitoren van personen van allochtone afkomst op basis van administratieve databanken van de Commissie Diversiteit van de SERV van 4 juli 2014⁷:

Personen met een allochtone afkomst zijn 'Personen met een huidige nationaliteit of een nationaliteit bij geboorte van een land van buiten de EU15-landen of een persoon van wie minstens één ouder of twee grootouders een huidige nationaliteit of een nationaliteit bij geboorte van een land van buiten de EU15-landen heeft.'

---

⁶ http://www.informatieportaalssl.be/SiBO-Databank/_Hoofdtabellen/DOC_ConstructieEtnischeAfkoms_0203.pdf

⁷ http://www.serv.be/sites/default/files/documenten/COMD_ADV_monitoring_allochtonen_20140704.pdf

Omdat de vraag naar nationaliteit van familieleden als te moeilijk werd ingeschat voor 14-jarigen, werd deze in deze survey vervangen door de vraag naar geboorteland.

De variabele Herkomstregio werd gebruikt om voor elke leerling, ouders en grootouders aan te geven of ze geboren zijn in een Westers of niet-Westerse regio. Deze variabelen werden gebruikt om de Westerse versus niet-Westerse afkomst te coderen. Leerlingen van niet-Westerse afkomst zijn leerlingen die buiten de EU-15 zijn geboren, of een van hun ouders, of twee van hun grootouders. Leerlingen met een Australische of Canadese achtergrond, of uit de VS worden als Westers beschouwd.

Deze variabele werd verder verfijnd naar een combinatie van afkomst en geslacht.

2.6.3.4 Aard studierichting uitgesplitst naar geslacht

Op basis van de populatiegegevens per studierichting werden 3 soorten studierichtingen gecreëerd

- 1=Meisjesrichtingen d.w.z. studierichtingen met minder dan 1/3 jongens
- 2=Jongensrichtingen d.w.z. studierichtingen met minder dan 1/3 meisjes
- 3=Sekseneutrale studierichtingen d.w.z. studierichtingen met tussen 1/3 en 2/3 jongens en/of meisjes

BSO

Meisjesrichtingen

- Haarzorg
- Moderealiserie en -presentatie
- Paardrijden en -verzorgen
- Verzorging-voeding

Jongensrichtingen

- Basismechanica
- Bouw
- Brood- en banketbakkerij
- Diamantbewerking
- Drukken en voorbereiden
- Duurzaam wonen
- Elektrische installaties
- Goud en juwelen
- Hout
- Maritieme vorming
- Rijn- en binnenvaart
- Schilderwerk en decoratie
- Slagerij en vleeswarenberedding
- Textiel
- Topsport-sportinitiatie

Sekseneutrale studierichtingen

- Crea en techniek
- Kantoor
- Plant, dier en milieu
- Publiciteit en etalage
- Restaurant en keuken
- Verkoop

TSO

Meisjesrichtingen

- Bio-esthetiek
- Creatie en mode
- Sociale en technische wetenschappen
- Textiel- en designtechnieken

Jongensrichtingen

- Bouw- en houtkunde
- Bouwtechnieken
- Brood en banket
- Elektriciteit-elektronica
- Elektromechanica
- Elektrotechnieken
- Grafische communicatie
- Grafische media
- Houttechnieken
- Industriële wetenschappen
- Lichamelijke opvoeding en sport
- Maritieme technieken Dek
- Maritieme technieken Motoren
- Mechanische technieken
- Slagerij en vleeswaren
- Textieltechnieken
- Topsport

Sekseneutrale studierichtingen

- Biotechnische wetenschappen
- Fotografie
- Handel
- Handel-talen
- Hotel
- Plant-, dier- en milieutechnieken
- Techniek-wetenschappen

Onderzoeksmethode

- Toerisme
- Voedingstechnieken

De populatie werd ook nog ingedeeld in 6 groepen middels een bijkomende variabele:

- Meisjes in meisjesrichtingen
- Meisjes in jongensrichtingen
- Meisjes in sekseneutrale richtingen
- Jongens in meisjesrichtingen
- Jongens in jongensrichtingen
- Jongens in sekseneutrale richtingen

2.6.3.5 Socio-economische achtergrond

Door het grote aantal missings en respondenten die "ik weet niet" aanduiden, kan de variabele sociaaleconomische achtergrond niet geconstrueerd worden en betrokken in de analyses. In een latere fase kan worden bekeken of de mogelijkheid zich voordoet om met een gedeelte van de dataset te werken voor analyse.

2.7 WEGING VAN DE DATA

Om de samenstelling van de respons zoveel mogelijk in overeenstemming te brengen met de populatie wegen we de data voor het BSO en TSO naar geslacht en aard van de studierichting.

BSO

Populatie

	Meisjes	Jongens	Totaal	Meisjes	Jongens	Totaal
Meisjesrichtingen	4.616	461	5.077	30.18%	3.01%	33.19%
Jongensrichtingen	192	5.623	5.815	1.26%	36.76%	38.01%
Sekseneutrale richtingen	2.075	2.330	4.405	13.56%	15.23%	28.80%
Totaal	6.883	8.414	1.5297	45.00%	55.00%	100.00%

Ongewogen respons

	Meisjes	Jongens	Totaal	Meisjes	Jongens	Totaal
Meisjesrichtingen	1.143	134	1.277	31.80%	3.73%	35.53%
Jongensrichtingen	71	1.306	1.377	1.98%	36.34%	38.31%
Sekseneutrale richtingen	477	463	940	13.27%	12.88%	26.15%
Total	1.691	1.903	3.594	47.05%	52.95%	100.00%

Onderzoeksmethode

Gewogen respons

	Meisjes	Jongens	Totaal	Meisjes	Jongens	Totaal
Meisjesrichtingen	1.085	108	1.193	30.19%	3.01%	33.19%
Jongensrichtingen	45	1.321	1.366	1.25%	36.76%	38.01%
Sekseneutrale richtingen	488	547	1.035	13.58%	15.22%	28.80%
Total	1.618	1.976	3.594	45.02%	54.98%	100.00%

TSO

Populatie

	Meisjes	Jongens	Totaal	Meisjes	Jongens	Totaal
Meisjesrichtingen	5.240	1.268	6.508	25.42%	6.15%	31.58%
Jongensrichtingen	496	6.809	7.305	2.41%	33.04%	35.44%
Sekseneutrale richtingen	2.960	3.838	6.798	14.36%	18.62%	32.98%
Totaal	8.696	11.915	20.611	42.19%	57.81%	100.00%

Ongewogen respons

	Meisjes	Jongens	Totaal	Meisjes	Jongens	Totaal
Meisjesrichtingen	1.717	425	2.142	30.28%	7.50%	37.78%
Jongensrichtingen	153	1.775	1.928	2.70%	31.31%	34.00%
Sekseneutrale richtingen	686	914	1.600	12.10%	16.12%	28.22%
Total	2.556	3.114	5.670	45.08%	54.92%	100.00%

Gewogen respons

	Meisjes	Jongens	Totaal	Meisjes	Jongens	Totaal
Meisjesrichtingen	1.442	349	1.791	25.43%	6.16%	31.59%
Jongensrichtingen	136	1.873	2.009	2.40%	33.03%	35.43%
Sekseneutrale richtingen	814	1.056	1.870	14.36%	18.62%	32.98%
Total	2.392	3.278	5.670	42.19%	57.81%	100.00%

Onderzoeksmethode

2.8 STATISTISCHE ANALYSES

De analyses werden uitgevoerd volgens volgend stramien:

1. Rechte telling en uitsplitsing naar geslacht
2. Uitsplitsing naar de gecombineerde variabele geslacht en de aard van de studierichting
3. Uitsplitsing naar etnische afkomst
4. Uitsplitsing naar de gecombineerde variabele geslacht en etnische afkomst

Alle kruistabellen kregen een χ^2 -toets. De tabellen die werden opgenomen in het rapport voldoen allemaal aan de vereiste $p < .01$ behalve waar aangegeven ($p < .05$).

Sommige tabellen bevatten antwoordcategorieën die, uitgesplitst naar onze analysevariabelen, te kleine verwachte celfrequenties opleveren om een volledig betrouwbare toets uit te voeren. Omwille van de inhoudelijke relevantie van deze categorieën hebben we ze toch opgenomen in dit rapport. Behalve de significantietoets op de volledige tabel, werd ook een significantietoets uitgevoerd op dat gedeelte van de tabel dat voldoende verwachte waarnemingen bevat per cel. De opgenomen tabellen voldoen allemaal aan $p < .01$.

In Bijlage 3 hebben we de resultaten van de logistische regressieanalyses toegevoegd waarin het soort studierichting die meisjes en jongens hebben gekozen als afhankelijke variabele fungeert. Als onafhankelijke variabelen hebben we de variabelen ingebracht die volgens de literatuur een invloed hebben op de studiekeuze. Deze variabelen hebben betrekking op de actoren die studieadvies geven, of de school- of studiekeuze eerst komt, genderimago van studierichting, de gendertypering van zichzelf, de gendertypering van het toekomstig beroep, en de waarden die ten grondslag liggen aan studie- en beroepskeuze.

3 ONDERZOEKSRISULTATEN BSO

Dit hoofdstuk met de resultaten van het onderzoek in het beroepssecundair onderwijs in Vlaanderen en Brussel bevat vier delen waarvan de eerste drie samen het cijferdossier vormen. Dit cijferdossier bestaat uit een sociodemografische beschrijving van de respondentenpopulatie (Deel Een) en de beschrijving van het studiekeuzeprocess met de actoren die een rol speelden hierin (Deel Twee). In Deel Drie gaan we op zoek naar mogelijke verklaringen via door de respondenten gerapporteerde argumenten maar ook via de genderbeelden die leven bij hen zowel betreffende zichzelf, als hun studierichting en hun later beroep.

In Deel Vier trachten we op basis van deze cijfers een antwoord te formuleren op onze onderzoeksvragen:

1. Hoe zien mannelijke en vrouwelijke leerlingen het type van studierichting dat ze gekozen hebben en het beroep dat is gekoppeld aan hun studiekeuze?
2. Wat waren de persoonlijke en professionele elementen die vrouwelijke en mannelijke leerlingen in overweging namen bij het kiezen van een specifiek type van opleiding en op welke wijze waren deze elementen genderbepaald?
3. Welke middelen/bronnen waren beschikbaar voor hen bij deze keuze (personen / bronnen van informatie)? Zijn deze middelen verschillend voor meisjes en jongens?
4. Wat was de rol en invloed van leerkrachten, ouders en leeftijdgenoten in het keuzeprocess? Was deze rol en invloed verschillend voor meisjes en jongens?
5. Is de studiekeuze van jongens en meisjes gerelateerd aan hun etnische achtergrond?

Om een antwoord te kunnen geven op deze onderzoeksvragen werden de resultaten niet enkel uitgesplitst naar geslacht maar ook naar de geconstrueerde variabele op basis van geslacht en het soort studierichting. Om in Deel Vier ook een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag over het studiekeuzeprocess van leerlingen met een andere dan Westerse etnische achtergrond gebruikten we de geconstrueerde variabele naar herkomst voor leerlingen met een Westerse en niet-Westerse afkomst voor het school-, studie- en beroepskeuzeprocess en de gerapporteerde argumentatie ervoor.

3.1 DEEL EEN: SOCIODEMOGRAFIE

Voor we de rapportering van de resultaten aangaande de studiekeuze aanvatten, geven we een sociodemografische beschrijving van de respondenten uit het BSO. Zoals onder paragraaf 2.7 werd vermeld, bestaat de gewogen respondentenpopulatie voor 45% uit meisjes en voor 55% uit jongens. We beschrijven de herkomst van de leerlingen en de taal die ze thuis en elders spreken, en de samenstelling van het gezin waarin ze leven.

3.1.1 HERKOMST

3.1.1.1 Geboorteregio

Geboorteregio	Leerling			Moeder			Vader		
	N	Percent	Valid Percent	N	Percent	Valid Percent	N	Percent	Valid Percent
Belgie	2511	69,9	81,8	2091	58,2	69,4	2056	57,2	68,2
Rest van de EU-15 /VS/Canada/Australië	257	7,1	8,4	267	7,4	8,9	283	7,9	9,4
Oost-Europa	100	2,8	3,3	149	4,1	4,9	130	3,6	4,3
Maghreb	31	0,9	1,0	167	4,7	5,5	209	5,8	6,9
Turkije	20	0,6	0,7	136	3,8	4,5	145	4,0	4,8
Midden-oosten	16	0,4	0,5	15	0,4	0,5	18	0,5	0,6
Azie	58	1,6	1,9	72	2,0	2,4	63	1,8	2,1
Afrika	55	1,5	1,8	86	2,4	2,8	91	2,5	3,0
Latijns Amerika	23	0,7	0,8	30	0,8	1,0	21	0,6	0,7
Totaal	3071	85,4	100,0	3013	83,8	100,0	3016	83,9	100,0
Geen antwoord	523	14,6		581	16,2		578	16,1	
TOTAAL	3594	100,0		3594	100,0		3594	100,0	

De vraag naar het geboorteland van de leerling zelf, moeder en vader werd door ongeveer 85% van de leerlingen ingevuld. 82% van de leerlingen (bruikbare respons) in het BSO zijn in België geboren. Zeven op tien moeders en vaders van leerlingen in het BSO zijn eveneens in België geboren. Andere Westerse landen (West-Europa, VS, Canada, Australië) vormen met 8 à 9% de belangrijkste tweede categorie van geboorteregio van leerlingen en hun ouders.

10% van de leerlingen (bruikbare respons) hebben een niet-Westers geboorteland; voor moeders en vaders schommelt dit percentage rond de 22%. 12% van de vaders is in Turkije of in een Maghreb-land geboren; voor moeders is dat 10%; voor de leerlingen zelf is dit nog geen 2%. Ruim 3% van de leerlingen zijn zelf in een Oost-Europees land geboren; voor moeders is dit 5% en voor vaders een kleine 4%.

3.1.1.2 Westerse en niet-Westerse afkomst

Leerlingen van niet-Westerse afkomst zijn leerlingen die zelf buiten de EU-15 zijn geboren, of een van hun ouders, of twee van hun grootouders. Leerlingen met een Australische of Canadese achtergrond, of uit de VS worden als Westers beschouwd. Ongeveer een kwart van alle respondenten hebben een niet-Westerse afkomst. Wanneer we de non-respons buiten beschouwing laten is dit 31%.

Voor verdere analyses nemen we de groep respondenten waarvan we de afkomst niet kennen door het ontbreken van een of meerdere antwoorden op de basisvariabelen, mee op.

Afkomst	Meisjes		Jongens		Totaal	
Onbekend	284	17,6%	348	17,6%	632	17,6%
Westerse afkomst (WA)	905	56,0%	1.148	58,1%	2.053	57,1%
Niet-Westerse afkomst (N_WA)	428	26,5%	481	24,3%	908	25,3%
Totaal	1.617	100,0%	1.977	100,0%	3.594	100,0%

3.1.2 TAALGEBRUIK

Spreekt Nederlands met	Afkkomst onbekend		Meisjes WA		Meisjes N_WA		Jongens WA		Jongens N_WA		Totaal	
moeder	125	66,5%	828	92,7%	107	25,4%	1050	92,3%	152	32,1%	2262	72,7%
vader	113	62,4%	816	91,9%	111	27,8%	1013	90,5%	113	24,5%	2166	71,0%
stiefmoeder	54	48,2%	370	87,1%	25	23,4%	498	84,0%	52	29,2%	999	70,6%
stiefvader	61	52,6%	368	87,2%	34	30,6%	498	87,8%	55	32,0%	1016	73,2%
(stief)broers en zussen	99	66,9%	679	92,8%	179	54,4%	848	92,7%	192	50,5%	1997	79,8%
vrienden en vriendinnen	121	70,3%	827	93,7%	272	67,7%	991	92,9%	280	65,7%	2491	84,4%
klasgenoten	130	75,6%	850	96,0%	344	85,1%	1020	94,0%	340	78,5%	2684	90,1%

Ruim zeven op tien leerlingen spreken Nederlands met hun moeder en vader; met broers en zussen is dit acht op tien. Dit aantal stijgt nog buiten de huiselijke sfeer tot 84 à 90% (vrienden/vriendinnen en klasgenoten).

Uiteraard is dit gegeven gevoelig aan de afkomst van de leerlingen. Voor meisjes en jongens van Westerse (voornamelijk Belgische) afkomst variëren deze cijfers tussen 91 en 96%. Slechts (een klein) derde van de jongens en een vierde van de meisjes met een niet-Westerse achtergrond spreekt Nederlands met hun moeder; met hun vaders is dit respectievelijk 28 en 25%. Bij deze groepen stijgt het gebruik van het Nederlands buiten de huiselijke sfeer drastisch. Twee derde van de leerlingen spreekt Nederlands met vrienden en vriendinnen; met klasgenoten is dit respectievelijk 85% en 79% voor meisjes en jongens.

3.1.3 GEZINSSAMENSTELLING

Wie woont er in jouw gezin?	Meisjes		Jongens		Totaal	
moeder	1278	87,5%	1559	86,6%	2837	87,0%
vader	900	61,6%	1218	67,6%	2118	64,9%
stiefmoeder	74	5,1%	103	5,7%	177	5,4%
stiefvader	227	15,5%	240	13,3%	467	14,3%
grootmoeder	74	5,1%	112	6,2%	186	5,7%
grootvader	36	2,5%	69	3,8%	105	3,2%
zussen (ook stiefzussen en halfzussen)	709	48,5%	755	41,9%	1464	44,9%
broers (ook stiefbroers en halfbroers)	770	52,7%	869	48,3%	1639	50,3%
ik woon de ene week bij mijn moeder en de andere week bij mijn vader	96	6,6%	128	7,1%	224	6,9%
andere personen	102	7,0%	121	6,7%	223	6,8%
Totaal Respondenten	1460		1801		3261	

In de gezinnen waarin de leerlingen meestal verblijven, woont ook in 90% van de gevallen hun moeder en in 65% hun vader. Meisjes leven iets minder vaak samen met hun vader dan jongens.

We berekenden het aantal leerlingen dat samenwoont met beide (stief)ouders en het aantal dat slechts met één ouder samenwoont.

Wie woont er in jouw gezin?	Meisjes		Jongens		Totaal	
moeder en vader	790	49,2%	1014	52,0%	1804	50,7%
moeder en stiefvader	186	11,6%	173	8,9%	359	10,1%
vader en stiefmoeder	35	2,2%	40	2,0%	75	2,1%
co-ouderschap week om week	90	5,6%	122	6,2%	212	6,0%
moeder	248	15,5%	281	14,4%	530	14,9%
vader	41	2,6%	88	4,5%	129	3,6%
moeder en stiefmoeder	11	0,7%	6	0,3%	17	0,5%
vader en stiefvader	1	0,1%	1	0,0%	2	0,1%
andere	203	12,6%	227	11,6%	429	12,1%
Totaal	1605	100,0%	1951	100,0%	3556	100,0%

De thuissituatie van de leerlingen is zeer divers. De helft van de leerlingen woont bij moeder en vader, al dan niet met broers en zussen. Ruim 12% leeft samen met een stiefmoeder of -vader waarbij stiefvaders ruim in de meerderheid zijn. Bijna 1 leerling op 5 (18,5%) leeft in een eenoudergezin, hoofdzakelijk met hun moeder.

3.2 DEEL TWEE: HET STUDIEKEUZEPROCES IN KAART GEBRACHT

In Deel Twee trachten we de het studiekeuzeproces in kaart te brengen. Allereerst wilden we weten of de schoolkeuze voorafgaat aan de studiekeuze, tegelijkertijd gebeurt of op de tweede plaats komt. Wanneer namelijk de schoolkeuze het eerst vastligt, verengen de studiekeuzeopties zich. Dat zou het geval kunnen zijn wanneer meisjes kiezen voor wat zij als een meisjesschool percipiëren en jongens voor wat ze als een jongensschool aanzien. Aansluitend hierbij geven we een overzicht van de actoren die meespelen in het studiekeuzeproces en op welke manier.

3.2.1 SCHOOLKEUZE

3.2.1.1 Eerste keuze: school of studierichting

Eerste keuze school- of studierichting	Meisjes		Jongens		Totaal	
eerst de school gekozen	385	23,8%	621	31,4%	1006	28,0%
eerst de studierichting gekozen	608	37,6%	687	34,8%	1295	36,0%
dat gebeurde tegelijkertijd	614	38,0%	650	32,9%	1264	35,2%
ander antwoord	11	0,7%	18	0,9%	29	0,8%
Totaal	1617	100,0%	1977	100,0%	3594	100,0%

In ruim 70% van de gevallen wordt ofwel eerst de studierichting gekozen (36%) ofwel gebeuren school- en studiekeuze tegelijk (35%). Bij jongens wordt vaker dan bij meisjes eerst een schoolkeuze gemaakt: 31% versus 24%..

Eerste keuze school- of studierichting	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
eerst de school gekozen	247	22,7%	10	22,5%	128	26,2%	21	19,4%	458	34,7%	142	25,9%
eerst de studierichting gekozen	412	38,0%	16	35,2%	180	36,9%	48	44,0%	413	31,2%	227	41,5%
dat gebeurde tegelijkertijd	418	38,6%	19	42,3%	177	36,3%	38	35,1%	438	33,2%	174	31,7%
ander antwoord	8	0,7%	0	0,0%	3	0,6%	2	1,5%	12	0,9%	5	0,9%
Totaal	1085	100,0%	45	100,0%	488	100,0%	108	100,0%	1321	100,0%	547	100,0%

Jongens in een meisjesrichting zeggen vaker dan andere groepen dat ze eerst de studierichting gekozen hebben vooraleer ze een schoolkeuze gemaakt hebben (44%). Slechts 19% van hen zegt eerst de schoolkeuze te hebben gemaakt terwijl dat gemiddeld voor jongens 31% is. Vooral jongens in jongensrichtingen kiezen vaker eerst voor een school (35%).

Meisjes in een jongensrichting zeggen vaker (42%) dan andere groepen dat school- en studiekeuze tegelijk gebeurden.

Eerste keuze school- of studierichting	Afkomst onbekend	Meisjes WA	Meisjes N_WA	Jongens WA	Jongens N_WA
eerst de school gekozen	174 27,6%	210 23,3%	112 26,1%	344 30,0%	165 34,4%
eerst de studierichting gekozen	235 37,1%	328 36,3%	170 39,8%	392 34,1%	170 35,3%
dat gebeurde tegelijkertijd	217 34,3%	363 40,1%	141 32,9%	402 35,0%	142 29,6%
ander antwoord	7 1,1%	4 0,4%	5 1,2%	10 0,9%	3 0,7%
Totaal	632 100,0%	905 100,0%	428 100,0%	1148 100,0%	481 100,0%

De vergelijking van leerlingen van Westerse en niet-Westerse afkomst levert geen significante verschillen op. Wanneer we de resultaten uitsplitsen naar geslacht blijkt dat bij jongens van niet-Westerse afkomst de schoolkeuze vaker vooraf te gaan aan de studiekeuze. Ruim 34% van hen geeft aan dat de schoolkeuze eerst aan de orde was.

3.2.1.2 Wie heeft de school gekozen?

Wie heeft de school gekozen?	Meisjes	Jongens	Totaal
jij zelf	1293 80,0%	1656 83,8%	2949 82,0%
je moeder (of stiefmoeder)	637 39,4%	583 29,5%	1219 33,9%
je vader (of stiefvader)	379 23,4%	389 19,7%	768 21,4%
andere familieleden	32 2,0%	19 1,0%	51 1,4%
ander antwoord	52 3,2%	46 2,3%	98 2,7%
Totaal respondenten	1617	1977	3594

In 82% van de gevallen geven respondenten aan zelf de school te hebben gekozen naast eventueel anderen die hun zeg gehad hebben in dit keuzeproces; voor jongens is dat iets meer, voor meisjes iets minder.

Ouders spelen vaker een rol in de schoolkeuze van/voor meisjes dan van/voor jongens. Moeders hebben in de schoolkeuze vaker een zeg dan vaders (34%-21%). Vooral bij meisjes blijkt dit zo te zijn.

Wie heeft de school gekozen?	Meisjes M-richting	Meisjes J-richting	Meisjes N-richting	Jongens M-richting	Jongens M-richting	Jongens N-richting
jij zelf	863 79,6%	38 84,5%	391 80,3%	88 81,3%	1108 83,8%	460 84,0%
je moeder (of stiefmoeder)	455 42,0%	18 39,4%	164 33,5%	45 41,8%	374 28,3%	163 29,8%
je vader (of stiefvader)	274 25,3%	10 21,1%	95 19,5%	26 23,9%	273 20,7%	90 16,4%
andere familieleden	24 2,2%	0 0,0%	8 1,7%	1 0,7%	9 0,7%	9 1,7%
ander antwoord	38 3,5%	1 1,4%	13 2,7%	4 3,7%	25 1,9%	17 3,0%
Totaal	1085 100,0%	45 100,0%	488 100,0%	108 100,0%	1321 100,0%	547 100,0%

In jongensrichtingen geven meisjes nog meer dan jongens aan dat ze meebeslist hebben over de schoolkeuze. Jongens in meisjesrichtingen scoren hier dan weer lager dan gemiddeld bij de jongens.

In meisjesrichtingen geven zowel jongens als meisjes aan dat hun ouders een rol hebben gespeeld in de schoolkeuze. Vooral moeders komen hier naar voor als medebeslissers. Dit is ook het geval voor meisjes in jongensrichtingen.

De laagste aantallen van ouders als medebeslissers vinden we in de sekseneutrale richtingen.

Wie heeft de school gekozen?	Afkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
jij zelf	497	78,6%	1760	85,7%	692	76,1%
je moeder (of stiefmoeder)	237	37,5%	704	34,3%	278	30,6%
je vader (of stiefvader)	142	22,5%	452	22,0%	173	19,1%
andere familieleden	7	1,1%	24	1,2%	21	2,3%
ander antwoord	24	3,8%	34	1,7%	40	4,4%
Totaal respondenten	632	100,0%	2053	100,0%	908	100,0%

Wie heeft de school gekozen	Afkomst onbekend		Meisje WA		Meisje N_WA		Jongens WA		Jongens N_WA	
jij zelf	497	78,6%	753	83,2%	318	74,4%	1007	87,7%	373	77,7%
je moeder (of stiefmoeder)	237	37,5%	378	41,7%	146	34,1%	326	28,4%	133	27,6%
je vader (of stiefvader)	142	22,5%	226	25,0%	86	20,0%	226	19,7%	87	18,2%
andere familieleden	7	1,1%	17	1,9%	12	2,7%	7	0,6%	9	1,8%
ander antwoord	24	3,8%	19	2,1%	18	4,1%	15	1,3%	22	4,6%
Totaal	632	100,0%	905	100,0%	428	100,0%	1148	100,0%	481	100,0%

Leerlingen van niet-Westerse afkomst beslissen minder vaak mee over de schoolkeuze. Dit geldt zowel voor jongens als voor meisjes. Ook ouders worden minder vaak vermeld hoewel ook hier de rol van de moeder frequenter aangegeven wordt dan die van de vader. Blijkbaar gebeurt de schoolkeuze minder vaak in overleg, en kiezen ofwel de ouders ofwel de leerling zelf.

3.2.1.3 Gerapporteerde argumenten voor schoolkeuze

Waarom deze school?	Meisjes		Jongens		Total	
omdat ze hier de studierichting aanbieden die ik wou volgen	966	59,8%	1188	60,1%	2154	60,0%
omdat de school dicht bij mijn thuis ligt	563	34,9%	623	31,6%	1186	33,0%
omdat ik er gemakkelijk geraak met de fiets of met het openbaar vervoer (bus of trein)	497	30,8%	600	30,4%	1097	30,6%
omdat vrienden van mij hier ook naar school gaan	461	28,6%	486	24,6%	948	26,4%
omdat het een toffe school is	265	16,4%	390	19,7%	655	18,3%
omdat de school een goede naam heeft	236	14,6%	391	19,8%	627	17,5%
omdat mijn broers/zussen hier ook al op school gingen	277	17,2%	267	13,5%	544	15,2%
omdat mijn vader (of stiefvader) hier al naar school ging	37	2,3%	170	8,6%	207	5,8%
omdat mijn moeder (of stiefmoeder) hier al naar school ging	103	6,4%	39	2,0%	142	4,0%
omdat het een jongensschool is	6	0,4%	60	3,0%	66	1,8%
omdat ik geen andere keuze had	27	1,7%	35	1,8%	62	1,7%
omdat andere familieleden//kennissen/buren hier ook al naar school gingen en/of de school aangeraden hebben	24	1,5%	16	0,8%	40	1,1%
omdat het een meisjesschool is	24	1,5%	12	0,6%	36	1,0%
ander antwoord	61	3,8%	70	3,5%	131	3,7%

Naast de aangeboden studierichtingen (60%), vermelden veel leerlingen dat de nabijheid (33%) en/of de vlotte bereikbaarheid van de school (31%) een belangrijke rol speelt. Daarnaast is het volgen van vrienden/vriendinnen en broers of zussen een belangrijke factor in de schoolkeuze (26%), vooral bij meisjes.

Voor jongens blijkt het imago van de school een grotere rol te spelen dan voor meisjes. Een jongen op vijf (20%) vermeldt dat de goede naam van de school meegespeeld heeft en percipieert de school als een "toffe school". Bij meisjes is dit respectievelijk 15 en 16%.

De keuze voor een jongens- of meisjesschool blijkt niet of niet bewust mee te spelen.

Waarom deze school?	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
omdat ze hier de studierichting aanbieden die ik wou volgen	672	62,0%	31	69,0%	263	54,1%	64	59,0%	812	61,5%	312	57,1%
omdat de school dicht bij mijn thuis ligt	383	35,4%	18	39,4%	161	33,3%	38	35,1%	426	32,2%	160	29,2%
omdat ik er gemakkelijk geraak met de fiets of met het openbaar vervoer (bus of trein)	363	33,5%	15	32,4%	119	24,4%	37	34,3%	411	31,1%	153	27,9%
omdat vrienden van mij hier ook naar school gaan	319	29,4%	6	14,1%	136	28,0%	24	22,4%	337	25,5%	125	22,9%
omdat het een toffe school is	173	15,9%	13	28,2%	80	16,4%	25	23,1%	254	19,2%	111	20,3%
omdat de school een goede naam heeft	166	15,3%	6	12,7%	64	13,3%	29	26,9%	272	20,6%	90	16,5%
omdat mijn broers/zussen hier ook al op school gingen	170	15,7%	10	21,1%	98	20,2%	13	11,9%	184	13,9%	70	12,8%
omdat mijn vader (of stiefvader) hier al naar school ging	18	1,7%	8	16,9%	11	2,3%	2	2,2%	143	10,8%	25	4,5%
omdat mijn moeder (of stiefmoeder) hier al naar school ging	77	7,1%	3	5,6%	24	4,8%	6	6,0%	16	1,2%	17	3,0%
omdat het een jongensschool is	4	0,4%	2	4,2%	0	0,0%	1	0,7%	56	4,2%	4	0,6%
omdat ik geen andere keuze had	22	2,0%	0	0,0%	5	1,1%	2	2,2%	15	1,1%	18	3,2%
omdat andere familieleden//kennissen/buren hier ook al naar school gingen en/of de school aangeraden hebben	19	1,8%	0	0,0%	5	1,1%	2	1,5%	8	0,6%	6	1,1%
omdat het een meisjesschool is	21	1,9%	1	1,4%	2	0,4%	2	2,2%	6	0,5%	4	0,6%
ander antwoord	47	4,4%	1	1,4%	13	2,7%	6	5,2%	40	3,1%	24	4,3%

Meisjes in jongensrichtingen kiezen op een wat atypische manier. Ze vermelden relatief vaker dat het studieaanbod belangrijk is, en ook dat hun vader, broers of zussen er al naar school gingen of gaan. Ook de nabijheid van de school en de indruk van een toffe school spelen mee. Bij hen is de schoolkeuze van vrienden veel minder van belang dan bij de andere groepen.

De goede naam van de school is een belangrijke factor bij de schoolkeuze van jongens in meisjesrichtingen. Ook de nabijheid en/of bereikbaarheid van de school heeft bij relatief veel leerlingen in deze groep meegespeeld in de schoolkeuze.

Waarom deze school?	Afkkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
omdat ze hier de studierichting aanbieden die ik wou volgen	339	53,8%	1342	65,3%	474	52,2%
omdat de school dicht bij mijn thuis ligt	205	32,6%	665	32,4%	316	34,8%
omdat ik er gemakkelijk geraak met de fiets of met het openbaar vervoer (bus of trein)	162	25,7%	736	35,9%	199	21,9%
omdat vrienden van mij hier ook naar school gaan	157	24,9%	536	26,1%	255	28,1%
omdat het een toffe school is	108	17,2%	387	18,9%	160	17,6%
omdat de school een goede naam heeft	129	20,4%	376	18,3%	123	13,6%
omdat mijn broers/zussen hier ook al op school gingen	86	13,7%	323	15,7%	135	14,9%
omdat mijn vader (of stiefvader) hier al naar school ging	40	6,4%	150	7,3%	16	1,8%
omdat mijn moeder (of stiefmoeder) hier al naar school ging	21	3,3%	105	5,1%	16	1,8%
omdat het een jongensschool is	15	2,4%	38	1,9%	12	1,3%
omdat ik geen andere keuze had	17	2,6%	30	1,5%	16	1,8%
omdat andere familieleden//kennissen/buren hier ook al naar school gingen en/of de school aangeraden hebben	8	1,2%	23	1,1%	9	0,9%
omdat het een meisjesschool is	9	1,4%	17	0,8%	10	1,1%
ander antwoord	33	5,2%	63	3,1%	36	3,9%

Waarom deze school?	Afkkomst onbekend		Meisjes WA		Meisjes N_WA		Jongens WA		Jongens N_WA	
omdat ze hier de studierichting aanbieden die ik wou volgen	339	53,8%	601	66,4%	209	48,7%	741	64,5%	265	55,3%
omdat de school dicht bij mijn thuis ligt	205	32,6%	300	33,1%	159	37,1%	365	31,8%	157	32,7%
omdat ik er gemakkelijk geraak met de fiets of met het openbaar vervoer (bus of trein)	162	25,7%	322	35,6%	92	21,4%	414	36,1%	107	22,4%
omdat vrienden van mij hier ook naar school gaan	157	24,9%	258	28,6%	124	29,0%	278	24,2%	131	27,3%
omdat het een toffe school is	108	17,2%	168	18,5%	57	13,2%	220	19,1%	103	21,5%
omdat de school een goede naam heeft	129	20,4%	139	15,4%	57	13,3%	237	20,6%	66	13,8%
omdat mijn broers/zussen hier ook al op school gingen	86	13,7%	156	17,2%	82	19,2%	167	14,5%	53	11,1%
omdat mijn vader (of stiefvader) hier al naar school ging	40	6,4%	26	2,9%	5	1,2%	124	10,8%	11	2,4%
omdat mijn moeder (of stiefmoeder) hier al naar school ging	21	3,3%	79	8,7%	11	2,5%	26	2,3%	5	1,1%
omdat het een jongensschool is	15	2,4%	3	0,4%	0	0,0%	35	3,1%	12	2,5%
omdat ik geen andere keuze had	17	2,6%	16	1,8%	4	0,9%	13	1,2%	12	2,5%
omdat andere familieleden//kennissen/buren hier ook al naar school gingen en/of de school aangeraden hebben	8	1,2%	14	1,6%	5	1,2%	9	0,8%	4	0,7%
omdat het een meisjesschool is	9	1,4%	12	1,3%	6	1,3%	4	0,4%	5	1,0%
ander antwoord	33	5,2%	35	3,9%	15	3,4%	27	2,4%	21	4,4%

Leerlingen van niet-Westerse afkomst geven minder diverse redenen op voor de schoolkeuze. Ze scoren minder hoog op de link tussen school en studierichting, en op het imago van de school. De nabijheid van de school maar niet de bereikbaarheid met fiets of openbaar vervoer, en het feit dat vrienden van hen op deze school zitten, is voor hen belangrijker dan voor kinderen van Westerse afkomst.

Voor meisjes van niet-Westerse afkomst is het argument van nabijheid van de school iets belangrijker dan voor de andere groepen; het studieaanbod speelt veel mee.

3.2.2 DE FEITELIJKE STUDIEKEUZE

3.2.2.1 Verdeling van meisjes en jongens naar herkomst en naar studierichtingen

Geslacht en studierichting	Afkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst		Totaal	
Meisjes M-richting	211	74,3%	658	72,7%	215	50,4%	1085	67,1%
Meisjes J-richting	6	2,1%	32	3,5%	7	1,6%	45	2,8%
Meisjes N-richting	67	23,6%	215	23,8%	205	48,0%	488	30,2%
Totaal Meisjes	284	100,0%	905	100,0%	427	100,0%	1618	100,0%
Jongens M-richting	21	6,0%	74	6,4%	13	2,7%	108	5,5%
Jongens J-richting	249	71,6%	803	69,9%	269	55,9%	1321	66,9%
Jongens N-richting	78	22,4%	271	23,6%	199	41,4%	547	27,7%
Totaal Jongens	348	100,0%	1148	100,0%	481	100,0%	1976	100,0%

Twee derde van de meisjes in ons sample volgt een meisjesrichting; twee derde van de jongens volgt een jongensrichting. Jongens zitten dubbel zo vaak in een meisjesrichting (5,5%) dan meisjes in een jongensrichting (2,8%), al blijven de aantallen klein.

Leerlingen van niet-Westerse afkomst vindt men veel vaker terug in sekseneutrale studierichtingen dan Westerse leerlingen. Dat is vooral het geval voor meisjes (48% versus 24%) maar ook voor jongens (41% versus 24%).

3.2.3 ACTOREN DIE EEN ROL SPEELDEN IN HET KEUZEPROCES

We wilden nagaan of de leerlingen zelf op zoek zijn gegaan naar informatie over geschikte studierichtingen, of ze hierover informatie en advies gekregen hebben en van wie. Aansluitend hierbij vroegen we hen naar hun inschatting van de redenen voor dit advies.

3.2.3.1 Info over studierichtingen

3.2.3.1.1 Bij wie hebben leerlingen informatie gezocht over geschikte studierichtingen?

Bij wie heb je info gezocht?	Meisjes		Jongens		Total	
bij leerkrachten	572	35,7%	489	24,8%	1061	29,7%
ik heb geen informatie gezocht	391	24,4%	623	31,6%	1014	28,4%
op het internet	371	23,2%	447	22,7%	818	22,9%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	424	26,4%	299	15,1%	723	20,2%
bij mijn vader (of stiefvader)	165	10,3%	332	16,8%	498	13,9%
bij mijn vrienden/vriendinnen	253	15,8%	241	12,2%	494	13,8%
bij het CLB	183	11,4%	200	10,1%	382	10,7%
bij andere familieleden/kennissen/buren	40	2,5%	50	2,5%	90	2,5%
bij broer en/of zus	36	2,3%	23	1,2%	59	1,7%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	32	2,0%	23	1,2%	55	1,5%
in een TV-programma	11	0,7%	22	1,1%	34	0,9%
ander antwoord	24	1,5%	35	1,8%	59	1,7%

De belangrijkste bronnen van informatie die aangeboord werden, zijn in volgorde van belangrijkheid leerkrachten, het internet en moeders. Leerkrachten werden veel meer geconsulteerd door meisjes (36%) dan door jongens (25%). Dat geldt ook voor moeders (26% versus 15%). Het internet werd door beide groepen even veel geconsulteerd. Vaders worden door jongens even vaak vermeld dan moeders maar niet door meisjes.

Vrienden en vriendinnen zijn voor 16% van de meisjes en 12% van de jongens belangrijk in hun zoektocht naar informatie.

Het CLB wordt relatief weinig vermeld, zowel door jongens als door meisjes.

Bijna 1 op 4 meisjes en 1 op 3 jongens zeggen niet op zoek te zijn gegaan naar informatie over mogelijke studierichtingen voor hen.

Bij wie heb je info gezocht?	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
bij leerkrachten	389	36,1%	14	31,0%	169	35,0%	35	32,6%	299	22,7%	155	28,4%
ik heb geen informatie gezocht op het internet	281	26,1%	9	19,7%	101	21,0%	24	22,7%	445	33,7%	154	28,1%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	240	22,3%	10	21,1%	122	25,3%	32	29,5%	283	21,5%	132	24,2%
bij mijn vader (of stiefvader)	316	29,3%	9	19,7%	99	20,6%	25	23,5%	187	14,2%	86	15,8%
bij mijn vrienden/vriendinnen	107	10,0%	7	15,5%	51	10,6%	12	11,4%	253	19,2%	67	12,3%
bij het CLB	176	16,4%	6	14,1%	71	14,6%	13	12,1%	164	12,4%	64	11,7%
bij het CLB	122	11,4%	7	15,5%	53	11,0%	19	18,2%	109	8,3%	71	13,0%
bij andere familieleden/kennissen/buren bij broer en/of zus	25	2,3%	2	4,2%	13	2,8%	2	2,3%	34	2,6%	13	2,4%
bij andere familieleden/kennissen/buren bij broer en/of zus	17	1,6%	0	0,0%	19	4,0%	1	0,8%	17	1,3%	5	0,9%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school in een TV-programma	20	1,9%	2	4,2%	10	2,1%	3	3,0%	14	1,1%	6	1,1%
ander antwoord	8	0,7%	1	1,4%	3	0,6%	2	1,5%	17	1,3%	4	0,6%
ander antwoord	17	1,6%	0	0,0%	7	1,5%	2	2,3%	23	1,8%	9	1,7%

Leerkrachten scoren hoog bij meisjes maar minder hoog bij meisjes in een jongensrichting (31%). Slechts 23% van de jongens in een jongensrichting geeft aan informatie te hebben gezocht bij leerkrachten; bij jongens in een meisjesrichting ligt dit cijfer beduidend hoger (33%).

Moeders scoren vooral hoog bij meisjes in meisjesrichtingen (29%) maar ook bij jongens in meisjesrichtingen (24%). Vaders werden vooral geconsulteerd door meisjes en jongens in een jongensrichting (16% en 19%).

Het internet scoort (in vergelijking met andere groepen leerlingen) het hoogst bij jongens in meisjesrichtingen in hun zoektocht naar informatie met 30%.

Het zijn vooral meisjes (16%) en jongens (18%) die in een atypische studierichting zitten die informatie zochten bij het CLB.

Meisjes (26%) en jongens (34%) in genderstereotiepe studierichtingen, en jongens in seksneutrale richtingen (28%) zochten het minst vaak informatie.

Bij wie heb je info gezocht?	Afkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
bij leerkrachten	181	29,4%	585	28,5%	295	32,5%
ik heb geen informatie gezocht	184	29,9%	576	28,1%	254	27,9%
op het internet	130	21,1%	477	23,3%	211	23,2%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	120	19,5%	458	22,3%	144	15,9%
bij mijn vader (of stiefvader)	101	16,4%	306	14,9%	91	10,0%
bij mijn vrienden/vriendinnen	88	14,2%	268	13,1%	138	15,2%
bij het CLB	78	12,6%	186	9,1%	118	13,0%
bij andere familieleden/kennissen/buren	23	3,7%	49	2,4%	17	1,9%
bij broer en/of zus	6	1,0%	36	1,8%	17	1,9%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	7	1,1%	43	2,1%	5	0,6%
in een TV-programma namelijk (vul in welk)	12	2,0%	12	0,6%	9	1,0%
ander antwoord	13	2,1%	32	1,5%	15	1,6%

Leerlingen van niet-Westerse afkomst zochten vaker dan andere leerlingen informatie in de formele kanalen zoals leerkrachten en CLB. Leerlingen van Westerse afkomst zochten dan weer vaker dan andere leerlingen bij hun ouders naar informatie. Het internet scoort bij beide groepen even hoog namelijk 23%.

Bij wie heb je info gezocht?	Afkomst onbekend		Meisjes WA		Meisjes N_WA		Jongens WA		Jongens N_WA	
bij leerkrachten	181	29,4%	316	34,9%	161	37,7%	269	23,4%	134	27,8%
ik heb geen informatie gezocht	184	29,9%	202	22,3%	114	26,6%	374	32,6%	140	29,0%
op het internet	130	21,1%	214	23,7%	94	21,9%	263	22,9%	117	24,4%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	120	19,5%	286	31,6%	83	19,4%	172	15,0%	61	12,8%
bij mijn vader (of stiefvader)	101	16,4%	107	11,8%	34	8,0%	199	17,4%	56	11,8%
bij mijn vrienden/vriendinnen	88	14,2%	140	15,5%	64	15,0%	128	11,2%	74	15,4%
bij het CLB	78	12,6%	104	11,4%	48	11,1%	82	7,2%	71	14,7%
bij andere familieleden/kennissen/buren	23	3,7%	21	2,3%	9	2,0%	29	2,5%	9	1,8%
bij broer en/of zus	6	1,0%	19	2,1%	14	3,3%	18	1,5%	3	0,7%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	7	1,1%	24	2,7%	3	0,7%	19	1,7%	2	0,5%
in een TV-programma namelijk (vul in welk)	12	2,0%	6	0,7%	2	0,5%	6	0,5%	7	1,5%
ander antwoord (vul in)	13	2,1%	15	1,7%	3	0,7%	16	1,4%	12	2,4%

De frappantste score op deze vraag komt van meisjes van niet-Westerse afkomst. Niet minder dan 38% van hen zegt informatie te hebben gezocht bij leerkrachten.

Moeders worden het vaakst vermeld door meisjes van Westerse afkomst; vaders worden het minst vaak vermeld door meisjes van niet-Westerse afkomst.

3.2.3.1.2 Bij wie hebben leerlingen informatie gevonden of gekregen over geschikte studierichtingen?

Bij wie heb je info gevonden of gekregen?	Meisjes		Jongens		Total	
bij leerkrachten	821	51,3%	811	41,1%	1632	45,7%
op het internet	387	24,2%	470	23,9%	857	24,0%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	444	27,8%	317	16,1%	761	21,3%
bij mijn vader (of stiefvader)	185	11,5%	369	18,7%	554	15,5%
nergens	193	12,1%	338	17,2%	531	14,9%
bij het CLB	244	15,2%	241	12,2%	485	13,6%
bij mijn vrienden/vriendinnen	205	12,8%	216	10,9%	420	11,8%
bij andere familieleden/kennissen/buren	34	2,1%	36	1,8%	70	2,0%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	29	1,8%	34	1,7%	63	1,8%
bij broer en/of zus	34	2,1%	22	1,1%	55	1,6%
in een TV-programma	8	0,5%	17	0,9%	25	0,7%
ander antwoord	15	0,9%	25	1,3%	40	1,1%

Op de vraag naar bij wie leerlingen feitelijk informatie gevonden hebben over een studierichting voor hen, komen leerkrachten veruit het meest naar voor. Dit geldt sterker voor meisjes (51%) dan voor jongens (41%).

Het internet komt op de tweede plaats, zij het dan met veel minder vermeldingen (24%).

Ouders, en dan vooral moeders bij meisjes, blijken ook nog een belangrijke bron van informatie te zijn.

Het CLB scoort niet veel hoger dan vrienden/vriendinnen.

12% van de meisjes en 17% van de jongens heeft nergens informatie gevonden/gekregen.

Bij wie heb je info gevonden of gekregen?	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
bij leerkrachten	554	51,5%	20	45,1%	246	51,3%	45	42,4%	529	40,2%	236	43,2%
op het internet	250	23,2%	10	21,1%	128	26,6%	34	31,8%	294	22,4%	142	25,9%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	330	30,7%	11	23,9%	103	21,5%	27	25,0%	193	14,7%	97	17,7%
bij mijn vader (of stiefvader)	118	10,9%	9	19,7%	58	12,1%	11	9,8%	292	22,2%	66	12,1%
nergens	139	13,0%	4	8,5%	50	10,4%	15	13,6%	241	18,3%	83	15,1%
bij het CLB	156	14,5%	6	14,1%	82	17,0%	27	25,8%	128	9,8%	85	15,6%
bij mijn vrienden/vriendinnen	133	12,4%	6	14,1%	65	13,6%	15	13,6%	133	10,1%	69	12,5%
bij andere familieleden/kennissen/buren	21	1,9%	1	2,8%	12	2,6%	1	0,8%	30	2,3%	5	0,9%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	24	2,2%	0	0,0%	5	1,1%	6	5,3%	22	1,7%	6	1,1%
bij broer en/of zus	20	1,9%	1	1,4%	13	2,8%	2	1,5%	15	1,2%	5	0,9%
in een TV-programma	8	0,7%	1	1,4%	0	0,0%	0	0,0%	12	0,9%	5	0,9%
ander antwoord	12	1,1%	1	1,4%	2	0,4%	2	1,5%	14	1,1%	9	1,7%

Onderzoekresultaten BSO

Jongens in jongensrichtingen mogen dan al niet zo vaak als andere leerlingen op zoek gaan naar informatie, ze krijgen ze even vaak van leerkrachten als jongens uit andere studierichtingen. Leerkrachten zijn voor meisjes een belangrijker bron van informatie dan voor jongens maar dat geldt niet voor meisjes in jongensrichtingen.

Hier blijkt dat voor jongens in meisjesrichtingen (32%) het internet ook een meer effectieve bron van informatie is dan voor andere groepen. Ook moeders zijn voor deze groep vaker effectief een bron van informatie: 25% tegenover 15 en 18% in de twee andere groepen van jongens.

Vaders zijn voor respectievelijk 20 en 22% van de meisjes en jongens in jongensrichtingen effectief een bron van informatie.

18% van de jongens in jongensrichtingen geeft aan dat hij nergens informatie gekregen heeft. Meisjes in jongensrichtingen geven het minst vaak aan nergens info te hebben gekregen.

Bij wie heb je info gevonden of gekregen?	Afkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
bij leerkrachten	279	45,8%	927	45,1%	426	46,8%
op het internet	131	21,4%	512	24,9%	214	23,6%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	131	21,4%	488	23,8%	142	15,7%
bij mijn vader (of stiefvader)	107	17,5%	356	17,4%	91	10,0%
nergens	76	12,5%	316	15,4%	139	15,4%
bij het CLB	86	14,1%	256	12,5%	142	15,7%
bij mijn vrienden/vriendinnen	73	12,0%	231	11,2%	116	12,8%
bij andere familieleden/kennissen/buren	16	2,6%	35	1,7%	19	2,1%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	9	1,4%	46	2,2%	8	0,9%
bij broer en/of zus	10	1,6%	36	1,7%	10	1,1%
in een TV-programma	7	1,1%	10	0,5%	8	0,9%
ander antwoord	11	1,9%	20	1,0%	9	1,0%

Leerkrachten zijn voor beide groepen leerlingen even belangrijk voor het krijgen van informatie rond eventuele studierichtingen. Dat geldt eveneens voor het internet.

Leerlingen van niet-Westerse afkomst krijgen niet in die mate informatie van hun ouders als andere leerlingen. De verschillen zijn behoorlijk groot. Slechts 16% van hen kan beroep doen op hun moeder tegenover 24% in de Westerse groep. Voor vaders zijn die percentages 10 en 17%.

Het CLB wordt iets vaker vernoemd door leerlingen van niet-Westerse afkomst.

Het relatief aantal leerlingen dat zegt nergens informatie te hebben gekregen is in beide groepen even groot.

Bij wie heb je info gevonden of gekregen?	Afkomst onbekend		Meisjes WA		Meisjes N_WA		Jongens WA		Jongens N_WA	
bij leerkrachten	279	45,8%	461	51,0%	216	50,6%	466	40,5%	209	43,5%
op het internet	131	21,4%	225	24,9%	102	23,8%	287	25,0%	112	23,4%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	131	21,4%	291	32,2%	83	19,5%	197	17,2%	59	12,3%
bij mijn vader (of stiefvader)	107	17,5%	120	13,2%	35	8,3%	237	20,6%	55	11,5%
nergens	76	12,5%	106	11,8%	59	13,8%	209	18,2%	81	16,8%
bij het CLB	86	14,1%	138	15,3%	66	15,4%	118	10,3%	76	15,9%
bij mijn vrienden/vriendinnen	73	12,0%	109	12,0%	58	13,5%	122	10,6%	59	12,2%
bij andere familieleden/kennissen/buren	16	2,6%	19	2,1%	8	1,8%	16	1,4%	11	2,4%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	9	1,4%	19	2,1%	4	0,9%	27	2,3%	4	0,9%
bij broer en/of zus	10	1,6%	20	2,3%	8	1,8%	15	1,3%	2	0,5%
in een TV-programma	7	1,1%	4	0,5%	2	0,4%	5	0,5%	6	1,3%
ander antwoord	11	1,9%	9	1,0%	3	0,7%	11	0,9%	6	1,3%

De bevindingen naar geslacht gelden voor Westerse en niet-Westerse leerlingen.

Jongens van Westerse afkomst melden het CLB veel minder vaak dan de andere groepen: 10% versus 15 à 16%.

3.2.3.1.3 Succes van de zoektocht naar informatie

Informatie gezocht bij ->	Informatie gevonden bij											
	bij leerkrachten		bij mijn moeder (of stiefmoeder)		bij mijn vader (of stiefvader)		bij mijn vrienden/vriendin		op het internet		bij het CLB	
bij leerkrachten	931	88,0%	347	48,2%	223	45,0%	229	46,4%	328	40,2%	173	45,6%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	259	24,5%	515	71,6%	227	45,8%	114	23,2%	193	23,7%	78	20,6%
bij mijn vader (of stiefvader)	163	15,4%	237	33,0%	355	71,6%	76	15,4%	126	15,4%	50	13,2%
bij mijn vrienden/vriendinnen	132	12,5%	114	15,8%	62	12,4%	251	50,9%	112	13,7%	40	10,6%
op het internet	226	21,4%	191	26,6%	119	24,0%	130	26,4%	573	70,2%	100	26,3%
bij het CLB	185	17,5%	109	15,2%	63	12,8%	56	11,4%	120	14,7%	313	82,4%

Bovenstaande tabel bevat de voornaamste actoren in het zoeken en vinden van informatie over geschikte studierichtingen. De vraag is hoe de vraag en het antwoord op elkaar aansluiten.

Negen van de tien leerlingen die bij leerkrachten informatie zochten, vonden die ook bij hen. Ook het CLB scoort hier hoog met ruim acht leerlingen op tien. Zeven leerlingen op tien die bij hun ouders informatie zochten, zowel vader als

moeder, vonden die ook. Deze successcore ligt even hoog als bij het internet. Bij vrienden en vrienden bedraagt de score 50%.

3.2.3.2 Studieadvies

3.2.3.2.1 Wie heeft studieadvies gegeven?

Wie heeft studieadvies gegeven?	Meisjes		Jongens		Totaal	
leerkrachten	884	69,0%	838	60,2%	1722	64,4%
(stief)moeder	855	66,7%	715	51,4%	1569	58,7%
(stief)vader	475	37,1%	696	50,0%	1171	43,8%
vrienden/vriendinnen	353	27,5%	284	20,4%	637	23,8%
CLB	249	19,4%	239	17,2%	488	18,2%
broer/zus	39	3,0%	30	2,2%	69	2,6%
andere familieleden	111	8,7%	69	4,9%	180	6,7%
andere	70	5,5%	68	4,9%	139	5,2%

Studieadvies komt in vele gevallen van de leerkrachten: bijna twee op drie respondenten vermelden dit. Bij meisjes gebeurt dit vaker dan bij jongens (69%-60%).

Meer meisjes dan jongens vermelden hier ook hun moeder. Jongens vermelden hun vader even vaak als hun moeder. Bij meisjes is dat niet zo. 67% van hen vermeldt haar moeder tegenover slechts 37% haar vader.

Vrienden/vriendinnen worden ook meer door meisjes vermeld dan door jongens: 28% versus 20%.

Wie heeft studieadvies gegeven?	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
leerkrachten	604	70,6%	18	54,7%	262	66,8%	59	68,9%	514	57,1%	265	65,1%
(stief)moeder	590	69,0%	19	56,6%	245	62,7%	55	64,2%	427	47,5%	233	57,3%
(stief)vader	309	36,1%	13	39,6%	152	38,9%	32	37,7%	478	53,2%	186	45,6%
vrienden/vriendinnen	237	27,7%	5	15,1%	110	28,2%	16	18,9%	185	20,6%	83	20,3%
CLB	175	20,4%	6	17,0%	68	17,5%	27	31,1%	122	13,6%	90	22,1%
broer/zus	23	2,7%	2	5,7%	14	3,7%	0	0,0%	17	1,9%	13	3,2%
andere familieleden	89	10,4%	1	3,8%	20	5,2%	3	3,8%	46	5,1%	20	4,9%
andere	52	6,1%	1	1,9%	17	4,4%	4	4,7%	39	4,4%	25	6,1%

Meisjes in stereotiepe studierichtingen kregen ongeveer even vaak advies van hun moeder als van leerkrachten. Beide scoren zeer hoog met name zeven op tien meisjes vermelden hen. Meisjes in jongensrichtingen vermelden veel minder vaak hun leerkrachten, hun moeder en hun vrienden/vriendinnen. Van hun vader kregen ze niet minder vaak advies dan andere meisjes. Jongens in meisjesrichtingen kregen niet enkel vaker advies van hun moeder dan andere jongens

(64%) maar ook vaker dan meisjes in atypische richtingen (57%). Verder kregen jongens in meisjesrichtingen opvallend vaak advies van het CLB namelijk in 31% van de gevallen.

Wie heeft studieadvies gegeven?	Afkkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
leerkrachten	307	67,1%	941	62,7%	474	66,3%
(stief)moeder	266	58,1%	911	60,7%	393	54,9%
(stief)vader	193	42,2%	685	45,7%	293	41,0%
vrienden/vriendinnen	104	22,6%	340	22,7%	193	27,0%
CLB	86	18,7%	267	17,8%	135	18,9%
broer/zus	8	1,8%	34	2,2%	27	3,8%
andere familieleden	36	7,8%	97	6,5%	47	6,5%
andere	28	6,0%	73	4,8%	38	5,4%

p<.05

Leerlingen van niet-Westerse afkomst vermelden hun ouders minder en hun vrienden/vriendinnen meer wanneer het gaat over studieadvies. Ook leerkrachten worden door hen iets vaker vermeld dan door leerlingen met een Westerse afkomst.

Wie heeft studieadvies gegeven?	Afkkomst onbekend		Meisjes WA		Meisjes N_WA		Jongens WA		Jongens N_WA	
leerkrachten	307	67,1%	486	67,8%	244	70,4%	456	58,1%	230	62,5%
(stief)moeder	266	58,1%	516	72,0%	204	58,9%	395	50,4%	189	51,1%
(stief)vader	193	42,2%	277	38,7%	122	35,1%	408	52,1%	172	46,5%
vrienden/vriendinnen	104	22,6%	195	27,2%	103	29,9%	145	18,5%	89	24,3%
CLB	86	18,7%	145	20,3%	68	19,5%	122	15,6%	67	18,2%
broer/zus	8	1,8%	17	2,3%	17	5,0%	17	2,2%	10	2,7%
andere familieleden	36	7,8%	59	8,2%	29	8,4%	38	4,9%	18	4,8%
andere	28	6,0%	36	5,1%	18	5,3%	36	4,6%	20	5,4%

De bevindingen naar geslacht worden voor een groot deel bevestigd in de vergelijking van de groepen naar afkomst. Er zijn echter ook verschillen. Meisjes van niet-Westerse afkomst vermelden hun moeder veel minder vaak dan meisjes van Westerse afkomst. Daartegenover staat dat ze de hoogste score hebben voor leerkrachten bij studieadvies (70%). Jongens van niet-Westerse afkomst vermelden hun vader minder vaak dan de andere jongens maar geven eveneens vaker aan dan Westerse jongens dat leerkrachten hen studieadvies hebben gegeven.

3.2.3.2.2 Perceptie van redenen voor studieadvies

Leerkrachten

Waarom denk je dat leerkrachten jou die studierichting hebben aangeraden?	Meisjes		Jongens		Totaal	
	Aantal	Procent	Aantal	Procent	Aantal	Procent
omdat deze studie past bij mij	473	55,7%	327	41,6%	800	48,9%
omdat ik goed ben in deze studie	393	46,2%	376	47,9%	769	47,1%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	402	47,3%	358	45,7%	761	46,6%
omdat dit soort beroep past bij mij	369	43,4%	264	33,7%	633	38,8%
om iets te bereiken in het leven	211	24,8%	213	27,2%	424	26,0%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	178	20,9%	129	16,4%	306	18,8%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	131	15,4%	64	8,2%	195	11,9%
ik weet het niet	96	11,3%	85	10,9%	181	11,1%
omdat het een jongensrichting is	4	0,4%	61	7,8%	65	4,0%
omdat het een meisjesrichting is	31	3,6%	4	0,5%	35	2,1%
omdat een andere richting te moeilijk of uitgesloten was	25	2,9%	10	1,2%	34	2,1%
ander antwoord (vul in)	12	1,4%	6	0,8%	18	1,1%

Leerlingen denken voornamelijk dat leerkrachten hen een bepaalde studierichting hebben aangeraden omdat deze hen geschikt vinden hiervoor, hetzij door hun persoonlijke kenmerken, hetzij door hun interesse. Dit is de perceptie van jongens en meisjes alhoewel jongens veel minder vaak verwijzen naar het verband met hun persoonlijkheid (deze studierichting/beroep past bij mij).

De bruikbaarheid om te slagen in het leven wordt minder vaak aangehaald maar speelt toch mee in de perceptie van één leerling op vier à vijf. Vooral jongens (27%) percipiëren "om iets te bereiken in het leven" als motivatie van het advies van de leerkrachten. Meisjes zien in het advies van de leerkrachten vaker dan jongens de ambitie om verder te studeren (15% versus 8%).

Een minderheid verwijst naar het specifiek sturen van leerkrachten naar een meisjes- of jongensrichting: 8% van de jongens en 4% van de meisjes.

Moeders

Waarom denk je dat je moeder jou die studierichting heeft aangeraden?	Meisjes		Jongens		Totaal	
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	395	50,7%	299	46,6%	694	48,8%
omdat deze studie past bij mij	433	55,5%	245	38,3%	678	47,7%
omdat dit soort beroep past bij mij	372	47,7%	202	31,5%	574	40,4%
om iets te bereiken in het leven	334	42,8%	234	36,4%	567	39,9%
omdat ik goed ben in deze studie	281	36,0%	229	35,7%	510	35,9%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	214	27,5%	143	22,4%	358	25,2%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	178	22,8%	61	9,5%	239	16,8%
ik weet het niet	44	5,6%	66	10,2%	110	7,7%
omdat het een jongensrichting is	2	0,3%	62	9,7%	64	4,5%
omdat het een meisjesrichting is	56	7,1%	4	0,6%	60	4,2%
omdat zij zelf of andere familie die richting gedaan heeft	7	0,9%	4	0,7%	11	0,8%
omdat een andere richting te moeilijk of uitgesloten was	4	0,5%	3	0,5%	7	0,5%
ander antwoord (vul in)	13	1,6%	9	1,4%	21	1,5%

Ook wat betreft de motieven van moeders om hen een studierichting aan te raden, denken leerlingen vooral aan hun geschiktheid hiervoor, hetzij door hun persoonlijke kenmerken, hetzij door hun interesse. Ook hier geldt de opmerking dat dit de perceptie is van jongens en meisjes alhoewel jongens veel minder vaak verwijzen naar het verband met hun persoonlijkheid (deze studierichting/beroep past bij mij). In de ogen van de leerlingen houden moeders bij hun studieadvies zeker ook rekening met de bruikbaarheid om te slagen in het leven of om verder te studeren, alhoewel dit laatste veel vaker vermeld wordt door meisjes (23%) dan jongens (10%).

Gevraagd naar de redenen die hun moeders gehad hebben voor studieadvies verwijst 10% van de jongens naar het argument "omdat het een jongensrichting is". Op hun beurt geeft 7% van de meisjes aan dat hun moeders een meisjesrichting voor ogen hadden bij het studieadvies.

Vaders

Waarom denk je dat je vader jou die studierichting heeft aangeraden?	Meisjes		Jongens		Totaal	
omdat deze studie past bij mij	251	55,2%	279	43,7%	530	48,5%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	210	46,1%	300	47,0%	510	46,6%
om iets te bereiken in het leven	214	47,1%	269	42,0%	483	44,1%
omdat dit soort beroep past bij mij	192	42,2%	240	37,6%	432	39,5%
omdat ik goed ben in deze studie	166	36,4%	249	39,0%	415	37,9%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	138	30,4%	181	28,3%	319	29,2%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	108	23,6%	80	12,5%	187	17,1%
omdat het een jongensrichting is	3	0,6%	91	14,2%	94	8,6%
ik weet het niet	34	7,4%	50	7,9%	84	7,7%
omdat het een meisjesrichting is	24	5,2%	5	0,8%	29	2,6%
omdat hij zelf of andere familie die richting gedaan heeft	1	0,2%	14	2,1%	15	1,3%
omdat een andere richting te moeilijk of uitgesloten was	2	0,4%	2	0,3%	4	0,4%
ander antwoord (vul in)	11	2,4%	5	0,7%	15	1,4%

De perceptie van de redenen van vaders voor studieadvies loopt grosso modo parallel met die van moeders. De bruikbaarheid van de studierichting in het leven later wordt echter vaker aangehaald als argument voor vaders dan moeders. Ook hier gaapt er een grote kloof tussen het perspectief van verder studeren voor meisjes (24%) en voor jongens (13%).

14% van de jongens geeft aan dat het argument van een jongensrichting meespeelde bij vaders. Slechts 5% van de meisjes gaf aan dat het feit dat het een meisjesrichting was, meespeelde.

Vrienden/vriendinnen

Waarom denk je dat je vrienden/vriendinnen jou die studierichting hebben aangeraden?	Meisjes		Jongens		Totaal	
omdat deze studie past bij mij	159	45,5%	96	33,8%	255	40,2%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	127	36,4%	112	39,5%	239	37,8%
omdat dit soort beroep past bij mij	149	42,6%	86	30,3%	235	37,1%
omdat ik goed ben in deze studie	99	28,3%	100	35,3%	199	31,4%
om iets te bereiken in het leven	84	23,9%	83	29,1%	166	26,3%
omdat we dan samen in de klas zouden zitten	86	24,6%	52	18,4%	138	21,8%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	66	18,8%	47	16,6%	113	17,8%
omdat ik dan in deze school kon studeren	64	18,2%	48	16,8%	111	17,6%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	50	14,4%	29	10,1%	79	12,5%
ik weet het niet	27	7,7%	37	13,0%	64	10,1%
omdat het een meisjesrichting is	53	15,1%	7	2,4%	60	9,4%
omdat het een jongensrichting is	2	0,5%	52	18,3%	53	8,4%
omdat hij zelf of andere familie die richting gedaan heeft	6	1,7%	2	0,7%	8	1,2%
ander antwoord (vul in)	3	0,9%	4	1,4%	7	1,1%

Naast interesse voor, bruikbaarheid en gepastheid van de studierichting geven leerlingen heel vaak aan dat er afspraken worden gemaakt om samen in de klas te zitten: 25% van de meisjes en 18% van de jongens. Ze stimuleren mekaar ook vaker dan leerkrachten en ouders om een genderstereotiepe studierichting te kiezen: 15% van de meisjes en 18% van de jongens geven dit aan.

CLB

Waarom denk je dat het CLB jou die studierichting heeft aangeraden?	Meisjes		Jongens		Totaal	
omdat deze studie past bij mij	109	44,8%	94	39,5%	203	42,2%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	87	35,8%	83	34,9%	170	35,4%
omdat dit soort beroep past bij mij	81	33,3%	55	23,1%	136	28,3%
omdat ik goed ben in deze studie	64	26,3%	71	29,9%	135	28,1%
om iets te bereiken in het leven	66	26,9%	56	23,8%	122	25,4%
ik weet het niet	47	19,1%	35	14,9%	82	17,0%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn later leven	44	18,0%	25	10,6%	69	14,3%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	38	15,4%	16	6,9%	54	11,2%
omdat ik dan in deze school kon studeren	16	6,7%	24	10,2%	41	8,4%
omdat het een jongensrichting is	3	1,0%	17	7,1%	19	4,0%
omdat het een meisjesrichting is	10	3,9%	3	1,2%	12	2,6%
omdat een andere richting te moeilijk of uitgesloten was	3	1,2%	5	2,2%	8	1,7%
ander antwoord (vul in)	3	1,2%	3	1,4%	6	1,3%

Leerlingen geven ook hier het vaakst aan dat de reden voor het studieadvies is dat de richting bij hen past. Daar waar 47% van de leerlingen (jongens en meisjes) aangaf dat leerkrachten in hun studieadvies rekening hielden met hun interesse voor de studie is de perceptie wat de argumenten van het CLB betreft veel lager namelijk 35%. Dit geldt voor meisjes en jongens.

3.2.3.3 Actoren met doorslaggevende invloed op studiekeuze

Wie of wat had de meeste invloed op jouw uiteindelijke studiekeuze? (1 antwoord)	Meisjes		Jongens		Totaal	
ik heb gewoon gekozen wat ik zelf wou	651	41,1%	758	38,7%	1409	39,8%
moeder/stiefmoeder	293	18,5%	199	10,1%	491	13,9%
ik weet het niet	132	8,3%	223	11,4%	354	10,0%
leerkracht(en)	135	8,5%	180	9,2%	315	8,9%
niemand of niets speciaals	107	6,7%	135	6,9%	242	6,8%
vader/stiefvader	48	3,0%	193	9,8%	241	6,8%
vrienden/vriendinnen	71	4,5%	73	3,7%	144	4,1%
internet	28	1,8%	40	2,0%	68	1,9%
TV	14	0,9%	41	2,1%	55	1,5%
CLB	24	1,5%	26	1,3%	50	1,4%
beide ouders	19	1,2%	26	1,3%	46	1,3%
andere familieleden/buren/kennissen	23	1,5%	23	1,2%	46	1,3%
broer en/of zus	17	1,1%	13	0,6%	29	0,8%
ander antwoord	23	1,5%	30	1,5%	53	1,5%
Totaal	1584	100,0%	1959	100,0%	3543	100,0%

Onderzoeksresultaten BSO

Vier leerlingen op tien geven aan dat ze uiteindelijk zelf een (deze) studierichting gekozen hebben. Bij meisjes komen moeders (19%) en leerkrachten (9%) op de tweede en derde plaats. Bij jongens komen vaders en moeders (elk 10%), en leerkrachten (9%) op de tweede en derde plaats.

Een vrij grote groep zegt dat er niet iemand of iets speciaals is geweest dat de doorslag heeft gegeven of zegt het niet te weten (15% bij meisjes – 18% bij jongens).

Alle andere instanties zijn kwantitatief van weinig betekenis.

Wie of wat had de meeste invloed op jouw uiteindelijke studiekeuze? (1 antwoord)	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
ik heb gewoon gekozen wat ik zelf wou	445	41,9%	17	36,6%	189	39,7%	36	33,6%	525	40,1%	197	36,4%
moeder/stiefmoeder	207	19,5%	5	11,3%	81	17,0%	16	15,3%	124	9,5%	58	10,7%
ik weet het niet	91	8,6%	4	8,5%	37	7,7%	17	16,0%	140	10,7%	66	12,2%
leerkracht(en)	85	8,0%	8	16,9%	42	8,8%	11	9,9%	110	8,4%	59	10,9%
vader/stiefvader	26	2,4%	2	4,2%	20	4,3%	2	1,5%	157	12,0%	34	6,3%
niemand of niets speciaals	60	5,6%	4	8,5%	43	9,0%	5	4,6%	83	6,3%	47	8,7%
vrienden/vriendinnen	52	4,9%	2	4,2%	17	3,6%	5	4,6%	46	3,5%	22	4,1%
internet	14	1,3%	1	1,4%	13	2,8%	3	3,1%	27	2,1%	9	1,7%
TV	10	1,0%	0	0,0%	3	0,6%	1	0,8%	34	2,6%	6	1,1%
CLB	14	1,3%	1	1,4%	9	1,9%	4	3,8%	8	0,6%	14	2,6%
beide ouders	13	1,2%	0	0,0%	6	1,3%	2	1,5%	15	1,2%	9	1,7%
andere familieleden/buren/kennissen	19	1,8%	1	2,8%	3	0,6%	2	1,5%	16	1,2%	5	0,9%
broer en/of zus	10	1,0%	1	2,8%	5	1,1%	0	0,0%	9	0,7%	4	0,7%
ander antwoord (vul in)	15	1,4%	1	1,4%	7	1,5%	4	3,8%	15	1,2%	11	2,0%
Totaal	1063	100,0%	45	100,0%	476	100,0%	106	100,0%	1310	100,0%	543	100,0%

Meisjes (42%) en jongens (40%) in genderstereotiepe studierichtingen, en ook meisjes in seksneutrale studierichtingen (40%) zeggen het vaakst dat ze gewoon zelf gekozen hebben. De jongens in meisjesrichtingen scoren hier het laagst met 34%.

Moeders waren de belangrijkste actor in de studiekeuze van meisjes (20%) en jongens (15%) in meisjesrichtingen, en voor meisjes in seksneutrale richtingen. Meisjes in jongensrichtingen (11%) vermelden hun moeder hier minder vaak dan jongens in meisjesrichtingen. Vaders zijn vaker een doorslaggevende actor in de keuze van jongens voor jongensrichtingen (12%).

Leerkrachten spelen vaak (in 17% van de gevallen) de belangrijkste rol in de keuze van meisjes voor een jongensrichting.

Wie of wat had de meeste invloed op jouw uiteindelijke studiekeuze? (1 antwoord)	Afkomst onbekend	Westerse afkomst	Niet-Westerse afkomst
ik heb gewoon gekozen wat ik zelf wou	223 38,4%	890 43,4%	295 32,5%
moeder/stiefmoeder	78 13,4%	289 14,1%	124 13,7%
ik weet het niet	56 9,6%	189 9,2%	110 12,1%
leerkracht(en)	55 9,4%	153 7,4%	107 11,8%
vader/stiefvader	36 6,2%	141 6,8%	64 7,0%
niemand of niets speciaals	42 7,2%	129 6,3%	71 7,8%
vrienden/vriendinnen	22 3,7%	85 4,2%	37 4,1%
internet	7 1,2%	38 1,8%	24 2,6%
TV	16 2,8%	27 1,3%	11 1,2%
CLB	8 1,3%	22 1,1%	21 2,3%
beide ouders	8 1,4%	27 1,3%	10 1,1%
andere familieleden/buren/kennissen broer en/of zus	14 2,4%	24 1,2%	8 0,9%
ander antwoord	13 2,2%	28 1,4%	12 1,4%
Totaal	581 100,0%	2053 100,0%	908 100,0%

Wie of wat had de meeste invloed op jouw uiteindelijke studiekeuze? (1 antwoord)	Afkomst onbekend	Meisjes WA	Meisjes N_WA	Jongens WA	Jongens N_WA
ik heb gewoon gekozen wat ik zelf wou	223 38,4%	407 45,0%	147 34,3%	483 42,1%	149 30,9%
moeder/stiefmoeder	78 13,4%	182 20,1%	64 14,9%	107 9,3%	61 12,6%
ik weet het niet	56 9,6%	61 6,8%	49 11,3%	127 11,1%	62 12,9%
leerkracht(en)	55 9,4%	64 7,1%	49 11,5%	89 7,7%	58 12,1%
vader/stiefvader	36 6,2%	19 2,1%	18 4,2%	121 10,6%	46 9,5%
niemand of niets speciaals	42 7,2%	58 6,4%	33 7,7%	71 6,2%	38 8,0%
vrienden/vriendinnen	22 3,7%	42 4,6%	20 4,7%	44 3,8%	17 3,6%
internet	7 1,2%	16 1,7%	12 2,7%	22 1,9%	12 2,5%
TV	16 2,8%	5 0,5%	4 0,9%	22 2,0%	7 1,5%
CLB	8 1,3%	11 1,2%	8 1,8%	11 0,9%	13 2,7%
beide ouders	8 1,4%	14 1,5%	5 1,1%	14 1,2%	5 1,1%
andere familieleden/buren/kennissen broer en/of zus	14 2,4%	10 1,1%	5 1,1%	14 1,2%	3 0,6%
ander antwoord	13 2,2%	12 1,4%	6 1,4%	16 1,4%	6 1,3%
Totaal	581 100,0%	905 100,0%	428 100,0%	1148 100,0%	481 100,0%

Leerlingen van niet-Westerse afkomst geven veel minder vaak aan dat zij zelf de belangrijkste factor waren in hun studiekeuze: 32,5% versus 43% bij leerlingen van Westerse afkomst. Moeders (14%) en vaders (7%) zijn voor beide groepen even vaak de meest invloedrijke persoon in het studiekeuzeprocess. Leerkrachten echter spelen in het studiekeuzeprocess van leerlingen met een niet-Westerse achtergrond bijna even vaak de belangrijkste rol als moeders.

Niet-Westerse leerlingen geven ook vaker aan dat er eigenlijk niets of niemand de doorslag heeft gegeven of dat ze het niet weten: 20% versus 15,5% bij Westerse leerlingen.

Bij leerlingen van Westerse afkomst speelt de moeder dubbel zo vaak een doorslaggevende rol bij meisjes dan bij jongens (20% versus 9%). Bij niet-Westerse leerlingen speelt de moeder minder vaak een doorslaggevende rol maar is ook het verschil tussen meisjes en jongens veel kleiner: 15% versus 13%. Vaders spelen bij beide groepen jongens even vaak een beslissende rol namelijk in 10 à 11% van de gevallen.

Leerlingen van niet-Westerse afkomst geven vaker aan dat ze het niet weten of dat niemand of niets van doorslaggevende betekenis was. De jongens in deze groep scoren hier het hoogst met 21%.

3.3 DEEL DRIE: OP ZOEK NAAR VERKLARINGEN

In Deel Drie gaan we op zoek naar factoren die een verklaring kunnen bieden voor de verschillen in studiekeuze. We willen enerzijds de bewuste argumentatie die de leerlingen hebben opgebouwd voor hun studiekeuze rapporteren en aansluitend daarbij de argumenten voor hun beroepskeuze. Anderzijds ligt de focus van dit deel tevens op mogelijke onderliggende factoren die spelen in de vorm van opvattingen over genderbeelden, genderidentiteit en genderbepaalde jobwaarden.

3.3.1 GERAPPORTEERDE ARGUMENTEN VOOR DE STUDIEKEUZE

Waarom heb je deze studierichting gekozen?	Meisjes		Jongens		Totaal	
omdat ik later een beroep in die richting wil uitoefenen	1097	68,3%	1369	69,4%	2467	68,9%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	871	54,2%	871	44,1%	1742	48,6%
om iets te bereiken in het leven	658	40,9%	678	34,3%	1335	37,3%
omdat deze studie bij mij past	644	40,1%	558	28,3%	1202	33,6%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	456	28,3%	398	20,1%	853	23,8%
omdat ik goed ben in de vakken die ik hier krijg	360	22,4%	467	23,6%	827	23,1%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	279	17,4%	160	8,1%	439	12,3%
omdat ik in deze school wilde studeren	185	11,5%	170	8,6%	355	9,9%
omdat mijn vrienden of vriendinnen deze richting ook volgen	80	5,0%	77	3,9%	157	4,4%
omdat mijn ouders dat wilden	82	5,1%	68	3,4%	150	4,2%
omdat mijn vader deze richting ook gevolgd heeft	16	1,0%	99	5,0%	114	3,2%
omdat het een studierichting voor jongens is	2	0,1%	100	5,0%	102	2,8%
omdat mijn moeder deze richting ook gevolgd heeft	80	5,0%	22	1,1%	102	2,8%
omdat mijn zus deze richting ook volgt/gevolgd heeft	73	4,5%	20	1,0%	93	2,6%
ik heb niet zelf mogen kiezen	45	2,8%	44	2,2%	88	2,5%
omdat mijn broer deze richting ook volgt/gevolgd heeft	21	1,3%	47	2,4%	68	1,9%
omdat er veel meisjes in de klas zitten	41	2,6%	19	1,0%	60	1,7%
omdat het een studierichting voor meisjes is	50	3,1%	4	0,2%	54	1,5%
omdat er veel jongens in de klas zitten	5	0,3%	36	1,8%	41	1,1%
ander antwoord	26	1,6%	49	2,5%	74	2,1%

De belangrijkste redenen om een studierichting te kiezen zijn intrinsieke redenen zoals: ik wil later een beroep in die richting uitoefenen (bijna 70%), en, ik ben geïnteresseerd in deze studie (bijna de helft). Ook de bruikbaarheid van wat men leert is van belang. Hierbij is de doelstelling om iets te bereiken in het leven het belangrijkste (37%) gevolgd door de bruikbaarheid van hetgeen men leert in het leven in het algemeen (24%) en/of om verder te studeren (12%). De derde belangrijke categorie van redenen betreffen de conformiteit van de studierichting met de gepercipieerde eigen persoonlijkheid. Een derde van de leerlingen zegt dat de studie bij hem of haar past; een klein vierde zegt deze richting te hebben gekozen omdat zij of hij goed is in deze vakken. Een op tien leerlingen geeft aan dat de studierichting secundair is aan de schoolkeuze. De andere argumenten komen in minder dan 5% van de gevallen voor.

Voor evenveel meisjes als jongens is de studiekeuze een beroepskeuze nl. voor een kleine 70% van hen. De andere intrinsieke reden voor de studiekeuze met name de interesse voor de studie speelt voor 54% van de meisjes en slechts 44% van de jongens een rol. De bruikbaarheid van wat men leert is ook minder belangrijk voor jongens dan voor meisjes. Opvallend is ook het aandeel meisjes (17%) dat vindt dat de door hen gekozen studierichting een goede voorbereiding is om verder te studeren. Bij jongens ligt dit aandeel veel lager (8%). De conformiteit met de eigen persoonlijkheid slaat bij jongens vooral op het feit dat men denkt goed te zijn in de vakken die men krijgt terwijl de meisjes (40% van hen) ook en meer aangeven dat de studierichting bij hen past.

Waarom heb je deze studierichting gekozen?	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
omdat ik later een beroep in die richting wil uitoefenen	801	74,3%	27	59,2%	270	55,7%	64	60,3%	979	74,1%	326	59,6%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	613	56,9%	25	54,9%	233	48,1%	41	38,9%	605	45,8%	225	41,0%
om iets te bereiken in het leven	455	42,3%	17	38,0%	185	38,2%	33	31,3%	467	35,4%	177	32,4%
omdat deze studie bij mij past	469	43,5%	12	26,8%	164	33,8%	33	31,3%	359	27,2%	166	30,2%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	336	31,2%	11	25,4%	108	22,4%	23	21,4%	278	21,1%	97	17,7%
omdat ik goed ben in de vakken die ik hier krijg	228	21,1%	11	23,9%	122	25,1%	22	20,6%	313	23,7%	132	24,2%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	182	16,9%	5	11,3%	92	19,0%	17	16,0%	83	6,3%	60	11,0%
omdat ik in deze school wilde studeren	93	8,6%	8	18,3%	84	17,3%	15	14,5%	100	7,6%	54	9,9%
omdat mijn vrienden of vriendinnen deze richting ook volgen	55	5,1%	3	5,6%	22	4,6%	2	2,3%	55	4,1%	20	3,7%
omdat mijn ouders dat wilden	48	4,5%	3	7,0%	31	6,3%	6	6,1%	45	3,4%	17	3,0%
omdat mijn vader deze richting ook gevolgd heeft	4	0,4%	3	5,6%	9	1,9%	1	0,8%	84	6,4%	14	2,6%
omdat het een studierichting voor jongens is	2	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	1	0,8%	94	7,1%	5	0,9%
omdat mijn moeder deze richting ook gevolgd heeft	65	6,1%	0	0,0%	14	3,0%	7	6,9%	4	0,3%	11	1,9%
omdat mijn zus deze richting ook volgt/gevolgd heeft	50	4,7%	1	2,8%	21	4,4%	4	3,8%	3	0,2%	13	2,4%
ik heb niet zelf mogen kiezen	27	2,5%	2	4,2%	16	3,4%	3	3,1%	20	1,5%	20	3,7%
omdat mijn broer deze richting ook volgt/gevolgd heeft	10	1,0%	1	1,4%	10	2,1%	2	2,3%	32	2,5%	12	2,2%
omdat er veel meisjes in de klas zitten	37	3,4%	0	0,0%	4	0,8%	7	6,9%	1	0,1%	11	1,9%
omdat het een studierichting voor meisjes is	48	4,5%	0	0,0%	2	0,4%	1	0,8%	2	0,2%	1	0,2%
omdat er veel jongens in de klas zitten	2	0,2%	1	1,4%	2	0,4%	0	0,0%	36	2,8%	0	0,0%
ander antwoord	15	1,4%	1	2,8%	9	1,9%	6	5,3%	25	1,9%	18	3,2%

Er is een opvallend verschil in de koppeling van de studiekeuze aan de beroepskeuze tussen de verschillende groepen. Drie vierde van de meisjes en jongens in genderstereotiepe studierichtingen leggen het verband tussen hun studiekeuze en hun later beroep. Dat verband ligt het laagst bij meisjes in sekseneutrale studierichtingen met 56%. In de andere groepen bedraagt dit percentage telkens ongeveer 60%. Meisjes in de meisjesrichtingen en meisjes in de jongensrichtingen scoren het hoogst op de intrinsieke motivatie qua interesse voor de studie: 55%. Opvallend laag scoren de jongens in meisjesrichtingen (39%) en in sekseneutrale richtingen (41%).

Ook als middel om iets te bereiken in het leven overtuigt de studierichting maar weinig jongens in meisjes- en sekseneutrale richtingen (31 à 32%) maar deze bevinding ligt min of meer in lijn met het gemiddelde voor jongens. Vooral bij jongens in sekseneutrale richtingen scoort het argument van bruikbaarheid van hetgeen geleerd wordt in het leven in het algemeen ook zeer laag (18%). Meisjes in meisjesrichtingen geven veel vaker aan dat hun studiekeuze bedoeld is om iets te bereiken in het leven (42%) en dat wat men hen leert goed van pas komt in hun leven (31%). Er zijn grote verschillen tussen de groepen wat betreft de perceptie van de gekozen studierichting als basis om verder te studeren. Meisjes (11%) en jongens (6%) in jongensrichtingen, en jongens in sekseneutrale richtingen (11%) scoren hier het laagst. De antwoorden van de andere groepen schommelen tussen 16 en 19%.

Een opvallende bevinding is dat meisjes in meisjesrichtingen zeer hoog scoren (44%) op het argument dat de studierichting bij hen past. Dit antwoord komt veel minder vaak voor in andere groepen. Schoolkeuze interfereert vaker met studiekeuze bij meisjes in jongens- of sekseneutrale richtingen, en bij jongens in meisjesrichtingen.

Waarom heb je deze studierichting gekozen?	Afkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
omdat ik later een beroep in die richting wil uitoefenen	413	66,5%	1522	74,1%	532	58,5%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	285	46,0%	1103	53,7%	353	38,9%
om iets te bereiken in het leven	246	39,6%	804	39,2%	286	31,4%
omdat deze studie bij mij past	204	32,9%	748	36,5%	249	27,4%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	142	22,9%	545	26,6%	166	18,3%
omdat ik goed ben in de vakken die ik hier krijg	132	21,3%	477	23,2%	217	23,9%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	73	11,7%	237	11,5%	130	14,3%
omdat ik in deze school wilde studeren	57	9,2%	208	10,1%	90	9,9%
omdat mijn vrienden of vriendinnen deze richting ook volgen	29	4,7%	92	4,5%	36	4,0%
omdat mijn ouders dat wilden	36	5,8%	63	3,1%	50	5,5%
omdat mijn vader deze richting ook gevolgd heeft	16	2,5%	80	3,9%	19	2,1%
omdat het een studierichting voor jongens is	14	2,3%	65	3,2%	22	2,4%
omdat mijn moeder deze richting ook gevolgd heeft	20	3,2%	67	3,2%	15	1,7%
omdat mijn zus deze richting ook volgt/gevolgd heeft	17	2,8%	44	2,2%	32	3,5%
ik heb niet zelf mogen kiezen	20	3,2%	38	1,8%	31	3,4%
omdat mijn broer deze richting ook volgt/gevolgd heeft	14	2,3%	41	2,0%	12	1,4%
omdat er veel meisjes in de klas zitten	15	2,4%	35	1,7%	10	1,1%
omdat het een studierichting voor meisjes is	9	1,4%	34	1,7%	11	1,3%
omdat er veel jongens in de klas zitten	8	1,3%	27	1,3%	6	0,6%
ander antwoord	13	2,2%	34	1,7%	27	2,9%

Leerlingen van niet-Westerse afkomst scoren voor alle argumenten lager behalve voor de redenen dat de vakken aansluiten bij hun talenten en dat de gekozen studierichting een goede voorbereiding is om verder te studeren. Ze verwijzen ook vaker dan Westerse leerlingen naar de voorkeur van de ouders.

Waarom heb je deze studierichting gekozen?	Afkkomst onbekend		Meisjes WA		Meisjes N_WA		Jongens WA		Jongens N_WA	
omdat ik later een beroep in die richting wil uitoefenen	413	66,5%	663	73,3%	252	59,0%	859	74,8%	280	58,2%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	285	46,0%	555	61,3%	174	40,6%	548	47,8%	179	37,3%
om iets te bereiken in het leven	246	39,6%	395	43,7%	135	31,7%	408	35,6%	150	31,3%
omdat deze studie bij mij past	204	32,9%	394	43,5%	134	31,2%	355	30,9%	116	24,1%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	142	22,9%	292	32,3%	82	19,1%	253	22,0%	85	17,6%
omdat ik goed ben in de vakken die ik hier krijg	132	21,3%	202	22,3%	100	23,3%	275	24,0%	118	24,5%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	73	11,7%	156	17,2%	76	17,9%	81	7,0%	54	11,2%
omdat ik in deze school wilde studeren	57	9,2%	107	11,8%	49	11,3%	101	8,8%	41	8,6%
omdat mijn vrienden of vriendinnen deze richting ook volgen	29	4,7%	46	5,1%	20	4,6%	46	4,0%	17	3,4%
omdat mijn ouders dat wilden	36	5,8%	37	4,1%	26	6,0%	26	2,3%	24	5,0%
omdat mijn vader deze richting ook gevolgd heeft	16	2,5%	11	1,2%	4	0,9%	69	6,0%	15	3,2%
omdat het een studierichting voor jongens is	14	2,3%	2	0,2%	0	0,0%	63	5,5%	22	4,6%
omdat mijn moeder deze richting ook gevolgd heeft	20	3,2%	52	5,7%	12	2,7%	15	1,3%	4	0,7%
omdat mijn zus deze richting ook volgt/gevolgd heeft	17	2,8%	40	4,4%	23	5,3%	4	0,4%	9	1,9%
ik heb niet zelf mogen kiezen	20	3,2%	19	2,1%	16	3,9%	19	1,7%	14	3,0%
omdat mijn broer deze richting ook volgt/gevolgd heeft	14	2,3%	10	1,1%	5	1,1%	32	2,8%	8	1,6%
omdat er veel meisjes in de klas zitten	15	2,4%	25	2,8%	4	0,9%	10	0,9%	6	1,3%
omdat het een studierichting voor meisjes is	9	1,4%	31	3,5%	11	2,7%	3	0,3%	0	0,0%
omdat er veel jongens in de klas zitten	8	1,3%	2	0,2%	2	0,4%	25	2,2%	4	0,8%
ander antwoord	13	2,2%	15	1,7%	8	1,8%	19	1,6%	19	4,0%

De lagere scores die we terugvinden bij leerlingen van niet-Westerse afkomst gelden voor meisjes en jongens. Uitzondering hierop is het argument dat de door hen gekozen studierichting een goede voorbereiding is om verder te studeren. Zowel meisjes van Westerse als niet-Westerse afkomst scoren hoog op dit argument met respectievelijk 17 en 18%, maar ook jongens van niet-Westerse afkomst halen dit vaker aan als argument dan de andere jongens.

3.3.2 GERAPPORTEERDE ARGUMENTEN VOOR BEROEPSKEUZE

Deze analyse is gebeurd op de subpopulatie van 2467 leerlingen voor wie de studiekeuze ook een beroepskeuze is.

Waarom dit beroep?	Meisjes		Jongens		Totaal	
omdat het me interesseert	707	92,1%	822	89,1%	1529	90,5%
omdat ik denk dat ik dat goed zal kunnen	498	64,9%	490	53,2%	989	58,5%
omdat het bij mij past	470	61,2%	464	50,3%	934	55,3%
om iets te bereiken in het leven	391	50,9%	466	50,6%	857	50,7%
omdat ik iemand ken die dat doet en ik bewonder die persoon	176	22,9%	175	19,0%	351	20,8%
omdat het een goed beroep is voor een meisje/jongen	105	13,6%	178	19,3%	282	16,7%
omdat mijn ouders dat willen	29	3,8%	31	3,3%	60	3,5%
ik weet het niet	6	0,7%	10	1,1%	16	0,9%
omdat ik graag mensen wil helpen later	6	0,8%	3	0,3%	9	0,5%
andere reden	3	0,5%	6	0,7%	10	0,6%

De intrinsieke redenen om dit beroep te kiezen zijn hier de belangrijkste waarvan de interesse voor het beroep de lijst aanvoert met 90% van de leerlingen. Persoonlijke, intrinsieke redenen zoals het geloof in eigen kunnen en de overtuiging dat het beroep bij hen past, komen vaker voor bij meisjes dan bij jongens.

De helft van de leerlingen ziet het gekozen beroep als middel om iets te bereiken in het leven. Dit geldt voor jongens en meisjes.

Een leerling op vijf verwijst naar een rolmodel bij de vraag naar redenen voor de beroepskeuze. Iets meer meisjes dan jongens doen dit.

Over het algemeen zijn de resultaten gelijklopend voor meisjes en jongens. Dit is echter niet zo voor de verwijzing naar een aangepast beroep voor de eigen sekse. Een op vijf jongens verwijst hiernaar. Bij meisjes is dit veel minder het geval.

Waarom dit beroep?	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
omdat het me interesseert	552	92,7%	18	90,3%	137	89,9%	40	87,5%	606	89,5%	176	88,2%
omdat ik denk dat ik dat goed zal kunnen	384	64,5%	13	64,5%	101	66,4%	29	64,3%	356	52,6%	105	52,7%
omdat het bij mij past	368	61,8%	9	45,2%	93	61,1%	32	69,6%	312	46,0%	121	60,4%
om iets te bereiken in het leven	293	49,2%	12	61,3%	86	56,4%	17	37,5%	344	50,8%	105	52,7%
omdat ik iemand ken die dat doet en ik bewonder die persoon	138	23,1%	3	16,1%	35	22,8%	11	25,0%	114	16,9%	50	24,9%
omdat het een goed beroep is voor een meisje/jongen	86	14,5%	2	9,7%	16	10,7%	10	21,4%	133	19,6%	35	17,8%
omdat mijn ouders dat willen	22	3,7%	0	0,0%	7	4,7%	2	5,4%	22	3,3%	6	3,0%
ik weet het niet	6	1,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	10	1,5%	0	0,0%
omdat ik graag mensen wil helpen later	5	0,8%	0	0,0%	1	0,7%	2	3,6%	0	0,0%	1	0,6%
andere reden (vul in)	3	0,5%	1	3,2%	0	0,0%	1	1,8%	4	0,6%	1	0,6%

Meisjes en jongens in jongensrichtingen geven veel minder vaak aan dat dit beroep bij hen past en dat ze er daarom voor kiezen. Ze verwijzen ook minder vaak op eventuele rolmodellen die een invloed hebben gehad op hun beroepskeuze.

Opvallend is dat meisjes en jongens die een atypische keuze hebben gemaakt, minder vaak aangeven dat ze met deze beroepskeuze iets hopen te bereiken in het leven.

Meisjes in jongensrichtingen en sekseneutrale richtingen antwoorden het minst vaak dat het beroep een goed beroep is voor de eigen sekse.

Waarom dit beroep?	Afkkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
omdat het me interesseert	236	88,6%	1022	92,4%	271	85,3%
omdat ik denk dat ik dat goed zal kunnen	151	56,6%	652	58,9%	186	58,7%
omdat het bij mij past	146	55,0%	611	55,3%	176	55,5%
om iets te bereiken in het leven	126	47,4%	563	50,9%	168	52,9%
omdat ik iemand ken die dat doet en ik bewonder die persoon	44	16,5%	255	23,0%	52	16,4%
omdat het een goed beroep is voor een meisje/jongen	30	11,4%	191	17,2%	61	19,3%
omdat mijn ouders dat willen	6	2,2%	25	2,3%	28	8,9%
ik weet het niet	3	1,1%	10	0,9%	3	0,9%
omdat ik graag mensen wil helpen later	4	1,4%	3	0,3%	2	0,6%
andere reden (vul in)	3	1,1%	4	0,3%	3	1,0%

De resultaten van leerlingen van Westerse en niet-Westerse afkomst zijn vrij gelijklopend behalve op twee antwoorden.

Westerse leerlingen geven vaker aan dat ze een rolmodel hebben gehad (23% versus 16%); niet-Westerse leerlingen antwoorden vaker dat hun ouders wilden dat ze dit beroep kozen (9% versus 2%).

Waarom dit beroep?	Afkkomst onbekend		Meisjes WA		Meisjes N_WA		Jongens WA		Jongens N_WA	
omdat het me interesseert	236	88,6%	469	94,7%	132	88,3%	553	90,5%	139	82,7%
omdat ik denk dat ik dat goed zal kunnen	151	56,6%	326	65,9%	92	61,3%	325	53,2%	95	56,4%
omdat het bij mij past	146	55,0%	309	62,3%	85	56,6%	303	49,5%	91	54,5%
om iets te bereiken in het leven	126	47,4%	248	50,0%	73	48,8%	316	51,7%	95	56,5%
omdat ik iemand ken die dat doet en ik bewonder die persoon	44	16,5%	120	24,3%	24	16,3%	134	22,0%	28	16,6%
omdat het een goed beroep is voor een meisje/jongen	30	11,4%	66	13,4%	22	14,9%	124	20,3%	39	23,2%
omdat mijn ouders dat willen	6	2,2%	12	2,3%	14	9,1%	14	2,3%	15	8,7%
ik weet het niet	3	1,1%	4	0,8%	1	0,6%	6	1,0%	2	1,2%
omdat ik graag mensen wil helpen later	4	1,4%	3	0,6%	2	1,3%	0	0,0%	0	0,0%
andere reden (vul in)	3	1,1%	3	0,5%	1	0,6%	1	0,2%	2	1,3%

Het sekseverschil in het geloof in eigen kunnen als reden voor de beroepskeuze komt enkel voor bij Westerse leerlingen. Jongens van niet-Westerse afkomst geven vaker dan de andere groepen aan dat de reden voor de beroepskeuze onder meer is om iets te bereiken in het leven en dat het een goed beroep is voor jongens. Ze halen voor deze redenen de hoogste percentages van alle groepen.

3.3.3 GENDERPERCEPTIE VAN DE GEKOZEN STUDIERICHTING

We stelden ons de vraag hoe flexibel en ruimdenkend leerlingen zijn of net niet, in hun opvattingen over de geschiktheid van hun eigen studierichting voor zowel meisjes als jongens.

Is de studierichting die je nu volgt volgens jou meer geschikt voor	Meisjes		Jongens		Totaal	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
meisjes	495	30,8%	71	3,6%	566	15,8%
jongens	17	1,0%	1024	51,8%	1040	29,0%
allebei	1098	68,2%	882	44,6%	1981	55,2%
Totaal	1610	100,0%	1977	100,0%	3587	100,0%

Dit is een studierichting voor:	Meisjes in M-richting		Meisjes in J-richting		Meisjes in N-richting		Jongens in M-richting		Jongens in J-richting		Jongens in N-richting		Totaal	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
meisjes	457	42,3%	1	2,2%	37	7,6%	52	47,7%	6	0,5%	13	2,4%	566	15,8%
jongens	2	0,2%	11	24,4%	4	0,8%	2	1,8%	964	73,0%	58	10,6%	1041	29,0%
allebei	621	57,5%	33	73,3%	445	91,6%	55	50,5%	351	26,6%	476	87,0%	1981	55,2%
Totaal	1080	100,0%	45	100,0%	486	100,0%	109	100,0%	1321	100,0%	547	100,0%	3588	100,0%

Meisjes percipiëren hun studierichting veel vaker als geschikt voor beide geslachten, ook wanneer zij een genderstereotiepe studierichting hebben gekozen. Bijna zes meisjes op tien in een meisjesrichting geven aan dat deze richting geschikt is voor meisjes en jongens. In de jongensrichtingen geeft bijna drie vierde van de jongens aan dat het een richting voor jongens is; slechts een (ruim) vierde vindt het een richting voor zowel meisjes als jongens. De verschillen tussen meisjes en jongens zijn bij leerlingen van niet-Westerse afkomst kleiner. Wanneer men controleert voor afkomst blijft het verschil naar geslacht significant.

Ruim zeven op tien meisjes die atypisch gekozen hebben, geven aan dat hun studierichting geschikt is voor meisjes en jongens. Bij jongens die een atypische studiekeuze maakten is dit slechts de helft. De andere helft geeft aan dat het toch een richting voor meisjes is.

In sekseneutrale richtingen vindt men het grootste aandeel leerlingen dat hun studierichting geschikt is voor beide geslachten: 87% van de jongens en 92% van de meisjes.

3.3.4 GENDERPERCEPTIE VAN ZICHZELF EN DE GEKOZEN STUDIERICHTING

De vraag is of leerlingen die een gendertypische, -atypische of neutrale studiekeuze hebben gemaakt qua genderperceptie van zichzelf afwijken ten opzichte van elkaar. Met andere woorden: matchen de genderidentiteiten met de studiekeuze?

De genderperceptie van zichzelf werd gemeten via een vragenbatterij⁸ met zogenaamde mannelijke items (eigenschappen), vrouwelijke en neutrale. We berekenden voor elke leerling een gemiddelde score voor de mannelijke items, de vrouwelijke en de neutrale. We gingen na of de gemiddelden van de verschillende groepen afwijken van elkaar op de drie soorten items.

Schaal

1= nooit waar

5= altijd waar

Aard van de studierichting naar geslacht	Gemscore M-stereotype Zelf
Jongens N-richting	3,5866
Jongens M-richting	3,5382
Meisjes N-richting	3,4561
Totaal	3,4422
Jongens J-richting	3,4400
Meisjes J-richting	3,3894
Meisjes M-richting	3,3557

De verschillen in zelfscore op mannelijke stereotypen zijn klein maar significant. Jongens en meisjes in sekseneutrale richtingen en jongens in meisjesrichtingen scoren het hoogst. Leerlingen in jongensrichtingen scoren lager dan gemiddeld. Jongens in jongensrichtingen scoren lager dan gemiddeld (Totaal-score); meisjes in meisjesrichtingen scoren het laagst.

Aard van de studierichting naar geslacht	Gemscore V-stereotype Zelf
Meisjes M-richting	4,0662
Meisjes N-richting	3,9628
Jongens M-richting	3,9602
Totaal	3,7894
Meisjes J-richting	3,7833

⁸ De korte versie van Bem's Sex Role Inventory met 30 items.
Onderzoeksresultaten BSO

Jongens N-richting	3,7184
Jongens J-richting	3,5163

Meisjes in meisjesrichtingen scoren hoger dan meisjes in de andere richtingen waarbij meisjes in jongensrichtingen de laagste score hebben. Ook jongens in meisjesrichtingen scoren hoog op vrouwelijke typering, hoger dan meisjes in jongensrichtingen. Jongens in jongensrichtingen scoren het laagst. De verschillen zijn significant.

Aard van de studierichting naar geslacht	Gemiddelde score Neutraal Zelf
Meisjes M-richting	3,3374
Jongens N-richting	3,3228
Meisjes N-richting	3,3184
Jongens M-richting	3,3122
Totaal	3,3018
Jongens J-richting	3,2588
Meisjes J-richting	3,2470

De verschillen in gemiddelde score op de genderneutrale uitspraken over zichzelf zijn zeer klein.

3.3.5 GENDERPERCEPTIE VAN HET BEROEP GEKOPPELD AAN DE STUDIEKEUZE

Bij kinderen, adolescenten en volwassenen wordt de interesse voor bepaalde beroepen voor een groot stuk gevormd door de perceptie die zij hebben van het seksetype van het beroep en de waarden of mogelijkheden die deze beroepen bieden. Gendergerelateerde cognities zoals genderstereotypen spelen een causale rol in de ontwikkeling van interesse in bepaalde beroepen. Genderperceptie van het beroep kan het gevolg zijn van kenmerken van het beroep maar ook van het feit of er al dan niet veel mannen of vrouwen werken. Individuele mannen worden vooral aangetrokken door beroepen met een mannelijk imago, vrouwen door beroepen met een vrouwelijk imago (Weisgram, Bigler & Liben, 2010).

Voor leerlingen voor wie de studiekeuze een beroepskeuze betekent, berekenden we de genderperceptiescore van het beroep van hun keuze om na te gaan of meisjes en jongens het beroep van hun keuze gegenderd bekijken en of er een verschil is op dit vlak tussen meisjes en jongens die een atypische of typische studierichting hebben gekozen.

De genderstereotypering van het beroep werd gemeten met dezelfde vragenbatterij⁹ als die we gebruikt hebben voor de zelftypering. We berekenden voor elke leerling een gemiddelde score voor de mannelijke items, de vrouwelijke en de neutrale. We vergelijken de gemiddelde scores naar geslacht en het soort studierichting.

⁹ De korte versie van Bem's Sex Role Inventory met 30 items.
Onderzoekresultaten BSO

Schaal

1= nooit waar

5= altijd waar

Geslacht	Gemscore M-stereotype beroep	Gemscore V-stereotype beroep	Gemscore Neutraal beroep
Meisjes	3,3433	4,009	3,1379
Jongens	3,474	3,4908	3,099
Total	3,4149	3,7254	3,1166

Meisjes scoren hoger op vrouwelijke items wat betreft het beroep dat gekoppeld is aan hun studiekeuze. Jongens scoren gemiddeld even hoog op mannelijke en vrouwelijke items. De verschillen zijn significant.

Aard van de studierichting naar geslacht	Gemscore M-stereotype Beroep
Jongens N-richting	3,5488
Meisjes J-richting	3,4667
Jongens J-richting	3,4552
Meisjes N-richting	3,4333
Jongens M-richting	3,4250
Total	3,4149
Meisjes M-richting	3,3163

Jongens in sekseneutrale richtingen voor wie de studiekeuze een beroepskeuze is, linken dit beroep significant meer aan mannelijke items; meisjes in meisjesrichtingen het minst. De verschillen tussen de andere groepen zijn significant maar veel kleiner.

Aard van de studierichting naar geslacht	Gemscore V-stereotype Beroep
Jongens M-richting	4,1054
Meisjes M-richting	4,1015
Meisjes J-richting	3,7300
Total	3,7254
Meisjes N-richting	3,6830
Jongens N-richting	3,5857
Jongens J-richting	3,4213

Jongens en meisjes in meisjesrichtingen voor wie de studiekeuze een beroepskeuze is, percipiëren het beroep dat ze later willen uitoefenen veel meer als vrouwelijk. Het verschil met de andere groepen is groot. De jongens in jongensrichtingen scoren hier het laagst. De verschillen zijn significant.

Aard van de studierichting naar geslacht	Gemiddelde Genderneutraal Beroep
Jongens M-richting	3,1768
Meisjes J-richting	3,1733
Meisjes M-richting	3,1588
Jongens N-richting	3,1554
Total	3,1166
Jongens J-richting	3,0771
Meisjes N-richting	3,0517

Meer dan andere leerlingen percipiëren meisjes en jongens die een atypische studiekeuze maakten met het oog op een beroep in die richting, dit beroep als genderneutraal. Jongens in jongensrichtingen en meisjes in sekseneutrale richtingen scoren hier het laagst. De verschillen zijn significant maar klein.

3.3.6 GENDERPERCEPTIE VAN ZICHZELF EN HET GEKOZEN BEROEP

We gingen na of er een lineair verband bestaat tussen de genderperceptie van zichzelf en de genderperceptie van het beroep dat men later wil uitoefenen.

De sterkste positieve correlatie bestaat tussen de vrouwelijke stereotypering van zichzelf en van het beroep dat men kiest met een correlatiescore van 0,515 op 1. De correlatie tussen de mannelijke stereotypering van zichzelf en van het gekozen beroep is minder sterk maar toch nog vrij groot met 0,402. Het verband tussen een neutrale score voor zelfperceptie en perceptie van het beroep is het laagste met een correlatiescore van 0,358¹⁰.

3.3.7 GENDER EN JOBWAARDEN

Beroepswaarden zijn geassocieerd met professionele voorkeuren. Sommige van deze waarden worden verschillend onderschreven door mannen en vrouwen. Marini, Fan, Finley en Beutel komen tot de conclusie dat hoewel de beroepswaarden van jonge vrouwen en mannen steeds meer naar elkaar toe groeien, vrouwen toch hoger scoren op intrinsieke, altruïstische en sociale waarden (Marini, Fan, Finley & Beutel, 1996).

Om te meten welke karakteristieken van jobs leerlingen belangrijk vinden en in welke mate, gebruikten we de vragenbatterij van Marini et al. met 7 categorieën van jobwaarden:

1. Jobwaarde: Extrinsiek
2. Jobwaarde: Intrinsiek
3. Jobwaarde: Altruïsme

¹⁰ Pearsons correlatiecoëfficiënt significant op 0,01 niveau.

4. Jobwaarde: Sociaal
5. Jobwaarde: Invloed
6. Jobwaarde: Vrije tijd
7. Jobwaarde: Zekerheid

Schaal:

1=niet belangrijk

4=zeer belangrijk

Voor we de gemiddelde scores bespreken, bekijken we eerst de volgorde van belangrijkheid van deze jobwaarden voor de verschillende groepen.

Zoals blijkt uit onderstaande tabel komt de volgorde van belangrijkheid van jobwaarden bij jongens en meisjes sterk overeen. De drie belangrijkste categorieën zijn intrinsieke, sociale en extrinsieke jobwaarden waarbij intrinsiek staat voor appellerend aan eigen capaciteiten en interesses, sociaal voor de mogelijkheid om sociale contacten uit te bouwen en extrinsiek voor veel geld verdienen, aanzien verwerven, hogerop geraken.

Meisjes	Jongens		Totaal		
Jobwaarde Intrinsiek	3,2091	Jobwaarde Intrinsiek	3,139	Jobwaarde Intrinsiek	3,1704
Jobwaarde Sociaal	3,196	Jobwaarde Sociaal	3,04	Jobwaarde Sociaal	3,1099
Jobwaarde Extrinsiek	3,0312	Jobwaarde Extrinsiek	3,0302	Jobwaarde Extrinsiek	3,0306
Jobwaarde Altruïsme	3,0082	Jobwaarde Zekerheid	2,9298	Jobwaarde Altruïsme	2,9616
Jobwaarde Zekerheid	2,9791	Jobwaarde Altruïsme	2,9237	Jobwaarde Zekerheid	2,9519
Jobwaarde Vrije tijd	2,7465	Jobwaarde Invloed	2,7993	Jobwaarde Vrije tijd	2,7655
Jobwaarde Invloed	2,6947	Jobwaarde Vrije tijd	2,7809	Jobwaarde Invloed	2,7525

Het gewicht dat ze geven aan sommige individuele jobwaarden vertoont kleine maar significante verschillen. Meisjes beoordelen intrinsieke jobwaarden zoals een interessante job waar je je capaciteiten en creativiteit kan inzetten, en het altruïstische en sociale aspect van een job als belangrijker dan jongens. Jongens scoren hoger voor uitdagende jobs en jobs waar je mee beslissingen kan nemen (Invloed).

Jongens en meisjes beoordelen extrinsieke jobwaarden zoals geld verdienen, aanzien verwerven en hogerop geraken, en jobwaarden als vrije tijd en zekerheid niet significant verschillend.

De uitsplitsing naar het soort studierichting die meisjes en jongens volgen, leert ons dat er verschillen zijn in volgorde van belangrijkheid van jobwaarden van leerlingen in typische, atypische en neutrale richtingen.

Binnen deze studierichtingen zijn er weinig tot geen verschillen naar geslacht wat betreft deze volgorde. De leerlingen in meisjesrichtingen wijken wel af van de gemiddelde volgorde in die zin dat het sociale en altruïstische aspect van een job hoger staat in de volgorde van belangrijkheid dan bij de andere groepen.

	Jongens in meisjesrichting		Meisjes in meisjesrichting
Jobwaarde Sociaal	3,2677	Jobwaarde Sociaal	3,262
Jobwaarde Intrinsiek	3,1811	Jobwaarde Intrinsiek	3,2172
Jobwaarde Altruïsme	3,0236	Jobwaarde Altruïsme	3,0486
Jobwaarde Extrinsiek	2,9055	Jobwaarde Zekerheid	2,9829
Jobwaarde Zekerheid	2,9055	Jobwaarde Extrinsiek	2,9731
Jobwaarde Invloed	2,815	Jobwaarde Vrije tijd	2,7275
Jobwaarde Vrije tijd	2,7106	Jobwaarde Invloed	2,6903

	Jongens in jongensrichting		Meisjes in jongensrichting
Jobwaarde Intrinsiek	3,1459	Jobwaarde Intrinsiek	3,2273
Jobwaarde Sociaal	3,0185	Jobwaarde Sociaal	3,1136
Jobwaarde Extrinsiek	3,0105	Jobwaarde Extrinsiek	3,0417
Jobwaarde Altruïsme	2,9239	Jobwaarde Altruïsme	2,9773
Jobwaarde Zekerheid	2,9239	Jobwaarde Zekerheid	2,8864
Jobwaarde Vrije tijd	2,782	Jobwaarde Invloed	2,6894
Jobwaarde Invloed	2,7816	Jobwaarde Vrije tijd	2,6174

	Jongens in sekseneutrale richting		Meisjes in sekseneutrale richting
Jobwaarde Intrinsiek	3,1145	Jobwaarde Intrinsiek	3,1895
Jobwaarde Extrinsiek	3,101	Jobwaarde Extrinsiek	3,1579
Jobwaarde Sociaal	3,0469	Jobwaarde Sociaal	3,0581
Jobwaarde Zekerheid	2,9487	Jobwaarde Zekerheid	2,9792
Jobwaarde Altruïsme	2,904	Jobwaarde Altruïsme	2,9221
Jobwaarde Invloed	2,8382	Jobwaarde Vrije tijd	2,7999
Jobwaarde Vrije tijd	2,7919	Jobwaarde Invloed	2,705

Het grootste verschil in belangrijkheidsscore tussen deze groepen vindt men bij extrinsieke jobwaarden.

De vergelijking van de gemiddelde scores leert ons dat meisjes en jongens in sekseneutrale richtingen het hoogst scoren op extrinsieke jobwaarden. Zij scoren ruim boven het gemiddelde. Meisjes in sekseneutrale richtingen scoren hierop het hoogst van alle beschouwde groepen.

Jongens in meisjesrichtingen hebben de laagste score op extrinsieke waarden en de hoogste op sociale waarden. Ook vinden ze, samen met meisjes in meisjesrichtingen, altruïsme belangrijker dan andere groepen.

Voor de jobwaarde veel vrije tijd zijn de verschillen in scores tussen de groepen klein; voor de jobwaarde Zekerheid zijn de verschillen niet significant.

Omdat we te maken hebben met vrij afwijkende scores op de extrinsieke jobwaarden in de groep leerlingen in sekseneutrale richtingen en leerlingen van niet-Westerse afkomst sterk oververtegenwoordigd zijn in deze richtingen, hebben we de invloed van deze variabelen proberen uit te zuiveren. Uit de statistische analyse bleek dat herkomst inderdaad de belangrijkste factor is om het verschil met de andere groepen te verklaren wat betreft de extrinsieke jobwaarden. Het positieve verband tussen de gemiddelde score op extrinsieke jobwaarden en het volgen van een sekseneutrale studierichting blijft na het controleren van de variabele afkomst significant maar wordt sterk gereduceerd. De factor geslacht heeft geen significante invloed.

3.4 DEEL VIER: ANTWOORDEN OP ONZE ONDERZOEKSVRAGEN

3.4.1 HOE ZIEN MANNELIJKE EN VROUWELIJKE LEERLINGEN HET TYPE VAN STUDIERICHTING DAT ZE GEKOZEN HEBBEN EN HET BEROEP DAT IS GEKOPPELD AAN HUN STUDIEKEUZE?

Twee derde van de meisjes en jongens in het BSO kozen een gendertypische studierichting. Bij de vraag naar de redenen voor hun studiekeuze zijn er amper leerlingen die aangeven dat deze te maken heeft met het genderimago van de studierichting zoals “het is een richting voor meisjes (of jongens)” of “omdat er veel jongens (of meisjes) in de klas zitten”. Genderstereotiep kiezen voor een studierichting blijkt geen bewust proces te zijn hoewel uit de resultaten blijkt dat er wel degelijk uitgesproken overtuigingen aanwezig zijn bij leerlingen, en dan vooral bij jongens, over het al dan niet geschikt zijn van een studierichting voor leerlingen van een bepaalde gender.

Om deze houding te meten vroegen we de leerlingen aan te geven of hun studierichting meer geschikt is voor meisjes, voor jongens of voor allebei. Meisjes hebben hierin een meer open houding en percipiëren hun studierichting veel vaker als geschikt voor beide geslachten. Zelfs wanneer zij een genderstereotiepe studierichting hebben gekozen, vindt nog een meerderheid van hen dat de richting geschikt is voor meisjes en jongens. Wanneer meisjes atypisch kiezen, zijn zij ook meer de overtuiging toegedaan dat de studie voor beide seksen geschikt is. Wanneer men controleert voor afkomst blijft het verschil naar geslacht significant.

Meer jongens bekijken de studierichtingen genderstereotiep. Ook wanneer zij een meisjesrichting¹¹ gekozen hebben, oordeelt de helft van hen dat het een richting voor meisjes is. Dit strookt met de bevindingen van eerder onderzoek waarbij afwijkingen en non-conformisme betreffende de genderrol als problematischer gepercipieerd wordt door mannen dan door vrouwen (Tomini & Page, 1994).

Wij stelden ons de vraag of er genderbeelden aan het werk zijn die op een intuïtieve en spontane manier de (perceptie van) de keuzemogelijkheden beperken. Daarom gingen we op zoek naar het verband tussen de zelftypering op vlak van gender en het type studierichting waarvoor leerlingen hebben gekozen. We gebruikten voor elke leerling een gemiddelde score voor de mannelijke en de vrouwelijke eigenschappen zoals deze voorkomen in de korte versie van de Bem Sex Role Inventory¹².

De zelftypering door de leerlingen is niet uni-dimensioneel mannelijk versus vrouwelijk. Ten eerste gaat een hoge mannelijke zelfscore niet altijd gepaard met een lage vrouwelijke score, of omgekeerd. Alle groepen scoren met name hoger op vrouwelijke items dan op mannelijke hoewel het verschil bij jongens in jongensrichtingen klein is. Ten tweede zijn de verschillen tussen de groepen veel kleiner op de mannelijke items dan op de vrouwelijke.

Het verband tussen de zelftypering en het (gender)type studierichting is niet eenduidig. Meisjes in een meisjesrichting hebben wel de hoogste zelfscore van alle groepen op de vrouwelijke items en de laagste score op de mannelijke items. Daartegenover staat dat jongens die een voor hen atypische studierichting gekozen hebben, een vrij hoge zelfscore op de mannelijke items hebben en dat meisjes in een jongensrichting zowel op mannelijke als op vrouwelijke items relatief laag scoren.

Een lineair verband tussen de zelftypering qua mannelijke eigenschappen bij jongens en vrouwelijke eigenschappen bij meisjes, en de typische studiekeuzes van jongens en meisjes kan dus niet worden vastgesteld.

---

¹¹ Dit wil zeggen een richting waarin gemiddeld 2/3 of meer meisjes terug te vinden zijn.

¹² Zie Bijlage 1

Bij leerlingen die op de vraag waarom ze deze studierichting hebben gekozen antwoorden dat ze een beroep in die richting willen uitoefenen, stellen we vast dat meisjes dat beroep ook als vrouwelijk percipiëren. Een soortgelijk verband kunnen we niet vaststellen bij jongens. Zoals bij de perceptie van hun studierichting, scoren de jongens in meisjesrichtingen hoog op vrouwelijke items m.b.t. het beroep.

Er bestaat, los van geslacht, een vrij sterke positieve correlatie tussen de vrouwelijke typering van zichzelf en de vrouwelijke typering van het beroep gekoppeld aan de studierichting. Er bestaat een soortgelijk verband tussen de mannelijke typering van zichzelf en het beroep maar dat is iets minder sterk.

3.4.2 WAT WAREN DE PERSOONLIJKE EN PROFESSIONELE ELEMENTEN DIE MANNELIJKE EN VROUWELIJKE LEERLINGEN IN OVERWEGING NAMEN BIJ HET KIEZEN VAN EEN SPECIFIEK TYPE VAN OPLEIDING EN OP WELKE WIJZE WAREN DEZE ELEMENTEN GENDERBEPAALD?

Een klein twee derde van de leerlingen geeft aan dat ofwel de **schoolkeuze** eerst kwam (28%) ofwel dat de school- en studiekeuze samenvielen (35%). Vooral bij jongens wordt nog al eens eerst de school gekozen en dan pas de studierichting. Het is dus relevant om hier ook de argumenten voor de schoolkeuze te behandelen omdat de beschikbare opties bepaald worden door het aanbod van de betreffende school.

Belangrijk om weten is dat 60% van de leerlingen aangeeft dat de school de gewenste studierichting aanbiedt en dat dit heeft meegespeeld bij de schoolkeuze. Vier leerlingen op tien vermelden de gekozen studierichting dus niet als argument voor de schoolkeuze. Deze resultaten lopen gelijk voor meisjes en jongens.

Praktische argumenten in verband met de bereikbaarheid van de school spelen een grote rol. Voor een kleine helft van de leerlingen spelen de nabijheid en/of de bereikbaarheid met fiets of openbaar vervoer mee bij de schoolkeuze. Voor meisjes speelt de nabijheid van de school een grotere rol dan voor jongens.

Het volgen van peers, ouders of broers en zussen in de keuze van een school is ook een relevant gegeven in dit kader. Men kiest voor wat men kent met als belangrijkste referentiegroep vrienden en vriendinnen. Ruim een vierde van de leerlingen geeft aan dat de schoolkeuze van vrienden/vriendinnen meegespeeld heeft bij de eigen schoolkeuze. Samen met het volgen van broers of zussen doet dit volggedrag zich voor bij 36% van de leerlingen. Meisjes geven vaker aan dat ze hun vrienden/vriendinnen gevolgd zijn dan jongens.

Toch zijn de redenen die het vaakst worden aangehaald om een bepaalde **studierichting** aan te vatten van intrinsieke aard. Acht op tien leerlingen geven aan dat ze een beroep in die richting willen uitoefenen (70%) en/of dat ze geïnteresseerd zijn in de betreffende studie (49%). Ook de nuttigheidswaarde van de opleiding om iets te bereiken in het leven (37%) en/of de bruikbaarheid van de aangeleerde vaardigheden (24%) worden regelmatig vermeld. Rekening houdend met de overlap van deze twee antwoorden geeft 44% van de leerlingen aan dat ze de gekozen studierichting een nuttige richting vinden. De afweging dat de studierichting conform de eigen persoonlijkheid en talenten is, komt relatief weinig voor. Zo geeft niet eens een op vier leerlingen aan dat deze studierichting overeenkomt met de eigen talenten. Ruim een leerling op tien vindt de huidige studierichting een goede voorbereiding om verder te studeren.

De link tussen gender en studiekeuze wordt nauwelijks bewust gelegd en ook eventueel volggedrag in het perspectief van de studiekeuze van ouders, broers/zussen of vrienden/vriendinnen kan niet worden vastgesteld.

Sommige gemiddelden voor de ganse populatie moeten echter genuanceerd worden naar geslacht en het soort studierichting dat men volgt.

Meisjes en jongens in genderstereotiepe studierichtingen geven het vaakst aan dat ze een beroep willen uitoefenen dat aansluit bij hun studies (75%). Zij bepalen door hun talrijke aanwezigheid in de populatie ook het hoge populatiegemiddelde. Bij leerlingen in atypische richtingen ligt dit aandeel veel lager. Dit geldt in dezelfde mate voor jongens en meisjes (60%).

Interesse voor de studierichting is een minder belangrijk argument voor jongens dan voor meisjes. Daarbij stellen we vast dat bij jongens het percentage het hoogst ligt in gendertypische richtingen en het laagst in atypische richtingen. Meisjes in atypische richtingen geven dit argument even vaak dan meisjes in gendertypische richtingen.

Ook de bruikbaarheid van wat men leert wordt vaker aangegeven door meisjes dan door jongens, en leerlingen in gendertypische richtingen geloven hier vaker in dan hun seksegenoten in andere richtingen.

Er zijn heel wat verschillen in het relatief aantal leerlingen dat de door hen gekozen studierichting een goede voorbereiding voor verdere studies vindt. Zo scoren meisjes in atypische richtingen vrij laag in vergelijking met andere meisjes, en met jongens in atypische richtingen; jongens in atypische studierichtingen scoren vrij hoog ten opzichte van hun seksegenoten. Meisjes in sekseneutrale richtingen geven dit argument voor studiekeuze het vaakst met name een op vijf leerlingen.

Bij de vergelijking van de zes groepen op basis van geslacht en soort studierichting lijken meisjes in meisjesrichtingen het meest te geloven in hun studiekeuze. Ze scoren het hoogst op interesse, het geloof dat ze zo iets zullen bereiken in het leven, de overtuiging dat wat ze leren bruikbaar is in hun leven, de inschatting dat de studie past bij hen en (samen met meisjes in sekseneutrale richtingen) dat het een goede voorbereiding is om verder te studeren.

Naast de verwachtingen die leerlingen hebben van hun studiekeuze en beroep, analyseerden we ook de jobwaarden die zij hanteren: wat vinden zij belangrijk in hun latere job? De vraag is of deze waarden verschillend zijn voor meisjes en jongens in het algemeen, en voor meisjes en jongens in typische, atypische en sekseneutrale studierichtingen in het bijzonder.

De volgorde van belangrijkheid van de jobwaarden verschilt niet erg tussen meisjes en jongens. Daarbij beoordelen ze extrinsieke jobwaarden (vb. kansen om hogerop te geraken, aanzien en respect krijgen, veel geld verdienen) en jobwaarden als veel vrije tijd en zekerheid, niet significant verschillend. Wel vinden meisjes een job die appelleert aan hun capaciteiten en interesses belangrijker dan jongens. Jongens vinden een uitdagende job waar ze zelf mee beslissingen kunnen nemen belangrijker dan meisjes. Meisjes vinden ook het altruïstische en sociale aspect van hun toekomstige job belangrijker dan jongens.

Iets grotere verschillen doen zich voor tussen de groepen jongens en meisjes in de verschillende soorten studierichtingen. De grootste verschillen in gemiddelde scores vinden we terug op de extrinsieke jobaspecten. Leerlingen die een sekseneutrale studierichting hebben gekozen, hebben de hoogste gemiddelde score op extrinsieke jobwaarden. Deze hoge score samen met een cijfer van bijna 20% van hen die wil verder studeren, laat ons vermoeden dat we te maken hebben met een professioneel vrij ambitieuze groep. In deze groep zijn leerlingen van niet-Westerse afkomst oververtegenwoordigd. Leerlingen in meisjesrichtingen hebben de hoogste gemiddelde score op de sociale en altruïstische aspecten van een job, eigenschappen die hand in hand gaan met het imago van vrouwelijke beroepen.

3.4.3 WELKE MIDDELEN/BRONNEN WAREN BESCHIKBAAR VOOR HEN BIJ DEZE KEUZE (PERSONEN / BRONNEN VAN INFORMATIE)? ZIJN DEZE MIDDELEN VERSCHILLENDE VOOR MEISJES EN JONGENS?

We hebben deze vraag uitgesplitst naar het zoeken van informatie en het krijgen van informatie. Zo konden we achterhalen in hoe ver leerlingen zelf een rol spelen in het verzamelen van argumenten voor een bepaalde studiekeuze. Daarnaast vroegen we naar alle mogelijke bronnen van informatie die, gevraagd of ongevraagd, ter beschikking stonden van de leerlingen bij hun keuze voor een bepaalde studierichting.

Drie op vier meisjes en twee op drie jongens gingen **op zoek naar informatie** over een geschikte studierichting. Leerlingen in een genderstereotiepe studierichting – en dan vooral jongens - gingen het minst vaak op zoek; leerlingen in een atypische en meisjes in een seksneutrale richting gingen het meest op zoek naar informatie. Daarbij worden leerkrachten, het internet en moeders het meest geconsulteerd. Jongens zoeken iets vaker informatie bij hun vader dan bij hun moeder.

Leerkrachten worden het vaakst vermeld door meisjes en jongens uit alle soorten studierichtingen. Leerlingen in meisjesrichtingen zoeken vaker informatie bij hun moeder, leerlingen in jongensrichtingen bij hun vader. Vrienden en vriendinnen worden door meisjes vaker aangesproken voor informatie dan vaders. Het internet werd door veel leerlingen geconsulteerd in dit verband maar dit gebeurde het meest bij jongens in een atypische studierichting. Het CLB werd vaker aangesproken door leerlingen in atypische studierichtingen.

Ongeveer een leerling op zeven geeft aan nergens **informatie gevonden** te hebben over een geschikte studierichting. Dit geldt iets meer voor jongens dan voor meisjes. Leerkrachten komen naar voor als de belangrijkste bron van informatie. Het aandeel meisjes dat leerkrachten vernoemt ligt hoger dan het aandeel jongens. Het internet komt op een belangrijke tweede plaats. Ruim een vierde van de leerlingen zegt daar informatie te hebben gevonden met als uitschieter de jongens in meisjesrichtingen. Bijna een derde van hen geeft aan op het internet aan informatie over een geschikte studierichting te hebben gevonden. Moeders komen op de derde plaats als informatiebron maar dat is een gemiddelde. Vooral voor meisjes in een genderstereotiepe studierichting komen moeders op de tweede plaats en niet het internet. Vaders zijn een belangrijke bron van informatie voor leerlingen uit jongensrichtingen. Opvallend is de hoge score van het CLB bij jongens in meisjesrichtingen. Ruim een vierde van hen kreeg daar informatie.

We kunnen besluiten dat leerlingen die een studierichting hebben gekozen die atypisch is voor hun gender vaker informatie gezocht hebben over mogelijke studierichtingen dan hun seksegenoten die voor een stereotiepe richting hebben gekozen. Waar ouders een rol vervullen als bron van informatie geldt: moeders informeren vaker meisjes, en jongens in een meisjesrichting; vaders informeren vaker jongens en meisjes in een jongensrichting. Het internet is een belangrijke bron van informatie over studierichtingen. Jongens die een atypische studiekeuze hebben gemaakt, hebben zich vaker via dit medium geïnformeerd en zochten en kregen ook vaker informatie van het CLB.

3.4.4 WAT WAS DE ROL EN INVLOED VAN LEERKRACHTEN, OUDERS EN LEEFTIJDGENOTEN IN HET KEUZEPROCES? WAS DEZE ROL EN INVLOED VERSCHILLENDE VOOR MEISJES EN JONGENS?

Om deze vraag te beantwoorden vroegen we de leerlingen naar de personen van wie ze studieadvies kregen bij het maken van hun studiekeuze en legden we de link naar de gepercipieerde motivatie voor dit advies. In 93% van de gevallen strookte het advies met de huidige studierichting dus de analyses betreffen dit advies. We vroegen hen ook van wie de belangrijkste invloed uitging bij de uiteindelijke studiekeuze.

Leerkrachten gaven aan bijna twee derde van de leerlingen **studieadvies**. Moeders en vaders komen respectievelijk op de tweede en derde plaats. Dan volgen vrienden/vriendinnen en het CLB. Meer meisjes dan jongens vermelden hier hun moeder. Jongens vermelden hun vader even vaak als hun moeder.

Vergeleken met meisjes in andere studierichtingen scoren meisjes in jongensrichtingen op alle instanties lager behalve vaders en broers/zussen. Bij jongens in meisjesrichtingen scoren alle instanties hoger dan bij andere jongens behalve vaders. Vaders worden door hen veel minder vaak vermeld.

Vrienden en vriendinnen worden door een leerling op vier vermeld, meer door meisjes dan door jongens, wanneer de vraag wordt gesteld van wie ze studieadvies hebben gekregen. Wanneer we in overweging nemen dat voor een op vier leerlingen vrienden en vriendinnen ook een rol speelden bij het bepalen van de schoolkeuze die in 28% van de gevallen vooraf gaat aan de keuze van een studierichting, kunnen we hier spreken van een belangrijke actor, zij het in mindere mate dan leerkrachten en ouders.

De belangrijkste **motivatie** van het studieadvies door leerkrachten zoals dit gepercipieerd wordt door de leerlingen, strookt niet helemaal met de bevindingen over de eigen motivatie voor de studiekeuze. Daar waar de afweging dat de studierichting conform de eigen persoonlijkheid en talenten is, relatief weinig voorkomt wanneer men de leerlingen naar hun eigen motivatie vraagt, wordt dit door zeer veel leerlingen gepercipieerd als motivatie voor het studieadvies van leerkrachten. Een kleine helft van de leerlingen geeft aan dat ze dit studieadvies kregen omdat ze goed zijn in deze studie en dit geldt voor meisjes en jongens. Meer dan de helft van de meisjes geeft aan dat leerkrachten dit advies hebben gegeven omdat de studie en/of het soort beroep bij hen past; bij jongens ligt dit een stuk lager maar het blijft een belangrijk (gepercipieerd) argument. Een minderheid verwijst naar een expliciet genderstereotiep gemotiveerd advies en dit aandeel ligt nog lager bij meisjes (4%) dan bij jongens (8%).

Voor zowel vaders als moeders speelt (in de ogen van hun zonen en dochters), naast de geschiktheid en interesse van hun kind voor deze studierichting en/of beroep, ook het argument om iets te bereiken in het leven sterk mee en dit gepercipieerde argument wordt vaker aangehaald door meisjes dan door jongens.

Leerlingen geven ook vaker aan bij hun ouders dan bij hun leerkrachten dat genderstereotypen hebben meegespeeld. Vooral jongens (14%) geven aan dat het advies van hun vader te maken heeft met het feit dat het een jongensrichting betreft.

Vooral meisjes percipiëren bij hun ouders de ambitie om hen te laten verder te studeren, een ambitie die bij henzelf ook sterker leeft dan bij jongens.

Op de vraag wie uiteindelijk de **meeste invloed** had op hun studiekeuze geven vier op tien leerlingen aan dat ze uiteindelijk gekozen hebben voor wat ze zelf wilden. Dat geldt iets meer voor meisjes dan jongens. Meer meisjes en jongens in gendertypische studierichtingen geven dit antwoord. Bij zowel meisjes als jongens liggen de percentages lager voor leerlingen die atypisch gekozen hebben.

Moeders hebben bij bijna een meisje op vijf (19%) de doorslag gegeven voor het kiezen van een studierichting. Bij jongens (10%) en ook bij meisjes in jongensrichtingen (11%) is dat slechts een op tien. Vaders hebben vooral een rol

Onderzoekresultaten BSO

gespeeld in de uiteindelijke studiekeuze van jongens en dan vooral bij jongens in jongensrichtingen. Leerkrachten zijn de belangrijkste personen bij het verkrijgen van informatie en advies over mogelijke studierichtingen maar spelen een kleinere rol in het definitief kiezen voor een bepaalde studierichting. Uitzondering hierop vormen de meisjes in jongensrichtingen: 17% van hen vermelden leerkrachten als doorslaggevende factor in hun studiekeuze. Vrienden en vriendinnen spelen hier nog nauwelijks mee.

3.4.5 IS DE STUDIEKEUZE VAN JONGENS EN MEISJES GERELATEERD AAN HUN ETNISCHE ACHTERGROND?

We geven hier een synthese van de belangrijkste verschillen in de feitelijke studiekeuze, de argumenten hiervoor, de rol van leerkrachten, ouders en leeftijdsgenoten bij het informeren en adviseren over mogelijke studierichtingen, en bij de uiteindelijke studiekeuze.

Leerlingen van niet-Westerse afkomst vindt men vaker terug in sekseneutrale **studierichtingen**. Dat is vooral het geval voor meisjes (48% versus 24% bij de andere meisjes) en in mindere mate ook voor jongens (41% versus 24% bij de andere jongens).

Leerlingen van niet-Westerse afkomst scoren voor alle argumenten voor hun **studiekeuze** lager behalve voor de redenen dat de vakken aansluiten bij hun talenten en dat de gekozen studierichting een goede voorbereiding is om verder te studeren. Dit laatste is vaker een argument voor leerlingen met een niet-Westerse afkomst dan met een Westerse afkomst. Vooral het verschil tussen jongens van beide groepen is groot (11% versus 7%). Ze verwijzen ook wat vaker dan Westerse leerlingen naar de voorkeur van de ouders.

Zes op tien leerlingen van niet-Westerse afkomst geven aan dat de reden van deze studiekeuze samenhangt met de **beroepskeuze**. Westerse leerlingen geven dit vaker aan (zeven leerlingen op tien) maar de redenen voor deze beroepskeuze zijn vrij gelijklopend. Uitzondering hierop vormen de verwijzing naar een rolmodel dat vaker gebeurt door Westerse leerlingen (23% versus 16%), en de verwijzing naar de voorkeur van de ouders hetgeen vaker aangehaald wordt door niet-Westerse leerlingen (9% versus 2%).

Leerlingen in beide groepen gingen evenveel op zoek naar informatie. Leerlingen van niet-Westerse afkomst zochten echter vaker dan andere leerlingen **informatie** in de formele kanalen zoals leerkrachten en CLB. Vooral meisjes van niet-Westerse afkomst zochten informatie bij leerkrachten. Leerlingen van Westerse afkomst zochten dan weer vaker dan andere leerlingen bij hun ouders naar informatie. Het internet scoort bij beide groepen even hoog namelijk 23%.

Bij de vraag naar bronnen van informatie ("waar heb je informatie gevonden?") stellen we vast dat leerlingen van niet-Westerse afkomst niet in die mate informatie van hun ouders (kunnen) krijgen als andere leerlingen. De verschillen zijn behoorlijk groot. Slechts 16% van hen kan beroep doen op hun moeder tegenover 24% in de Westerse groep. Voor vaders zijn die percentages 10 en 17%.

Voor wat betreft het krijgen van **studieadvies** worden de bevindingen naar geslacht grotendeels bevestigd in de vergelijking van groepen naar afkomst. Uitschieters zijn leerkrachten als bronnen van studieadvies bij meisjes van niet-Westerse afkomst (70%). Dat moet wellicht de lagere score voor moeders compenseren. Jongens van niet-Westerse afkomst vermelden hun vader minder vaak dan de andere jongens maar geven eveneens vaker aan dan Westerse jongens dat leerkrachten hen studieadvies hebben gegeven.

Leerlingen van niet-Westerse afkomst geven veel minder vaak aan dat ze uiteindelijk een studierichting gekozen hebben die ze zelf wilden aanvatten. Ze antwoorden ook vaker aan dat er eigenlijk niets of niemand de doorslag heeft gegeven of dat ze het niet weten: 20% versus 15,5% bij Westerse leerlingen. Moeders (14%) en vaders (7%) zijn voor beide groepen even vaak de meest invloedrijke persoon in het studiekeuzeproces. Leerkrachten echter spelen in het studiekeuzeproces van leerlingen met een niet-Westerse achtergrond bijna even vaak de belangrijkste rol als moeders. Dat is niet het geval bij Westerse leerlingen.

De belangrijkste bevinding is zonder twijfel dat leerkrachten in het studiekeuzeproces van niet-Westerse leerlingen vaak de ondersteunende rol van de ouders overnemen in het studiekeuzeproces. Zij doen dat door informatie en advies

te geven. Niet-Westerse leerlingen van hun kant houden ook vaker rekening met de informatie en het advies dat ze van leerkrachten krijgen.

4 ONDERZOEKSRISULTATEN TSO

4.1 DEEL EEN: SOCIODEMOGRAFIE

Voor we de rapportering van de resultaten aangaande de studiekeuze aanvatten, geven we een sociodemografische beschrijving van de respondenten uit het TSO. De gewogen respondentenpopulatie bestaat voor 42% uit meisjes en voor 58% uit jongens. We beschrijven de herkomst van de leerlingen en de taal die ze thuis en elders spreken, en de samenstelling van het gezin waarin ze leven.

4.1.1 HERKOMST

4.1.1.1 Geboorteregio

Herkomstregio	Leerling			Moeder			Vader		
	N	Percent	Valid Percent	N	Percent	Valid Percent	N	Percent	Valid Percent
Belgie	4799	84,6	92,5	4310	76,0	83,2	4246	74,9	82,4
Rest van de EU-15 /VS/Canada/Australië	179	3,2	3,4	241	4,3	4,7	265	4,7	5,1
Oost-Europa	61	1,1	1,2	104	1,8	2,0	102	1,8	2,0
Maghreb	27	0,5	0,5	185	3,3	3,6	216	3,8	4,2
Turkije	14	0,3	0,3	107	1,9	2,1	126	2,2	2,5
Midden-oosten	11	0,2	0,2	16	,3	0,3	24	0,4	0,5
Azie	41	0,7	0,8	81	1,4	1,6	57	1,0	1,1
Afrika	40	0,7	0,8	99	1,7	1,9	91	1,6	1,8
Latijns Amerika	17	0,3	0,3	37	0,6	0,7	25	0,4	0,5
totaal	5189	91,5	100,0	5180	91,4	100,0	5153	90,9	100,0
Geen antwoord	481	8,5		490	8,6		517	9,1	
totaal	5670	100,0		5670	100,0		5670	100,0	

De drie vragen naar afkomstregio (eigen land van afkomst – land van afkomst van de moeder – land van afkomst van de vader), werden telkens door zo'n 91% van de bevroagde leerlingen beantwoord. De overgrote meerderheid van deze leerlingen geeft aan in België geboren te zijn (92,5%). Dat percentage ligt lager voor wat betreft de afkomst van hun moeder en vader (respectievelijk 83% en 82%). Andere Westerse landen (de EU-15, VS, Canada en Australië) staan op de tweede plaats wat de herkomstregio van zowel de leerlingen zelf als die van beide ouders betreft (3% en 5%).

Van de bevroagde TSO-leerlingen is 4% niet in België of een ander Westers land geboren, bij de ouders is dat iets meer dan 10%. Ouders geboren in een niet-Westers land komen voornamelijk uit de Maghreb (beiden ongeveer 4%) en Turkije (beiden ongeveer 2%). Leerlingen die niet in een Westers land geboren zijn, komen voornamelijk uit Oost-Europa (1,2%).

4.1.1.2 Westerse en Niet-Westerse afkomst

Leerlingen die zelf niet binnen de EU-15 geboren zijn of waarvan de geboorteplaats van één van beide ouders of twee van de grootouders elders ligt, categoriseren we als leerlingen van "niet-Westerse afkomst". Ook leerlingen met een Australische, Canadese of Noord-Amerikaanse achtergrond, worden als Westers beschouwd. Volgens deze definiëring behoort 16% van de respondenten tot de categorie van leerlingen met een niet-Westerse afkomst.

Van 544 respondenten, of net geen 10%, kennen we de afkomst niet door het ontbreken van één of meerdere antwoorden op de basisvariabelen. Deze groep respondenten nemen we voor verdere analyses mee op onder de categorie "afkomst onbekend".

Afkomst	Meisjes		Jongens		Totaal	
onbekend	247	10,3%	297	9,1%	544	9,6%
Westerse afkomst (WA)	1743	72,8%	2474	75,5%	4217	74,4%
Niet-Westerse afkomst (N_WA)	403	16,8%	507	15,5%	910	16,0%
totaal	2393	100,0%	3278	100,0%	5671	100,0%

4.1.2 TAALGEBRUIK

Spreekt Nederlands met	Afkomst onbekend		Meisje WA		Meisje N-WA		Jongen WA		Jongen N-WA		Totaal	
moeder	93	87,6%	1636	95,1%	148	39,9%	2320	95,8%	175	40,5%	4372	86,5%
vader	85	79,8%	1598	92,9%	124	33,3%	2300	94,9%	152	35,2%	4259	84,3%
stiefmoeder	32	29,9%	532	30,9%	18	4,9%	827	34,1%	38	8,8%	1447	28,6%
stiefvader	27	25,2%	514	29,9%	41	11,1%	793	32,7%	58	13,3%	1432	28,3%
(stief)broers en zussen	66	61,8%	1284	74,6%	208	56,0%	1830	75,5%	247	57,2%	3634	71,9%
vrienden en vriendinnen	86	81,0%	1640	95,3%	289	77,7%	2255	93,1%	327	75,8%	4597	91,0%
klasgenoten	88	83,2%	1671	97,1%	352	94,8%	2300	94,9%	390	90,3%	4801	95,0%

In totaal geven bijna negen op de tien bevraagde TSO leerlingen aan Nederlands te spreken met hun vader en/of moeder. In de communicatie met (stief)broers en (stief)zussen ligt dit aandeel op 72%. Bovenstaande tabel geeft aan dat men vooral Nederlands spreekt buiten de familiale context. Van alle respondenten spreekt 91% Nederlands met vriend(inn)en en 94% doet dat met klasgenoten.

Het gebruik van Nederlands wordt vanzelfsprekend sterk bepaald door de afkomst van de leerlingen. Leerlingen met een Westerse, voornamelijk Belgische, afkomst spreken in alle relaties meer Nederlands dan leerlingen met een niet-Westerse achtergrond. Wat meisjes en jongens met een niet-Westerse achtergrond betreft, merken we een groot verschil tussen familiale en buitenfamiliale relaties. Ongeveer vier op tien jongens en meisjes van niet-Westerse afkomst spreekt Nederlands met de ouders, dit aandeel verdubbelt bijna in het taalgebruik vrienden en vriendinnen.

4.1.3 GEZINSSAMENSTELLING

Wie woont er in jouw gezin?	Meisjes		Jongens		Totaal	
moeder	2017	90,2%	2779	88,7%	4796	89,3%
vader	1608	71,9%	2372	75,7%	3980	74,1%
stiefmoeder	107	4,8%	158	5,0%	265	4,9%
Stiefvader	285	12,8%	318	10,1%	603	11,2%
grootmoeder	88	3,9%	143	4,6%	231	4,3%
grootvader	49	2,2%	100	3,2%	150	2,8%
zussen (ook stiefzussen en halfzussen)	1139	50,9%	1480	47,2%	2618	48,8%
broers (ook stiefbroers en halfbroers)	1211	54,2%	1593	50,9%	2804	52,2%
ik woon de ene week bij mijn moeder en de andere week bij mijn vader	159	7,1%	291	9,3%	450	8,4%
andere personen	127	5,7%	209	6,7%	336	6,3%
totaal respondenten	2236		3133		5368	

Net geen negen op de tien leerlingen geven aan dat hun moeder in het gezin woont (89%). Het aandeel vaders in het gezin ligt opvallend lager, op 74%. Dit geldt zowel voor jongens als meisjes, al leven jongens nog iets vaker met hun vader samen dan meisjes dat doen (76% en 72%). Voorts merken we dat 11% van de respondenten aangeeft dat er een stiefvader in het gezin woont, dit is ruim twee keer zoveel als het aandeel respondenten dat melding maakt van een stiefmoeder (5%). De helft van de leerlingen woont samen met (stief)broers. Hetzelfde geldt voor stiefzus(sen).

Wie woont er in jouw gezin	Meisjes		Jongens		Totaal	
moeder en vader	1444	60,6%	2096	64,6%	3540	62,9%
moeder en stiefvader	224	9,4%	199	6,1%	423	7,5%
vader en stiefmoeder	44	1,8%	47	1,4%	91	1,6%
co-ouderschap week om week	152	6,4%	274	8,4%	426	7,6%
moeder	271	11,4%	320	9,9%	591	10,5%
vader	53	2,2%	82	2,5%	135	2,4%
moeder en stiefmoeder	7	0,3%	6	0,2%	13	0,2%
vader en stiefvader	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
andere	189	7,9%	219	6,8%	408	7,3%
totaal	2384	100,0%	3243	100,0%	5627	100,0%

Van alle respondenten woont 63% in een gezin met vader en moeder. Daarnaast geeft iets meer dan 8% aan dat er een stiefmoeder of stiefvader deel uitmaakt van het gezin. In acht op tien van deze gezinssituaties gaat het dan om een stiefvader. Eén op de tien leerlingen heeft een alleenstaande moeder. Dat aandeel ligt ruim vier keer zo hoog als het aandeel respondenten met een alleenstaande vader.

4.2 DEEL TWEE: HET STUDIEKEUZEPROCES IN KAART GEBRACHT

In Deel Twee trachten we de het studiekeuzeproces in kaart te brengen. Allereerst wilden we weten of de schoolkeuze voorafgaat aan de studiekeuze, tegelijkertijd gebeurt of op de tweede plaats komt. Wanneer namelijk de schoolkeuze het eerst vastligt, verengen de studiekeuzeopties zich. Dat zou het geval kunnen zijn wanneer meisjes kiezen voor wat zij als een meisjesschool percipiëren en jongens voor wat ze als een jongensschool aanzien. Aansluitend hierbij geven we een overzicht van de actoren die meespelen in het studiekeuzeproces en op welke manier.

4.2.1 SCHOOLKEUZE

4.2.1.1 Eerste keuze: school of studierichting

Ik/wij/zij hebben	Meisjes		Jongens		Total	
eerst de school gekozen en toen pas de studierichting	483	20,2%	770	23,5%	1253	22,1%
eerst de studierichting gekozen en toen pas de school	820	34,3%	1209	36,9%	2030	35,8%
dat gebeurde tegelijkertijd	1077	45,0%	1294	39,5%	2371	41,8%
ander antwoord	12	0,5%	4	0,1%	16	0,3%
totaal	2392	100,0%	3278	100,0%	5670	100,0%

Bij acht op de tien leerlingen werd eerst de studierichting gekozen (36%) of gebeurde studie- en schoolkeuze tegelijkertijd (42%). Bij jongens werd iets vaker eerst de school gekozen (24%) dan bij meisjes (20%).

Ik/wij/zij hebben	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
eerst de school gekozen en toen pas de studierichting	295	20,4%	16	11,8%	172	21,1%	102	29,2%	434	23,2%	234	22,2%
eerst de studierichting gekozen en toen pas de school	484	33,5%	51	37,3%	286	35,1%	104	29,9%	700	37,4%	405	38,4%
dat gebeurde tegelijkertijd	659	45,7%	69	50,3%	349	42,9%	142	40,7%	738	39,4%	415	39,3%
ander antwoord	4	0,3%	1	0,7%	7	0,9%	1	0,2%	2	0,1%	1	0,1%
totaal respondenten	1442	100,0%	136	100,0%	814	100,0%	349	100,0%	1873	100,0%	1056	100,0%

Meisjes in een jongensrichting lijken heel bewust voor die atypische richting gekozen te hebben. Net geen negen op de tien van deze meisjes, stelt of eerst de richting gekozen te hebben of dat de keuze van studierichting tegelijk met de schoolkeuze gebeurde. Slechts 12% koos eerst voor een school. Dit laatste percentage ligt beduidend lager dan het aandeel respondenten dat eerst voor de school koos in alle andere beschouwde categorieën. Het omgekeerde geldt voor jongens in een meisjesrichting. Zij lieten zich net vaker leiden door de schoolkeuze en minder vaak door een studierichting dan jongens in een seksneutrale – of jongensrichting.

Ik/wij/zij hebben	Afkkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
eerst de school gekozen en toen pas de studierichting	126	23,3%	897	21,3%	230	25,3%
eerst de studierichting gekozen en toen pas de school	207	38,2%	1476	35,0%	346	38,0%
dat gebeurde tegelijkertijd	206	37,9%	1833	43,5%	332	36,5%

Onderzoeksresultaten TSO

ander antwoord	4	0,7%	11	0,3%	2	0,2%
totaal respondenten	543	100,0%	4217	100,0%	910	100,0%

Westerse leerlingen maakten de keuze voor studierichting en school vaker tegelijkertijd (43,5%) dan niet-Westerse leerlingen (36,5%). Deze laatsten lieten zich net iets meer dan gemiddeld leiden door een studierichting (38%) of een school (25%).

Ik/wij/zij hebben	Afkomst onbekend		Meisje WA		Meisje N-WA		Jongen WA		Jongen N-WA	
eerst de school gekozen en toen pas de studierichting	126	23,3%	331	19,0%	102	25,4%	565	22,8%	127	25,2%
eerst de studierichting gekozen en toen pas de school	207	38,2%	582	33,4%	144	35,6%	894	36,1%	202	40,0%
dat gebeurde tegelijkertijd	206	37,9%	822	47,2%	155	38,5%	1011	40,9%	177	34,9%
ander antwoord	4	0,7%	7	0,4%	2	0,5%	4	0,2%	0	0,0%
totaal respondenten	543	100,0%	1743	100,0%	403	100,0%	2474	100,0%	507	100,0%

Voor nauwelijks een op vijf meisjes van Westerse afkomst (19%) ging de schoolkeuze de studiekeuze vooraf. In de andere groepen ligt dit aandeel tussen 23 en 25%. Een kleine helft van de meisjes van Westerse afkomst zegt dat school- en studiekeuze tegelijkertijd gebeurde. In de andere groepen ligt dit aandeel veel lager. Niet-Westerse jongens opteerden voornamelijk eerst voor een studierichting (40%) en deden dat ook vaker dan respondenten in alle andere groepen.

4.2.1.2 Wie heeft de school gekozen?

Wie heeft de school gekozen?	Meisjes		Jongens		Totaal	
jij zelf	2056	86,1%	2931	89,9%	4987	88,3%
je moeder (of stiefmoeder)	1075	45,0%	1131	34,7%	2206	39,1%
je vader (of stiefvader)	770	32,2%	871	26,7%	1640	29,0%
ander antwoord	13	0,6%	32	1,0%	45	0,8%
andere familieleden	27	1,1%	28	0,9%	55	1,0%

Negen leerlingen op tien zeggen zelf, al dan niet in samenspraak met anderen, voor de school gekozen te hebben. Op de tweede plaats speelden (stief)moeders een rol, in vier op de tien gevallen besloten zij mee over de school. Dit is vaker dan de (stief)vader die in 'maar' drie op de tien gevallen (mede)zeggenschap had. Jongens kozen wat vaker zelf dan meisjes (respectievelijk 90% en 86%). Omgekeerd waren ouders vaker betrokken in de schoolkeuze van hun (stief)dochter (45% moeders, 32% vaders) dan in die van hun (stief)zoon (35% moeders, 27%).

Wie heeft de school gekozen?	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
jij zelf	1226	85,3%	124	90,8%	706	86,9%	299	85,8%	1712	91,8%	921	87,9%
je moeder (of stiefmoeder)	667	46,4%	38	28,1%	369	45,4%	149	42,7%	590	31,6%	393	37,5%
je vader (of stiefvader)	474	32,9%	27	19,6%	269	33,1%	103	29,5%	490	26,3%	278	26,6%
andere familieleden	18	1,3%	0	0,0%	8	1,0%	2	0,5%	12	0,6%	15	1,4%
ander antwoord	6	0,4%	3	2,0%	5	0,6%	2	0,7%	18	1,0%	12	1,1%

Van de meisjes die in een jongensrichting zitten, stelt 91% zelf (mee) de school gekozen te hebben. Ouders hadden in hun geval minder vaak een aandeel in die beslissing dan gemiddeld bij meisjes. Het omgekeerde geldt voor jongens in een meisjesrichting. Onder hen geeft 86% aan zelf voor de school gekozen te hebben en speelden ouders vaker een rol in de beslissing dan het geval is voor andere jongens.

Wie heeft de school gekozen?	Afkkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
jij zelf	463	85,5%	3781	89,9%	743	82,5%
je moeder (of stiefmoeder)	232	42,8%	1659	39,5%	315	35,0%
je vader (of stiefvader)	188	34,8%	1248	29,7%	204	22,6%
andere familieleden	11	2,1%	23	0,6%	20	2,3%
ander antwoord	9	1,7%	20	0,5%	16	1,8%
totaal respondenten	543		4217		910	

Wie heeft de school gekozen?	Afkkomst onbekend		Meisje WA		Meisje N-WA		Jongen WA		Jongen N-WA	
jij zelf	463	85,5%	1528	87,8%	325	81,3%	2253	91,4%	418	83,5%
je moeder (of stiefmoeder)	232	42,8%	801	46,0%	155	38,7%	858	34,8%	161	32,0%
je vader (of stiefvader)	188	34,8%	584	33,6%	93	23,4%	664	26,9%	110	22,0%
andere familieleden	11	2,1%	11	0,7%	8	1,9%	12	0,5%	13	2,5%
ander antwoord	9	1,7%	6	,3%	5	1,2%	15	,6%	11	2,2%

Leerlingen met een Westerse afkomst hadden vaker iets te zeggen over de schoolkeuze dan leerlingen met een niet-Westerse afkomst. Dit geldt zowel voor jongens als voor meisjes. Ook de ouders worden minder frequent aangeduid als zijnde (mede-)beslissers bij de niet-Westerse groep. Indien dat toch het geval is dan was het, net als bij Westerse leerlingen, meer frequent de moeder die (mee)gekozen heeft.

Andere familieleden waren gemiddeld bij slechts 1% van de leerlingen betrokken in de schoolkeuze. Die betrokkenheid was vier keer zo groot bij leerlingen met een niet-Westerse afkomst (2,3%) als bij diegenen met een Westerse afkomst (0,6%).

4.2.1.3 Gerapporteerde argumenten voor schoolkeuze

Waarom deze school?	Meisjes		Jongens		Totaal	
omdat ze hier de studierichting aanbieden die ik wou volgen	1602	67,0%	2330	71,2%	3932	69,4%
omdat ik er gemakkelijk geraak met de fiets of met het openbaar vervoer (bus of trein)	968	40,5%	1202	36,7%	2170	38,3%
omdat de school dicht bij mijn thuis ligt	858	35,9%	1120	34,2%	1978	34,9%
omdat vrienden van mij hier ook naar school gaan	756	31,6%	874	26,7%	1630	28,8%
omdat het een toffe school is	383	16,0%	672	20,5%	1055	18,6%
omdat de school een goede naam heeft	345	14,4%	615	18,8%	960	17,0%
omdat mijn broers/zussen hier ook al op school gingen	466	19,5%	448	13,7%	914	16,1%
omdat mijn moeder (of stiefmoeder) hier al naar school ging	252	10,6%	124	3,8%	376	6,6%
omdat mijn vader (of stiefvader) hier al naar school ging	65	2,7%	273	8,3%	338	6,0%
omdat andere familieleden/kennissen/buren hier ook al naar school gingen en/of de school aangeraden hebben	36	1,5%	31	1,0%	67	1,2%
omdat het een jongensschool is	4	0,2%	52	1,6%	55	1,0%
omdat ik geen keuze had	25	1,1%	24	0,7%	49	0,9%
omdat het een meisjesschool is	11	0,4%	17	0,5%	28	0,5%
ander antwoord	90	3,8%	103	3,2%	193	3,4%

Dat de school een studierichting aanbiedt die de leerling graag wou volgen, was voor net geen 70% van de respondenten een doorslaggevende factor in de schoolkeuze. Naast deze voor de hand liggende reden wijst meer dan een derde van de respondenten op praktische overwegingen, zoals de gemakkelijke bereikbaarheid (38%) en de nabijheid (35%) van de school. De aanwezigheid van vrienden (32%) en van broers/zussen (19%) was voor meisjes belangrijker dan voor jongens (27% en 14%). Jongens lijken op hun beurt meer dan meisjes gekeken te hebben naar de sfeer (20%) en het imago (19%) van de school.

Het gegeven dat een school een jongens- of meisjesschool is wordt zelden (1% en 0,5%) aangedragen als reden om voor een school te kiezen.

Waarom deze school?	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
omdat ze hier de studierichting aanbieden die ik wou volgen	951	66,1%	11	83,0%	538	66,0%	195	56,1%	1440	76,9%	694	65,8%
omdat ik er gemakkelijk geraak met de fiets of met het openbaar vervoer (bus of trein)	639	44,4%	41	30,1%	288	35,4%	136	39,2%	690	36,9%	375	35,6%
omdat de school dicht bij mijn thuis ligt	543	37,7%	31	22,9%	284	34,8%	144	41,3%	586	31,3%	390	37,0%
omdat vrienden van mij hier ook naar school gaan	494	34,4%	21	15,0%	241	29,6%	105	30,2%	444	23,7%	325	30,8%
omdat het een toffe school is	218	15,2%	25	18,3%	140	17,2%	80	23,1%	367	19,6%	224	21,2%
omdat de school een goede naam heeft	196	13,7%	14	10,5%	134	16,5%	60	17,2%	355	18,9%	201	19,1%
omdat mijn broers/zussen hier ook al op school gingen	285	19,8%	20	14,4%	161	19,8%	64	18,4%	201	10,7%	184	17,4%
omdat mijn moeder (of stiefmoeder) hier al naar school ging	170	11,8%	8	5,9%	75	9,2%	34	9,7%	47	2,5%	43	4,1%
omdat mijn vader (of stiefvader) hier al naar school ging	27	1,9%	8	5,9%	30	3,6%	7	2,1%	231	12,3%	35	3,3%
omdat andere familieleden/kennissen/buren hier ook al naar school gingen en/of de school aangeraden hebben	22	1,5%	0	0,0%	14	1,7%	2	0,5%	16	0,8%	14	1,3%
omdat het een jongensschool is	0	0,0%	3	2,0%	1	0,1%	1	0,2%	50	2,6%	1	0,1%
omdat ik geen keuze had	19	1,3%	0	0,0%	6	0,7%	4	1,2%	7	0,4%	13	1,2%
omdat het een meisjesschool is	8	0,5%	2	1,3%	1	0,1%	2	0,5%	8	0,5%	7	0,7%
ander antwoord	49	3,4%	8	5,9%	33	4,1%	12	3,5%	52	2,8%	39	3,7%

Meisjes in een jongensrichting kozen opvallend vaak voor de school omwille van de studierichting. Maar liefst 83% van deze leerlingen geeft deze reden op tegenover 66% van de meisjes in een genderstereotiepe of een seksneutrale richting. Daarnaast hechtten meisjes in een jongensrichting ook beduidend minder belang aan de nabijheid en bereikbaarheid van de school, alsook aan de aanwezigheid van vrienden of broers/zussen en de reputatie van de school. Enkel de sfeer op de school ('het is een toffe school') en dat hun vader er op school gezeten heeft, zijn meer frequent voorkomende redenen om voor een school te kiezen dan het geval is bij meisjes in andere richtingen.

Jongens die voor een atypische richting kozen, argumenteren hun schoolkeuze op een volledig andere manier dan meisjes in een atypische richting doen. Deze jongens hebben net minder vaak dan andere jongens voor een school gekozen omwille van de studierichting: 56% tegenover 77% en 66%. Daarnaast hechtten ze net meer belang aan de nabijheid en bereikbaarheid van de school, de aanwezigheid van vrienden, broers en/of zussen en het gegeven dat hun moeder naar dezelfde school ging.

Waarom deze school?	Afkkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
omdat ze hier de studierichting aanbieden die ik wou volgen	335	62,1%	3052	72,4%	545	59,9%
omdat ik er gemakkelijk geraak met de fiets of met het openbaar vervoer (bus of trein)	186	34,5%	1740	41,3%	244	26,8%
omdat de school dicht bij mijn thuis ligt	168	31,2%	1468	34,8%	342	37,6%
omdat vrienden van mij hier ook naar school gaan	150	27,7%	1204	28,6%	277	30,4%
omdat het een toffe school is	103	19,0%	800	19,0%	153	16,8%
omdat de school een goede naam heeft	102	18,8%	718	17,0%	140	15,4%
omdat mijn broers/zussen hier ook al op school gingen	62	11,5%	683	16,2%	168	18,5%
omdat mijn moeder (of stiefmoeder) hier al naar school ging	41	7,7%	310	7,4%	25	2,7%
omdat mijn vader (of stiefvader) hier al naar school ging	23	4,2%	292	6,9%	23	2,6%
omdat andere familieleden/kennissen/buren hier ook al naar school gingen en/of de school aangeraden hebben	11	2,1%	45	1,1%	11	1,2%
omdat het een jongensschool is	7	1,3%	43	1,0%	5	0,6%
omdat ik geen keuze had	5	1,0%	27	0,6%	17	1,9%
omdat het een meisjesschool is	5	0,8%	17	0,4%	6	0,6%
ander antwoord	32	6,0%	126	3,0%	35	3,8%

Waarom deze school?	Afkkomst onbekend		Meisje WA		Meisje N-WA		Jongen WA		Jongen N-WA	
omdat ze hier de studierichting aanbieden die ik wou volgen	335	62,1%	1205	69,2%	243	60,3%	1847	74,7%	302	59,6%
omdat ik er gemakkelijk geraak met de fiets of met het openbaar vervoer (bus of trein)	186	34,5%	757	43,5%	117	29,0%	983	39,7%	127	25,0%
omdat de school dicht bij mijn thuis ligt	168	31,2%	628	36,0%	153	38,0%	840	34,0%	189	37,3%
omdat vrienden van mij hier ook naar school gaan	150	27,7%	557	32,0%	129	31,9%	646	26,1%	148	29,2%
omdat het een toffe school is	103	19,0%	288	16,5%	51	12,6%	512	20,7%	102	20,1%
omdat de school een goede naam heeft	102	18,8%	247	14,2%	59	14,6%	471	19,1%	82	16,2%
omdat mijn broers/zussen hier ook al op school gingen	62	11,5%	350	20,1%	84	20,9%	333	13,5%	84	16,6%
omdat mijn moeder (of stiefmoeder) hier al naar school ging	41	7,7%	205	11,8%	14	3,5%	105	4,2%	10	2,1%
omdat mijn vader (of stiefvader) hier al naar school ging	23	4,2%	51	2,9%	5	1,2%	241	9,7%	18	3,6%
omdat andere familieleden/kennissen/buren hier ook al naar school gingen en/of de school aangeraden hebben	11	2,1%	23	1,3%	6	1,4%	21	0,9%	6	1,1%
omdat het een jongensschool is	7	1,3%	1	0,1%	0	0,0%	42	1,7%	5	1,0%
omdat ik geen keuze had	5	1,0%	13	0,7%	9	2,3%	14	0,6%	8	1,6%
omdat het een meisjesschool is	5	0,8%	7	0,4%	0	0,0%	10	0,4%	6	1,1%
ander antwoord	32	6,0%	56	3,2%	19	4,8%	70	2,8%	16	3,1%

Ruim zeven op de tien Westerse leerlingen hebben voor een school gekozen, omdat men er de studierichting heeft die men wilt volgen. Bij niet-Westerse leerlingen is deze factor voor maar zes van de tien leerlingen doorslaggevend. Ook

Onderzoeksresultaten TSO

de bereikbaarheid is minder belangrijk bij niet-Westerse leerlingen: 27% onder hen vond dit een belangrijke factor tegenover 41% bij de Westerse leerlingen. De nabijheid van de school en een aantal sociale factoren, zoals de aanwezigheid van vrienden en broers en/of zussen, waren voor niet-Westerse respondenten dan weer net iets belangrijker dan voor hun Westerse medeleerlingen.

De resultaten naar afkomst en geslacht wijken niet sterk af van de algemene bevindingen naar afkomst en geslacht afzonderlijk.

4.2.2 DE FEITELIJKE STUDIEKEUZE

4.2.2.1 Verdeling van meisjes en jongens naar herkomst en naar studierichtingen

	Afkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst		Totaal	
meisjes M-richting	181	73,1%	1061	60,9%	200	49,6%	1442	60,3%
meisjes J-richting	15	6,1%	107	6,1%	14	3,5%	136	5,7%
meisjes N-richting	51	21,8%	575	33,0%	189	46,8%	814	34,0%
totaal Meisjes	247	100,0%	1743	100,0%	403	100,0%	2392	100,0%
jongens M-richting	53	17,8%	254	10,3%	42	8,3%	349	10,6%
jongens J-richting	155	52,2%	1515	61,3%	203	40,0%	1873	57,1%
jongens N-richting	89	30,0%	705	28,5%	262	51,7%	1056	32,2%
totaal Jongens	297	100,0%	2474	100,0%	507	100,0%	3278	100,0%
totaal	543		4217		910		5670	

Zes op de tien meisjes volgen een meisjesrichting, net geen zes op de tien jongens een jongensrichting. Ongeveer een derde van beide groepen zit in een sekseneutrale richting. Er zijn bijna twee keer zoveel jongens ingeschreven in een meisjesrichting (11%) dan dat er meisjes een jongensrichting volgen (6%).

Niet-Westerse leerlingen kozen minder vaak dan Westerse leerlingen voor een typische jongens- of meisjesrichting. Dit geldt zowel voor een gendertypische als een -atypische keuze. Het aandeel niet-Westerse leerlingen in een sekseneutrale richting ligt dan ook aanzienlijk hoger dan het aandeel Westerse leerlingen in zo'n richting. Dit geldt vooral voor jongens (52% versus 28%), maar is evengoed het geval bij meisjes (47% versus 33%).

4.2.3 ACTOREN DIE EEN ROL SPEELDEN IN HET KEUZEPROCES

We wilden nagaan of de leerlingen zelf op zoek zijn gegaan naar informatie over geschikte studierichtingen, of ze hierover informatie en advies gekregen hebben en van wie. Aansluitend hierbij vroegen we hen naar hun inschatting van de redenen voor dit advies.

4.2.3.1 Info over studierichtingen

4.2.3.1.1 Bij wie hebben leerlingen informatie gezocht over geschikte studierichtingen?

Bij wie info gezocht?	Meisjes		Jongens		Total	
bij leerkrachten	1095	46,1%	1190	36,4%	2284	40,5%
op het internet	821	34,6%	1073	32,9%	1894	33,6%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	624	26,3%	620	19,0%	1243	22,0%
ik heb geen informatie gezocht	346	14,6%	690	21,1%	1036	18,4%
bij mijn vader (of stiefvader)	303	12,7%	608	18,6%	911	16,1%
bij mijn vrienden/vriendinnen	468	19,7%	393	12,0%	861	15,3%
bij het CLB	329	13,9%	460	14,1%	789	14,0%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	77	3,2%	102	3,1%	179	3,2%
andere familieleden/kennissen/buren	63	2,7%	78	2,4%	141	2,5%
broer en/of zus	63	2,7%	48	1,5%	111	2,0%
in een TV-programma namelijk (vul in welk)	23	1,0%	47	1,4%	70	1,2%
ander antwoord	16	0,7%	21	0,6%	37	0,6%

De populariteit van zoekkanalen loopt voor jongens en meisjes min of meer in dezelfde volgorde, al worden niet alle actoren in dezelfde mate door jongens en meisjes gefrekwenteerd. Leerkrachten staan voor beiden op kop in de zoektocht naar informatie; dit is vaker het geval voor meisjes (46%) dan voor jongens (36%). Naast de leerkracht gaan meisjes ook meer te rade bij hun moeder (26%) en bij hun vriend(inn)en (20%) dan hun mannelijke medeleerlingen (respectievelijk 19% en 12%). Jongens vragen meer frequent dan meisjes hun vader om informatie (19%). Internet is voor beide seksen ongeveer even populair: zo'n derde van de respondenten stelt het internet gebruikt te hebben in zijn of haar zoektocht naar informatie.

Een vijfde van de jongens stelt helemaal geen informatie gezocht te hebben, dit tegenover ongeveer een zevende van de meisjes.

Bij wie info gezocht?	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
bij leerkrachten	677	47,4%	54	39,7%	364	44,8%	135	39,0%	664	35,5%	390	37,2%
op het internet	456	31,9%	53	39,1%	312	38,4%	98	28,4%	623	33,3%	352	33,6%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	411	28,8%	30	22,5%	183	22,5%	94	27,0%	312	16,7%	214	20,4%
ik heb geen informatie gezocht	203	14,2%	27	19,9%	116	14,3%	74	21,3%	413	22,1%	203	19,4%
bij mijn vader (of stiefvader)	175	12,3%	17	12,6%	110	13,6%	57	16,5%	383	20,5%	167	16,0%
bij mijn vrienden/vriendinnen	317	22,2%	17	12,6%	134	16,5%	48	13,9%	209	11,2%	135	12,9%
bij het CLB	201	14,1%	21	15,2%	108	13,3%	67	19,4%	218	11,7%	174	16,6%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	46	3,2%	7	5,3%	24	2,9%	10	2,8%	54	2,9%	38	3,6%
andere familieleden/kennissen/buren	44	3,1%	2	1,3%	18	2,2%	6	1,7%	52	2,8%	21	2,0%
broer en/of zus	43	3,0%	0	0,0%	20	2,5%	8	2,4%	21	1,1%	18	1,8%
in een TV-programma namelijk	13	0,9%	1	0,7%	9	1,2%	1	0,2%	27	1,5%	18	1,8%
ander antwoord	10	0,7%	0	0,0%	6	0,7%	1	0,2%	11	0,6%	9	0,9%

Onderzoeksresultaten TSO

Leerkrachten waren voor meisjes in een jongensrichting de belangrijkste actor in hun zoektocht naar informatie, maar hun rol is beduidend minder groot dan voor meisjes in andere richtingen. Meisjes in een atypische richting geven vaker dan andere meisjes aan dat ze hun informatie via het internet gezocht hebben (39%) of dat ze helemaal geen informatie gezocht hebben (20%). Dit laatste geldt eveneens voor een vijfde van de jongens in eender welke richting.

Er is een opvallende gelijkheid tussen meisjes en jongens in een meisjesrichting. Beiden maakten minder gebruik van het internet om informatie te zoeken (32% en 28%) en gingen vaker te rade bij hun leerkrachten (47% en 39%), hun moeder (29% en 27%) en/of bij vriend(inn)en (22% en 14%) dan hun seksegenoten in andere richtingen. Bij jongens in een meisjesrichting wordt dat lijstje verder aangevuld door een groter aandeel respondenten dat informatie zocht bij het CLB (19%).

Bij wie info gezocht?	Afkkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
bij leerkrachten	181	35,0%	1724	40,9%	379	41,7%
op het internet	160	31,0%	1443	34,2%	291	32,0%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	122	23,6%	1010	24,0%	112	12,3%
ik heb geen informatie gezocht	105	20,4%	744	17,6%	187	20,5%
bij mijn vader (of stiefvader)	84	16,2%	735	17,4%	92	10,1%
bij mijn vrienden/vriendinnen	88	17,0%	627	14,9%	146	16,0%
bij het CLB	63	12,2%	570	13,5%	156	17,2%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	19	3,6%	146	3,5%	14	1,6%
andere familieleden/kennissen/buren	14	2,7%	101	2,4%	27	3,0%
broer en/of zus	12	2,3%	81	1,9%	18	1,9%
in een TV-programma namelijk	13	2,5%	39	0,9%	18	2,0%
ander antwoord	11	2,2%	22	0,5%	3	0,4%

Leerlingen met een niet-Westerse afkomst zochten hun informatie meer frequent dan Westerse leerlingen via formele kanalen zoals leerkrachten (42%) en het CLB (17%). Hun ouders waren beduidend minder belangrijk als informatiebron. Slechts 12% en 10% van de niet-Westerse respondenten deden beroep op respectievelijk hun moeder en vader. Die aandelen liggen bij de Westerse leerlingen (bijna) dubbel zo hoog. Dit geldt zowel voor jongens als voor meisjes. Niet-Westerse leerlingen zouden bovendien vaker helemaal geen informatie gezocht hebben. Dit geldt voornamelijk voor Niet-Westerse jongens: maar liefst een kwart van hen geeft aan geen opzoekingswerk gedaan te hebben. Ook infobladen en infomomenten voorzien door scholen, gemiddeld door 3% van de respondenten benut als informatiekanaal, werden nagenoeg niet gebruikt door niet-Westerse jongens (1%). Bij de Westerse leerlingen ligt dat gebruik op 3,5%.

Bij wie info gezocht?	Afkkomst onbekend		Meisje WA		Meisje N-WA		Jongen WA		Jongen N-WA	
bij leerkrachten	181	35,0%	808	46,4%	185	45,9%	916	37,0%	194	38,3%
op het internet	160	31,0%	616	35,3%	137	33,9%	827	33,4%	155	30,5%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	122	23,6%	499	28,7%	55	13,7%	511	20,6%	56	11,1%
ik heb geen informatie gezocht	105	20,4%	243	14,0%	64	15,8%	501	20,2%	123	24,3%
bij mijn vader (of stiefvader)	84	16,2%	231	13,3%	38	9,3%	504	20,4%	54	10,7%
bij mijn vrienden/vriendinnen	88	17,0%	336	19,3%	79	19,5%	291	11,8%	67	13,2%
bij het CLB	63	12,2%	226	13,0%	64	16,0%	344	13,9%	92	18,2%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	19	3,6%	61	3,5%	9	2,2%	84	3,4%	5	1,1%
andere familieleden/kennissen/buren	14	2,7%	40	2,3%	14	3,5%	60	2,4%	13	2,5%
broer en/of zus	12	2,3%	51	2,9%	8	1,9%	31	1,2%	10	2,0%
in een TV-programma namelijk	13	2,5%	14	0,8%	5	1,3%	25	1,0%	12	2,4%
ander antwoord	11	2,2%	7	0,4%	3	0,6%	15	0,6%	1	0,2%

4.2.3.1.2 Bij wie hebben leerlingen informatie gevonden of gekregen over geschikte studierichtingen?

Bij wie info gevonden of gekregen?	Meisjes		Jongens		Totaal	
bij leerkrachten	1441	60,8%	1680	51,5%	3121	55,4%
op het internet	828	34,9%	1160	35,5%	1989	35,3%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	644	27,2%	683	20,9%	1327	23,5%
bij mijn vader (of stiefvader)	339	14,3%	665	20,4%	1005	17,8%
bij het CLB	382	16,1%	531	16,3%	912	16,2%
bij mijn vrienden/vriendinnen	377	15,9%	354	10,8%	731	13,0%
nergens	162	6,8%	344	10,6%	507	9,0%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	68	2,9%	113	3,5%	181	3,2%
andere familieleden/kennissen/buren	59	2,5%	68	2,1%	127	2,3%
bij mijn broer en/of zus	48	2,0%	36	1,1%	84	1,5%
in een TV-programma namelijk	18	0,8%	27	0,8%	45	0,8%
ander antwoord	17	0,7%	22	0,7%	39	0,7%

Meer meisjes dan jongens gingen op zoek naar informatie maar vonden of kregen ook vaker info. Ook de overige gegevens in deze tabel tonen grote gelijkenissen met de resultaten voor wat betreft het zoeken naar informatie. Meisjes vonden/kregen meer informatie over de studierichting bij/van hun moeder (27%) en vriend(inn)en (16%) dan jongens. Jongens vonden of kregen die informatie vaker bij hun vader (20%) Ook hier staat internet, met iets meer dan een derde van het aandeel jongens en meisjes, op een derde plaats als gebruikt informatiekanaal (35%).

Bij wie info gevonden of gekregen?	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
bij leerkrachten	897	62,9%	72	53,6%	472	58,3%	187	54,0%	950	50,8%	543	51,8%
op het internet	455	31,9%	60	44,4%	313	38,7%	98	28,4%	681	36,4%	381	36,3%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	421	29,6%	31	23,2%	191	23,6%	98	28,4%	342	18,3%	243	23,1%
bij mijn vader (of stiefvader)	184	12,9%	21	15,9%	134	16,5%	62	18,0%	430	23,0%	173	16,5%
bij het CLB	227	15,9%	23	17,2%	132	16,3%	69	19,9%	259	13,8%	203	19,4%
bij mijn vrienden/vriendinnen	239	16,8%	18	13,2%	120	14,8%	41	11,8%	185	9,9%	128	12,2%
nergens	86	6,0%	12	9,3%	64	7,9%	39	11,4%	207	11,1%	98	9,4%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	39	2,7%	4	3,3%	25	3,1%	9	2,6%	62	3,3%	42	4,0%
andere familieleden/kennissen/buren	37	2,6%	6	4,6%	15	1,9%	4	1,2%	42	2,3%	22	2,1%
bij mijn broer en/of zus	35	2,5%	0	0,0%	13	1,6%	7	1,9%	17	0,9%	13	1,2%
in een TV-programma namelijk	10	0,7%	2	1,3%	6	0,7%	0	0,0%	17	0,9%	10	1,0%
ander antwoord	16	1,1%	0	0,0%	1	0,1%	2	0,7%	14	0,7%	6	0,6%

Leerkrachten vormen met voorsprong het belangrijkste informatiekanal voor meisjes en jongens in alle richtingen. Voor respondenten met een atypische studiekeuze bedraagt het aandeel leerlingen die informatie vonden bij hun leerkracht 54%. Voor meisjes is dat minder dan gemiddeld, voor jongens is dat bovengemiddeld. Ook wat de andere kanalen betreft, wijken leerlingen in een atypische richting af van leerlingen in een genderstereotiepe richting. Zo is de moeder als informatiebron minder belangrijk voor meisjes in een jongensrichting (23%) dan voor andere meisjes en net belangrijker voor jongens in een meisjesrichting (28%) dan voor andere jongens. Meisjes in een atypische richting zochten en vonden ook meer informatie via het internet dan respondenten in andere richtingen (44%). Jongens in een meisjesrichting vonden van iedereen het minste informatie via internet.

Bij wie info gevonden of gekregen?	Afkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
bij leerkrachten	263	51,8%	2359	55,9%	499	54,9%
op het internet	168	33,1%	1524	36,1%	297	32,6%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	123	24,1%	1091	25,9%	114	12,5%
bij mijn vader (of stiefvader)	86	17,0%	827	19,6%	91	10,0%
bij het CLB	75	14,8%	660	15,7%	177	19,5%
bij mijn vrienden/vriendinnen	67	13,1%	546	12,9%	119	13,0%
nergens	56	10,9%	360	8,5%	91	10,0%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	15	3,0%	151	3,6%	14	1,6%
andere familieleden/kennissen/buren	15	3,0%	89	2,1%	23	2,5%
bij mijn broer en/of zus	11	2,2%	60	1,4%	14	1,5%
in een TV-programma namelijk	9	1,7%	26	0,6%	11	1,2%
ander antwoord	5	0,9%	27	0,6%	7	0,8%

Niet-Westerse leerlingen vonden of kregen maar half zo vaak informatie via hun moeder (12%) of via hun vader (10%) als Westerse leerlingen (26% en 20%). Ook de infomomenten en folders bedield door scholen, boden hen maar in half zoveel gevallen informatie (2%). Niet-Westerse leerlingen vonden vaker dan Westerse leerlingen informatie via het CLB (19,5%). Daarnaast geven ze ook vaker aan dat ze helemaal nergens informatie vonden of kregen (10%).

Bij wie info gevonden of gekregen?	Afkomst onbekend		Meisje WA		Meisje N-WA		Jongen WA		Jongen N-WA	
bij leerkrachten	263	51,8%	1064	61,1%	238	59,1%	1295	52,3%	261	51,5%
op het internet	168	33,1%	622	35,7%	135	33,5%	902	36,5%	162	31,9%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	123	24,1%	531	30,4%	47	11,6%	560	22,6%	67	13,2%
bij mijn vader (of stiefvader)	86	17,0%	273	15,6%	33	8,1%	554	22,4%	59	11,6%
bij het CLB	75	14,8%	263	15,1%	78	19,3%	397	16,1%	100	19,7%
bij mijn vrienden/vriendinnen	67	13,1%	282	16,2%	59	14,6%	263	10,6%	60	11,8%
nergens	56	10,9%	111	6,3%	35	8,6%	250	10,1%	56	11,1%
infomomenten en/of folders via vorige of huidige school	15	3,0%	55	3,2%	7	1,8%	96	3,9%	7	1,3%
andere familieleden/kennissen/buren	15	3,0%	40	2,3%	10	2,5%	49	2,0%	12	2,5%
bij mijn broer en/of zus	11	2,2%	37	2,1%	9	2,1%	23	0,9%	5	1,0%
in een TV-programma namelijk	9	1,7%	10	0,6%	4	0,9%	16	0,6%	7	1,4%
ander antwoord	5	0,9%	11	0,6%	3	0,8%	16	0,6%	4	0,8%

Het grote verschil tussen Westerse en niet-Westerse leerlingen en de ouders als bron van informatie, geldt zowel voor jongens als voor meisjes. Ook andere, eerder besproken, verschillen naar geslacht en afkomst worden in bovenstaande tabel bevestigd.

4.2.3.1.3 Succes van de zoektocht naar informatie

Informatie gezocht bij >	Informatie gevonden bij											
	Bij leerkrachten		Bij mijn (stief)moeder		Bij mijn (stief)vader		Bij vrienden/vriendinnen		Op het internet		Bij het CLB	
bij leerkrachten	2105	92,3%	741	59,7%	522	57,5%	482	56,1%	970	51,3%	403	51,1%
bij mijn moeder (of stiefmoeder)	578	25,3%	909	73,2%	510	56,2%	252	29,4%	444	23,5%	165	20,9%
bij mijn vader (of stiefvader)	435	19,1%	527	42,5%	672	73,9%	189	22,0%	326	17,2%	115	14,6%
bij mijn vrienden/vriendinnen	314	13,8%	216	17,4%	155	17,0%	520	60,5%	255	13,5%	90	11,4%
op het internet	779	34,1%	454	36,6%	318	35,0%	359	41,7%	1519	80,4%	344	43,7%
bij het CLB	411	18,0%	220	17,7%	159	17,5%	123	14,3%	362	19,2%	678	85,9%

Bovenstaande tabel bevat de voornaamste actoren in het zoeken en vinden van informatie over geschikte studierichtingen. De vraag is hoe de vraag en het antwoord op elkaar aansluiten.

Hieruit blijkt dat leerkrachten met grote voorsprong het meest succesvolle 'zoek – en vind' kanaal zijn. Meer dan negen op de tien leerlingen die bij hen te rade gingen, vonden er ook informatie. De top drie van succesvolle kanalen wordt aangevuld door het CLB (86%) en het internet (80%). Ouders vormden elk voor ruim 70% van de leerlingen een. De successcore voor het vinden van informatie via vrienden bedraagt slechts 60%.

Onderzoeksresultaten TSO

4.2.3.2 Studieadvies

4.2.3.2.1 Wie heeft studieadvies gegeven?

Wie heeft studieadvies gegeven?	Meisjes		Jongens		Totaal	
leerkrachten	1686	79,7%	1949	71,3%	3635	75,0%
(stief)moeder	1472	69,6%	1623	59,4%	3095	63,8%
(stief)vader	925	43,8%	1382	50,6%	2308	47,6%
vrienden/vriendinnen	606	28,7%	544	19,9%	1150	23,7%
CLB	486	23,0%	597	21,8%	1082	22,3%
broer/zus	68	3,2%	54	2,0%	122	2,5%
andere familieleden	204	9,6%	188	6,9%	392	8,1%
andere	45	2,1%	83	3,0%	128	2,6%

Het studieadvies kwam in 75% van de gevallen van leerkrachten, dit geldt voor acht op de tien meisjes en ruim zeven op de tien jongens. Moeders adviseerden hun kinderen vaker dan dat vaders dat deden (64% en 48%), al gaven die eersten wel vaker advies aan hun dochter (70%) dan aan hun zoon en verschafte vaders vaker advies aan hun zoon (51%) dan aan hun dochter. Vaders zijn bovendien de enige actoren die meer advies aan jongens verleenden. Ook vriend(inn)en, andere familieleden en broer/zus worden meer door meisjes dan door jongens aangeduid als adviserende actoren.

Wie heeft studieadvies gegeven?	Meisjes M-richting			Meisjes J-richting			Meisjes N-richting			Jongens M-richting			Jongens J-richting			Jongens N-richting		
leerkrachten	1062	81,9%	70	65,5%	554	77,8%	240	77,2%	1092	70,8%	617	70,0%						
(stief)moeder	947	73,1%	67	63,0%	458	64,3%	210	67,7%	861	55,8%	552	62,6%						
(stief)vader	563	43,5%	50	47,1%	312	43,8%	117	37,8%	866	56,2%	399	45,2%						
vrienden/vriendinnen	395	30,4%	35	32,8%	177	24,8%	64	20,6%	316	20,5%	164	18,6%						
CLB	319	24,6%	27	25,2%	140	19,7%	95	30,7%	268	17,4%	233	26,5%						
broer/zus	47	3,6%	0	0,0%	21	3,0%	7	2,1%	24	1,6%	23	2,6%						
andere familieleden	135	10,4%	11	10,1%	58	8,2%	23	7,4%	111	7,2%	54	6,2%						
andere	26	2,0%	3	2,5%	17	2,3%	5	1,6%	45	2,9%	32	3,7%						

Meisjes die een meisjesrichting volgen, werden meer dan gemiddeld geadviseerd door hun moeder (73%), jongens in een jongensrichting kregen bovengemiddeld advies van hun vader (56%).

Meisjes in een jongensrichting werden aanzienlijk minder dan andere meisjes (en jongens) geadviseerd door leerkrachten (65,5%). Hun advies kwam daarentegen iets vaker van hun vader (47%). Een derde onder hen kreeg advies van vriend(inn)en, een kwart van het CLB. Andere meisjes kregen iets minder vaak advies via die twee kanalen.

Terwijl meisjes in een atypische richting heel weinig advies kregen van leerkrachten, geven jongens in een meisjesrichting het vaakst van alle respondenten aan dat ze geadviseerd werden door leerkrachten (77%). Voorts kregen zij meer dan gemiddeld advies via hun moeder (68%) en via het CLB (31%). Jongens die een meisjesrichting volgen werden evenwel beduidend minder geadviseerd door hun vader (38%).

Wie heeft studieadvies gegeven?	Afkkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
leerkrachten	323	74,1%	2731	75,3%	581	74,0%
(stief)moeder	298	68,4%	2368	65,3%	430	54,7%
(stief)vader	220	50,4%	1772	48,9%	316	40,2%
vrienden/vriendinnen	123	28,2%	786	21,7%	241	30,7%
CLB	94	21,6%	803	22,1%	186	23,6%
broer/zus	16	3,7%	64	1,8%	43	5,4%
andere familieleden	31	7,2%	292	8,0%	69	8,7%
andere	22	5,1%	81	2,2%	25	3,2%

Ouders van niet-Westerse leerlingen gaven hun kinderen veel minder raad dan dat ouders van Westerse leerlingen hun kinderen raad gaven. Dit geldt zowel voor de moeder (65% tegenover 55%) als voor de vader (49% tegenover 40%). Respondenten die afkomstig zijn uit een niet-Western land konden vaker rekenen op het advies van vriend(inn)en, broer/zus of andere familieleden.

Wie heeft studieadvies gegeven?	Afkkomst onbekend		Meisje WA		Meisje N-WA		Jongen WA		Jongen N-WA	
leerkrachten	323	74,1%	1249	79,9%	277	78,5%	1482	71,8%	304	70,3%
(stief)moeder	298	68,4%	1123	71,8%	208	58,9%	1244	60,3%	222	51,4%
(stief)vader	220	50,4%	707	45,2%	135	38,4%	1065	51,6%	181	41,7%
vrienden/vriendinnen	123	28,2%	423	27,1%	116	33,0%	363	17,6%	124	28,7%
CLB	94	21,6%	358	22,9%	80	22,8%	445	21,5%	105	24,3%
broer/zus	16	3,7%	38	2,5%	23	6,6%	25	1,2%	19	4,5%
andere familieleden	31	7,2%	151	9,7%	38	10,8%	141	6,8%	31	7,1%
andere	22	5,1%	28	1,8%	11	3,1%	53	2,6%	14	3,2%

Niet-westerse jongens worden het minst geadviseerd door hun moeder (51%), niet-Westerse meisjes het minst vaak door hun vader (38%). Vooral bij jongens is het verschil naar afkomst groot met betrekking tot het advies van vrienden. Van de niet-Westerse jongens kreeg 29% advies van vrienden, bij Westerse jongens was dat slechts 18%. Bij de meisjes is dit verschil iets minder groot (33% tegenover 27%).

4.2.3.2.2 Perceptie van redenen voor studieadvies

Leerkrachten

Waarom denk je dat leerkrachten jou die studierichting hebben aangeraden?

	Meisjes		Jongens		Total	
omdat deze studie past bij mij	981	59,1%	928	48,7%	1909	53,5%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	643	38,7%	950	49,8%	1593	44,7%
omdat ik goed ben in deze studie	655	39,5%	854	44,8%	1510	42,3%
omdat dit soort beroep past bij mij	407	24,5%	491	25,7%	899	25,2%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	442	26,6%	396	20,8%	838	23,5%
om iets te bereiken in het leven	318	19,2%	452	23,7%	770	21,6%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	319	19,2%	362	19,0%	681	19,1%
ik weet het niet	205	12,3%	232	12,2%	437	12,2%
omdat een andere richting te moeilijk of uitgesloten was	96	5,8%	82	4,3%	177	5,0%
omdat het een jongensrichting is	1	0,1%	63	3,3%	64	1,8%
omdat het een meisjesrichting is	25	1,5%	3	0,2%	28	0,8%
ander antwoord	26	1,6%	38	2,0%	64	1,8%

Een aantal persoonlijke eigenschappen voeren de top drie aan van factoren die leerlingen als de basis van het advies van leerkrachten zien. Ruim de helft heeft de perceptie dat dat advies gegeven werd omdat de studierichting bij hen past. Dat de richting hen zou interesseren en dat ze er goed in zijn, volgen op een respectievelijk tweede en derde plaats, elk door meer dan vier op de tien leerlingen aangeduid. Meisjes benadrukken vaker dan jongens de geschiktheid van de studie, jongens vaker dan meisjes hun interesse en prestatie.

Ook de toekomstgeoriënteerde factoren worden elk door minstens een vijfde van de respondenten gepercipieerd als reden tot advies: om iets te bereiken in het leven (22%), als voorbereiding om verder te studeren (23,5%), of omdat het beoogde beroep bij hen past (25%). Opvallend meer meisjes denken dat dit advies er kwam omwille van de mogelijkheden tot verder studeren (27% tegenover 21%); omgekeerd denken jongens vaker dat het advies er kwam om iets te bereiken in het leven (24% tegenover 19%).

Genderstereotiepe gronden, zoals het gegeven dat de richting een meisjes of jongensrichting is, worden veel minder vaak als reden voor een advies aangenomen, al is het aandeel jongens met deze perceptie (3%) dubbel zo groot als het aandeel meisjes (1,5%).

Moeders

Waarom denk je dat je moeder jou die studierichting heeft aangeraden

	Meisjes		Jongens		Total	
omdat deze studie bij mij past	858	60,9%	781	51,4%	1639	56,0%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	639	45,4%	792	52,1%	1432	48,9%
om iets te bereiken in het leven	524	37,2%	575	37,8%	1099	37,5%
omdat ik goed ben in deze studie	479	34,0%	604	39,7%	1083	37,0%
omdat dit soort beroep past bij mij	469	33,3%	428	28,2%	897	30,6%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	483	34,3%	406	26,7%	889	30,3%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	415	29,5%	366	24,1%	781	26,7%
ik weet het niet	64	4,6%	111	7,3%	175	6,0%
omdat het een jongensrichting is	0	0,0%	56	3,7%	56	1,9%
omdat een andere richting te moeilijk of uitgesloten was	26	1,8%	14	0,9%	40	1,4%
omdat zij zelf of andere familie deze richting gedaan heeft	17	1,2%	11	0,7%	28	1,0%
omdat het een meisjesrichting is	25	1,8%	2	0,1%	27	0,9%
ander antwoord	25	1,7%	27	1,8%	52	1,8%

De geschiktheid van de studie en de interesse in de studie worden door de respondenten als de twee voornaamste redenen gezien voor het advies dat ze van hun moeder kregen. Zes op de tien meisjes wijzen op de geschiktheid van de studierichting; 45% wijst op de mate van interesse. Jongens achten die twee factoren als min of meer even belangrijke drijfveren voor het advies van hun moeder (51% en 52%). Bij jongens wordt de top drie verder aangevuld door het idee dat moeders een bepaald advies geven omdat ze denken dat hun zoon het goed zal doen in die richting (40%). Bij meisjes komt die factor op de vierde plaats (34%). Bij hen staat het gegeven dat ze iets zullen kunnen bereiken in het leven met deze studie op de derde plaats (37%).

De argumenten die op een toekomstperspectief wijzen, worden telkens door minstens drie op de tien respondenten aangeduid. Dit aandeel ligt hoger dan bij de gepercipieerde motivatie voor het advies van leerkrachten. Meisjes gaan er evenwel vaker van uit dan jongens dat hun moeder hen een studierichting adviseerde omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren (34%) of omdat wat ze leren later goed van pas zal komen (29%).

Jongens denken dubbel zo vaak als meisjes dat hun moeder een studierichting aanraade omwille van genderstereotiepe redenen (4% tegenover 2%).

Vaders

Waarom denk dat je vader jou die studierichting heeft aangeraden?

	Meisjes		Jongens		Total	
omdat deze studie past bij mij	531	58,9%	728	55,4%	1259	56,8%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	386	42,8%	750	57,1%	1136	51,3%
om iets te bereiken in mijn leven	353	39,1%	550	41,8%	902	40,7%
omdat ik goed ben in deze studie	298	33,1%	515	39,2%	813	36,7%
omdat dit soort beroep past bij mij	261	29,0%	442	33,6%	703	31,7%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	320	35,5%	377	28,7%	697	31,5%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	274	30,4%	396	30,2%	670	30,3%
ik weet het niet	62	6,9%	75	5,7%	138	6,2%
omdat het een jongensrichting is	2	0,2%	59	4,5%	60	2,7%
omdat hij zelf of andere familie deze richting gedaan heeft	7	0,8%	16	1,2%	23	1,0%
omdat een andere richting te moeilijk of uitgesloten was	10	1,1%	11	0,8%	21	0,9%
omdat het een meisjesrichting is	17	1,9%	1	0,1%	18	0,8%
ander antwoord	22	2,5%	18	1,4%	41	1,8%

De perceptie van motieven die vaders hebben om studieadvies te geven, loopt in grote mate gelijk met de perceptie van die van moeders. Op de eerste twee plaatsen komen ook hier persoonlijke redenen als geschiktheid en interesse, waarbij meisjes opnieuw vaker het motief van geschiktheid naar voor dragen (59% tegenover 55%) en jongens het beduidend vaker over de interesses hebben (57% tegenover 43%). Daarnaast ligt ook hier het aandeel meisjes dat zegt dat het advies van hun vader er gekomen is met het oog op verder studeren hoger dan het aandeel (35% tegenover 29%).

Tot slot merken we opnieuw dat de genderstereotiepe verwachtingen door een dubbel zo hoog aandeel jongens aanzien wordt als grond voor het advies van hun vader.

Vrienden/vriendinnen

Waarom denk je dat je vrienden/vriendinnen jou die studierichting hebben aangeraden?

	Meisjes		Jongens		Total	
omdat deze studie past bij mij	286	51,1%	218	43,2%	505	47,4%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	191	34,1%	198	39,2%	389	36,5%
omdat we dan samen in de klas zouden zitten	186	33,3%	129	25,5%	315	29,6%
omdat ik goed ben in deze studie	149	26,6%	157	31,1%	306	28,7%
omdat dit soort beroep past bij mij	160	28,6%	130	25,7%	290	27,2%
om iets te bereiken in het leven	123	22,0%	120	23,7%	243	22,8%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	102	18,2%	95	18,9%	197	18,5%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	100	17,8%	95	18,8%	195	18,3%
omdat ik dan in deze school kon studeren	105	18,7%	88	17,5%	193	18,1%
ik weet het niet	54	9,6%	64	12,8%	118	11,1%
omdat het een jongensrichting is	3	,5%	46	9,0%	49	4,6%
omdat het een meisjesrichting is	30	5,3%	10	1,9%	40	3,7%
omdat hij/zij zelf die richting gedaan heeft	3	0,5%	1	0,2%	4	0,3%
ander antwoord	8	1,3%	5	1,0%	13	1,2%

Vrienden die advies geven, doen dat volgens de respondenten vooral wegens geschiktheid (47%) en interesse (36%). Dit stemt overeen met de beweegredenen die men in het advies van leerkrachten en ouders ziet. Het valt echter op dat het aandeel leerlingen dat ervan uitgaat dat vrienden advies dit gaven wegens geschiktheid en interesse lager ligt dan bij het advies van leerkrachten (53% en 45%), moeders (56% en 49%) en vaders (57% en 51%).

Een eerder sociale achterliggende reden voor advies, dat men bij elkaar in de klas zou zitten, wordt door drie op de tien respondenten aangeduid. Vooral meisjes (33%) zien dit als één van de belangrijkste gronden voor advies van vrienden, bij jongens is dat iets minder het geval (25%).

Daarnaast ligt het aandeel leerlingen dat een goed toekomstperspectief als reden voor advies zien lager dan het geval is bij het advies van andere actoren. Het verschil tussen jongens en meisjes is ook opvallend minder groot. Vooral het aandeel vrouwelijke leerlingen die 'verder studeren' als reden voor advies ervaren, is veel lager in de perceptie van advies bij vrienden (18%). Ook bij jongens is dit zo, vooral in vergelijking met het advies van ouders (19%).

CLB

Waarom denk je dat het CLB jou die studierichting heeft aangeraden?

	Meisjes		Jongens		Total	
omdat deze studie past bij mij	259	53,5%	280	47,2%	538	50,0%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	173	35,7%	279	47,1%	452	42,0%
omdat ik goed ben in deze studie	126	26,1%	207	35,0%	334	31,0%
om iets te bereiken in het leven	103	21,2%	137	23,1%	239	22,2%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	113	23,4%	124	21,0%	238	22,1%
omdat dit soort beroep past bij mij	97	20,0%	126	21,3%	223	20,7%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn later leven	100	20,6%	99	16,7%	199	18,5%
ik weet het niet	87	18,1%	107	18,0%	194	18,1%
omdat ik dan in deze school kon studeren	40	8,3%	54	9,1%	94	8,7%
omdat een andere richting te moeilijk of uitgesloten was	22	4,6%	16	2,6%	38	3,5%
omdat het een jongensrichting is	1	0,2%	21	3,6%	22	2,1%
omdat het een meisjesrichting is	6	1,3%	3	0,5%	9	0,9%
ander antwoord	7	1,5%	10	1,6%	17	1,6%

Leerlingen die advies kregen van het CLB percipiëren grosso modo dezelfde redenen als basis voor dat advies als het advies van leerkrachten, hun moeder of hun vader. Persoonlijke redenen, geschiktheid (50%), interesses (42%) en competentie (31%), vormen ook hier de top drie. Meisjes ervaren geschiktheid vaker als reden voor advies dan jongens; jongens hebben vaker dan meisjes het gevoel dat interesses en competentie aan de basis liggen.

De toekomstgerichte motieven worden elk door een vijfde van de leerlingen aangegeven. Ook hier stellen we vast dat meisjes iets vaker dan jongens verder studeren (23%) en bruikbaarheid van de leerstof in het latere leven (21%) als beweegredenen voor het gegeven advies percipiëren. Al is het verschil in perceptie tussen jongens en meisjes in dit opzicht minder groot dan het geval was bij leerkrachten en ouders.

Tot slot vermoedt 3,5% van deze leerlingen dat het CLB het advies gaf omdat een andere richting te moeilijk of uitgesloten was. Dit aandeel ligt opvallend hoger dan het geval was bij het advies van moeders en vaders (beiden ongeveer 1%), maar lager dan de perceptie wat betreft het advies van leerkrachten (5%).

4.2.3.3 Actoren met doorslaggevende invloed op studiekeuze

Wie of wat had de meeste invloed op jouw uiteindelijke studiekeuze (1 antwoord)

	Meisjes		Jongens		Total	
ik heb gewoon gekozen wat ik zelf wou	1050	44,6%	1431	43,9%	2481	44,2%
moeder/stiefmoeder	424	18,0%	403	12,4%	827	14,7%
leerkracht(en)	243	10,3%	311	9,5%	554	9,9%
vader/stiefvader	90	3,8%	295	9,1%	385	6,9%
ik weet het niet	138	5,8%	217	6,6%	354	6,3%
niemand of niets speciaals	131	5,6%	190	5,8%	321	5,7%
vrienden/vriendinnen	106	4,5%	82	2,5%	188	3,4%
internet	24	1,0%	100	3,1%	124	2,2%
CLB	29	1,2%	62	1,9%	91	1,6%
beide ouders	37	1,6%	40	1,2%	78	1,4%
andere familieleden/buren/kennissen	17	0,7%	35	1,1%	53	0,9%
TV	13	0,5%	32	1,0%	45	0,8%
broer en/of zus	17	0,7%	21	0,7%	38	0,7%
ander antwoord	36	1,5%	38	1,2%	74	1,3%
totaal	2354	100,0%	3257	100,0%	5611	100,0%

Ondanks het gegeven dat leerkrachten stevast op de eerste plaats komen wanneer respondenten gevraagd worden naar waar ze informatie gezocht en gevonden hebben en wie hen geadviseerd heeft met betrekking tot de studiekeuze, komen we hier tot de conclusie dat slechts voor 10% van de respondenten de leerkrachten het meeste invloed hadden op hun uiteindelijke studiekeuze. Het grootste aandeel respondenten (44%) stelt zelf gekozen te hebben. Voor 18% van de meisjes en 12% van de jongens speelde de moeder een doorslaggevende rol. Zij komt daarmee op de tweede plaats. Vaders hebben aanzienlijk minder invloed (7%), zeker als het aankomt op de studiekeuze van hun dochters. Die laatsten laten zich vaker beïnvloeden door leerkrachten (10%), vriend(inn)en (4,5%) of door niemand of niets speciaals (6%) dan dat hun vader hen beïnvloedt (4%).

Wie of wat had de meeste invloed op jouw uiteindelijke studiekeuze (1 antwoord)	Meisjes M- richting		Meisjes J- richting		Meisjes N- richting		Jongens M- richting		Jongens J- richting		Jongens N- richting	
ik heb gewoon gekozen wat ik zelf wou	610	43,2%	73	55,0%	367	45,3%	108	31,4%	870	46,6%	453	43,3%
moeder/stiefmoeder	269	19,1%	21	15,4%	134	16,6%	62	18,1%	186	10,0%	155	14,8%
leerkracht(en)	167	11,8%	4	3,4%	71	8,8%	48	14,0%	156	8,4%	106	10,2%
vader/stiefvader	41	2,9%	4	3,4%	44	5,4%	13	3,8%	217	11,7%	65	6,2%
ik weet het niet	81	5,8%	6	4,7%	50	6,2%	30	8,6%	123	6,6%	64	6,1%
niemand of niets speciaals	77	5,5%	7	5,4%	46	5,7%	28	8,1%	108	5,8%	54	5,2%
vrienden/vriendinnen	74	5,2%	3	2,0%	30	3,7%	12	3,6%	42	2,3%	28	2,6%
internet	12	0,8%	3	2,0%	9	1,2%	8	2,4%	53	2,8%	39	3,8%
CLB	18	1,3%	2	1,3%	8	1,0%	15	4,3%	22	1,2%	25	2,4%
beide ouders	21	1,5%	1	0,7%	15	1,9%	5	1,4%	18	1,0%	17	1,7%
andere familieleden/buren/kennissen	8	0,6%	2	1,3%	7	0,9%	2	0,7%	20	1,1%	13	1,2%
TV	4	0,3%	3	2,0%	6	0,7%	3	1,0%	17	0,9%	12	1,1%
broer en/of zus	10	0,7%	2	1,3%	5	0,6%	5	1,4%	11	0,6%	6	0,6%
ander antwoord	17	1,2%	3	2,0%	17	2,1%	4	1,2%	23	1,2%	10	1,0%
totaal	1411	100,0%	133	100,0%	810	100,0%	345	100,0%	1866	100,0%	1047	100,0%

Het aandeel jongens en meisjes in een genderstereotiepe of in een sekseneutrale richting dat stelt zelf de studierichting gekozen te hebben, schommelt telkens rond de 45%. Opvallend is dat dat aandeel bij meisjes die in een atypische richting zitten oploopt tot 55%, terwijl het bij jongens in een atypische richting daalt tot 31%. We kunnen hieruit concluderen dat meisjes in een jongensrichting veel meer dan anderen een uitgesproken bewuste studiekeuze maken. De invloed van leerkrachten verschilt ook sterk tussen de jongens en meisjes in een atypische richting. Terwijl 14% van de jongens in een meisjesrichting aangeeft dat de leerkracht uiteindelijk het meeste invloed had op de keuze, is dat bij de meisjes in een jongensrichting voor slechts voor (een ruime) 3% het geval.

Leerlingen die een meisjesrichting volgen hebben zich vaker dan leerlingen in andere richtingen laten beïnvloeden door hun moeder. Dit geldt zowel voor meisjes in een meisjesrichting (19%) als voor jongens in een meisjesrichting (18%). Vaders hebben het meeste invloed op jongens in een jongensrichting (12%). De rol van vaders in de studiekeuze is veel kleiner bij jongens in een meisjesrichting (4%). Dit aandeel ligt even laag als het gemiddelde aandeel meisjes dat stelt dat de vader een invloed had op de studiekeuze.

Wie of wat had de meeste invloed op jouw uiteindelijke studiekeuze (1 antwoord)	Afkoms onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
ik heb gewoon gekozen wat ik zelf wou	185	38,2%	1956	46,4%	340	37,4%
moeder/stiefmoeder	75	15,6%	637	15,1%	115	12,6%
leerkracht(en)	43	9,0%	388	9,2%	123	13,5%
vader/stiefvader	40	8,4%	287	6,8%	57	6,3%
ik weet het niet	38	7,9%	249	5,9%	67	7,3%
niemand of niets speciaals	33	6,8%	238	5,7%	49	5,4%
vrienden/vriendinnen	19	3,9%	132	3,1%	38	4,1%
internet	10	2,0%	77	1,8%	38	4,1%
CLB	3	0,6%	69	1,6%	19	2,1%
beide ouders	11	2,3%	53	1,3%	13	1,4%
andere familieleden/buren/kennissen	3	0,7%	36	0,8%	14	1,5%
TV	8	1,7%	28	0,7%	8	0,9%
broer en/of zus	1	0,2%	23	0,5%	14	1,5%
ander antwoord	13	2,7%	44	1,0%	16	1,8%
totaal	484	100,0%	4217	100,0%	910	100,0%

Leerlingen met een niet-Westerse afkomst hebben minder dan gemiddeld zelf gekozen voor de studierichting die ze volgen (37%). Ze lieten zich daarentegen vaker dan Westerse leerlingen beïnvloeden door leerkrachten (13%) en informele contacten waaronder vrienden (4%), broer/zus of andere familieleden (3%). Tot slot stellen twee keer zoveel niet-Westerse als Westerse leerlingen dat het internet bepalend was voor hun studiekeuze.

De invloed die ouders of het CLB hebben op de uiteindelijke studiekeuze verschilt opvallend weinig tussen Westerse en niet-Westerse leerlingen. Uit voorgaande resultaten blijkt dat niet-Westerse respondenten beduidend minder vaak dan Westerse respondenten informatie zochten en vonden bij, en geadviseerd werden door hun ouders. Omgekeerd speelde het CLB voor hen vaker dan voor Westerse leerlingen een belangrijke rol in het verstrekken van advies en informatie. Het is opmerkelijk dat wanneer de studiekeuze uiteindelijk gemaakt werd, de invloed van die actoren voor beide groepen ongeveer even groot was.

Wie of wat had de meeste invloed op jouw uiteindelijke studiekeuze (1 antwoord)	Afkomst onbekend		Meisje WA		Meisje N-WA		Jongen WA		Jongen N-WA	
ik heb gewoon gekozen wat ik zelf wou	185	38,2%	801	46,0%	162	40,1%	1155	46,7%	178	35,2%
moeder/stiefmoeder	75	15,6%	328	18,8%	62	15,4%	310	12,5%	53	10,4%
leerkracht(en)	43	9,0%	177	10,2%	46	11,5%	211	8,5%	76	15,1%
vader/stiefvader	40	8,4%	67	3,8%	16	3,9%	220	8,9%	42	8,3%
ik weet het niet	38	7,9%	94	5,4%	29	7,1%	155	6,3%	38	7,5%
niemand of niets speciaals	33	6,8%	91	5,2%	24	6,0%	147	5,9%	25	5,0%
vrienden/vriendinnen	19	3,9%	71	4,1%	23	5,7%	61	2,5%	15	2,9%
internet	10	2,0%	13	,8%	9	2,1%	64	2,6%	29	5,7%
CLB	3	0,6%	21	1,2%	7	1,8%	48	1,9%	12	2,3%
beide ouders	11	2,3%	22	1,3%	6	1,5%	31	1,3%	7	1,3%
andere familieleden/buren/kennissen	3	0,7%	12	0,7%	6	1,4%	24	1,0%	8	1,5%
TV	8	1,7%	10	0,6%	1	0,2%	18	0,7%	7	1,5%
broer en/of zus	1	0,2%	10	0,6%	7	1,6%	13	0,5%	7	1,4%
ander antwoord	13	2,7%	26	1,5%	7	1,7%	18	0,7%	10	1,9%
totaal	484	100,0%	1743	100,0%	403	100,0%	2474	100,0%	507	100,0%

De verschillen tussen meisjes van Westerse en niet-Westerse afkomst lopen parallel met de verschillen naar afkomst. Bij jongens stellen we grotere verschillen vast, bijvoorbeeld als we kijken naar het aandeel jongens dat zelf gekozen heeft voor de studierichting: bij Westerse jongens is dat 47%, bij niet-Westerse jongens is dat slechts 35%. Het omgekeerde zien we wat betreft de invloed van leerkrachten op de studiekeuze van jongens: 8% van de Westerse jongens liet zich beïnvloeden door leerkrachten, bijna het dubbele (15%) van de niet-Westerse jongens besloot het advies van leerkrachten te volgen. Bij de meisjes is er niet zo'n uitgesproken verschil wat betreft de invloed van leerkrachten (respectievelijk 10% en 12%).

4.3 DEEL DRIE: Op zoek naar verklaringen

In Deel Drie gaan we op zoek naar factoren die een verklaring kunnen bieden voor de verschillen in studiekeuze. We willen enerzijds de bewuste argumentatie die de leerlingen hebben opgebouwd voor hun studiekeuze rapporteren en aansluitend daarbij de argumenten voor hun beroepskeuze. Anderzijds ligt de focus van dit deel tevens op mogelijke onderliggende factoren die spelen in de vorm van opvattingen over genderbeelden, genderidentiteit en genderbepaalde jobwaarden.

4.3.1 GERAPPORTEERDE ARGUMENTEN VOOR DE STUDIEKEUZE

Waarom deze studierichting	Meisjes		Jongens		Total	
omdat ik later een beroep in die richting wil uitoefenen	1502	63,2%	2203	67,4%	3706	65,6%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	1428	60,1%	1943	59,4%	3371	59,7%
omdat deze studie bij mij past	1121	47,1%	1256	38,4%	2376	42,1%
om iets te bereiken in het leven	928	39,0%	1206	36,9%	2134	37,8%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	766	32,2%	865	26,5%	1631	28,9%
omdat ik goed ben in de vakken die ik hier krijg	614	25,8%	952	29,1%	1566	27,7%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	813	34,2%	746	22,8%	1559	27,6%
omdat ik in deze school wilde studeren	221	9,3%	286	8,7%	507	9,0%
omdat mijn vrienden of vriendinnen deze richting ook volgen	155	6,5%	150	4,6%	305	5,4%
omdat mijn ouders dat wilden	147	6,2%	124	3,8%	271	4,8%
omdat mijn vader deze richting ook gevolgd heeft	18	0,7%	128	3,9%	145	2,6%
omdat mijn broer deze richting ook volgt/gevolgd heeft	31	1,3%	99	3,0%	130	2,3%
omdat mijn zus deze richting ook volgt/gevolgd heeft	85	3,6%	35	1,1%	120	2,1%
omdat mijn moeder deze richting ook gevolgd heeft	59	2,5%	31	1,0%	91	1,6%
ik heb niet zelf mogen kiezen	40	1,7%	28	0,9%	68	1,2%
omdat het een studierichting voor jongens is	0	0,0%	66	2,0%	66	1,2%
omdat er veel meisjes in de klas zitten	35	1,5%	25	0,8%	60	1,1%
omdat er veel jongens in de klas zitten	4	0,1%	37	1,1%	40	0,7%
omdat het een studierichting voor meisjes is	25	1,0%	4	0,1%	29	0,5%
ander antwoord	62	2,6%	93	2,9%	155	2,8%

De meerderheid van de respondenten koos zijn of haar studierichting (onder andere) omdat men later een beroep in die richting wil uitoefenen (66%) en/of omdat men geïnteresseerd is in die richting (60%). Dat de studie bij hen past, was voor vier op de tien leerlingen belangrijk, waarbij meisjes dit aanmerkelijk vaker als reden naar voor schuiven (47%) dan jongens (38%). Voorts wijzen meisjes iets vaker dan jongens op redenen van toekomstperspectief: dat de leerstof later van pas komt en dat het een goede voorbereiding is om verder te studeren. Dat hun vader en/of broer de richting gevolgd heeft, speelt voor respectievelijk 4% en 3% van de jongens mee in de studiekeuze. Meisjes hechtten ongeveer even vaak belang aan wat hun moeder en/of zus gestudeerd hebben als dat jongens naar hun vader/broer verwijzen (respectievelijk 2,5% en 4%). Verder is er niet zozeer een reden die jongens opvallend vaker dan meisjes aanduiden.

Dat er veel jongens of meisjes in de klas zitten en/of dat het een meisjes/jongens-richting is, zijn de minst doorslaggevende factoren.

Waarom deze studierichting	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
omdat ik later een beroep in die richting wil uitoefenen	965	67,5%	78	57,6%	459	56,5%	177	51,1%	1367	73,0%	660	62,7%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	831	58,1%	107	79,5%	490	60,3%	145	41,8%	1169	62,5%	628	59,7%
omdat deze studie bij mij past	713	49,8%	70	51,7%	338	41,6%	124	35,7%	747	39,9%	385	36,6%
om iets te bereiken in het leven	557	39,0%	43	31,8%	328	40,3%	99	28,6%	709	37,9%	397	37,8%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	472	33,0%	29	21,9%	265	32,6%	69	19,9%	533	28,5%	263	25,0%
omdat ik goed ben in de vakken die ik hier krijg	313	21,9%	45	33,1%	256	31,5%	66	19,1%	567	30,3%	319	30,3%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	499	34,9%	34	25,2%	280	34,5%	79	22,7%	417	22,3%	251	23,8%
omdat ik in deze school wilde studeren	109	7,6%	12	9,3%	100	12,3%	39	11,1%	155	8,3%	92	8,8%
omdat mijn vrienden of vriendinnen deze richting ook volgen	122	8,5%	3	2,0%	31	3,8%	22	6,4%	68	3,6%	60	5,7%
omdat mijn ouders dat wilden	97	6,7%	2	1,3%	49	6,0%	21	5,9%	70	3,7%	33	3,2%
omdat mijn vader deze richting ook gevolgd heeft	4	0,3%	3	2,0%	11	1,3%	2	0,7%	94	5,0%	31	3,0%
omdat mijn broer deze richting ook volgt/gevolgd heeft	8	0,6%	7	5,3%	15	1,9%	11	3,1%	54	2,9%	35	3,3%
omdat mijn zus deze richting ook volgt/gevolgd heeft	64	4,5%	2	1,3%	19	2,3%	18	5,2%	4	0,2%	13	1,2%
omdat mijn moeder deze richting ook gevolgd heeft	37	2,6%	0	0,0%	23	2,8%	10	2,8%	4	0,2%	17	1,6%
ik heb niet zelf mogen kiezen	21	1,5%	1	0,7%	18	2,2%	8	2,4%	9	0,5%	10	1,0%
omdat het een studierichting voor jongens is	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	0,2%	57	3,0%	8	0,8%
omdat er veel meisjes in de klas zitten	30	2,1%	0	0,0%	5	0,6%	7	1,9%	8	0,5%	10	1,0%
omdat er veel jongens in de klas zitten	1	0,1%	3	2,0%	0	0,0%	0	0,0%	27	1,5%	9	0,9%
omdat het een studierichting voor meisjes is	24	1,6%	0	0,0%	1	0,1%	1	0,2%	2	0,1%	1	0,1%
ander antwoord	37	2,6%	6	4,6%	19	2,3%	18	5,2%	35	1,9%	40	3,8%

Meisjes en jongens in een genderstereotiepe richting lijken bij de keuze van die richting vaker een toekomstbeeld voor ogen gehad te hebben: ze willen meer dan anderen van hun richting hun beroep maken, zouden wat ze leren vaker gebruiken in hun verdere leven en/of ze willen met deze richting iets bereiken in het leven. Deze bevinding wijst erop dat een groot aandeel van de leerlingen in genderstereotiepe studierichtingen later ook werk zullen zoeken in genderstereotiepe functies. Meisjes in een meisjes- of seksenutrale richting geven evenwel vaker aan dat hun studiekeuze een goede voorbereiding is om verder te studeren. Meisjes in een jongensrichting en jongens in het algemeen lijken dit minder belangrijk te vinden.

Voor jongens en meisjes in een atypische richting waren de toekomstgebonden factoren minder doorslaggevend. Net geen acht op de tien meisjes in een jongensrichting hebben voor die richting gekozen omdat deze hen interesseert. Dit

Onderzoekresultaten TSO

aandeel ligt aanzienlijk hoger dan bij respondenten in alle andere groepen. Ook andere persoonlijke factoren, zoals dat de studie bij hen past (52%) en/of omdat ze goed zijn in de vakken (33%), waren voor een groter aandeel meisjes in een jongensrichting doorslaggevend om voor die richting te kiezen dan voor meisjes in een andere richting.

Jongens in een meisjesrichting geven het minst vaak aan dat ze een beroep in die richting willen uitoefenen (51%) of dat ze geïnteresseerd zijn in de studie (42%). Hun keuze werd ook sterker dan bij andere jongens bepaald door de school op zich (11%). Voor jongens in een meisjesrichting was de studierichting ook vaker dan voor andere jongens geen keuze, zij het omdat hun ouders wilden dat ze richting volgden (6%) of omdat ze gewoon geen keuze hadden (2%).

Waarom deze studierichting	Afkomst onbekend		Westerse afkomst		Niet-Westerse afkomst	
omdat ik later een beroep in die richting wil uitoefenen	324	62,1%	2806	66,5%	575	63,2%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	278	53,2%	2619	62,1%	474	52,1%
omdat deze studie bij mij past	222	42,5%	1843	43,7%	312	34,3%
om iets te bereiken in het leven	176	33,6%	1597	37,9%	361	39,7%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	158	30,2%	1251	29,7%	222	24,4%
omdat ik goed ben in de vakken die ik hier krijg	125	23,9%	1202	28,5%	239	26,3%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	141	27,0%	1175	27,9%	243	26,7%
omdat ik in deze school wilde studeren	52	10,0%	380	9,0%	75	8,3%
omdat mijn vrienden of vriendinnen deze richting ook volgen	38	7,2%	216	5,1%	51	5,6%
omdat mijn ouders dat wilden	34	6,5%	173	4,1%	64	7,0%
omdat mijn vader deze richting ook gevolgd heeft	13	2,6%	113	2,7%	19	2,1%
omdat mijn broer deze richting ook volgt/gevolgd heeft	23	4,4%	87	2,1%	20	2,2%
omdat mijn zus deze richting ook volgt/gevolgd heeft	8	1,5%	89	2,1%	23	2,5%
omdat mijn moeder deze richting ook gevolgd heeft	6	1,2%	75	1,8%	10	1,1%
ik heb niet zelf mogen kiezen	3	0,6%	44	1,0%	21	2,3%
omdat het een studierichting voor jongens is	8	1,6%	49	1,2%	9	1,0%
omdat er veel meisjes in de klas zitten	9	1,8%	46	1,1%	5	,5%
omdat er veel jongens in de klas zitten	3	0,6%	30	0,7%	8	0,8%
omdat het een studierichting voor meisjes is	4	0,8%	20	0,5%	5	0,5%
ander antwoord	29	5,6%	94	2,2%	32	3,5%

Niet-Westerse leerlingen hebben minder vaak dan Westerse leerlingen voor een studierichting gekozen uit interesse, geschiktheid voor de studie of omdat wat ze leren goed van pas zou komen in de toekomst. De enige toekomstreden die voor niet-Westerse (40%) leerlingen iets sterker meespeelde in de keuze dan bij Westerse leerlingen (38%) is het gegeven dat ze iets willen bereiken in het leven. Daarnaast geven ze bijna dubbel zo vaak als Westerse respondenten aan dat de studierichting niet perse hun eigen keuze was, zij het omdat het hun ouders erover beslisten (7%), of dat ze niet zelf mochten kiezen (2%).

Waarom deze studierichting	Afkomst		Meisje WA		Meisje N-WA		Jongen WA		Jongen N-WA	
	onbekend									
omdat ik later een beroep in die richting wil uitoefenen	324	62,1%	1096	62,9%	257	63,7%	1711	69,1%	319	62,9%
omdat ik geïnteresseerd ben in deze studie	278	53,2%	1077	61,8%	224	55,6%	1542	62,3%	250	49,4%
omdat deze studie bij mij past	222	42,5%	858	49,2%	153	38,0%	985	39,8%	159	31,3%
om iets te bereiken in het leven	176	33,6%	677	38,9%	173	43,0%	919	37,2%	188	37,1%
omdat wat ik leer goed van pas komt in mijn leven later	158	30,2%	572	32,8%	117	28,9%	679	27,5%	106	20,9%
omdat ik goed ben in de vakken die ik hier krijg	125	23,9%	470	27,0%	97	24,0%	731	29,6%	143	28,2%
omdat het een goede voorbereiding is om verder te studeren	141	27,0%	599	34,4%	136	33,8%	576	23,3%	107	21,0%
omdat ik in deze school wilde studeren	52	10,0%	164	9,4%	35	8,6%	216	8,7%	40	8,0%
omdat mijn vrienden of vriendinnen deze richting ook volgen	38	7,2%	112	6,4%	20	4,9%	104	4,2%	31	6,2%
omdat mijn ouders dat wilden	34	6,5%	90	5,2%	39	9,7%	83	3,3%	24	4,8%
omdat mijn vader deze richting ook gevolgd heeft	13	2,6%	12	,7%	5	1,2%	101	4,1%	14	2,8%
omdat mijn broer deze richting ook volgt/gevolgd heeft	23	4,4%	22	1,3%	6	1,6%	65	2,6%	14	2,8%
omdat mijn zus deze richting ook volgt/gevolgd heeft	8	1,5%	64	3,7%	15	3,7%	25	1,0%	8	1,6%
omdat mijn moeder deze richting ook gevolgd heeft	6	1,2%	51	2,9%	5	1,2%	23	0,9%	5	1,1%
ik heb niet zelf mogen kiezen	3	0,6%	27	1,6%	10	2,6%	16	0,7%	10	2,1%
omdat het een studierichting voor jongens is	8	1,6%	0	0,0%	0	0,0%	49	2,0%	9	1,7%
omdat er veel meisjes in de klas zitten	9	1,8%	25	1,4%	3	0,6%	21	0,9%	2	0,4%
omdat er veel jongens in de klas zitten	3	0,6%	3	0,2%	0	0,0%	27	1,1%	8	1,5%
omdat het een studierichting voor meisjes is	4	0,8%	18	1,0%	3	0,8%	2	0,1%	1	0,2%
ander antwoord	29	5,6%	43	2,5%	9	2,4%	52	2,1%	23	4,5%

De verschillen naar afkomst zijn zowel terug te vinden tussen niet-Westerse en Westerse jongens als tussen niet-Westerse en Westerse meisjes. Opvallend is dat 43% van de niet-Westerse meisjes aangeeft de huidige studierichting gekozen te hebben om iets te bereiken in het leven. Wat de leerlingen in andere categorieën betreft, geeft 'slechts' 37% tot 39% dit op als reden. Een tweede noemenswaardige bevinding is dat 10% van de niet-Westerse meisjes aangeeft de voorkeur van de ouders gevolgd te hebben; bij niet-Westerse jongens is dat maar de helft. De invloed van ouders ligt bij zowel Westerse meisjes (5%) als jongens (3%) lager maar ook hier vindt men hetzelfde verschil naar geslacht.

4.3.2 GERAPPORTEERDE ARGUMENTEN VOOR BEROEPSKEUZE

Voor deze analyse creëerden we een subdataset bestaande uit de data van respondenten die op de vraag “waarom deze studierichting” antwoordden “omdat ik later een beroep in die richting wil uitoefenen”. Van deze 3706 nemen we aan dat de studiekeuze ook de beroepskeuze is.

Waarom dit beroep?	Meisjes		Jongens		Totaal	
omdat het met interesseert	851	91,8%	1174	92,6%	2026	92,2%
omdat ik denk dat ik dat goed zal kunnen	624	67,3%	765	60,3%	1389	63,3%
omdat het bij mij past	588	63,3%	729	57,5%	1317	60,0%
om iets te bereiken in het leven	367	39,5%	670	52,8%	1037	47,2%
omdat ik iemand ken die dat doet en ik bewonder die persoon	217	23,4%	293	23,1%	511	23,3%
omdat het een goed beroep is voor een meisje/jongen	112	12,1%	231	18,2%	343	15,6%
omdat mijn ouders dat willen	22	2,4%	51	4,0%	73	3,3%
omdat ik graag mensen wil helpen later	18	1,9%	0	0,0%	18	0,8%
ik weet het niet	2	0,2%	12	1,0%	15	0,7%
andere reden	9	1,0%	5	0,4%	14	0,7%

Ruim 90% van de respondenten die met hun studiekeuze een beroep voor ogen hebben, koos hiervoor omdat het betreffende beroep hen interesseert. Ook andere intrinsieke motivaties scoren hoog, zoals het geloof in de eigen prestaties (63%) en de geschiktheid van een dergelijke job (60%). Deze twee laatste worden beide vaker door meisjes dan door jongens aangegeven. Ruim de helft van de jongens beoogt met dit beroep later iets te bereiken, terwijl net geen vier op de tien meisjes dit als reden opgeven. Jongens hechten ook meer belang aan de genderstereotiepe uitstraling van de job (18%), meisjes lijken dit minder belangrijk te vinden (12%). Van de meisjes antwoordt evenwel 2% graag mensen te willen helpen later. Ook dit is, zij het indirect, een genderstereotiepe motivatie. Geen enkele jongen gaf dit op als reden.

Waarom dit beroep?	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
omdat het met interesseert	593	92,7%	47	98,1%	211	88,1%	90	92,4%	740	92,5%	344	92,8%
omdat ik denk dat ik dat goed zal kunnen	448	70,1%	29	59,3%	147	61,4%	58	59,7%	464	58,0%	243	65,4%
omdat het bij mij past	419	65,5%	25	51,9%	144	59,9%	59	60,5%	448	56,1%	222	59,8%
om iets te bereiken in het leven	232	36,2%	19	38,9%	116	48,5%	40	41,2%	438	54,7%	192	51,7%
omdat ik iemand ken die dat doet en ik bewonder die persoon	159	24,8%	12	25,9%	46	19,3%	19	19,3%	188	23,5%	87	23,4%
omdat het een goed beroep is voor een meisje/jongen	93	14,6%	4	9,3%	14	5,9%	16	16,8%	158	19,8%	57	15,3%
omdat mijn ouders dat willen	15	2,4%	1	1,9%	6	2,5%	4	4,2%	28	3,6%	18	5,0%
omdat ik graag mensen wil helpen later	14	2,2%	1	1,9%	2	1,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
ik weet het niet	1	0,1%	0	0,0%	1	0,5%	2	1,7%	7	0,9%	3	0,9%
andere reden	3	0,4%	1	1,9%	6	2,5%	1	0,8%	4	0,5%	0	0,0%

Nagenoeg alle meisjes in een jongensrichting die die richting kozen met oog op een (jongens)beroep, kiezen voor die richting omdat het hen interesseert (98%). Dat betekent echter niet dat ze vaker denken dat ze de job goed zullen kunnen (59%) of dat de job bij hen past (52%). Op die intrinsieke motivaties scoren ze dus beduidend lager dan meisjes in andere richtingen.

De meest opmerkelijke verschillen tussen jongens in een meisjesrichting en jongens in een jongensrichting vinden we terug als het aankomt op geschiktheid van de job en de motivatie om iets te bereiken in het leven. Wat de geschiktheid van de job betreft, vinden jongens in een meisjesrichting net vaker dan diegenen in een genderstereotiepe richting dat het beroep dat ze voor ogen hebben goed bij hen past (respectievelijk 60,5% en 56%). Andersom kiezen ze minder vaak voor het beroep om iets te bereiken in het leven (respectievelijk 41% en 55%).

Dat de studiekeuze leidt tot een genderstereotiep beroep is voornamelijk voor jongens in een jongensrichting belangrijk (20%). Voor meisjes in een meisjesrichting is dit slechts voor 15% van de respondenten een uitgesproken motivatie

Waarom dit beroep?	Afkomst				Niet-Westerse afkomst	
	onbekend		Westerse afkomst			
omdat het met interesseert	169	89,4%	1581	93,6%	275	86,9%
omdat ik denk dat ik dat goed zal kunnen	126	66,6%	1048	62,0%	215	67,8%
omdat het bij mij past	133	70,1%	1008	59,6%	177	55,7%
om iets te bereiken in het leven	99	52,1%	773	45,7%	165	52,0%
omdat ik iemand ken die dat doet en ik bewonder die persoon	46	24,6%	407	24,1%	57	18,1%
omdat het een goed beroep is voor een meisje/jongen	35	18,5%	258	15,3%	50	15,9%
omdat mijn ouders dat willen	9	4,6%	41	2,4%	23	7,4%
omdat ik graag mensen wil helpen later	2	0,9%	15	0,9%	1	0,4%
ik weet het niet	1	0,6%	12	0,7%	1	0,3%
andere reden	3	1,6%	8	0,5%	3	1,0%

De motivatie voor het kiezen van een beroep verschilt sterk tussen Westerse en niet-Westerse leerlingen. Niet-Westerse leerlingen vinden intrinsieke motivaties (zoals interesse of dat het beroep bij hen past) of het hebben van een rolmodel, beduidend minder belangrijk dan Westerse leerlingen. Zij opteren vaker dan hun Westerse medeleerlingen voor een beroep omwille van hun eigen competentie op dat vlak (68%) of omdat ze zo iets kunnen bereiken in het leven (52%). Ze lijken bovendien ook opvallend vaker de wens van hun ouders in te willigen om voor een bepaald beroep te kiezen (7% tegenover 2%). De genderstereotiepe aard van het beroep wordt door een ongeveer even groot aandeel Westerse (15%) als niet-Westerse leerlingen (16%) aangewezen als motivatie voor de beroepskeuze.

Waarom dit beroep?	Afkomst									
	onbekend		Meisje WA		Meisje N-WA		Jongen WA		Jongen N-WA	
omdat het met interesseert	169	89,4%	649	93,3%	123	86,1%	933	93,8%	152	87,5%
omdat ik denk dat ik dat goed zal kunnen	126	66,6%	463	66,5%	100	69,5%	586	58,9%	116	66,5%
omdat het bij mij past	133	70,1%	447	64,3%	80	55,6%	560	56,4%	97	55,8%
om iets te bereiken in het leven	99	52,1%	265	38,1%	61	42,4%	508	51,1%	104	60,0%
omdat ik iemand ken die dat doet en ik bewonder die persoon	46	24,6%	170	24,4%	27	19,0%	237	23,9%	30	17,4%
omdat het een goed beroep is voor een meisje/jongen	35	18,5%	75	10,8%	23	16,0%	183	18,4%	27	15,8%
omdat mijn ouders dat willen	9	4,6%	11	1,6%	7	4,8%	30	3,0%	16	9,5%
omdat ik graag mensen wil helpen later	2	0,9%	15	2,1%	1	0,8%	0	0,0%	0	0,0%
ik weet het niet	1	0,6%	2	0,3%	0	0,0%	10	1,0%	1	0,6%
andere reden	3	1,6%	7	1,1%	1	0,8%	1	0,1%	2	1,2%

Het verschil in motivatie tussen Westerse en niet-Westerse leerlingen manifesteert zich meer uitgesproken bij jongens. Bij de verwijzing naar de competentie voor het bewuste beroep is het verschil tussen Westerse (59%) en niet-Westerse (66,5%) jongens sterker uitgesproken dan tussen Westerse en niet-Westerse meisjes (respectievelijk 66,5% en 69,5%). Ook de motivatie om iets bereiken in de toekomst verschilt in belangrijke mate tussen jongens van verschillende afkomst: 51% van de Westerse jongens acht dit belangrijk, bij de niet-Westerse jongens is dit aandeel 60%. Van deze laatste groep geeft net geen 10% aan met de beroepskeuze de wens van hun ouders te volgen; bij Westerse jongens is dat slechts 3%. Tussen Westerse en niet-Westerse meisjes kleiner (respectievelijk 2% en 5%).

4.3.3 GENDERPERCEPTIE VAN DE GEKOZEN STUDIERICHTING

We stelden ons de vraag hoe flexibel en ruimdenkend leerlingen zijn of net niet, in hun opvattingen over de geschiktheid van hun eigen studierichting voor zowel meisjes als jongens.

Is de studierichting die je nu volgt volgens jou meer geschikt voor

	Meisjes		Jongens		Totaal	
meisjes	527	22,1%	75	2,3%	603	10,6%
jongens	54	2,2%	1314	40,1%	1368	24,2%
allebei	1803	75,6%	1885	57,6%	3687	65,2%
Totaal	2384	100,0%	3274	100,0%	5658	100,0%

Dit is een studierichting voor:	Meisjes M-richting		Meisjes J-richting		Meisjes N-richting		Jongens M-richting		Jongens J-richting		Jongens N-richting	
meisjes	463	32,2%	2	1,5%	63	7,7%	62	17,8%	2	0,1%	12	1,1%
jongens	3	0,2%	25	18,5%	26	3,2%	2	0,6%	1145	61,2%	167	15,8%
allebei	970	67,5%	108	80,0%	725	89,1%	284	81,6%	725	38,7%	876	83,0%
totaal	1436	100,0%	135	100,0%	814	100,0%	348	100,0%	1872	100,0%	1055	100,0%

Jongens percipiëren de gekozen studierichting bijna dubbel zo vaak als zijnde een jongensrichting dan meisjes hun richting als een meisjesrichting beschouwen (respectievelijk 40% en 22%). Slechts 32% van de meisjes in een meisjesrichting ziet die richting als genderstereotiep. Van de jongens in een jongensrichting beschouwt 61% de richting als typisch voor jongens. Meisjes in een genderstereotiepe of seksneutrale richting geven dan ook vaker dan jongens in die richtingen aan dat het een goede richting is voor beide sekse is (respectievelijk 67,5% tegenover 39% en 89% tegenover 83%).

De genderstereotiepe perceptie van de gekozen richting ligt veel lager bij jongens en meisjes die atypisch kosen. Respectievelijk 80 en 82% van de meisjes en jongens die een atypische studiekeuze maakten, zeggen dat hun studierichting geschikt is voor beide sekse.

4.3.4 GENDERPERCEPTIE VAN ZICHZELF EN DE GEKOZEN STUDIERICHTING

De vraag is of leerlingen die een gendertypische, -atypische of neutrale studiekeuze hebben gemaakt qua genderperceptie van zichzelf afwijken ten opzichte van elkaar. Met andere woorden: matchen de genderidentiteiten met de studiekeuze?

De genderperceptie van zichzelf werd gemeten via een vragenbatterij¹³ met mannelijke items (eigenschappen), vrouwelijke en neutrale. We berekenden voor elke leerling een gemiddelde score voor de mannelijke items, de vrouwelijke en de neutrale. We gingen na of de gemiddelden van de verschillende groepen afwijken van elkaar op de drie soorten items.

¹³ De korte versie van Bem's Sex Role Inventory met 30 items.
Onderzoekresultaten TSO

Schaal

1= nooit waar

5= altijd waar

Aard van de studierichting naar geslacht	Gemscore M-stereotype Zelf
jongens N-richting	3,5478
jongens J-richting	3,5041
totaal	3,4491
jongens M-richting	3,4468
meisjes J-richting	3,4203
meisjes N-richting	3,3724
meisjes M-richting	3,3484

Ongeacht de richting, scoren jongens hoger dan meisjes wat betreft de zelfscore op mannelijke stereotypen. Jongens in een seksneutrale richting halen de hoogste score en zitten samen met jongens in een jongensrichting boven het gemiddelde. Jongens in een meisjesrichting vallen daar net onder. Hoewel meisjes in een jongensrichting de hoogste gemiddelde score van alle meisjes halen, vallen ook zij onder het gemiddelde. Meisjes in een meisjesrichting identificeren zich het minst vaak met mannelijke genderstereotypes. Deze bevindingen zijn significant, maar wijzen er niet op dat hoe hoger de score op mannelijke stereotypering, hoe groter de kans is dat men voor een jongensrichting kiest.

Aard van de studierichting naar geslacht	Gemscore V-stereotype Zelf
meisjes M-richting	4,0760
meisjes N-richting	4,0432
meisjes J-richting	3,9503
totaal	3,8021
jongens M-richting	3,6838
jongens N-richting	3,6707
jongens J-richting	3,5790

Wat de gemiddelde zelfscores op vrouwelijke stereotiepe eigenschappen betreft, stellen we vast dat meisjes in een meisjesrichting het hoogste scoren, gevolgd door meisjes in de andere richtingen. De score van jongens ligt, ongeacht de richting, onder het gemiddelde. Jongens in een meisjesrichting identificeren zich evenwel meer dan jongens in andere richtingen met vrouwelijke stereotypen. Toch is het verschil tussen de zelfscore van meisjes in elke richting en de zelfscore van jongens in een meisjesrichting aanzienlijk. Deze tabel bevestigt eerder het gegeven dat meisjes zich identificeren met vrouwelijke items, maar tonen geenszins een link met de gekozen studierichting.

Aard van de studierichting naar geslacht	Gemiddelde score geen stereotiepe
meisjes M-richting	3,2552
meisjes N-richting	3,2517
meisjes J-richting	3,2490
totaal	3,2253
jongens N-richting	3,2112
jongens J-richting	3,2050
jongens M-richting	3,1859

De verschillen in gemiddelde score op de genderneutrale uitspraken over zichzelf zijn significant doch bijzonder klein en laten ons om die reden niet toe hier zinvolle uitspraken over te doen.

4.3.5 GENDERPERCEPTIE VAN HET BEROEP GEKOPPELD AAN STUDIEKEUZE

Bij kinderen, adolescenten en volwassenen wordt de interesse voor bepaalde beroepen voor een groot stuk gevormd door de perceptie die zij hebben van het sekstype van het beroep en de waarden of mogelijkheden die deze beroepen bieden. Gendergerelateerde cognities zoals genderstereotypen spelen een causale rol in de ontwikkeling van interesse in bepaalde beroepen. Genderperceptie van het beroep kan het gevolg zijn van kenmerken van het beroep maar ook van het feit of er al dan niet veel mannen of vrouwen werken. Individuele mannen worden vooral aangetrokken door beroepen met een mannelijk imago, vrouwen door beroepen met een vrouwelijk imago (Weisgram, Bigler & Liben, 2010).

Voor leerlingen voor wie de studiekeuze een beroepskeuze betekent, berekenden we de genderperceptiescore van het beroep van hun keuze om na te gaan of meisjes en jongens het beroep van hun keuze gegenderd bekijken en of er een verschil is op dit vlak tussen meisjes en jongens die een atypische of typische studierichting hebben gekozen.

De genderstereotypering van het beroep werd gemeten met dezelfde vragenbatterij¹⁴ als die we gebruikt hebben voor de zelftypering. We berekenden voor elke leerling een gemiddelde score voor de mannelijke items, de vrouwelijke en de neutrale. We vergelijken de gemiddelde scores naar geslacht en het soort studierichting.

Schaal

1= nooit waar

5= altijd waar

¹⁴ De korte versie van Bem's Sex Role Inventory met 30 items.
Onderzoekresultaten TSO

Geslacht	Gemscore M-stereotype	Gemscore V-stereotype	Gemscore Neutraal
Meisjes	3,3109	4,0206	3,1037
Jongens	3,4568	3,5144	3,0827
Totaal	3,3953	3,7278	3,0916

Meisjes scoren hoger op vrouwelijke items voor wat betreft het beroep dat gekoppeld is aan hun studiekeuze. Jongens scoren ongeveer even hoog op mannelijke als vrouwelijke items.

	Gemscore M-stereotype Beroep
jongens N-richting	3,4871
meisjes J-richting	3,4796
jongens J-richting	3,4604
meisjes N-richting	3,4079
totaal	3,3953
jongens M-richting	3,3111
meisjes M-richting	3,2616

Respondenten in een jongens- of seksenetrale richting linken het beroep dat ze voor ogen hebben aanzienlijk meer aan mannelijke stereotypes dan respondenten in een meisjesrichting. Meisjes in een jongensrichting scoren gemiddeld zelfs hoger op mannelijke stereotypering van het beroep dan jongens in een jongensrichting dat doen. Jongens in een seksenetrale richting halen de hoogste gemiddelde score.

	Gemscore V-stereotype Beroep
meisjes M-richting	4,1453
jongens M-richting	3,8222
meisjes J-richting	3,7481
meisjes N-richting	3,7446
total	3,7278
jongens N-richting	3,5780
jongens J-richting	3,4488

Respondenten in een meisjesrichting voor wie de studiekeuze eveneens een beroepskeuze is, linken significant vaker vrouwelijke items aan dat beoogde beroep dan anderen. Vooral de gemiddelde score van meisjes in een meisjesrichting ligt hoog. Ook andere meisjes, in een jongensrichting en seksenetrale richting, beoordelen het beoogde beroep bovengemiddeld als een vrouwelijk beroep. Jongens in een jongensrichting en in een seksenetrale richting linken het beroep beduidend minder vaak aan vrouwelijke items.

De gemiddelde waardes voor vrouwelijke stereotypering liggen hier hoger dan de gemiddelde scores voor een mannelijke stereotypering van het beroep. De twee bovenstaande tabellen wijzen uit dat jongens en meisjes in een

jongensrichting meer mannelijke eigenschappen toekennen aan het beoogde beroep, en jongens en meisjes in een meisjesrichting meer vrouwelijke . De genderstereotiepe perceptie geldt dus voor beiden, maar de perceptie van respondenten in een meisjesrichting is sterker dan de perceptie van respondenten in een jongensrichting.

	Gemscore Genderneutraal Beroep
meisjes M-richting	3,1129
jongens M-richting	3,1094
meisjes J-richting	3,1093
jongens N-richting	3,0953
totaal	3,0916
meisjes N-richting	3,0782
jongens J-richting	3,0738

De verschillen naar perceptie van het beroep als zijnde genderneutraal, zijn niet significant.

4.3.6 GENDERPERCEPTIE VAN ZICHZELF EN HET GEKOZEN BEROEP

In dit onderdeel gaan we na of er een verband bestaat tussen de genderperceptie die men over zichzelf heeft en de genderperceptie die men heeft over het beoogde beroep. Omdat een volledige tabellering van al deze resultaten onmogelijk is, beperken we ons hier tot een weergave van de correlatietesten.

Alle correlaties doorstaan de significantietest. Dit impliceert dat wie zichzelf sterk percipieert als zijnde man of vrouw, ook genderstereotiepe eigenschappen toekent aan het beroep dat men voor ogen heeft. De sterkste positieve correlatie bestaat tussen de vrouwelijke stereotypering van zichzelf en de stereotypering van het beroep, met een correlatiescore van 0,515 op 1. De correlatie tussen de perceptie die mannen over zichzelf hebben en het gekozen beroep is iets minder groot (0,354 op 1) en bij benadering gelijk aan het verband tussen de seksneutrale zelfperceptie en seksneutrale beroepsperceptie (0,332 op 1).

4.3.7 GENDER EN JOBWAARDEN

Beroepswaarden zijn geassocieerd met professionele voorkeuren. Sommige van deze waarden worden verschillend onderschreven door mannen en vrouwen. Marini, Fan, Finley en Beutel komen tot de conclusie dat hoewel de beroepswaarden van jonge vrouwen en mannen steeds meer naar elkaar toe groeien, vrouwen toch hoger scoren op intrinsieke, altruïstische en sociale waarden (Marini, Fan, Finley & Beutel, 1996).

Om te meten welke karakteristieken van jobs leerlingen belangrijk vinden en in welke mate, gebruikten we de vragenbatterij van Marini et al. met 7 categorieën van jobwaarden:

1. Jobwaarde: Extrinsiek
2. Jobwaarde: Intrinsiek
3. Jobwaarde: Altruïsme
4. Jobwaarde: Sociaal
5. Jobwaarde: Invloed

Onderzoeksresultaten TSO

6. Jobwaarde: Vrije tijd
7. Jobwaarde: Zekerheid

Schaal:

1=niet belangrijk

4=zeer belangrijk

Voor we de gemiddelde scores bespreken, bekijken we eerst de volgorde van belangrijkheid van deze jobwaarden voor de verschillende groepen.

De vijf belangrijkste jobwaarden voor zowel jongens als meisjes zijn : sociale jobwaarden, intrinsieke waarden, zekerheid, altruïsme en extrinsieke waarden. Vrije tijd en invloed zijn voor beide groepen het minst belangrijk. Opvallend is wel dat de volgorde en het gemiddelde gewicht dat men hecht aan bepaalde waarden verschilt voor beide groepen. Bij de jongens liggen de scores dichter bij elkaar, met hooguit 0,4 punten verschil. Bij de meisjes is het verschil tussen de waarden onderling gevarieerder, met hooguit 0,6 punten verschil.

Meisjes	Jongens	Totaal
Jobwaarde Sociaal	3,1962	Jobwaarde Intrinsiek 3,1542
Jobwaarde Intrinsiek	3,1828	Jobwaarde Sociaal 3,0364
Jobwaarde Zekerheid	2,8904	Jobwaarde Extrinsiek 2,9672
Jobwaarde Altruïsme	2,8432	Jobwaarde Zekerheid 2,9207
Jobwaarde Extrinsiek	2,8272	Jobwaarde Altruïsme 2,7972
Jobwaarde Vrije Tijd	2,7078	Jobwaarde Invloed 2,7462
Jobwaarde Invloed	2,5992	Jobwaarde Vrije Tijd 2,7407

Meisjes scoren hoger op intrinsieke jobwaarden, zoals een interessante job waar je je capaciteiten en creativiteit kan inzetten alsook op sociale en altruïstische jobwaarden dan jongens. Het sociale aspect van de job haalt veruit de hoogste score bij de meisjes. Jongens hechten op hun beurt meer belang aan extrinsieke jobwaarden, zoals doorgroeikansen en een hoog loon, en jobwaarden die betrekking hebben met invloed en vrije tijd. De extrinsieke jobwaarden scoren daarbij het hoogste.

Jongens in meisjesrichting	Meisjes in meisjesrichting
Jobwaarde Sociaal	3,1507
Jobwaarde Intrinsiek	3,1012
Jobwaarde Extrinsiek	2,9203
Jobwaarde Zekerheid	2,8946
Jobwaarde Vrije tijd	2,8150
Jobwaarde Altruïsme	2,8100
Jobwaarde Invloed	2,7402

Onderzoeksresultaten TSO

Jongens in jongensrichting		Meisjes in jongensrichting	
Jobwaarde Intrinsiek	3,1839	Jobwaarde Intrinsiek	3,2153
Jobwaarde Sociaal	3,0243	Jobwaarde Sociaal	3,1062
Jobwaarde Extrinsiek	2,9766	Jobwaarde Zekerheid	2,8767
Jobwaarde Zekerheid	2,9360	Jobwaarde Extrinsiek	2,7774
Jobwaarde Altruïsme	2,8336	Jobwaarde Vrije tijd	2,6781
Jobwaarde Invloed	2,7650	Jobwaarde Altruïsme	2,6610
Jobwaarde Vrije tijd	2,7320	Jobwaarde Invloed	2,6370

Jongens in sekseneutrale richting		Meisjes in sekseneutrale richting	
Jobwaarde Intrinsiek	3,1183	Jobwaarde Intrinsiek	3,1625
Jobwaarde Sociaal	3,0208	Jobwaarde Sociaal	3,1158
Jobwaarde Extrinsiek	2,9658	Jobwaarde Extrinsiek	2,9082
Jobwaarde Zekerheid	2,9018	Jobwaarde Zekerheid	2,8931
Jobwaarde Vrije tijd	2,7320	Jobwaarde Altruïsme	2,7404
Jobwaarde Altruïsme	2,7278	Jobwaarde Vrije tijd	2,7216
Jobwaarde Invloed	2,7144	Jobwaarde Invloed	2,5973

Voor jongens komen extrinsieke waarden ongeacht richting telkens op een derde plaats. Alleen jongens in een meisjesrichting scoren iets lager op deze waarden, maar zitten wel nog steeds boven het totale gemiddelde. Enkel de meisjes in een sekseneutrale richting benaderen dat totale gemiddeld. Andere meisjes vinden het minder belangrijk dat een toekomstige job doorgroeikansen, een hoog loon,... heeft.

Meisjes in een jongensrichting hechten van alle beschouwde categorieën het meeste belang aan de intrinsieke aspecten van een job, terwijl jongens in een meisjesrichting daar net minder belang aan hechten dan jongens in een andere richting. Hierbij dient evenwel opgemerkt te worden dat de intrinsieke jobwaarden voor jongens in een meisjesrichting, na de sociale waarden, de hoogste score halen.

Een omgekeerd patroon geldt voor de sociale jobwaarden. Deze worden voornamelijk belangrijk geacht door respondenten in een meisjesrichting. Ook meisjes in een jongens- of sekseneutrale richting scoren (net) boven het gemiddelde, terwijl de score voor sociale jobwaarden bij jongens in een jongens- of sekseneutrale richting onder het gemiddelde ligt.

Jongens scoren, ongeacht de studierichting, allemaal boven het totale gemiddelde op de jobwaarde invloed. Meisjes in eender welke richting scoren beduidend lager. Alleen meisjes die voor een jongensrichting kozen benaderen de gemiddelde score voor deze waarde.

Leerlingen in eenzelfde richting hechten, ongeacht geslacht, dezelfde volgorde aan intrinsieke en sociale jobwaarden. Voor jongens en meisjes in een meisjesrichting staan sociale aspecten van de job op de eerste plaats, gevolgd door intrinsieke waarden. Bij jongens en meisjes in een jongensrichting komen de intrinsieke waarden op de eerste plaats en sociale waarden op de tweede. Hetzelfde geldt voor leerlingen in een sekseneutrale richting.

4.4 DEEL VIER: ANTWOORDEN OP ONZE ONDERZOEKSVRAGEN

4.4.1 HOE ZIEN MANNELIJKE EN VROUWELIJKE SCHOLIEREN HET TYPE VAN STUDIERICHTING DAT ZE GEKOZEN HEBBEN EN HET BEROEP DAT IS GEKOPPELD AAN HUN STUDIEKEUZE?

Ruim de helft van zowel jongens als meisjes heeft voor een genderstereotiepe richting gekozen. Het aandeel onder hen dat aangeeft die keuze te maken omwille van het genderimago van de studierichting zoals “het is een richting voor meisjes (of jongens)” of “omdat er veel jongens (of meisjes) in de klas zitten”, ligt evenwel bijzonder laag. Men lijkt dus niet bewust genderstereotiep te kiezen. Al blijkt uit de resultaten wel dat bij een kwart van de meisjes en bij net niet de helft van de jongens de overtuiging heerst dat een bepaalde richting geschikt is voor een bepaalde sekse.

Meisjes vinden een richting vaker geschikt voor beide seksen. Ruim twee derde van de meisjes in een genderstereotiepe richting vindt dat de richting goed is voor zowel jongens als meisjes. Meisjes die een atypische keuze maken, zijn er nog vaker van overtuigd dat de richting geschikt is voor beide seksen (80%). Jongens en vooral jongens in een jongensrichting hebben een minder open houding in dit opzicht. Jongens in een atypische richting vinden ruim dubbel zo vaak dat de richting geschikt is voor zowel jongens als meisjes (82%) dan jongens in een genderstereotiepe richting (39%). Die laatsten zijn veel vaker van de overtuiging toegedaan dat hun richting typisch voor jongens is (61%) dan dat meisjes in een meisjesrichting vinden dat hun richting enkel geschikt is voor meisjes (32%).

We stelden ons de vraag of er genderbeelden aan het werk zijn die op een intuïtieve en spontane manier de (perceptie van) keuzemogelijkheden beperken. Daarom gingen we op zoek naar het verband tussen de zelftypering op vlak van gender en het type studierichting waarvoor leerlingen hebben gekozen. We gebruikten voor elke leerling een gemiddelde score voor mannelijke en vrouwelijke eigenschappen zoals deze voorkomen in de korte versie van de Bem Sex Role Inventory.¹⁵

We kunnen niet spreken van een uni-dimensionele zelftypering mannelijk versus vrouwelijk. Het is niet zo dat iemand met hoge mannelijke zelfscore anderzijds een lage vrouwelijke zelfscore heeft of omgekeerd. Respondenten in alle groepen scoren hoger op vrouwelijke items dan op mannelijke items. De verschillen in de vrouwelijke zelfscores variëren sterker over de verschillende groepen heen dan het geval is voor de mannelijke zelfscores.

Het verband tussen de zelftypering en het (gender)type studierichting is niet eenduidig. Meisjes in een meisjesrichting halen de hoogste vrouwelijke zelfscore, maar jongens in een jongensrichting halen niet de hoogste mannelijke zelfscore. Die wordt behaald door jongens in een sekseneutrale richting. Jongens en meisjes in een atypische richting halen wel de hogere scores dan hun seksegenoten op respectievelijk vrouwelijke en mannelijke items.

Twee derde van de leerlingen geeft aan dat de gekozen studierichting een stap is richting toekomstig beroep. Op jongens in een jongensrichting na scoren alle groepen hoger op vrouwelijke dan mannelijke beroepsstereotypes. De scores op vrouwelijke beroepspercepties liggen voor de verschillende groepen sterker uit elkaar dan voor de mannelijke beroepsstereotypering. De hoogste gemiddelde score op vrouwelijke items m.b.t het beroep wordt behaald door meisjes in een meisjesrichting. Zij worden op afstand gevolgd door jongens in een meisjesrichting. Meisjes en jongens in een jongensrichting scoren dan weer hoger wat betreft mannelijke beroepsstereotypen.

Tot slot is er, los van geslacht, een sterke correlatie tussen de vrouwelijke typering van zichzelf en de typering van het beroep. De correlatie bij mannelijke zelftypering en die van het beroep is ook significant, maar deze is minder groot.

---

¹⁵ Zie Bijlage 1
Onderzoeksresultaten TSO

4.4.2 WAT WAREN DE PERSOONLIJKE EN PROFESSIONELE ELEMENTEN DIE MANNELIJKE EN VROUWELIJKE SCHOLIEREN IN OVERWEGING NAMEN BIJ HET KIEZEN VAN EEN STUDIERICHTING?

Ruim zes op de tien leerlingen geeft aan dat ze ofwel eerst een schoolkeuze maakten (22%) of dat de keuze voor een school en studierichting samen viel (42%). Het is dus ook relevant de argumenten voor de schoolkeuze hier te bespreken. Diegenen die eerst voor een school kiezen, beperken zich qua studiekeuze immers tot het aanbod van de school.

Wat die **schoolkeuze** betreft, is net dat aanbod voor velen (één van) de reden(en) om voor de school te kiezen. Jongens laten zich hier iets vaker dan meisjes door leiden (71%). Voor ongeveer drie op de tien leerlingen staat de schoolkeuze los van de studierichting. Praktische factoren, zoals de vlotte bereikbaarheid en de nabijheid van de school, zijn elk voor (ruim) een derde van de leerlingen van tel. Net geen derde van de meisjes koos de school onder meer uit volggedrag. Jongens vinden het iets minder belangrijk dat er vrienden op dezelfde school zitten. Zij hechten iets vaker dan meisjes belang aan het imago van de school.

De **studiekeuze** wordt door een meerderheid van de leerlingen onder meer gestuurd door een aantal persoonlijke motieven: men wil later een beroep in de richting uitvoeren (66%) en/of men is geïnteresseerd in de studie (60%). De mate waarin men de studie als geschikt ziet wordt door iets meer dan vier op de tien leerlingen aangeduid. Naast dergelijke motieven die betrekking hebben op persoonlijke interesses, vinden leerlingen het belangrijk dat hun studies nuttig zijn: om iets te bereiken (38%), om van pas te komen in het verdere leven (29%) of voor verdere studies (28%). Deze nuttigheidsaspecten zijn elk belangrijker voor meisjes dan voor jongens. Die laatsten vinden het belangrijker dat ze goed zijn in de vakken die ze krijgen (29%) dan dat de richting hen van pas komt later of opdat ze verder kunnen studeren.

Deze resultaten moeten enigszins genuanceerd worden rekening houdend met het soort studierichting dat men volgt. Diegenen die voor een atypische richting kozen, motiveren die keuze over het algemeen minder vaak met toekomstgerichte motieven dan hun seksegenoten in andere richtingen. Dit verschil is het grootste bij de keuze voor een beroep gekoppeld aan de studiekeuze. Dit aandeel piekt bij jongens in een jongensrichting (73%) en ligt het laagst bij jongens in een meisjesrichting (51%). Een ander opvallend resultaat is dat acht op de tien meisjes in een jongensrichting die richting kozen uit interesse. Voor andere groepen ligt dit aandeel op 60%. Zij volgen dus zeer uitgesproken hun interesse, terwijl jongens in een atypische richting minder vaak dan alle andere uit interesse kozen (42%). Zij kozen iets vaker dan medeleerlingen voor een richting omwille van de school, de aanwezigheid van vrienden of ze volgden de voorkeur van hun ouders.

Het is opvallend dat leerlingen met een niet-Westerse achtergrond minder uit interesse kiezen (52% versus 62% van de Westerse leerlingen) of omdat ze vinden dat de studierichting bij hen past (34% versus 44% van de Westerse leerlingen). Wat betreft de toekomstgerichte motieven is er niet een eenduidig of sterk verschil tussen beide groepen terug te vinden.

Naast de redenen die leerlingen opgeven om voor een bepaalde studie of beroep te kiezen, analyseerden we ook de **jobwaarden** die zij hanteren: wat vinden zij belangrijk in hun latere job? De vraag die we hierbij stellen is of deze waarden verschillend zijn voor meisjes en jongens in het algemeen, en voor meisjes en jongens in typische, atypische en sekseneutrale studierichtingen in het bijzonder.

De gemiddelde score per waarde en de volgorde van belangrijkheid van de jobwaarden verschilt lichtjes tussen jongens en meisjes. Meisjes vinden het iets belangrijker dan jongens dat hun job aansluit bij hun interesses en capaciteiten. Daarnaast beoordelen zij ook de sociale en altruïstische aspecten positiever dan jongens. Die laatsten hechten meer dan meisjes belang aan extrinsieke waarden zoals doorgroeikansen in de job, veel geld verdienen en aanzien en respect

krijgen omwille van de job. Ook invloed (mee beslissingen kunnen nemen en een uitdagende job) en de vrije tijd die men ter beschikking heeft, zijn voor jongens belangrijker dan voor meisjes.

Jongens en meisjes die voor een meisjesrichting kozen, scoren hoger dan het seksegemiddelde op sociale jobwaarden en lager op extrinsieke waarden. Het imago van vrouwelijke beroepen gaat hand in hand met dergelijke sociale jobaspecten. Extrinsieke jobwaarden zoals een hoog loon en doorgroeikansen worden minder vaak geassocieerd met een zogenaamd typisch vrouwelijke functie. In jongensrichtingen liggen de gemiddelde scores voor jongens en meisjes gemiddeld hoger voor intrinsieke waarden en waarden die betrekking hebben op invloed. Zij scoren lager op sociale waarden en altruïsme. Jongens in een seksneutrale richting scoren voor alle waarden behalve extrinsieke jobwaarden lager dan het gemiddelde voor jongens. Meisjes in een seksneutrale richting scoren iets hoger dan gemiddeld voor wat betreft extrinsieke waarden.

4.4.3 WELKE MIDDELEN/BRONNEN WAREN BESCHIKBAAR VOOR HEN BIJ DEZE KEUZE (PERSONEN / BRONNEN VAN INFORMATIE)?

We hebben deze vraag uitgesplitst naar het zoeken van informatie en het krijgen van informatie. Zo konden we achterhalen in welke mate leerlingen zelf een rol spelen in het verzamelen van argumenten voor een bepaalde studiekeuze. Daarnaast vroegen we naar alle mogelijke bronnen van informatie die, gevraagd of ongevraagd, ter beschikking stonden van de leerlingen bij hun keuze voor een bepaalde studierichting.

Ruim acht op tien meisjes en net geen acht op tien jongens **zochten informatie** over geschikte studierichtingen. Niet-Westerse jongens geven het vaakst aan helemaal geen informatie gezocht te hebben (24%). Diegenen die informatie zochten, deden dat ongeacht geslacht, studierichting of afkomst allemaal het meeste bij hun leerkrachten. Meisjes gingen iets vaker te rade bij leerkrachten dan anderen. Zij gingen ook vaker dan jongens op zoek naar informatie bij hun moeder. Omgekeerd zochten jongens vaker dan meisjes informatie bij hun vader. Algemeen genomen valt evenwel op dat ouders niet zo'n belangrijke actoren waren in de zoektocht naar informatie. Zij komen in totaal pas op een derde (moeders) en vijfde (vaders) plaats. Voor meisjes daalt de rol van de vader naar een zevende plaats. Zij zochten vaker informatie bij vrienden/vriendinnen (20%) en/of het CLB (14%) dan bij hun vader (13%). De rol van beide ouders in de zoektocht naar informatie is zeer gering bij niet-Westerse leerlingen. Onder heen geeft één op de acht aan informatie gezocht te hebben bij de moeder en één op de tien bij de vader. Zij halen hun informatie vaker dan Westerse leerlingen bij het CLB.

Het internet wordt in elke groep door minstens 30% van de leerlingen aangeduid als zoekkanaal. Daarmee komt het internet voor alle leerlingen ongeacht sekse, richting of afkomst steevast op de tweede plaats. Meisjes in een jongensrichting zoeken het meeste van iedereen informatie via internet. Zij consulteerden bijna even vaak het internet als een leerkracht (39%). Jongens in een atypische richting zochten net het minst vaak informatie via internet (33%). Zij gingen vaker dan alle anderen te rade bij het CLB.

Net geen tiende van de leerlingen geeft aan helemaal nergens **informatie gevonden of gekregen** te hebben. Dat was vaker het geval voor jongens dan voor meisjes. De actoren en middelen die een rol spelen bij het vinden en krijgen van informatie stemmen in grote mate overeen met diegenen die een aandeel hebben in de zoektocht naar informatie.

De leerkracht is voor een meerderheid van de leerlingen een belangrijk bron van informatie. Meisjes vonden of kregen iets vaker informatie via hen dan jongens. Internet komt op de tweede plaats met ruim een derde van de leerlingen. Meisjes in een atypische richting geven internet vaker op dan anderen (44%). Jongens in een atypische richting maken net minder vaak dan alle anderen gebruik van het internet (28%). Wat de rol van ouders betreft, komen we tot de conclusie dat meisjes vaker informatie kregen en vonden via hun moeder en dat jongens hiervoor meer op hun vader konden rekenen. Voor de meisjes is de vader een minder belangrijke informatiebron dan vrienden en vriendinnen. Voor niet-Westerse leerlingen daalt de rol van ouders als informatiebron. Voor hen waren naast leerkrachten en het internet, ook het CLB en vrienden/vriendinnen belangrijker bij het vinden en krijgen van informatie. Niet-Westerse jongens geven het meeste van iedereen aan dat ze helemaal nergens informatie vonden of kregen.

We kunnen besluiten dat leerlingen die voor een atypische richting kozen minder vaak informatie zochten en vaker nergens informatie vonden of kregen dan hun seksegenoten in een genderstereotiepe richting. Bij meisjes in een atypische richting is dat verschil groter dan bij jongens. Meisjes in een atypische richting die wel informatie vergaarden, maakten vaker dan alle anderen gebruik van het internet. Jongens in een atypische richting klopten op hun beurt vaker dan medeleerlingen aan bij het CLB. Voorts geldt dat waar ouders fungeren als informatiekanaal, moeders belangrijker waren in de informatiebedeling naar meisjes en vaders een grotere rol speelden in het vinden en verlenen van informatie aan jongens. In dit kader geldt dat niet-Westerse leerlingen beduidend minder vaak op hun ouders konden

rekenen in het zoeken en vinden van informatie. Voor hen waren het CLB, en vrienden en vriendinnen belangrijker dan voor Westerse leerlingen.

4.4.4 WAT WAS DE ROL EN INVLOED VAN OUDERS, LEERKRACHTEN, SCHOOL EN KLAS, EN LEEFTIJDGENOTEN IN HET KEUZEPROCES?

Om deze vraag te beantwoorden vroegen we de leerlingen naar de personen van wie ze studieadvies kregen bij het maken van hun studiekeuze en legden we de link naar de gepercipieerde motivatie voor dit advies. We vroegen hen ook van wie de belangrijkste invloed uitging bij de uiteindelijke studiekeuze.

De top drie van actoren die advies verlenen bestaat op de eerste plaats uit leerkrachten, drie vierde van de leerlingen werd door hen geadviseerd. Op de tweede en derde plaats komen moeder en vader, respectievelijk door 64% en 48% van de leerlingen aangewezen als adviserende actoren. Westerse leerlingen worden vaker geadviseerd door hun ouders dan niet-Westerse leerlingen. Vrienden en vriendinnen, die algemeen genomen door net geen kwart van de leerlingen aangeduid worden, zijn belangrijker voor leerlingen van een niet-Westerse afkomst (31%) dan voor Westerse leerlingen (22%). Vooral tussen jongens is dit verschil naar afkomst groot.

Meisjes in een jongensrichting kregen van alle groepen het minst vaak advies van leerkrachten (65%). Voor jongens in een meisjesrichting geldt dat ze net vaker dan andere jongens geadviseerd werden door leerkrachten (77%). Ze werden bovendien bijna dubbel zo vaak geadviseerd door het CLB als jongens in een genderstereotype richting. Bij meisjes is dit verschil tussen de gendertypische en atypische richting minder groot.

Wanneer ze gevraagd worden naar de **gepercipieerde redenen voor het advies** van leerkrachten, zegt de meerderheid van de leerlingen dat dit advies te maken heeft met het gegeven dat de studie bij hen past. Daarnaast percipieert 44% het advies als gelinkt met persoonlijke interesses. Een kwart geeft aan dat dit advies er kwam met oog op een beroep. Deze twee laatste factoren zijn voor de leerlingen zelf de meest genoemde motivaties om voor een studierichting te kiezen.

De toekomstgerelateerde motieven, waaronder het toekomstig beroep, de mogelijkheid om verder te studeren, iets te bereiken of de nuttigheidswaarde van de opgedane kennis, spelen volgens veel minder leerlingen mee in het advies van leerkrachten. Verder studeren wordt door meer meisjes dan jongens aangegeven als gepercipieerde reden voor het advies van leerkrachten. Jongens zien de eigen competenties en de mogelijkheid om iets te bereiken met de studie dan weer iets vaker dan meisjes als onderliggende reden voor het advies van leerkrachten.

De perceptie die leerlingen hebben aangaande de redenen voor het studieadvies van hun moeder en vader loopt in grote mate gelijk. De geschiktheid van de richting en de mate van interesse beschouwen ze als belangrijkste drijfveren voor het advies. Deze redenen worden gevolgd door toekomstgerichte motivaties. Meisjes geven vaker dan jongens aan dat het advies van ouders gegeven werd omdat ze zo later kunnen verder studeren. Deze motivatie (en ambitie) is ook terug te vinden in de redenen die meisjes zelf opgeven voor een studiekeuze. Jongens zien in het advies van hun ouders vaker de eigen capaciteiten. Ook dit is een bevinding die terug te vinden is in de motivatie voor de eigen keuze.

Drie op de tien leerlingen die advies kregen van vrienden, zien het bij elkaar in de klas zitten als achterliggende reden voor dit advies. Daarnaast heeft men bij vrienden vaker dan bij andere actoren het gevoel dat genderstereotiepe eigenschappen van de richting meespeelden in het advies ('omdat het een jongensrichting is, 'omdat het een meisjesrichting is'). Dit geldt zowel voor meisjes (5%) als voor jongens (9%).

Tot slot percipieert men de redenen voor advies van zowel van vrienden en vriendinnen als dat van het CLB minder vaak als toekomstgericht dan bij ouders en leerkrachten.

Op de vraag wie uiteindelijk de **meeste invloed** had, antwoordt 44% van de leerlingen dat ze zelf gekozen hebben. Vooral meisjes in een atypische richting geven aan zelf gekozen te hebben (55%). Het omgekeerde geldt voor jongens in een meisjesrichting: hier zegt het kleinste aandeel zelf gekozen te hebben (31%). Hoewel leerkrachten telkens op de eerste plaats kwamen wat betreft het zoeken, vinden en krijgen van informatie liet gemiddeld genomen slechts 10% zich in de uiteindelijke keuze effectief leiden door de leerkrachten. Zij komen daarmee op de derde plaats, net na de moeders die voor één op de vijf meisjes en één op de acht jongens de meest invloedrijke persoon was. Vaders volgen

Onderzoeksresultaten TSO

voor jongens op een vierde plaats. Bij meisjes komen zij slechts op een zevende plaats, nog na de invloed die vrienden en vriendinnen hadden op de studiekeuze.

De rol van leerkrachten is het kleinst bij meisjes in een jongensrichting en scoort het hoogste bij jongens in een meisjesrichting. Deze bevindingen liggen in lijn met de bevinding aangaande het vergaren van informatie. Jongens in een meisjesrichting volgden het meeste van iedereen het CLB.

4.4.5 IS DE STUDIEKEUZE VAN JONGENS EN MEISJES GERELATEERD AAN HUN ETNISCHE ACHTERGROND?

We geven hier een synthese van de belangrijkste verschillen in de feitelijke studiekeuze, de argumenten hiervoor, de rol van leerkrachten, ouders en leeftijdsgenoten bij het informeren en adviseren over mogelijke studierichtingen, en bij de uiteindelijke studiekeuze.

Ongeveer de helft van zowel meisjes als jongens van niet-Westerse afkomst is terug te vinden in een sekseneutrale richting. Het verschil met Westerse leerlingen is het meest uitgesproken bij jongens (52% en 28%) en geldt in mindere mate ook voor meisjes (47% en 33%).

In de **argumentatie voor de studiekeuze** scoren niet-Westerse leerlingen beduidend lager wat betreft de geschiktheid van de studierichting. 52% onder hen koos voor de richting uit interesse, 34% omdat de richting bij hen past. Bij andere leerlingen is dat respectievelijk 62% en 43%. Meisjes van niet-Westerse origine geven vaker dan alle anderen aan dat ze met de studie iets willen bereiken in het leven. Zij volgen ook frequenter de wens van hun ouders. Niet-Westerse leerlingen hebben over het algemeen iets minder vaak zelf de keuze gehad.

Twee derde van alle leerlingen maken met de studiekeuze een **beroepskeuze**. Dit aandeel verschilt enkel naar afkomst tussen Westerse en niet-Westerse jongens: voor jongens van Westerse afkomst ligt dit aandeel op 69%, voor jongens van niet-Westerse afkomst op 63%. Wat de argumenten voor dit beroep betreft, scoren niet-Westerse leerlingen lager op redenen van geschiktheid van het beroep. Daarnaast treden ze ook minder vaak in de voetsporen van iemand die ze bewonderen. Niet-Westerse meisjes vinden het opvallend minder belangrijk dan andere meisjes dat een beroep bij hen past (56% versus 64%) en net belangrijker dat het een genderstereotiep beroep is (16% versus 11%). Niet-Westerse jongens vinden het veel belangrijker dan Westerse jongens dat ze goed zijn in hun job en dat ze er iets mee kunnen bereiken in het leven. Het verschil wat betreft de rol van ouders keert hier terug: niet-Westerse leerlingen volgen vaker de beroepsvoorkeur van hun ouders.

In totaal heeft net geen vijfde van de leerlingen **informatie gezocht**. Voor jongens van een niet-Westerse afkomst ligt dit aandeel op 24%. Voorts is er een verschil wat betreft de rol van ouders in het zoeken naar informatie: niet-Westerse leerlingen zochten (bijna) half zo vaak informatie bij hun moeder (12% versus 24% van de Westerse leerlingen) en bij hun vader (10% versus 17% van de Westerse leerlingen). Het CLB en vrienden/vriendinnen waren voor hen belangrijker dan ouders in de zoektocht naar informatie.

De antwoorden op de vraag naar **informatiebronnen** ('waar heb je informatie gevonden/gekregen'), lopen in grote mate gelijk met de antwoorden op de vraag naar zoekkanalen. Leerlingen van niet-Westerse afkomst vonden en kregen vaker informatie via het CLB en via vrienden/vriendinnen dan via hun ouders. Voor Westerse leerlingen is dit omgekeerd.

Wat het **studieadvies** betreft, komen we tot de conclusie dat niet-Westerse leerlingen minder vaak geadviseerd werden door hun ouders dan andere leerlingen. Zij konden vaker rekenen op advies van vrienden/vriendinnen. Dit geldt voor zowel jongens als meisjes, maar het verschil naar afkomst is groter tussen de jongens (29% versus 18%). Een niet-Westerse leerling kon tot slot dubbel zo vaak rekenen op advies van hun broer/zus dan een Westerse leerling.

Leerlingen van niet-Westerse afkomst hebben bij het maken van de **uiteindelijke studiekeuze** minder vaak zelf gekozen dan Westerse leerlingen. Niet-Westerse jongens kozen het minst vaak zelf (35%). Een ander opmerkelijk verschil is de grotere rol van leerkrachten en het internet bij niet-Westerse jongens.

5 SAMENVATTING EN BESLUIT

Ondanks de ambitie van het Vlaamse onderwijsbeleid om de gendersegregatie in het secundair onderwijs te verminderen om de ontwikkeling van individuele talenten van jongeren beter te kunnen ondersteunen, blijken de studiekeuzes van meisjes en jongens in het Vlaamse technisch en beroepsonderwijs voor een groot deel nog het genderstereotiepe patroon te volgen. Volgens dit patroon worden meisjes en jongens in vakken gestopt: meisjes kiezen voor opleidingen die leiden naar traditioneel vrouwelijke beroepen en jongens voor opleidingen die leiden naar traditioneel mannelijke beroepen. Ondanks de nadelige gevolgen voor de eigen professionele en financiële toekomst blijven meisjes massaal kiezen voor 'vrouwelijke', lees maatschappelijk ondergewaardeerde (minder betalende en minder beschermende), beroepen. Het lijkt dus dat bedrijven en openbare organisaties in de nabije toekomst zullen blijven werken met veel vakmannen en -vrouwen die in de eerste plaats voor hun beroep hebben gekozen omdat dit beroep past bij hun gender en niet zo zeer op basis van hun eigen capaciteiten en talenten.

Studiekeuze en gendertypering

De genderstereotiepe studiekeuze blijkt bij veel leerlingen in het BSO en TSO nochtans niet zeer bewust te gebeuren. Bij de vraag naar het waarom van de studiekeuze geeft slechts een zeer kleine minderheid van de leerlingen, jongens en meisjes, aan dat het genderimago van de richting heeft meegespeeld. Bij de directe vraag naar geschiktheid van hun studierichting voor jongens en meisjes echter bleken genderrolstereotypen wel bewust mee te spelen zij het in verschillende mate bij de onderzochte groepen. Over het algemeen genomen reageren meer meisjes dan jongens genderneutraal op dit vlak. Het zijn vooral de jongens in jongensrichtingen die de (gender)rangen sluiten en menen dat hun studierichting vooral geschikt is voor jongens. Voor jongens in atypische studierichtingen in het BSO en in het TSO, constateerden we een belangrijk verschil. Terwijl jongens in een atypische studierichting in het TSO hun studierichting als meer genderneutraal percipieerden, hielden jongens in atypische richtingen in het BSO vast aan het vrouwelijk imago van de studierichting.

Het genderimago van een beroep speelt een rol in het ontwikkelen van interesse voor bepaalde beroepen. Volgens het principe van self-to-prototype matching groeit de interesse voor een beroep naarmate het zelfbeeld lijkt op het (gepercipieerde) prototype van persoon in dit beroep. Zo vinden we in dit onderzoek een sterke correlatie tussen de vrouwelijke typering van zichzelf en de vrouwelijke typering van het gekozen beroep. Dat verband hebben we ook, zij het minder sterk, gevonden tussen de mannelijke typering van zichzelf en het gekozen beroep.

Gerapporteerde argumenten voor studiekeuze

Onze interesse ging ook sterk uit naar de argumenten die leerlingen hanteren om hun studiekeuze te verantwoorden. Zoals reeds aangehaald waren er slechts weinig leerlingen die aangaven dat het feit dat de gekozen richting geschikt is voor hun eigen gender, een rol heeft gespeeld. De belangrijkste redenen lagen vervat in een toekomstperspectief van beroep, verder studeren of de utiliteitswaarde in het algemeen van de opleiding in het latere leven. Ook interesse voor de vakken en de aansluiting bij de eigen capaciteiten en/of identiteit ("deze studierichting past bij mij") speelden een rol bij het kiezen van een studierichting.

Een belangrijke bevinding is dat de link tussen opleiding en beroep het meest wordt gelegd door leerlingen in gendertypische studierichtingen. Leerlingen in een atypische richting voor hun gender geven veel minder vaak aan dat ze een beroep willen uitoefenen dat gelinkt is aan hun opleiding. Het aantal leerlingen dat de gekozen opleiding linkt aan de plannen om verder te studeren ligt, zoals kan worden verwacht, hoger in het TSO dan in het BSO. Bij beide

studievormen komen de ambities om verder te studeren meer voor bij meisjes behalve dan bij jongens in een jongensrichting.

Voor meisjes in een atypische studierichting is interesse voor de vakken veel vaker een argument voor hun studiekeuze dan voor jongens in atypische richtingen. Vooral in het TSO scoren meisjes in jongensrichtingen zeer hoog op dit argument. Het is de hoogste score van alle argumenten over alle groepen in beide studievormen heen.

In het BSO laten vooral meisjes in meisjesrichtingen zich positief uit over hun studiekeuze. Ze scoren het hoogst op interesse, het geloof dat ze zo iets zullen bereiken in het leven, de overtuiging dat wat ze leren bruikbaar is in hun leven, de inschatting dat de studie past bij hen en dat het een goede voorbereiding is om verder te studeren.

De verwijzing naar de eigen talenten voor de vakken die worden gevolgd komt in het algemeen vrij weinig voor en minder in het BSO dan in het TSO. Opvallend is dat jongens en meisjes in meisjesrichtingen in beide studievormen hierop het laagst scoren.

Studiekeuze en jobwaarden

De (gepercipieerde) waarde van het beroep genereert mede de interesse voor het beroep. In onze respondentengroep vinden we voor een groot deel de waardering voor zogenaamd typisch vrouwelijke en mannelijke waarden terug bij respectievelijk meisjes en jongens. Meisjes scoren hoger dan jongens op altruïstische en sociale waarden. Jongens vinden het belangrijker dan meisjes om een uitdagende job te hebben en zelf beslissingen te kunnen nemen in een job. Naast deze genderstereotiepe waardering vinden meisjes het ook belangrijker dan jongens dat hun job aansluit bij hun capaciteiten en interesses. Deze resultaten gelden voor beide studievormen, BSO en TSO. De waarde echter die meisjes en jongens hechten aan extrinsieke beroepswaarden zoals aanzien, carrièrekansen en geld, verschillen in het TSO maar niet in het BSO. In het TSO scoren jongens hierop hoger dan meisjes.

Leerlingen in meisjesrichtingen, zowel jongens als meisjes, hebben de hoogste gemiddelde score op de sociale en altruïstische aspecten van een job, eigenschappen die hand in hand gaan met het imago van vrouwelijke beroepen. Ze scoren van alle groepen het laagst op extrinsieke jobwaarden zoals carrièrekansen, aanzien en geld. Leerlingen in sekseneutrale richtingen scoren hierop het hoogst van alle beschouwde groepen. Intrinsieke jobwaarden (een job die aansluit bij de eigen capaciteiten en interesses) zijn voor hen evenwel, net als voor leerlingen in jongensrichtingen, het belangrijkste.

Intermediërende actoren bij de studiekeuze

Leerkrachten en ouders zijn belangrijke intermediërende actoren in het studiekeuzeprocess. Ze spelen echter een andere rol naargelang de fase van het proces. De rol van leerkrachten is het belangrijkste in het informatie vergaren en geven van studieadvies. In de beslissende fase zijn het, naast de autonomie van de leerling zelf die vrij hoog ligt, ook de ouders die een rol spelen: moeders bij de studiekeuze van hun dochters, vaders in de studiekeuze van hun zonen. Ook het internet speelt een vrij grote rol in het studiekeuzeprocess van leerlingen, met name in de informatiefase. Over het algemeen speelt het internet in het TSO een grotere rol dan in het BSO. Dat geldt eveneens voor het CLB.

De belangrijkheid van deze actoren in het studiekeuzeprocess wijkt af voor leerlingen die atypisch kiezen. Zo hadden leerkrachten een meer beslissende rol in de atypische studiekeuze van meisjes in het BSO en in de atypische studiekeuze van jongens in het TSO. Het CLB was veel belangrijker in de zoektocht naar informatie en studieadvies voor jongens die atypisch gekozen hebben in het BSO. Dit geldt ook voor het TSO maar dan vooral bij het studieadvies.

In het BSO wijten nogal wat jongens het studieadvies van beide ouders maar ook van leerkrachten, aan het feit dat het een jongensrichting is. Dezelfde verwijzing naar gender vinden we veel minder bij meisjes.

De studiekeuze van niet-Westerse leerlingen

Een eerste vaststelling is dat leerlingen van niet-Westerse afkomst oververtegenwoordigd zijn in sekseneutrale richtingen zowel in het BSO als in het TSO. Men vindt ze minder vaak terug in gender-atypische studierichtingen dan leerlingen van Westerse afkomst, hoewel dat in mindere mate opgaat voor jongens in meisjesrichtingen in het TSO.

Gevraagd naar de argumenten voor hun studiekeuze is de volgorde van de frequentie van de gerapporteerde argumenten dezelfde als die bij leerlingen van Westerse afkomst. In het BSO echter geven zij veel minder vaak dan Westerse leerlingen aan dat ze een beroep willen uitoefenen dat in het verlengde ligt van hun studies. Dat verschil doet zich voor zowel bij jongens als bij meisjes. De eigen interesse voor de studievakken speelt bij leerlingen van niet-Westerse afkomst minder vaak mee dan bij leerlingen met een Westerse achtergrond. Dat geldt voor jongens en meisjes, en voor het BSO en TSO. Ook de nuttigheidswaarde van de opleiding speelt veel minder mee. De betekenis die men hecht aan de opleiding om iets te bereiken in het leven komt even vaak voor bij leerlingen van niet-Westerse afkomst als bij de andere leerlingen in het TSO. Dat is niet het geval in het BSO. Vooral in het TSO geven meisjes van niet-Westerse afkomst vaker aan dan andere leerlingen dat hun studiekeuze conform de wens van hun ouders was.

Zowel in het BSO als in het TSO kunnen niet-Westerse leerlingen minder beroep doen op de kennis en ervaring van hun ouders om hen te helpen bij hun studiekeuze. Bij niet-Westerse leerlingen in het BSO nemen leerkrachten vaak de ondersteunende rol van de ouders over in het studiekeuzeproces. Zij doen dat door informatie en advies te geven. Niet-Westerse leerlingen van hun kant houden ook vaker rekening met de informatie en het advies dat ze van leerkrachten krijgen. In het TSO vinden we dat verschil met Westerse leerlingen niet. In het TSO zijn er geen verschillen in het rapporteren van de rol van de leerkracht in het studiekeuzeproces tussen Westerse en niet-Westerse leerlingen. In deze studievorm spelen vrienden en vriendinnen een belangrijker rol bij niet-Westerse leerlingen. De rol van het CLB bij informatie en advies bij de studiekeuze wordt vaker aangegeven door niet-Westerse leerlingen zowel in het BSO als in het TSO.

Besluit

Het *gender-vakjes-denken* is nog steeds bij veel leerlingen in het BSO en TSO aanwezig, zo leert dit onderzoek ons. Vooral jongens in jongensrichtingen zijn de *diehards* op dit vlak.

De beeldvorming van beroepen (en dus ook van studierichtingen) en de gendertypering ervan blijft een heikel punt. Een belangrijke rol is en blijft weggelegd voor oude en nieuwe media om leerlingen, ouders, leerkrachten anders te laten kijken naar de professionele toekomst van meisjes en jongens.

Het *gender-vakjes-doen* blijkt eveneens nog zeer actueel te zijn, zowel bij meisjes als bij jongens. Slechts een minderheid van hen kiest voor een genderatypische studierichting, meisjes nog minder dan jongens. Het stereotiep kiezen genereert blijkbaar vooral bij meisjes in meisjesrichtingen in het BSO, de gendergesegregerde studievorm bij uitstek, een positief gevoel.

Jobwaarden blijken nog steeds gegenderd te zijn. Ze sturen mee de beroepskeuze. Het lijkt relevant om niet enkel de professionele ambities van meisjes aan te zwengelen maar ook om het realiteitsgehalte van de verwachtingen ten opzichte van professionele keuzes onder de aandacht te brengen van meisjes en jongens, ongeacht of het nu om extrinsieke, intrinsieke of sociale waarden gaat die worden verwacht van het toekomstige professionele leven. Dit zou ook de gendergelijkheid ten goede komen.

Samenvatting en besluit

Niet-Westerse leerlingen kunnen minder beroep doen op hun informeel netwerk in het studiekeuzeproces. Het zal belangrijk blijven hun ouders hierin te betrekken via aangepaste informatie en informatiekkanalen, en aandacht te blijven hebben voor de rol van leerkrachten in het studiekeuzeproces van deze leerlingen.

6 BIBLIOGRAFIE

- Agirdag, O. (2007). *De mythe van de klassenloze klas*. Eindverhandeling. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
- Anker, R. (1998). *Gender and Jobs: Sex Segregation of Occupations in the World*. Geneva: International Labour Office.
- Anker, R. (2001). Theories of occupational segregation by sex. In M. Fetherolf Loutfi (Ed), *Women, Gender and Work. What is equality and how do we get there?* (pp. 129-155). Geneva: International Labour Office.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanisms in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147.
- Bem, S (1974) The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. Vol. 42, No. 2, 155-162
- Blackburn, R., Browne, J., Brooks, B. & Jarman, J. (2002). Explaining gender segregation. *British Journal of sociology*, 53(4), 513–536.
- Bock, B. (2002). Tegelijkertijd en tussendoor. Gender, plattelandsontwikkeling en interactief beleid. Doctoraal proefschrift. Wageningen: Wageningen Universiteit.
- Boone, S. & Van Houtte, M. (2010). *Sociale ongelijkheid bij de overgang van basis- naar secundair onderwijs*. Eindrapport van het OBPWO-project 07.03. Gent: Universiteit Gent.
- Borghans, L. & Groot, L. (1999). Educational presorting and occupational segregation. *Labour Economics* 6(3); 375–395
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction. A Social Critique of the Judgment of Taste*. Harvard College and Routledge & Kegan Paul Ltd. Translated by Richard Nice.
- Bourdieu P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *The Handbook of Theory: Research for the Sociology of Education* (241-258). New York, NY: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1974). 'The School as a Conservative Force: Scholastic and Cultural Inequalities'. In Eggleston, L, ed, *Contemporary Research in the Sociology of Education*, pp. 32-46. London: Methuen.
- Coles, T. (2009). Negotiating the Field of Masculinity The Production and Reproduction of Multiple Dominant Masculinities. *Men and Masculinities*, 12(1), 30-44
- Connell, R. (1996). Teaching the boys. New research on masculinity, and gender strategies for schools. *Teachers College Record*, 98(2), 206-235.
- Deprez, E., Van Damme, J. & Pinxten, M. (2012) De invloed van belangstelling en de specifieke begaafdheid op de studiekeuze in het secundair onderwijs. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid*, 3, 236-245.
- De Ro, J. (2008). Education in Flanders. The Flemish educational landscape in a nutshell. Die Keure.
- Diamond, M. (2006). Masculinity unraveled: the roots of male gender identity and the shifting of male ego ideals throughout life. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 54(4), 1099-1130

DiMaggio, P. & Powell, W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphisme and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, 48(2), 147-160.

Driessen, G., & Droesborg, J. (2005). Relaties tussen achtergrondkenmerken en competenties van leerlingen en hun advies voor voortgezet onderwijs. In G. Driessen, J. Droesborgh, G. Ledoux, M. Overmaat, J. Roeleveld & I. van der Veen (Eds.), *Van basis- naar voortgezet onderwijs. Voorbereiding, advisering en effecten* (pp. 39-70). Nijmegen/Amsterdam: ITS/SCO-Kohnstamm Instituut.

Driessen, G. (2005b). De totstandkoming van de adviezen voortgezet onderwijs: invloeden van thuis en school. *Pedagogiek* 25(4), 279-298.

Dryler, H. (1998). Parental role models gender and educational choice. *British Journal of Sociology*, 49(3), 375-398.

Dryler, H. (1999). The impact of school and classroom characteristics on educational choices by boys and girls. *Acta Sociologica*, 42(4), 299-318.

Duquet, N., Glorieux, I., Laurijssen, I. & Van Dorsselaer, Y (2006). *Wit krijgt schrijft beter. Schoolloopbanen van allochtone jongeren in beeld*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant Uitgevers NV.

Duquet, N., Glorieux, I., Laurijssen, I. & Van Dorsselaer, Y (2005). *Problematische schoolloopbanen. Zittenblijven waterval en ongekwalificeerde uitstroom in het secundair onderwijs*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel – Steunpunt Loopbanen doorheen onderwijs naar arbeidsmarkt

Dustmann, C. (2004). Parental background secondary school track choices and wages. *Oxford Economic Papers-New Series*, 56(2), 209-230.

Eccles, J. (1986). Gender roles and women's achievement. *Educational Researcher*, 15(6), 15-19.

Eccles, J. (1987). Gender Roles and Women's Achievement-Related Decisions. *Psychology of Women Quarterly*, 11, 135-172.

Eccles, J. (1992). Understanding womens educational and occupational choices - applying the Eccles et-al model of achievement-related choices. *Psychology of Women Quarterly*, 18(4), 585-609.

Eccles, J. (2009). Who Am I and What Am I Going to Do With My Life? Personal and Collective Identities as Motivators of Action. *Educational Psychologist*, 44(2), 78-89.

Eccles, J. (2011). Understanding Educational and Occupational Choices. *Journal of Social Issues*, 67(3), 644-648.

Eccles, J. & Wigfield, A. (1995). In the mind of the actor. The structure of adolescents achievement task values and expectancy related beliefs. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(3), 215-225.

Eccles, J. & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology*, 53, 109-132.

England (1982). The failure of human capital theory to explain occupational sex segregation. *Journal of Human Resources*, 17(3), 358-370.

England (1984). Wage appreciation and depreciation A test of neo-classical economic explanations of occupational sex segregation. *Social Forces*, 62(3), 726-749.

Bibliografie

- England, P., Herbert, M.; Kilbourne, B., Reid, L. & Megdal, L. (1994). The gendered valuation of occupations and skills: Earnings in 1980 Census Occupations. *Social Forces*, 73(1), 65-100.
- Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA) - Eurydice (2009). *Gender Differences in Educational Outcomes: Study on the Measures Taken and the Current Situation in Europe*. Brussels: European Commission.
- Glorieux, I., Koelet, S. & Laurijssen, I. (2011). *Gekleurd door het leven. Getuigenissen van jonge Turkse en Marokkaanse vrouwen over hun schooljaren en eerste ervaringen op de arbeidsmarkt*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant Uitgevers NV.
- Hakim, C. (2006). Women, careers, and work life preferences. *British Journal of Guidance & Counselling*, 34(3), 279-294.
- Hannah, J. & Kahn, S. (1989). The relationship of socioeconomic status and gender to the occupational choices of grade 12 students. *Journal of Vocational Behavior*, 34(2), 161-178.
- Hannover, B. & Kessels, U. (2004). Self-to-prototype matching as a strategy for making academic choices. *Learning and Instruction*, 14(1), 51-67.
- Hechter, M & Kanazawa, S. (1997). Sociological Rational Choice Theory. *Annual Review Of Sociology*, 23, 191-214.
- Homans, G. (1958). Social behavior as exchange. *American Journal of Sociology*, 63(6), 597-606
- Horvat, E., Weiniger, E. & Lareau, A. (2003). From social ties to social capital class differences in the relations between schools and parents networks. *American Educational Research Journal*, 40(2), 319-351.
- Jodl, K., Michael, A., Malanchuk, O., Eccles, J. & Sameroff, A. (2001). Parents' roles in shaping early adolescents occupational aspirations. *Child Development*, 72(4), 1247-1265.
- Jacobs, J. (1991). The influence of gender stereotypes on parent and child math attitudes: Differences across grade-levels. *Journal of Educational Psychology*, 83, 518 – 527.
- Jacobs, J., Chhin, C. & Bleeker, M. (2006). Enduring Links: Parents' expectations and their young adult children's gender-typed occupational choices. *Educational Research and Evaluation*, 12(4), 395 – 407.
- Jussim, L. & Eccles, J. (1992) Teacher expectations II: Construction and reflection of student achievement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(6), 947-961.
- Kanter, MS (1977). Some Effects of Proportions on Group Life Skewed Sex Ratios and Responses to token women. *American Journal of Sociology*, 82(5), 965-990.
- Kessels, U. (2005). Fitting into the stereotype: How gender-stereotyped perceptions of prototypic peers relate to liking for school subjects. *European Journal of Psychology of Education*, 20(3), 309-323.
- Kimmel, M. (1994). Masculinity as homophobia. Fear, shame and silence in the construction of gender identity. In H. Brod & M. Kaufman (Eds.), *Theorizing masculinities* (.pp. 119-141). Thousand Oaks, California: Sage Publications Inc.
- Kimmel, M. (2000). *The Gendered Society*. New York: OUP.
- Kiuru, N., Aunola, K. & Vuori, J. (2007) The role of peer groups in adolescents' educational expectations and adjustment. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(8), 995-1009.

- Kmec, J. (2005). Setting Occupational Sex Segregation in Motion: Demand-Side Explanations of Sex Traditional Employment. *Work and Occupations*, 32(), 322-354.
- Kokko, S. (2009). Learning practices of femininity through gendered craft education in Finland. *Gender and Education*, 21(6), 721-734.
- Kuppens, T., Steegmans, N., Van Aerschot, M., Poot, S. & Van Haegendoren, M. (2006). *Vrouwen en mannen in België*. Brussel: Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen.
- Lacante, M., Almaci, M., Van Esbroeck, R., Lens, W., & De Metsenaere, M. (2007). *Allochtonen in het hoger onderwijs. Onderzoek naar factoren van studiekeuze en studiesucces bij allochtone eerstejaarsstudenten in het hoger onderwijs*. Eindrapport OBPWO 03.03.
- Lamberts, M. & Delmotte, J. (2004). *Knelpunten op de arbeidsmarkt, kansen voor vrouwen?* Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
- Lareau, A. (2003). *Unequal childhoods: Class, race, and family life*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Liben, L., Bigler, R. & Krogh, H. (2001). Pink and blue collar jobs: Children's judgements of job status and job aspirations. *Journal of Experimental Child Psychology*, 79(4), 346-363.
- Luzzo, D. A., & McWhirter, E. H. (2001). Sex and Ethnic Differences in the Perception of Educational and Career-Related Barriers and Levels of Coping Efficacy. *Journal Of Counseling & Development*, 79(1), 61.
- Marini, M., Fan, P., Finley, E. & Beutel, A. (1996). Gender and job values. *Sociology of Education*, 69(1), 49-65.
- Marsh, H. & Parker, J. (1984). Determinants of student self-concept: Is it better to be a relatively large fish in a small pond even if you don't learn to swim as well? *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 213-231.
- Monroe, K. (2001). Paradigm shift: From rational choice to perspective. *International Political Science Review*, 22(2), 151-172.
- O'Bryant, S., Durrett, M. & Pennebaker, J. (1978). Students ratings of occupational dimensions of traditionally male and traditionally female occupations. *Journal of Vocational Behavior*, 12(3), 297-304.
- Renzetti, C. & Curran, D. (1992). Sex-Role Socialization. In J. Kourany, J. Sterba, and R. Tong (eds.), *Feminist Philosophies*. New Jersey: Prentice Hall.
- Reskin, B. (1993). Sex segregation in the work place. *Annual Review of Sociology*, 19(1), 241-270.
- Rousseau, P. (2012). *Aard van het studie-oriëntatieproces in het 6de leerjaar en beïnvloedende factoren. Een interviewonderzoek bij Oost-Vlaamse leerkrachten van het 6de leerjaar*. Masterproef. Gent: Universiteit Gent.
- Scott, J. (2000). Rational choice theory. In G. Browning, A. Halcli & F. Webster (Eds.), *Understanding Contemporary Society: Theories of the Present* (pp.126-138). London: SAGE Publications Ltd.
- SERV Commissie Diversiteit (2014). Advies monitoren van personen van allochtone afkomst op basis van administratieve databanken. Brussel.

- Simon, H. (1986). Rationality in Psychology and Economics. *The Journal of Business*, 59(4), 209-224.
- Sinclair, S., Carlsson, R., & Björklund F. (2014). The role of friends in career compromise: Same-gender friendship intensifies gender differences in educational choice. *Journal of Vocational Behavior*, 84, 109-118.
- Skeggs, B. (2004). *Context and Background: Pierre Bourdieu's analysis of class, gender and sexuality*. In L. Adkins & B. Skeggs (Eds.), *Feminism After Bourdieu*. Proceedings Paper, Workshop on Feminism After Bourdieu, University of Manchester, Manchester, England, October 2002, pp. 19-33.
- Smyth, E. (2003). Gender differentiation and early labour market integration across Europe. In I. Kogan & W. Müller (Eds), *School-to-work transitions in Europe: analyses of the EU LFS 2000 Ad Hoc Module* (pp. 55-88). Mannheim: Universität Mannheim.
- Smyth, E. & Darmody, M. (2009) 'Man enough to do it?' Girls and non-traditional subjects in lower secondary education. *Gender and education*, 21(3), 273-292.
- Sonnert, G. (2009) Parents Who Influence Their Children to Become Scientists: Effects of gender and parental education. *Social Studies of Science*, 39(6), 927-941.
- Stanfors, M. (2006). *Educational segregation and the meaning of education to women in 20th century Sweden*. Paper gepresenteerd op het XIV International Economic History Congress, Helsinki.
- Steegmans, N. (2003). Vrouwen langs de meetlat. In M. Michielsens, J. Breda, M. Van Haegendoren, & J. Vranken (Eds.), *Jaarboek I Steunpunt Gelijkekansenbeleid* (pp. 99-119). Antwerpen – Apeldoorn: Garant Uitgevers NV.
- Theunissen, G. & Sels, L. (2006). Tien stellingen over de loonkloof. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt WAV* 16(1-2), 106-109.
- Tiedemann, J. (2002) Teachers genderstereotypes as determinants of teachers perceptions in elementary school mathematics. *Educational Studies in Mathematics*, 50, 49–62.
- Tomini, B. & Page, S. (1994). Teachers' Perceptions of Students' Traditional and Nontraditional Career Choices. *Canadian Journal of Counselling*, 28(2), 154-166.
- Van Aerschot, M. & Steegmans, N. (2011). *Nulmeting indicatoren Open Coördinatiemethode 2010-2014*. Diepenbeek: Universiteit Hasselt - Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Van Puyenbroeck, T., De Bruyne, K. & Sels, L. (2012). More than 'Mutual Information': Educational and sectoral gender segregation and their interaction on the Flemish labor market. *Labour Economics*, 19 (1), 1-8
- Vermandere, C., Vandekerckhove, S., Vandenbrande, T., Delmotte, J. & Sels, L. (2011). *Naar een verklaring van de loonkloof. Eindverslag – deel « Synthèse van het onderzoek*. Brussel: Belspo.
- Weisgram, E., Bigler, R. & Liben, L. (2010). Gender values and occupational interests among children adolescents and adults. *Child Development*, 81(3), 778-796.

7 BIJLAGEN

7.1 BIJLAGE 1: GENDERTYPERING OP BASIS VAN DE KORTE VERSIE VAN BEM'S SEX ROLE INVENTORY (BEM, 1974)

M: Mannelijk

V: Vrouwelijk

N: Neutraal

Ze verdedigen hun eigen gedacht	M
Ze zijn dikwijls slecht gezind	N
Ze trekken hun plan	M
Ze zijn plichtsbewust en doen wat moet	N
Ze zijn liefdevol	V
Ze laten zich niet doen	M
Ze laten zich niet beïnvloeden door anderen	M
Ze zijn sterk	M
Ze zijn te vertrouwen	N
Ze zijn sympathiek	V
Ze zijn jaloers	N
Ze kunnen leiding geven aan anderen	M
Ze voelen wat andere mensen nodig hebben	V
Ze zijn eerlijk	N
Ze zijn bereid om risico te nemen	M
Ze kunnen andere mensen begrijpen	V
Ze hebben een gesloten karakter	N
Ze leven mee met anderen	V
Ze troosten graag andere mensen als die zich gekwetst voelen	V
Ze denken dat ze beter zijn dan anderen	N
Ze willen de baas zijn	M
Ze zijn warme personen	V
Ze zeggen hun mening	M
Ze zijn gevoelig	V
Ze gebruiken gemakkelijk geweld	M
Ze hebben een gemakkelijk karakter	N
Ze houden van kinderen	V
Ze houden rekening met de gevoelens van anderen	N
Ze zijn lief	V
Ze houden vast aan oude gewoontes	N

7.2 BIJLAGE 2: JOBWAARDEN OP BASIS VAN JOBVALUES VAN MARINI ET AL (1996)

- Een job waarin je hogerop kan geraken (1)
- Een job die interessant is om te doen (2)
- Een job waarin je nog veel tijd over hebt om andere dingen te doen in je leven (6)
- Een job waarin je je niet anders moet voordoen dan je bent (2)
- Een job waarin je mee beslissingen kunt nemen (5)
- Een job waar je de kans krijgt vrienden te maken (4)
- Een job met aanzien (1)
- Een job die gebruik maakt van je vaardigheden en capaciteiten (2)
- Een job met een rustig tempo zodat je langzaam kan werken (6)
- Een job die belangrijk is voor de maatschappij (3)
- Een job waarin je creatief kan zijn (2)
- Een job met meer dan 4 weken vakantie per jaar (6)
- Een job waar de meeste mensen naar opkijken en respect voor hebben (1)
- Een job met moeilijke en uitdagende problemen (5)
- Een job met een voorspelbare en veilige toekomst (7)
- Een job waar je de resultaten van je werk kan zien (2)
- Een job die je toelaat je ergens te vestigen en niet meer te hoeven verhuizen (7)
- Een job die toelaat om met veel mensen in contact te komen (4)
- Een job waar de vaardigheden die je leert niet verouderd geraken (2)
- Een job waarin je flink wat geld kan verdienen (1)
- Een job zonder al te veel controle van anderen (6)
- Een job waarin je de kans krijgt om anderen rechtstreeks te helpen (3)
- Een job waar je nieuwe dingen, nieuwe vaardigheden leert (2)

(1): Jobwaarde Extrinsiek

(2): Jobwaarde Intrinsiek

(3): Jobwaarde Altruïsme

(4): Jobwaarde Sociaal

(5): Jobwaarde Invloed

(6): Jobwaarde Vrije tijd

(7): Jobwaarde Zekerheid

7.3 BIJLAGE 3: LOGISTISCHE REGRESSIEANALYSES

Verklaring afkortingen en termen:

SR: studierichting

SK: studiekeuze

Interest value: de interesse voor studierichting en vakken (Eccles, 2011)

Utility value: de bruikbaarheids-/nuttigheidswaarde van de opleiding (Eccles, 2011)

Attainment value: de waarde die men hecht aan de opleiding omwille van doelstellingen gebaseerd op eigen competenties en identiteit(en) (Eccles, 2011)

	BSO Meisjes (N=999)				BSO Jongens (N=1122)							
	Meisjes M-richting	Sign	Meisjes J-richting	Sign	Meisjes N-richting	Sign	Jongens M-richting	Sign	Jongens J-richting	Sign	Jongens N-richting	Sign
Intercept	0,628		-3,222		-0,908		-4,803	***	3,891	***	-4,634	***
SR=advies Lkr	0,236		-0,433		-0,128		0,378		-0,112		-0,051	
SR=advies (stief)moeder	0,449	*	-1,42	**	-0,166		0,639	*	-0,763	***	0,472	*
SR=advies (stief)vader	-0,57	**	0,997	*	0,396		-1,33	***	0,623	**	-0,093	
SR=advies vrienden/vriendinnen	0,223		-2,371	*	0,047		-0,18		-0,158		0,266	
SR=advies CLB	0,28		-0,601		-0,201		0,76		-0,838	**	0,492	
Schoolkeuze eerst	-0,196		0,444		0,111		-0,375		0,72	***	-0,666	**
Geschiktheid SR meisjes en jongens	-1,69	***	0,211		1,875	***	0,275		-2,332	***	2,712	***
SK attainment value	0,619	**	0,648		-0,783	***	-0,522		0,838	***	-0,624	**
SK utility value	-0,019		-0,214		0,057		-0,058		-0,044		0,112	
SK interest value	0,241		0,031		-0,252		-0,188		0,181		-0,134	
SK volggedrag of verwachting ouders	0,02		0,851		-0,18		0,515		-0,164		-0,028	
Gendertypering Zelf mannelijk	-0,159		0,016		0,135		-0,006		-0,25		0,323	
Gendertypering Zelf vrouwelijk	0,337		-0,529		-0,211		0,93	***	-0,506	**	0,044	
Gendertypering Zelf neutraal	0,058		0,526		-0,228		-0,747	*	0,299		0,18	
Gendertypering Beroep mannelijk	-0,91	***	1,125	*	0,708	***	-0,547		0,012		0,259	
Gendertypering Beroep vrouwelijk	1,017	***	-1,098	**	-0,823	***	1,484	***	-0,593	**	-0,161	
Gendertypering Beroep neutraal	-0,015		-0,012		-0,009		-0,316		0,012		0,276	
Jobwaarde: Extrinsiek	-0,843	***	0,264		0,838	***	-0,381		-0,323		0,724	***
Jobwaarde: Intrinsiek	-0,084		0,452		-0,06		-0,108		0,596	*	-0,739	**
Jobwaarde: Altruïsme	0,104		0,222		-0,193		0,151		-0,051		0,03	
Jobwaarde: Sociaal	0,455	**	0,019		-0,459	**	0,376		-0,054		-0,153	
Jobwaarde: Invloed	-0,008		-0,312		0,094		-0,361		-0,244		0,38	*
Jobwaarde: Vrije tijd	0,056		-0,436		0,079		0,129		0,348	*	-0,448	**
Jobwaarde: Zekerheid	-0,017		-0,169		0,062		-0,185		0,159		-0,078	
R ²	0.32		0.20		0.29		0.29		0.41		0.38	
N Events	731		40		228		79		800		243	

Typische of atypische studiekeuze meisjes in BSO

Typische:

Significante effecten:

- Advies moeder(+)
- Advies vader (-)
- Geschiktheid SR meisjes en jongens (-)
- Attainment value (+)
- Gendertypering gekozen beroep Mannelijk (-)
- Gendertypering gekozen beroep Vrouwelijk (+)
- Jobwaarde Extrinsiek (-)
- Jobwaarde Sociaal (+)

Verklaarde variantie: 32%

Atypische:

Significante effecten:

- Advies moeder(-)
- Advies vader (+)
- Advies vrienden/vriendinnen (-)
- Gendertypering gekozen beroep Mannelijk (+)
- Gendertypering gekozen beroep Vrouwelijk (-)

Verklaarde variantie: 20%

Typische of atypische studiekeuze jongens in BSO

Typische:

Significante effecten:

- Advies moeder(-)
- Advies vader (+)
- Advies CLB (-)
- Schoolkeuze eerst (+)
- Geschiktheid SR meisjes en jongens (-)
- Attainment value (+)
- Gendertypering Zelf Vrouwelijk (-)
- Gendertypering gekozen beroep Vrouwelijk (-)
- Jobwaarde Intrinsiek (+)
- Jobwaarde Vrije tijd (+)

Verklaarde variantie: 41%

Atypische:

Significante effecten:

- Advies moeder(+)
- Advies vader (-)
- Gendertypering Zelf Vrouwelijk (+)
- Gendertypering Zelf Neutraal (-)
- Gendertypering gekozen beroep Vrouwelijk (+)

Verklaarde variantie: 29%

Bijlagen

	TSO Meisjes (N=1291)				TSO Jongens (N=1575)							
	Meisjes M-richting	Sign	Meisjes J-richting	Sign	Meisjes N-richting	Sign	Jongens M-richting	Sign	Jongens J-richting	Sign	Jongens N-richting	Sign
Intercept	1,116		-3,285		-1,564		-2,616	**	1,621	*	-2,387	***
SR=advies Lkr	0,718	***	-0,521		-0,614	***	0,304		-0,002		-0,152	
SR=advies (stief)moeder	0,688	***	-0,753	*	-0,507	**	0,767	***	-0,616	***	0,262	
SR=advies (stief)vader	-0,609	***	0,618	*	0,469	**	-0,79	***	0,733	***	-0,366	*
SR=advies vrienden/vriendinnen	0,247		0,107		-0,287		0,012		0,17		-0,155	
SR=advies CLB	0,228		-0,111		-0,226		0,455	*	-0,492	**	0,24	
Schoolkeuze eerst	0,48	*	-1,193	*	-0,231		0,193		-0,076		-0,009	
Geschiktheid SR meisjes en jongens	-1,329	***	0,473		1,329	***	1,006	***	-1,893	***	1,696	***
SK attainment value	0,599	**	0,39		-0,692	***	-0,387		0,517	**	-0,314	
SK utility value	0,119		-0,517		0,036		-0,119		0,2		-0,153	
SK interest value	-0,412	**	1,145	***	0,125		-0,795	***	0,265	*	0,145	
SK volgedrag of verwachting ouders	0,218		-0,361		-0,124		0,312		-0,38	*	0,224	
Gendertypering Zelf mannelijk	-0,016		0,093		-0,03		-0,244		-0,211		0,326	*
Gendertypering Zelf vrouwelijk	-0,352	*	-0,383		0,485	**	0,097		-0,246		0,254	
Gendertypering Zelf neutraal	-0,069		0,337		-0,018		-0,383		0,451	*	-0,284	
Gendertypering Beroep mannelijk	-0,782	***	0,825	*	0,582	**	-0,454	*	0,255		-0,006	
Gendertypering Beroep vrouwelijk	1,526	***	-1,278	***	-1,222	***	1,197	***	-0,72	***	0,092	
Gendertypering Beroep neutraal	-0,398		0,594		0,251		-0,131		0,107		-0,04	
Jobwaarde: Extrinsiek	-0,423	**	-0,301		0,551	***	-0,25		0,201		-0,073	
Jobwaarde: Intrinsiek	-0,359		0,671		0,129		-0,603	*	0,248		0,005	
Jobwaarde: Altruïsme	0,458	***	-0,183		-0,407	**	0,313		0,01		-0,163	
Jobwaarde: Sociaal	0,095		-0,053		-0,084		0,078		0,103		-0,104	
Jobwaarde: Invloed	0,017		-0,196		0,04		0,351		-0,313	*	0,144	
Jobwaarde: Vrije tijd	-0,048		-0,068		0,083		0,374	*	-0,084		-0,119	
Jobwaarde: Zekerheid	0,003		0,135		-0,041		-0,308	*	0,087		0,07	
R ²	0.30		0.18		0.24		0.23		0.32		0.21	
N Events	915		73		303		177		956		442	

Typische of atypische studiekeuze meisjes in TSO

Typische:

Significante effecten:

- Advies leerkrachten (+)
- Advies moeder(+)
- Advies vader (-)
- Schoolkeuze eerst (+)
- Geschiktheid SR meisjes en jongens (-)
- Interest value (-)
- Attainment value (+)
- Gendertypering Zelf Vrouwelijk (-)
- Gendertypering gekozen beroep Mannelijk (-)
- Gendertypering gekozen beroep Vrouwelijk (+)
- Jobwaarde Extrinsiek (-)
- Jobwaarde Altruïsme (+)

Verklaarde variantie: 30%

Atypische:

Significante effecten:

- Advies moeder(-)
- Advies vader (+)
- Schoolkeuze eerst (-)
- Interest value (+)
- Gendertypering gekozen beroep Mannelijk (+)
- Gendertypering gekozen beroep Vrouwelijk (-)

Verklaarde variantie: 18%

Typische of atypische studiekeuze jongens in TSO

Typische:

Significante effecten:

- Advies moeder(-)
- Advies vader (+)
- Advies CLB (-)
- Geschiktheid SR meisjes en jongens (-)
- Interest value (+)
- Attainment value (+)
- Volgedrag of verwachting ouders (-)
- Gendertypering Zelf Neutraal (+)
- Gendertypering gekozen beroep Vrouwelijk (-)
- Jobwaarde Invloed (-)

Verklaarde variantie: 32%

Atypische:

Significante effecten:

- Advies moeder(+)

Bijlagen

Advies vader (-)

Advies CLB (+)

Geschiktheid SR meisjes en jongens (+)

Interest value (-)

Gendertypering gekozen beroep Mannelijk (-)

Gendertypering gekozen beroep Vrouwelijk (+)

Jobwaarde Intrinsiek (-)

Jobwaarde Vrije tijd (+)

Jobwaarde Zekerheid (-)

Verklaarde variantie: 23%